

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ex Illvstrissimo Cardinali Bellarmino Epitome
Controuersiarum Omnium huius Aeui
Lvthero-Calvinisticarvm Sub diuersis Titulis bis
Quadripertitis digestarum**

Coppenstein, Johann Andreas

Mogvntiae, 1624

Pars Tertia. Mysteriomachia Lvthero-Calvinismi. Contra Sacramenta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11726

COPPENSTEINI
LUTHERO-CALVINISTA
SACRAMENTARIVS.

PARS TERTIA

MYSTERIOMACHIA
LUTHERO-CALVI
NISI

Sacrofancta Sacramenta impugnantis,

DEMONSTRATA, AC REFUTATA.

I. DE CAUSIS SACRA
MENTORVM.

QVÆSTIO I.

Sitne utendum nomine Sacramenti?

LUTHERVS lib. de Captiuit. Babyl. cap. de Matrim. Non habet vniuersa Scriptura hoc nomen, Sacramentum, in ea significatione, qua noster usus, sed in contraria. Vbiq; enim significat, non Signum rei sacrae, sed rem sacram & secretam. Idem lib. de abrog. M. lla. Fidelis conscientia merito pauere debet, ne hoc Sacrificium appellet, aut credat, quod in Scripturis non sic dicitur. Qua enim fuerit tunc temeritas est? etc. 2. MELANCHTHON in Locis communibus cap. de Sacra. Qua aii Sacramēti, nos Signa appellamus? Quin, σφραγιδάς, id est. sigilla. 3. Sic & Andreas Carolstadius 4. Zvvinglius, pater Sacramentariorum, libro de vera & falsa religione cap. de Sacramentis. Vocem istam, Sacramentum magnopere cuperent Germani nunquam fuisse receptam.

CALVINVS Instit. lib. 4. cap. 14. §. 13. Veteres, qui Sacramentorum nomen signis indi- derunt, minimè respexerunt, quis fuisset verbi huius usus latinis: sed nouam hanc significationē pro suo commodo affixerunt, qua simpliciter sacra signa designarent.

LUTHERVS viso, Carolstadium & Zvvinglium ho- stes suos, à voce Sacramenti abhorreere, mutat sententi- am, istos impugnat, vocem, Sacramentum, propugnat: quod, etsi non extet in Scriptura, Deus tamen vti co- nusquam prohibuit. Mox omnes Lutherani resum- serunt eundem, hodieque retinent, etsi ἀγραφον, ait Kemnitius.

AUTOR. Lutheranorum palinodia est quadam causæ iustæ victoria. 1. Rectè igitur Lutherus lib. contra coele- stes prophetas, pag 2. Fatemur Christum non præcepisse, ut Sacramentum diceretur: sed dic, ubi prohibuit dici? 2. Fa-

2. Fatentur Sacramentarii, in Bibliis idem esse *Mysterium*, quod *Sacramentum*; negant autem hoc propriè dictū reperiri, in nostro significationis vsū. Ideo hi id reiiciunt, vt *ἀγραφοί*: illi recipiunt, tamen *ἀγραφοί*. Sic tamen est in Scriptura, quatenus significat *signum rei secretæ*; & alibi etiam *rem secretam*. At Eph. 5. propriè significans exprimitur ibi, *Sacramentum hoc magnum est*. hoc sc. quod erunt duo in carne vna. Nique ita significaret; Apostoli tota ratio periret. Probare enim nititur, debere viros diligere vxores suas; quia hoc; *Erunt duo in carne vna, magnum est Sacramentum*.

3. Ita S. Patres. Quare Kemnitius fatetur vocem, *Sacramentum*, inueniri in S. Scriptura propriè significantem; sed quatenus generica est; non quā specifica. Et ipleramē vt specificā vtitur in Exam. pag. 22. *Coniunctio viri, & vxoris in coniugio est Sacramentum coniunctionis Christi & Ecclesie*.

4. Omnis lingua ac natio vocem *Sacramentum* vsurpat propriè: vt vocum similitum plurium vsus obtinet cōmunis, quæ tamē nusquam in Scriptura reperitur: vt *Trinitas*, *Consubstantialis*, *Persona*. &c. Ex his liquet vanitas Sectariorum.

Q V Æ S T I O II.

An Lutherana Sacramenti definitio subsistat?

KEMNITIVS ad eam octo requirit. Sacramentum est, 1. Signum materiale, 2. diuina mandatum institutione; 3. in Nouo Testamento. 4. perpetuum, 5. habens promissionem gratiæ, 6. annexam Signo. 7. ad peccato um remissionem; 8. vt singulis, qui cum fide vtuntur Sacramento, in particulari obligetur.

AUTOR. AD I. Idis nec docet, nec

alicunde vsquam è Scriptura docere potest: dicit solū, quia præsupponit, solū Cœnam & Baptismum esse Sacramēta.

AD II. Esse Mandatum scriptum vel non scriptum, est Sacramentis per accidens, non essentielle: nam alioquin Christus & Apostoli non ministrassent vera Sacramēta ante, quam essent Euangelia descripta.

AD III. Rectè. Atque Caluinus *Inst. l. 4. c. 14. §. 7.* Kemnitius in *Exam. p. 2. c. de Baptismo Ioannis*. Melancthon in *Locis*. volunt, Baptismum à Ioanne Baptista institutum, à Christo adprobatū esse: Noui Testamenti verò autor cum Christus sit, Baptismum eis esse Veteris Testamenti institutum oportet, proindeque nec Sacramentum esse.

AD IV. Rectè: Malè igitur Lutherus *libr. de Captiuitate Babylonica cap. de Baptismo*, numerat inter Sacramēta Rorem velleris Gedionæi, Vmbram retrogressam Achazi.

AD V. Promissio gratiæ duplex potest videri: Vna, quæ sit effectus Sacramenti, vt signi efficacis ad iustificationē infallibilem Hæc apud Catholicos certa inuēitur in Dei Verbo scripto ad omnia Sacram: sed etiam in Tradito: apud Sectarios autem non. Nam Eucharistiæ extant promissiones tales, *Ioann. 6.* At Luthero in *Captiuitate Babylonica cap. de Eucharist.* ibi *nec syllabà de Sacramento loquitur*: Itemque Caluino ibidem cum affeclis. Nec vsquam extat alia: ergo ipsis nulla est; proinde nec Sacramentū iis Eucharistia est. Nam *Mat. 24. Marc. 14. Luc. 22.* promissio refertur ad Sacrificium Crucis, non ad Sacramentum: *Traditur; ait, Effundetur; non, Traditur.*
Hh Al-

Altera promissio Præcedens, quæ Sacramento obsignetur, ut sigillo. Hæc necessaria non est, quia in Baptismo nequit ostendi: ergo falsa est. Dicunt Lutherus in *Visit. Saxon* & Melanchthon cap. de Baptismo: *Qui credit & baptizatus fuerit, saluus erit*: En promissio. At non præcedens signum, sed efficaciam explicatio. Dein Baptismus est eis per Ioannem institutus; illa promissio autem est post passionem facta. *Marc. ult.* Et illud, *Ioann. 3. Nisi quis renatus. &c.* est comminatio, non Institutio Baptismi.

AD VI. Falsum est. Quia Verbum Signo annecti Ordinatione Dei iussum, nunquam est promissorium; sed vel Assertorium, vel Deprecatorium. Ut *Ego te baptizo*. Item: *Accipite & comedite. &c.* Lutherani & Calviniani quod Verbum prædicatum esse formam dicant, id ex suo pretere fingunt cerebro; non ex Christo, vel Paulo.

AD VII. Falsum est. Quia etiam Eucharistia non est instituta ad remissionem peccatorum; sed nutritionem viuorum. *Qui enim manducat indignè, iudicium sibi manducat*, non remissionem peccatorum. Est tamen est verè Sacramentum.

AD VIII. Sit quæstio sequens.

Q V Æ S T I O III.

*An Sacramentum obsignet ut sigillum,
& confirmet ut miraculum?*

LUTHERANI & CALVINIANI, aiunt: 1. LUTHERVS *lib. de Capt. Babyl. c. de Baptismo*. SVADET id ex miraculis Roris in vellere, *Iudic. 6.* Umbra retrogressa, *3. Reg. 20.* quibus suas promissiones confirmavit. 2. Quia, *1. Pet. 2. Salus facit baptisna, non depositio sordium, sed conscientia interrogatio in Deum, ἐπερωτημα*, vertit Lutherus *Pactum*, sic & Calvinus.

3. CALVINVS *Instit. l. 4. cap. 15. §. 5.* Circumcisio, *Rom. 4.* dicitur *σφραγίς*, id est sigillum pacti Abraham facti. 4. Quia *Gen. 9.* Iris dicitur signum fœderis confirmati: Sic & Sacramenta.

AUTOR. Sacramenta non sunt Sigilla, promissionem confirmantia instar Sigilli aut miraculi. 1. Quia sic esse notiora & efficaciora deberent Verbo Dei: ut Sigillum Regis est notius literis; miraculum notius, non Verbo prædicato, sed prædicantis fide. Atqui Sacramenta non sunt notiora & efficaciora Verbo Dei: nam in omni re Verbum notius est quàm signum vel nutus. Et Lutherus ait, libro contra Cochlam: *Verbum longè præualeat signo visibili; nullum tamen per se iustificat, nisi credentem.*

2. Quia Sacramenta esse Dei Sigilla nescitur nisi per Verbum Dei: ergo hoc esse notius deberet sigillo: at istud nullum de Sigillis extat. Et sigillum regium sine literis autoritatem habet; literæ verò nullam sine sigillo: atqui Sigilla Sacramentaria illa sine Dei Verbo nullam habent autoritatem, & Verbum sine iis habet.

3. Quia Essentia Sacramentorum nusquam intelligi melius potest, quàm ex Verbis Institutoris: At in his Sacramenta nusquam dicuntur testimonia promissionum, sed describuntur ut Instrumenta Iustificationis. Vnde in Baptismo dicimur, *Ioann. 3. nasci*, *Eph. 5. sanctificari, mundari*: Eucharistia viuere in æternum, *Ioann. 6. &c.*

4. Quia bona opera sunt testimonia adeptæ gratiæ longè meliora, quàm Ablutio vel Synaxis: cum impii multi fide corde baptizentur, & communicent: ergo si-

go sigilla ista gratiæ promissæ sunt aut superuacua, aut parum necessaria, &c. Plura in *Bellarmino libro 1. de Sacramentis cap. 14.*

DICO AD I. Hæc ad rem nihil. Nam miracula rectè fiunt ad probandū Deum, cuiusque promissa: quia, vt supernaturalia, ex se vim habent, non ex Verbo: At Sacramenta sine Verbo nullam.

AD II. Interrogatio ea Oecumenio est *Baptisma* ceu pignus ad Deum. 2. *Lyrano* &c. est interrogatorium baptismale; *Credis in. &c?* 3. *Augustino, Basilio, &c.* rectius est effectus ablutionis interuæ, sc. conscientia bona.

AD III. Pactum Circumcisionis trahi nequit ad omnia Sacramenta. Deinde, *Apostolus* vocat eam sigillum iustitiæ fidei *Abrahæ*, non promissionis & pacti: idque quia ob signatam tenebat Circumcisionem cordis, olim reuelandam. Demum priuilegium vnius *Abrahæ* transferri ad alios nequit: illud enim, quod esset pater fidelium, accepit merito iustitiæ, quam fide acquisierat; hinc *signum circumcisionis* fuit ei *signaculum iustitiæ fidei, suæ, vt sit Pater omnium credentiu.* Vnde circumcisio omnib. est in *σημείον*, sed non omnibus *σφραγίς Iustitiæ fidei.* Hinc *Scriptura* sæpius meminit signi Circumcisionis, ac hîc de *Abraham* solum Sigilli.

AD IV. *Iris* & Circumcisio signa foederis erant; sed ad memoriam iuuandam; non ad fidem confirmandam: ceu & *Baptismus* & *Eucharistia* sunt Cōmemoratiua passionis *Dominicæ*; non Cōfirmatiua; quale est Verbum Dei promissionis, à quo illa signa pendent: Qui enim Verbo non crederet, credet signo

minus. Ita *Chrysostr. hom. 39. in Genesin.*

S. Patres verò Sacramenta vocant sigilla, tenent alio, quàm Sacramentarii. 1. Tāquam notas summi Regis, quæ credentes separentur ab profanis: 2. Quia claudunt intra se gratiam, ceu ob signata regis manu. 3. Quia sunt publica attestatio fidei.

QVÆSTIO IV.

Quæ alie potiores Sectariorum sunt definitiones Sacramenti?

PHANATICI, (vt eos *Lutherus* & *Calvinus* appellant) aiebant, Sacramenta esse symbola Christianæ Societatis, seu, ait *Melancthon*, *tessera ac nota sunt quibus cognoscerentur, ad quos pertinent promissiones diuinae*; id est, Christiani à non Christianis dignoscerentur.

AUTOR. Sacramentorum vsus vt sit Distinguere alios ab aliis, non tamen est solus, aut præcipuus. 1. Quia *Scriptura* nusquam loquitur Distinctionis; sed Iustificationis. 2. Quia *Confessio* fidei melius distinguit: cum V. g. *Baptismus* sit veris Christianis communis cū hæreticis. 3. Quia cum Sacramenta vim habeant ex latere Christi passi, hoc nil opus fuisset: sat erat humanum placitum cuiuscunque tessere. 4. **S. Patres** procul ab tali abhorrent sententia.

II. ANABAPTISTÆ fingunt Sacramenta esse signa vitæ piæ, Christianæ: teste *Melancthone*, *Brentio*, & *Kemnitio*.

AUTOR. Vt ille sit vsus ac finis eorum; non tamen solus, nec præcipuus: Tum ob prædictas rationes: tum quòd Sacramenta forent signa rerum futurarum vitæ emendationis.

III. ZWINGLIANORVM, Sacramenta esse initiationem & oppignorationem, qua vtentes iis se obligant Christo: Ideoque esse testimonia, non iustitiæ ei, qui ea suscipit; sed toti Ecclesiæ de obligatione suscipientis Christo facta.

Hh 2 Au-

AUTOR. Verum hoc: sed falsum, quod alium finem vsuque non agnoscat altiore. 1. Quia sic Christus nil ageret per Sacramenta: At Ioann. 1. *Hic est, qui baptizat*: Eph. 5. *Mundaneseam*. 2. Quia Cinglius vult susceptorē Sacri: esse prius iustificatum; dein susceptione testari obligationem suam: At Scripturæ dicunt esse instituta Sacramenta ad iustificandum. 3. Quia, Rom. 6. Baptismus significat mortem & resurrectionē Christi; 1. Cor. 11. Eucharistia est ad memoriam passi.

Orthodoxa Doctrina de Sacramenti ratione.

Sacramentum sit, 1. *Signum*, id est, res cognoscibilis, quæ dicat in cognitionem alterius. 2. *Sensibile* cuicumque sensui. 3. *Voluntarium*, seu datum, non naturā factum. 4. *Analogum*, rei significatæ, seu simile. 5. *Significatiuum* rei Sacræ, non profanæ. 6. *Effectiuum* rei significatæ, scil. sanctificationis, quæ hîc fiat cum suscipitur. 7. Et fiat *Vi Sacramenti*, seu instrumentalis causæ. 8. Sitque status ac solennis *Ritus*, qui hominem Deo consecret. Bell. l. 1. c. 9. de Sacrament. Porro, cap. 17. ibid. de compositione Sacramenti.

Sacramenta Veteris Testamenti videntur habuisse Res solas, non Verba: at Noui Testamenti constare debent Rebus, vt materiâ; & Verbis, vt formâ; sic, vt quæ est signum, formaliter significet; quæ est causa, vim habeat operatiuam. Non tamen necesse est, vt Res non sint Verba, aut verba non sint Res: sat, si aliquid fungatur vice Rei, aut Verbi: Neque necesse, vt res & verba coniungan-

tur in omni Sacramento, vt partes essentielles rei eiusdem.

QVÆSTIO V.

An Forma seu Verbum Sacramenti sit Prædicatorium, an Consecratorium?

LUTHERANI & CALVINIANI, in Baptismo requirunt duo genera verborum: Concionale præcedens ad instructionem; & Baptismale in actu, *Ego te baptizo*. &c.

At in Cæna CALVINISTÆ requirunt vnum solum instructionis concionale, explicans verba Institutionis recitatæ.

LUTHERANI, verò hîc recitant verba Institutionis historicè; istî cum intentione consecrandi; Alii non recitant; Vide Kemnitium in Exam p. 2. Omnes tamen verè baptizant; sed non verè conuincunt.

II. LUTHERANI requirunt Verbum Concionale, non ad Essentiam Sacramenti; sed ad Fructuosam eius susceptionem.

CALVINVS verò & CALVINISTÆ Concionale Verbum requirunt ad Essentiâ Sacramenti: Vnde patet, Verbum baptismale recitari ab eis in actu, *Ego te baptizo*. &c. non vt Formam Sacramenti; quippe quæ sit Concionale verbum præcedens.

SVASIONES CALVINI, 1. Quia, S. Augustinus tractatu 80. in Ioann. *Vnde tanta virtus aque, vt corpus tangat; & eor abluit? Nisi fa sente Verbo, non quis Dicitur; sed quia Creditur. Nam in ipso Verbo aliud est sonus transiens, aliud virtus manens, hoc est Verbum fidei, quod predicamus. Vnde in Actis: Fide mundans corda eorum.* &c.

2. Caluini, Brentii, Kemnitii. Quia demurmurare verba super aquam, aut panem, est species quædam magicæ incantationis.

3. CALVINVS Instit. libr. 4. c. 14. §. 4. *Quia minimò obscurum est, quid Christus fecerit; quid nobis facere mandauerit; quid secuti sint Apostoli; quid purior Ecclesia obseruauerit. Imò ab initio usque mundè notum est, quoties signum aliquod obtulit Deus S. Patribus, inseparabili*

rabilem fuisse Doctrinam copulam, sine qua attoluntis sensus nostri nudo aspectu redderentur. &c.

AUTOR. Tria asserimus. I. In omni Sacramento, nō in solo Baptismo, necessaria sunt Verba à Deo instituta. Patet inductione in meo *Antichristop.* 3. q. 2.

II. Verbum Concionale non requiritur ad Essentiam Sacramenti. 1. Quia in Scriptura fit mentio Baptismi sine Verbo. Vide in *Antichristop.* 3. q. 2. Nec ad Cœnam fieri Concio iubetur vsquā, quæ vim Eucharistiæ explicet.

2. Quia si foret concio de Essentia Sacramenti, officium baptizandi & concionandi non distinguerentur, sicque omnis concionans baptizaret. At contra dicit, I. Cor. I. *Non misit me Dominus baptizare, sed Evangelizare.* Et Petrus, *Actor. 10.* prædicabat Cornelio, dein iussit eum ab alio baptizari.

3. Quia, Eph. 4. *Vnum Baptisma:* at varium foret ob varietatem concionum.

4. Falsum Baptisma haberent hæretici, quia falsa eorum est concio.

5. Baptismus Catholicorum datur sine concione: & tamen non iubet rebaptizari Calvinus *Instit. libr. 4. cap. 15. & 16.*

6. Paruuli non forent baptizandi; quia Eccl. 32. *Vbi non est audicus, non effundas sermonem.* Lutherani volunt eos percipere concionem. Ergo, infert S. Augustinus epistolâ ad Dardanum, habent vsum rationis. Calvinus *Instit. l. 4. c. 16 §. 20.* cum suis dicunt, eos non percipere Sacramentum vtiliter pro tempore præsentis; attamen pro futuro. Ergo, non percipiunt formam Baptismi essentialem.

III. Ad essentiam Sacramenti requiritur certa forma Verborum, quæ non tam instruat adstantes, quàm sanctificet elementum. 1. Quia verba à Domino præscripta formam habent in uocationis & benedictionis, non instructionis. Non enim dicit: *Docete nomen Patris, &c.* sed, *baptizantes in nomine. &c.*

2. Quia quòd Paulianistæ & Cataphryges non crederent Trinitatem, nec in eius nomine baptizabant; Ariani licet malè crederent de Trinitate, bene tamen in Nomine. &c. eius baptizabant; idcirco Concilium Nicœnum iussit illos rebaptizari; vetuit verò Arianos rebaptizari Concilium Arelat. 3. Idem docet Patrum consensus, ac temporum retrò omnium concordia.

DICO AD Rationem I. S. Augustinum instituisse exponere istud. *Io. 15. Mundi estis propter Verbum;* ac ostendere omnem mundationem fieri per Verbū seu Concionale, seu Sacramentale; Nam illud excitat ad fidem, hoc consecrat elementum; Et vtrumque mundat, quia creditur, non quia dicitur. A baptizando autem puero creditur potentiâ, actu ab adulto.

AD II. Hæc calumnia est & blasphemia. Non verborum conceptorum & sacrorum sensu utimur ac fide; idque ex pacto & promissione Christi: at magia vim habet ex pacto diaboli: an ergo Christus erit diabolus?

AD III. Christus nullam Eucharistiæ præmisit concionem, neque mandauit præmitti: neque Apostoli, neque Patres mandarunt, aut consueuerunt; nisi vt Catechumenos instituerent, ceu hodieque facimus.

Hh 3 Qua

QVÆSTIO VI.

*An Res & Verba Sacramentorum
sint immutabiliter deter-
minata?*

LVTHERVVS libr. de Captiuit. Babyl. cap. de Baptif. Sat esse ait, baptizari in nomine Domini: Imò fuscipi in nomine Domini, efi minister non det in nomine Domini. Hoc tamen reuocauit anno 1535.

BRENTIUS tamen & Zvinglius concepta verba floccipendunt. Plandè deteriores Gnosticis, qui etfi instituta mutant, sua tamen certa seruabant. Vide in *Geneal.* p. 3. q. 1.

AVTOR. I. Res & Verba Sacramentorū nouæ legis à Deo determinata sunt sic, vt mutare nefas sit, Additione vocis, aut Detractione, aut Mutatione synonymica, aut Corruptione syllabarū, vel Transpositione, vel Interruptione longiore. 2. Sat tamen est seruari substantialem formæ integritatem, quæ in sensu ac significato verborum consistit. Accidētalis nil derogat veritati Sacramēti; nisi fiat studio nouum inuehendi ritū in Ecclesiam. Sic enim non foret intentio faciendi, quod facit Ecclesia.

RATIONES euincunt. I. Quia cūm Sacramenta solum à Deo potuerint institui; etiam formam, vt præcipuam partem, institutam esse necesse est: adeò vt non sit Sacramentum, cūm non fit, quod Deus instituit. 2. Materiam Sacramenti mutare nefas: ergo & formam. 3. Verba Sacræ Scripturæ, ad significandum scripta, mutare nefas: grandius ergo mutare formalia Sacramenti ad Sanctificandum instituta.

4. Ita S. Patres. Augustinus libro 6. contra Donatistas, cap. 25. *Certa sunt verba Evangelica, sine quibus non potest consecrari Baptismus.* Tertullianus libro de Baptismo. *Lex tingendi imposita est, & forma prescripta.*

QVÆSTIO VII.

*Qualis Sacramentorum sit Ne-
cessitas?*

LVTHERVVS Kemnitius in Exam. Titid. Sess. 7. *Ca. 4.* Necessitatem Sacramentorum opponunt (Tridentini) iustificationi per solam Fidem. *Ecce.* Sicut non sequitur; Sacramenta ad salutem sunt necessaria; ergo non solus Christus suo merito nobis eam acquisiuit; ita non sequitur; Ergo non per solam fidem accipimus gratiam iustificationis. Plura eiusdem mendacia in Concilium Trideauinum vide in meo *Antipap. part. 3. quæst. 2.*

LVTHERVVS libr. de Captiuit. Babyl. cap. de Bapt. *Baptismus neminem iustificat, nec ulli prodest; sed Fides in Verbum promissionis.* In *Ass. it. i. artic.* Nos dicimus, nec noui nec Veteris Testamenti Sacramenta, sed solam fidem iustificasse. Et libro contra Cochlearum. *Non potest vlla pars iustificationis tribui Baptismo.*

MELANCHTHON in Locis anno 1522. editis. *Non iustificat signa, vt Apostolus ait; Circumcisio nihil est ita Baptismus nihil est; participatio mensæ Domini nihil est.*

II. CALVINVS in Antid. Titid. ibid. sic calumniatur. *Boni Patres pro sua crassitie non aduertunt; quicquid nobis gratia per Sacramenta confertur, nihilominus fidei imputandum.* *Qui enim Fidem à Sacramentis separat, perinde facit, ac si animam à corpore tolleret.* Ergo quemadmodum *Euangely doctrinam non excludimus, cum dicimus nos solà fide Christi gratiam adipisci: ita nec Sacramenta: quorum eadem ratio est; cūm Euangely sint Signilla.*

Vna vtriusque calumniandi est sententia; Sacramenta non adeo esse necessaria, vt sine iis, facto, vel voto, salus nulli contingere queat; etfi vitia sint. Nam sola Fides iustificare potest.

AVTOR. I. Nulla Sacramenta habent absolutam necessitatem: quòd sine his saluare Deus valeat. Aliqua tamen necessitate præcepti, & mediis sunt simpliciter necessaria; vt omnibus Baptismus; relapsis Pœnitentia: Ordo, Ecclesiæ; hic tamen non singulis. Quia *Io. 3.*

Nisi

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto non potest intrare in regnum Dei.
Luc. 13. *Nisi Penitentiam habueritis, omnes similiter peribitis.*

II. Eucharistia, Confirmatio, Extrema Unctio, & Matrimonium ipsi Ecclesie necessaria sunt necessitate medii ad bene esse; non simpliciter.

III. S. Concilii Tridentini Sess. 7. Can. 4. definitio est ista. *Si quis dixerit, 1. Sacramenta noua legis, non esse necessaria ad salutem, sed superflua: (vt Anabaptistæ & Zvingliani dicunt:) 2. Et sine eis, aut eorum voto, per Solam Fidem, homines à Deo gratiam iustificationis adipisci: (vt Lutherani & Calvinistæ volunt) 3. Licet omnia singulis necessaria non sint; anathema sit.*

Luthero-Caluinistæ autem negant cætera omnia esse Sacramenta; solum Baptismum, & Coenam afferunt; quia hæc solum præcepta sunt, vt media salutis; Sed Vtilia tantum; vt fidem excitent, nutriant, augeant: Quia repræsentant id oculis, quod Verbum auribus. Ideoque necessaria ad bene esse; nõ simpliciter. Vnde *Apologia Confessionis* a. 13. comparat ea picturæ, ad salutem necessaria; sed solum valdè rudibus.

DICO AD I. Kemnitii. Mendax calumnia est. Nam Concilium damnat hoc: *Solâ fide immediatè salutem accipi: ac proinde Sacramenta non absolutè esse necessaria.* Concilium quoque prærequirit fidem; non excludit: Et non sufficere solum docet; sed Sacramentum esse re, aut voto simpliciter necessarium.

AD II. Caluini. Iam patet. Adde, nos docere, quod iustificet Deus remittens peccata ex Autoritate; Christus itè,

sed & Meritoriè; Verbum Dei verò solum instrumentaliter; at Sacramentum quoque simpliciter & efficienter.

QVÆSTIO VIII.

Aut or Sacramentorum an solus sit Christus?

CALVINVS in *Anti. Concilii Trid. Sess. 7. Can. 1.* Baptismum & Coenam à Christo instituta solo: cætera esse nullas; minus à Christo. LUTHERANVS Kemnitius p. 2. *Exam.* huc citat S. Cyprian. Hugonè, Lombardum.

AUTOR. Concilium Tridentinum Sess. 7. Can. 1. *Si quis dixerit, Sacramenta noua legis non esse omnia à IESV Christo instituta: anathema sit:* Idque immediatè à Christo: ceremoniæ omnes cæteræ à Christo mediatè promanant ab autore Ecclesie. 1. Quia in Scriptura, Apostoli vocantur solum *Dispensatores & Ministri mysteriorum Dei.* 1. Cor. 4. 2. Quia etiam Veteris Testamenti Sacramenta à Deo solo erant instituta; à Moyse autem promulgata. 3. Ita Patres: ipseque S. Cyprianus.

Hugo & Lombardus intelligunt promulgationem, non institutionem. *Alex ab Ales,* Confirmationem à Concilio Meldensi post mortem Apostolorum institutam esse: Idemque & Bonauentura, Penitentiam ab Apostolis, non à Christo. ISTA defendi non possunt: ad eò constat contrarium.

QVÆSTIO IX.

Minister Sacramentorum ordinarius an sit quilibet baptizatus?

LUTHERVS libro de Missa priuata: *Ego non dicam, quod Papista dicunt: Nullum Angelorum, nec Mariam ipsam consecrare posse. Sed è contra dico: Si diabolus Veniret. & ego postea resuscitarem eum, volum sic irrepisse in officium pastoris Ecclesie, in spectu hominum vocatum ad predicandum; & publicè in*
E. c. e.

Ecclesia docuisse, baptizasse, celebrasse Missam, & absoluisse à peccatis: & talem unum esse iuxta Institutionem Christi, tunc cogemur fateri Sacramenta iureo non esse inefficacia, sed verum Baptismum, verum Evangelium, veram absoluti nem, verum Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi accepisse. Quia fides & Sacramenta non nituntur qualitate ministrum, sed ordinatione Christi.

2. Idem libr. de Capt. Babyl. cap. de Ord. & alibi, Baptizatos omnem habere vult potestatem ministrandi Sacramenta: sed priuatim domi, urgente necessitate & alio non presente; aut non tam beneficiante. Idem libro de abroganda Missa. Christianis omnibus licere prædicare, & Sacra omnia ministrare; quin & Fœminis. Quia Sacerdos nascitur in Baptismo; non fit. Monet tamen non licere cuique vti iure, ob confusionem; esseque plebis electionem expectandam.

Hinc infert, 1. Ministros à laicis differre solo vsu potestatis: non dignitate; 2. Ministrum fieri laicum posse, sicut è laico minister factus fuit.

SVADENT illis ferè. 1. Quia, 1. Pet. 2. *Tanquam vivi lapides superedificamini in Sacerdotium sanctum. &c. Regale Sacerdotium.* Apoc. 1. *Fecisti nos Deo nobile regnum & Sacerdotes.* Apoc. 20. *Erant Sacerdotes Dei, & Christi eius.* 2. Quia, 1. Pet. 2. *Ut Virtutes annuncietis eius, qui vos vocavit.* 3. De fœminis concionatricibus, Joel. 2. *Prophetabunt filii vestri, & filia vestra.* Act. 21. *Erant Philippo quatuor filia virgines prophetantes.* Sicut Maria, Exod. 15. Et, Iud. 4. De bora docuit Baruch. Oida 4 Reg. 22. Consilium dedit Iosif. Maria, Luc. 1. prophetavit. 1. Cor. 11. *Mulier velato capite orat & prophetet.* 4. Psal. 109. *Tu es Sacerdos in æternum;* at Christiani sunt fratres Christi: ergo & Sacerdotes.

5. Omnes omnia sacerdotalia possunt munia obire: ut sunt Concionari, Baptizare, Consecrare, Absolvere, Sacrificare, orare pro aliis, & Iudicare de doctrinis. Singula docet è Scripturis. Bellarmin libr. 1. de Sacramentis cap. 25.

CALVINUS in Antid. Sess. i. Can. 10. è diametro contrarius est. *Nemo Christianus Christianos omnes in Verbi Sacramentorumq; administratione pares facit: non solum quia decenter & ordine geri omnia in Ecclesia decet. Sed etiam quod singulari Christi mandato ad eam rem ordinantur Ministri. &c.* Porro mulierculis iniunctum munus baptizandi ubi reperirent, quemadmodum illis permittunt? Itaque consentit nobiscum.

AUTOR. Concilium Tridentinũ Sess. 7. Can. 10. *Si quis dixerit, Christianos omnes in Verbo, & omnibus Sacramentis*

ministrandis habere potestatem; anathema sit.

1. Non igitur Angelus bonus, minus Ater, rectè potest administrare Diuina. 1. Quia, Scriptura id assignatum docet Apostolis &c. Vide *Antichristum part. 3. quest. 3.* 2. Quia, ad ea requiritur verum & naturale elementum; ergo & Verbum tale: at hoc non est ab Spiritibus. 3. Quia, Lutherus vult, fundamentum illius potestatis esse in Baptismo, inque Dei mandato: at neutrum datum est Spiritibus. Pendent igitur eadè Ministri qualitate essentiali, ut sit homo; non ab accidentali, ut sit bonus. Hinc Iudas verè baptizavit.

II. Verus Diuinorum (præterquam Baptismi & Matrimonii) Minister esse legitime vocatus ab Ecclesia debet, & ordinatus. 1. Teste Scriptura in *Antichristop. 3. q. 3.* 2. Quia si omnes potestatem eam haberent ex Baptismo, priuari illius vsu nemo iuste posset, nisi in pœnam criminis: at sine culpa multi priuantur. Neque ob metum confusionis posset vllus repelli, qui vellet ministrare, etiam non vocatus à plebe, seu Magistratu. 3. Quia in Veteri Testamento, ubi imperfectiora Diuina soli Sacerdotes erant eorum ministri: Neque in Circumcisione fiebant Spiritales Sacerdotes: quare nec in Baptismo. Hinc Ozias attentans Sacra, 2. Paralip. 26 percussus est leprâ.

DICO AD I. Eaintelligitur de Spirituali Sacerdotio, quo Spiritales offerimus hostias precum, laudum, operum. 1. Pet. 2. Quale, Apocal. 5. & 21. Sacerdotium in coelo: Et sic Christiani sunt Sacerdotes, sicut sunt reges.

Ad III.

AD II. Annunciare est gratias agere, laudare Deum ob beneficia: vt Ex. 15. *Cantemus Domino gloriosè.*

AD III. Prophetare est futura prædicere, & gratia gratis data: At propheta-re, id est, concionari, sic, 1. Tim. 2. *Mulieri docere non permitto.* 1. Cor. 14. *Mulieres taceant in Ecclesia; non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse.* Concessit tamen Deus extraordinariè nonnullis priuilegium docendi. Sed priuilegia non faciunt legem.

AD IV. Christus est Sacerdos secundum ordinem Melchisedech; in quo solum primogenitus erat Sacerdos, vt Christus in multis fratribus est: At in Aaronico Sacerdotio omnes fratres naturales erant & Sacerdotes.

AD V. Nihil ea euincunt, dicta in genere trahere in partem.

QVÆSTIO X.

An Ministri probitas seu fides ad Sacramentorum efficaciam requiratur?

LVTHERVS affirmauit; sed reuocauit. Iamque omnes, etiam Caluini- stæ, pernegant. Salua res est.

HVSITAE aiunt; non obstante, quod ratas habeant Ordinationes Catholicorum; id quod eis dissuasit Lutherus. Hufi tamen damnatus est in Concilio Constantiensi, quod diceret, Pastores malos & qui uocè Pastores esse, id est, nullos.

2. ANABAPTISTIS quoque tribuit idem Kemnitius; 3. Agrippinus Episcopus Carthaginensis negauit esse Sacramenta ab hæreticis aut Schismaticis collata. Quoad Baptismum sensit idem S. Cyprianus. Donatista quoque etiam post definitionem Ecclesiæ; item Luciferani, Apostol. ci, Waldenses, Wicleff.

AUTOR. Sed à pluribus refutati sunt, & damnati læpius; apud Bell. l. 1. c. 26. Præterco,

QVÆSTIO XI.

An in Ministro Sacramentorum requiratur intentio faciendi, quod facit Ecclesia?

LVTHERVS lib. de Captiuit. Babyl. cap. de Baptismo. *Non in conferentis tantum, quantum in suscipientis fide vel usu sita est virtus Baptismi: Vt legitur de Momo per iocum baptizato.* Et art. 12. inter damnatos à Leo 10. *Si Sacerdos ioco absoluerat, et se tamè qui credit esse absolutum, verissimè est absolutum:* Sic plerique Lutherani, Kemnitius, Heshusius, &c.

CALVINVS in Antid. S. ff. 7. Canon. 11. *Quod de intentione consecrandi garriunt; à Sophistis nulla ratione probabili fuit proditum.* Infra. *Ego verò sacrosancta Christi Institutionè tantū defero; vt, si Epicurus quidam, intus totā Attentionem suam iactans, mihi Cœnam à Christo mandatam ministraret, non dubitem, panem & calicem illius manu porrecta, mihi vera esse Corporis & Sanguinis Christi pignora.* Huc proxime accessit Ca. harinus; qui se tamen Apostolicæ Sedi subiecit.

SVASIONES LVTHERI. 1. Quia Verbum Dei quacunque dicatur intentione, fidem excitat, & hæc iustificat. Vnde Phil. 1. gaudet prædicari Christum quacunque intentione. Sic puer Athanasius baptizauit pueros, &c. 2. Caluini & Kemnitii. Quia sic petiret certitudo effectus Sacramentalis; cū intentio nulli sit certa. 3. Quia, lib. de Baptismo, c. 53. Augustinus non audet definire, an Baptismus ioco datus, sit ratur. 4. Innocentius IV. censuit raturum, etiamsi gerat in mente non facere, quod facit Ecclesia.

AUTOR. Ad minus est opus habere generalem intentionē faciendi, quod ea facit Ecclesia, quam credit esse veram. Sitque intentio actualis, aut minimum virtualis: habitualis non sufficit. 1.

Quia, Ceu forma certa requiritur vt indifferentia materiæ determinetur; sic & aliquid, quo indifferentia formæ deter-

li mi-

minetur: nam baptizat, qui tingit aquis lauando, medendo, refrigerando, &c. At qui nil fingi potest præter intentionem ministri. Non institutio Christi verba dictatis, ut quæ per se operaretur, proferente verba institutionis qualicunq;: quia cur non foret Sacramentum pronunciantea etiam psittaco: 2. Quia Ministri Sacramentorum sunt instrumenta Dei, ratione utentia; & horum liberi arbitrii est determinare actiones particulares suæ voluntatis; hoc autem fit per intentionem voluntatis agentis. 3. Quia, ut verba speculatiua, à quocunq; pronunciantur, suam habent significationem: ita practica suam operationem, præsertim prolata ab habente ad id & potestatem, & voluntatem: uti habet minister ritè ordinatus: ergo intentione opus.

DICO AD I. Excitat fidem quidè; quia ad hanc sufficit. Significatio verborum, quomodocunq; prolatorum; Sed non operatur effectum realem; quia hic requirit vim efficientem, quæ pendet ex intentione pronunciantis, ritè ordinati, verba Sacra practica. Sic etiam ludentes ex recreatione possunt efficaci cum intentione verba pronunciare super capax subiectum cum præsentem materiã.

AD II. Nullus hac in vita debet querere certitudinem de salute sua infallibilem: sed, Phil. 2. *Cum timore salutem suam operari*, sic, ut, I. Corint. 10. *qui stat, videat nec cadat*. Certitudinem verò moralem ac sufficientem habemus ex Sacramentis.

AD III. Dubitabat, quia nondum id erat in Concilio definitum; ideo se Ecclesiæ submittebat.

AD IV. *Non facere*, sc. vel quoad sub-

stantiam actionis faciendæ; aut quoad effectum actionis. Et, quoad hunc intellexit Innocentius: sc. etsi non intendat minister iustificare hominem hoc medio. Priore modo intelligit Kemnitius falsò.

II. DE EFFECTU SACRAMENTO- RVM.

QVÆSTIO XII.

Quid sit conferre gratiam ex Opere operato?

LUTHERO-CALVINISTAE bifariam exponunt. I. LUTHERVS l. de Capt. Bab. c. de Bapt. Papistæ fecerunt ex Sacramento præceptum, & ex fide opus id est, ait Kemnitius p. 2. Exam. *Sacramenta conferre gratiam ex merito operis, quod exerceat vel is, qui celebrat, vel qui iucipit.*

CALVINVS in Antidoto *est. 7 Can. 8.* Sophistis conferre gratiã ex opere operato esse, ex meritis hominum pendere efficaciam Sacramenti, Iust. l. 4. c. 14. §. 26. ait. *Quidquid de opere operato nugati sunt Sophistæ, non modo falsum est, sed pugnat cum Sacramentorum natura: quia instituit Deus, ut fideles vacui bonorum operum & inopes, nihil præter mendicitatem cõ adferant. Vnde sequitur, ea recipiendo, nihil istos agere unde laudem mereantur, vel in hac Actione, quæ eorum respectu merè passiva est, nihil illis posse opus adscribi.*

AUTOR. Hæc verò deditæ operæ calūnia est. 1. Quia adeo Nos opus operatum opponimus operi operantis. 2. Quia docemus contra Donatistas, Sacramenta minimè pendere ex bonitate ministri, id est, ex opere operantis.

II. Exponunt: Nos dicere, quod conferant gratiã sine fide, id est, ex opere operato.

Vnde LUTHERVS ibid. *Statuunt Sacramenta posse prodesse iis etiam, qui in peccatis mortaliibus sunt, nec requirunt fidem.* Sic & Kemnitius p. 2. Exam. Et. Confessio Augustana artic. 13, &c.

CALVINVS in Antidoto Sess. 7, Can. 5. *Fis-*
gust.

gunt subesse vim magnam Sacramentis, quæ sit extra fidem efficax.

AUTOR. Expositio hæc pugnat priori. 1. Quia si opus operatum sit opus meritorium suscipientis; quæ potest excludere fidem, sine qua est impossibile placere Deo? Heb. II. 2. Conc. Trid. Sess. 6. Can. 6. docet initium iustificationis fieri à Fide & pœnitentia.

Itaq; conferre gratiam ex opere operato, est, Conferre eam ex Vi Actionis sacramentalis, ad hoc à Deo institutæ, & non ex merito operantis. Vnde Aug. l. 4. de Baptismo. c. 24. *Ipsum Sacramentum per se ipsum multum valet: se ex Dei voluntate, quæ est causa principalis; non fides operantis; quia hæc extrinsecè accedit ad efficientiam Sacramenti; & ab infantibus abest, in quibus tamen vis Sacramenti operatur.*

QVÆSTIO XIII.

An Sacramenta conferant gratiam ex opere operato?

LUTHERVS cum omni Secta sua volunt, Sacramenta immediate habere efficientiam gratiæ; sed nuda esse signa: mediatè tamen excitare fidem iustificantem, sic representando oculis, seu verba auribus. **MELANCHTHON** in *Loci*, horrendum errorem Papistarum appellat, quod Sacramenta iustificare dicant: cum sint solum signa promissionis, sicut & pictura rerum, ait in *Apolo- gia ad art. 13* & libro contra *Anabaptistas*. Annis posterioribus, forsân argumentis nostris pressus, phrasin loquendi mutavit in vicinam nostræ; sed nil sententiam; Patremque sua secuta proles est; præsertim *Kemnitius* part. 2. Exam.

CALVINVS *Instit. l. 4. c. 14. §. 6.* Constantè diserteque consentit; vsus eadem picturæ similitudine, & §. 18. exemplo Iridis ac Velleris. Et in *Antidoto Sess. 7. Can. 5.* Tum effectum habent Sacramenta, si fidei seruiunt. Et *Can. 8* Eo modo gratiam efficiunt, quo Verbum prædicatum. Sic & **BEZA**, cæterique vniuersi:

SVADENT. Quia, 1. Heb. 10. *Iustus &*

fide vivit: ergo non ex Sacramentis. Rom. 10. *Corde creditur ad iustitiam.* & c. 2. Mar. ult. *Qui crediderit & Baptizatus.* & c. Ergo quinon credit, etsi baptizatus sit, condemnatur. Dicit. *Qui non crediderit, condemnabitur:* Non dicit, qui non baptizatus fuerit, condemnabitur: ergo sola fides saluat, non Baptismus. 3. Rom. 4. *Credidit Abraham, & reput.* & c. Sicut ergo fides, non Circumcisio, eum saluauit; ita nunc & fides, non Baptismus. Hæc Luth. & Calu. 4. **Zwinglius** libro de vera & falsa religione, Luc. 5. *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* Ergo non Sacramenta. 5. **Kemnitius** Eph. 5. *Mundans eam lauacro aquæ in Verbo vitæ:* Verbiigitur vis est tota ad fidem iustificantem. Testimonia Patrum & Rationes vanè aggerunt apud *Bellarmin. l. 2. cap. 10. & 11.*

AUTOR. Sacramenta sunt veræ instrumentales causæ gratiæ, idque ex opere operato. 1. Quia sic Scriptura in meo *Antichristo* part. 3. q. 4. 2. Huc prophetiæ spectantur. Isa. 1. *Lauamini, mundi esloti, id est, aiunt S. Patres, baptizimini, hoc cum effectu, vt mundemini.* Ezech. 36. *Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, et dabo vobis cor nouum.* Mich. 7. *Proiciet in profundum maris omnia peccata nostra.* Zach. 13. *Erit fons patens in ablutionem peccatoris.*

3. **FIGURÆ** declarant idem apud *Bellarmin. lib. 2. cap. 4.* Concilia prætereo, Nubemque S. Patrum Græcæ, Latinæque Ecclesiæ.

4. **RATIONES** euincunt. 1. Sacramenta efficaciter conferuntur etiã non intelligentibus: ergo sunt signa verè præctica, non solum significatiua ad excitandam fidem. 2. Verba & Signa Sacramentalia pendent ex diuina Institutione, non humana: Ergo etiã

li 2 super-

supernaturale quid efficiunt. Quia cæteroquin ab humana autoritate potuissent institui. 3. Sacramenta pendent à Deo non solum in Institutione; sed etiam Vsu: Ipse enim est qui per ministros baptizat, consecrat, &c. non ergo nudè significant, sed quid efficiunt. Nam cum cætera humana signa solum significant, diuina nil ab iis distarent vt meliora. Plura vide in *Geneal. p. 3. q. 2.*

DICO AD I Sed non ex sola viuit: vnde & Sacramentis est locus. Et sensus verus est, Iustus ex fide constanter expectat promissâ Dei. Ita *Abacuc. 2.*

AD II. Fides saluat, non sola, sed cum Baptismo; Eratque inferendum: Ergo non solus Baptismus saluat: Non; Baptismus non saluat. Vt si dicam: *1. Cor. 13.* Fides nil prodest sine charitate: ergo fides nil prodest: Malè. Dein; à genere ad speciem valent argumenta negatiua; vt non est animal; ergo nec homo: affirmatiua non valent; vt, Est animal, ergo & homo. Sic, qui non crediderit, condemnabitur: non contra semper.

AD III. Abrabæ fides & obedientia meruerat, vt primus haberet Sacramentum Circumcisionis in priuilegiū, velut *Signaculum σφραγίς*, non σμῆλον signum, iustitiæ fidei, id est, velut testimonium iustitiæ suæ, non vt signum propositum ei ad excitandam fidem. Vide *suprà quæst. 3.*

AD IV. Atqui Christus ibidem in paralytico ostendit, se etiam vt Homine peccata dimittere. Dein; hominibus dixit, *Ioann. 20.* Quorum remisistis peccata, &c. Deus tamen Solus propria Autoritate dimittit.

AD V. *Ecce Verbum vita non intelli-*

gitur concio; sed forma Sacramenti, seu Verbum practicum consecratorium. Ita ibi interpretes.

Q V Æ S T I O XIV.

An Sacramenta Veteris & Noue Legis differant in effectu iustificationis?

LUTHERVS lib. de Captiuit. Babyl. cap. de Baptismo. Error est, Sacramenta nouæ legi differre à Sacram. veteris Legis, penes efficaciam significationis, id est, quod nostra efficaciter significant faciendo, quod figurant, non illa. 2. Distinguit autem Vetera Sacramenta, in habentia ann. xam. promissionem, vt Iris Noe, Vellus Gedconis, Umbra reuersa Ezech. h. Alia nullam habentia: vt expiatoriæ ceremoniæ. Ista nostris paria; hæc inferior: facit in virtute efficientiæ significationis.

CALVINVS Instit. lib. 4. cap. 14. §. 23. Hoc dogma, quod Veteris Legis Sacramenta Dei gratiam adumbrarint: hæc Nouæ præsentem conferant, penitus explodendum est. Sic consentit Luthero. Dissentit in isto: Neque tamen negamus, quod vberior sub Christi regno percipiatur gratia. Sic in Antidoto Sess. 7. Can. 2. Patem voluit Lutherus. Dein; Calvinus §. 12. Purificationes Iudæorum ponit inter vera Sacramenta paria cæteris: Lutherus vult inferiora effectu.

KERNITIVS in part. 2. Exam. admittit Lutheri distinctionem veterum signorum: & vberiore gratiam Caluino: Cum utroque condemnat Catholicos.

SVADENT ferè istis: 1. **CALVINVS** Instit. lib. 4. cap. 16. §. 3. & 4. Par est Circumcisionis & Baptismi promissio, scilicet de remissione peccatorum. Hinc *Eph. 2.* gentiles erant sine Deo, quia sine Circumcisione. 2. *Leuit. 4. 5. 6.* dantur oblationes pro peccatis remittendis. 3. Instit. l. 4. c. 14. §. 21. ex *1. Cor. 10.* Eandem escam spiritalem manducauerunt, & eundem potum spiritalem biberunt. Quis inane ausit facere signum illud, quod veram Christi Communionem Iudæis exhibebat? Ergo in Sacramentis paria nobis facit, nec

vll. m.

ullam prerogatiua particulam nobis relinquit.
Sic & Martyr, & Kemnitius. &c.

AUTOR. I. Et si sint, qui improbabili-
ter docent Circumcisionem in veteri
lege gratiam ex operato contulisse; nō
tamen æquant vetera cum nouis Sacra-
mentis; quæ singula iustificat ex opere
operato. Quia ita Scriptura prophetica.
Psal. 9. *Holocaustum pro peccato non pos-
tulasti.* Quia, Psa. 50. *Sacrificium Deo spi-
ritus contribulatus.* Ita. 1. *Quò mihi multi-
tudo victimarum uestrarum?* De Aposto-
lica Scriptura vide *Antichristum part. 3.*
quæst. 5.

II. Ex opere operantis, ex fide prode-
rant vetera Sacramenta: de hoc non est
quæstio; sed, An ex Institutione fuerint
utilia cum fide usurpata? Paulus ita di-
stinguit: Noua saluare, regenerare, mū-
dare, iustificare, *1. Corinth. 1. Eph. 5. Tit. 3.*
Vetera autem egena esse elementa, nihil
esse, nihil valere. *1. Cor. 7. Gal. 5. Hebr. 10.*
Idem Vetera vocat umbras nouorum,
Col. 2. 1. Cor. 10. Hebr. 10. Neque est, quod
nostra dent maiorē gratiam: Nā vetera,
nullā dabāt vi institutionis, vt, *1. Cor. 7.*
Circumcisio nihil est, & præputium nihil est:
Gal. 6. Neque valet aliquid. Quia sunt
Vmbra, quæ non est minus corpus; sed
nihil corporis. Et talia erant non solum
tempore Apostoli, sed inde ab origine,
considerata per se simpliciter, à lege ab-
stahendo. Nam *Rom. 2. Circumcisio*
prodest, si legem obserues.

2. Vide S. Patres pro utilitate sola,
contra efficaciam veterum Sacramen-
torum stantes apud *Bellarman. libr. 2.*
cap. 15.

3. RATIO militat. 1. Quia Sa-
cramentum vt iustificet, habere debet

annexam promissionem absolutam gra-
tia: teste *Luthero in Assert. art. 1. Me-
lanchthone in Locis. Caluino Inst. l. 4. c.*
14. §. 3. Kemnitio. &c. Atqui nullum ta-
le erat in Veteri Testamento: Nullum i-
gitur iustificabat. Minor: quia *Heb. 8.*
Melius sortitus est Ministerium, quanto &
melioris Testamenti Mediator est, quod in
melioribus Repromissionibus sancitum est.
Sic & Patres, & *Lutherus lib. de Captiu.*
Babyl. cap. de Eucharistia: Veteris Testa-
menti promissio erat, non remissionis peccato-
rum, seu rerum aternarum; sed temporalium;
vt terra Chanaan, per quam nemo renouaba-
tur Spiritu. Vnde et irrationabilem pecudem,
in figura Christi, oportebat occidi, in cuius
sanguine idem Testamentum confirmabatur:
vt, qualis sanguis, tale Testamentum; qualis
hostia, talis promissio.

CALVINVS negat Minorem, *Instit. libr.*
4. cap. 16. §. 4. dicens vnā esse eandemque
promissionem Sacramentorum legis veteris
ac nouæ.

AT Minor probatur. Quia nullū Vet.
Sacramentum habuit promissionem,
nisi temporalem: *Lutherus* recenset Sa-
cificium Abel, Iridem, Vellus, Horolo-
gium Achaz: Vanè.

2. Ratio. Quia Vetus & noua Lex
differunt, quòd hæc iustificat, non illa:
ergo Sacramenta, quæ pars sunt legis, pa-
riter. Vnde *Ioan. 1. Lex per Moysen data*
est; gratia & veritas per IESVM Christum
facta est. Differuntque vt, *2. Cor. 3. Lite-*
ra occidens, & Spiritus viuificans: Vt,
Gal. 4. seruitutem generans, & libertas
afferens: Vt vetus, quia veterem hominē
non renouabat; & Nouū, quia renouat
eundem: ideo, Tit. 3. Lanacrum, generat
onis. Et quæ in Veteri fiebat remissio

li 3. - pec.

peccatorum, ea Noui respectu fiebat.

3. Promissio in Sacramentis nequit impleri, nisi fide recipiantur: At promissio V. g. Iridis de non submergendo orbe, præstatur etiam infidelibus: Circumcisionis, de hoc, vt sit pater multarum gentium, dareturque posteris eius terra promissionis; data tamen & infidelibus est. Item promissio tot Victimarū, de vnica Christi oblatione, impleta est orbi infideli. &c. Roman. 3. *Numquid incredulitas illorum fidem Dei euacuanis? Absit. Ergo. &c.*

DICO AD I. Circumcisioni nō est promissio annexa remissionis peccatorum. Patet supra. Et quia Abraham ante eam erat iustus: additaque est temporalis promissio: vt Genes. 17. *Multiplicabo te; erisque pater mult. &c. Dabo tibi, & semini tuo terram Chanaan. &c.* Idem Roman. 4. Et gentes erant sine Deo, quia sine fide, non quia sine Circumcisione: quam etiam incircumcisæ, sed Deum colentes, vt Iob, Centurio. &c. saluabantur.

AD II. Vetera Sacrificia expiebant peccata quoad pœnam temporalem & immunditiam legalem; non quoad culpam, & pœnam Gehennæ. Ita Theologi in 1. 2. q. 103. art. 3. & 4. d. 1. Vide Bell. l. 2. c. 17.

AD III. Pugnans ipsi secum. Nā hīc volunt Manna, aquam petreæ, & transitum maris fuisse Sacramenta iustificantiæ: & alibi id negant; vt Calvinus *Instituit. libro 4. capit. 14. §. 19.* & Kemnitius *part. 2. Examinis pag. 41.* quia erant ceremoniæ non durantes. Ergo. I. *Eandem escam, non nostram, sed suam; nō*

Sacramentalem; quam & bestię bibeant, & edebant nec promissio aliqua facta est edentibus & bibentibus, nisi terrena. 2. *Spiritalem*, ob significationem futuri Calicis Sacri; non ob effectum præsentem spiritalem: Vnde, *panē Angelorum manducauit homo. Pl. 77. Et, Petra autem erat Christus. Ioann. 6. Patres vestri manducauerunt Manna, & mortui sunt: Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Proinde non requiritur, ait Calvinus, vt parem vim tribuamus Mari & Baptismo, Mannæ & Eucharistiæ: nam quo inferiora sunt illa; eo fortius est argumentum Pauli. Si enim puniri sunt contemtores figuræ, quanto magis temeratores Veritatis?

Q V Æ S T I O XV.

Eccunde quadam Sacramenta iterari non debeant?

LUTHERANI & CALVINIANI vnicum Baptismum esse iterabilem debere asserunt: cetera vel esse Sacramenta negant.

SVADENTISTIS. 1. Quia, ait Calvinus *Instit. lib. 4. cap. 18. §. 19.* Baptismus est ingressus in Ecclesiam, & initiatio fidei: vnde vt vnus Deus vna Ecclesia; ita & vnus Baptismus. 2. Kemnitius in *Exam. par. 2. fol. 133.* Quia, sic est Institutio diuina. 3. Quia, Heb. 6. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, renouari iterum ad Penitentiam.* 4. Quia, Baptismus significat Christi mortem; at semel est Christus mortuus; 5. Quia, pactum Dei in Baptismo inicum est perpetuum. 6. Quia, nusquam est scriptum repeti posse, neque extat exemplum anabaptismi. 7. Quia, in Baptismo nascimur spiritualiter; at vna est natiuitas.

AVTOR. I. Character est causa cur Sacramenta quædam iterari non debeant.

ant. 1. *Quia*, semel data semper manent in eodem effectu suo: alia, quia non manent in suo effectu, qui est Gratia, ideo repeti possunt. 2. *Quia*, gratia augeri potest. 3. *Dein*; quia Character est & Sacramentum, & gratia: aliorum Sacramentorum effectus est solum gratia.

II. Characterem imprimunt solum Baptismus, Confirmatio, & Ordo. Quia in his homo nouam accipit potestatem ac ministerium: In Baptismo, participandi Sacramentis, aliisque bonis; In Confirmatione, pugnandi officium contra demonem, carnem, mundum: In Ordine, munus distribuendi dona Domini: In ceteris dantur remedia vel peccatorum omnium, aut reliquiarum ex iis, aut concupiscentiæ, aut famis.

DICO AD I. At Baptizati validè apud hæreticos, non intrans Ecclesiã, quæ nulla est apud eos: & baptizati apud Orthodoxos subinde apostatarant, exciduntq; fide. Et *unum baptisma* est, quia solū Christi Baptisma saluat. Et etiam, 1. Cor. 12. *Vnus panis est*, & tamen repetitur.

AD II. Atqui Deus nunquam prohibuit repeti: ergo non est institutio.

AD III. Transeat.

AD IV. Et Eucharistia significat eandem & tamen repetitur.

AD V. Pactum est conditionatè perpetuū; si sc. seruatis mandatis nō peccetur.

AD VI. Nec scriptum est ut non repetatur. Aug. 1. 7. Trin. c. 4. *Dicimus tres personas in Deo; non quia Scriptura dicit, sed quia non contradicit.* Et est anabaptismi exemplum, *Act. 19.* iubente Paulo rebaptizari, qui solo Ioannis Baptismo erant tincti: cum tamen, iuxta errorem Lutheranorum, eadem vis Baptismi esset Christi & Ioannis &c.

AD VII. Est ea solum congruentia quædam, non euincens ratio. Dein; homo etiam per fidem nascitur, perque Verbum Dei; & hoc læpius. 1. Cor. 4. *Per Euangelium ego vos genui.* Nam spiritualis natiuitas potest repeti.

QVÆSTIO XVI.

An, & qualequid sit Character?

LUTHERANI, vt Kemnitius *par. 2. Exam. pag. 129. &c.* Heshusius *l. de errorib. Pontificiorum, tit. 15.* Calvinus *in Ansidoto Concil. Sess. 7. Can. 9.* Negant cum Wicleffo Characterem posse doceri ex Scriptura, seu vlla ratione.

SVADENT istis ferè. 1. Quia de eo in Scriptura & Patribus merū silētium. 2. Quia, Inter Scholasticos nil certum. 3. Quia, Autor eius primus fuit Innocentius III.

AUTOR. I. Character est signum spiritale, à quibusdam Sacramentis animæ impressum. Sic Concilia.

II. Ex probabilibus est, esse quid reale ab anima distinctum, ac absolutā qualitatem, non solam relationem.

III. Eius officia sunt, 1. Aptum reddere ad cultum Dei: 2. Configurare Christo: 3. Distinguere ab aliis.

IV. In hæret autem substantiæ animæ indelibilis. Quia non habet contraria; estq; in subiectio incorruptibili: cumque sit quædam consecratio animæ, durat ipsa durante.

V. Nullū verò Sacramentum Molai-cum impressit Characterem animæ.

VI. In Christo tamen nullus inesse poterat. 1. Quia Character est participatio Sacerdotii Christi: 2. Et; signari Characterem est ouium, seruatorum. &c. at Christus est Pastor, Dux, Dominus. 3. Neq; Christus vllū accepit Sacramentū Nouæ legis

legis, præter Eucharistiam. 4. Nos vero egemus; vt Christus velut ex pacto ad actiones Sacramentales nobiscum concurrat.

VII. Esse verò characterem, Scriptura docet in meo *Antichristo part. 3. q. 6.* Quam Caluinus in Commentario exponit de obfignatione promissionum à Deo in cordibus facta ad fidem confirmandam.

AT, nimis inconueniens esset locutio, Obfignari hominem, pro Obfignari promissiones homini factas.

2. Esse characterem docent S. Patres in mea *Genialogia part. 3. q. 3.* Et *Rationes* cuiuncunt,

1. Quia: Cùm homines hominibus conferunt officiũ, tribuũt simul aliquod externum signum potestatis: Deus vero internum infundit. Sicut autem diligendo facit bonum, cumque vult diligere, credi, sperari, infundit habitus dilectionis, fidei spei: ita credibile est, cũ quos ad sua quædam Sacramentia deputat; quod ad eadem certas qualitates infundat, id est, characteres.

2. Baptismus, sine fide perceptus, aliquid Sacramentale confert; cum gratia capax non sit infidelis: ita Confirmatio & Ordo; cætera solum dant gratiam; aut nihil, ponentibus obicem. Et istud vocamus characterem.

3. Baptismus, Confirmatio & Ordo repeti nequeunt, vt cætera Sacramenta. Et huius alia vera causa reddi nequit, nisi character. Quia per hunc manentem semper manent in effectu suo determinato; gratia verò aut perditam recuperatur per Sacramentorum repetitionem, aut seruata augetur: non sic character, quia

ipse Sacramentum est; gratia non est Sacramentum.

Præter has rationes alia sufficiens reddi non potest. Patet supra in responsionibus ad rationes Luthero-Caluinistarũ, cur Baptismus iterari non debeat.

Q V Æ S T I O XVII.

Quot sint Sacramenta?

LUTHERVS *lib. de Capt. Babyl.* variauit: Esse vnum iuxta Scripturam; Esse tria, negandaque septem; Esse duo, in rigore; Se non damnare septem; negari tamen in Scriptura doceri posse. Hinc Lutheranorum diuersæ sententiæ. I. Opinio *Lutheri*: Esse vnum: Et si plura sint Sacramentalia. II. Esse duo, Baptismus & Eucharistiam; *Lutherus, Melancthon, Ulyricus, Selneccerus, Kemnitius.* III. Esse tria: Baptismus, Eucharistiam, Pœnitentiam: Hæc communior in Catechismis, *Corfesi August.* IV. *Zwinglii*: Esse tria, Baptismus, Cœnam, Matrimonium.

V. CALVINI *Instit. l. 4. cap. 18. §. 19. 20.* Esse duo, Baptismus & Cœnam: *cap. 14 §. 20. & cap. 19 & 31.* addit Ordinationem, monens ordinaria duo esse atque communia cunctis. Hinc in *Amidoto Sess. 7. Can. 1.* solum quatuor Sacramenta reiecit.

VI. LUTHERO-CALVINISTÆ: Esse quatuor; Baptismus, Eucharistiam, Pœnitentiam, & Ordinationem. Ita MELANCTHON in *Locis* editis anno 1536. & 1552 & 1558. *Mihi maxime placet etiam addi Ordinationem, id est, Vocationem ad ministerium Evangelij: quia hoc etiam mandato Evangelico precipitur, & addita est promissio.* Sic & Lucas Lossius in Catechismo anni 1557. qui anno 1554. tria posuerat.

VII. Luthero-Calvino-Zwingliani: Esse quinque; Baptismus, Eucharistiam, Pœnitentiam, Ordinationem, & Matrimonium. Ita Melancthon in *Locis* editis anno 1558. ed. quod sit signum rei Sacre habeatq; mandatũ, & promissionem. Obstare queritur vnum; quod fuerit ante Christum.

AT, & Baptismus Ioannis fuit antè; quem tamen esse vult Sacramentum.

VII. Lu-

VIII. *Lutheranorum Mollium* opinio, non fides; esse septem. Sic biennio post obitum Lutheri Synodus Lipsiana cum Wittenbergensibus & M. Linchthone. Vnde *Molles* vocari ceperunt, teste *Surio* anno 1548. Quos ideo *Illyricus* appellat hæresiarchas Mollium. Ita secti, necdum consentiunt.

AUTOR. Sacramenta propriè dicta & vera sunt septem, 1. A Christo instituta vel mandata: 2. Cum certo Ritu seu Signo: 3. Cumque promissione gratiæ annexa: quam Apostoli sua confidenti Ritus usurpatione atque Solenni sat testati sunt, effectu promissionis consequente. 1. Ita docent Sacra Scripturæ in meo *Antichristo* p. 3. q. 7. Easque sic Patres intellexerunt: sic stabilierunt Decreta Conciliorum: Nec dissentit Congruentia rationum apud *Bellarmin.* lib. 2. cap. 25. 26.

SVADENT VERÒ id tribus LVTHERO-CALVINISTÆ. 1. Scriptura nusquam tradit esse septem. 2. Tradit solum duo, *Ioan. 19. Et exiit Sanguis & Aqua*: id est, (aiunt *Patres Chrysost. Cyril. Theophil. Damasc. Aug.*) Eucharistia & Baptismus. 3. Scriptura negat esse septem *Apoc. 17.* Bestia septiceps dicitur Sacramentum: ideo is numerus Sacramentorum pertinet ad Antichristum, Ita *Kemnitius Exam. par. 2. pag. 18. & 50.*

DICO AD I. Suprà patet, quod Scriptura nusquam vllum numerum Sacramentorum exprimat: non tamen ideo est nullus.

AD II. Recta expositio Græcorum: at non negantur esse plura alia. Nam *Hebr. 6.* fit mentio solum Baptismi & Confirmationis, omiſſa Cœna; non ideo foret hæc Sacramentum? Item Latini Patres intelligunt ibi Baptismos Sanguinis, & Fluminis probabilius. Nam sic *Ioann. 5.* *Hic est, qui venit per Aquam & Sanguinem Iesus Christus; non in aqua solum; sed in aqua & Sanguine.*

AD III. Istud blasphemia est. 1. Quæ *Kemnitius* statuit Sacramenta; ea sunt etiam inter septem nostra: ergone ea duo erunt, vel tria bestia capita? 2. Dein; *Ioannes* dicit ea 7. capita esse Sacramentum, non dicit esse 7. Sacramenta. 3. Demum *Ioannes* exponit esse 7. Reges. Potius bestia est *Lutherus* vnicum asserens Sacramentum. *Calvinus* pro se adducit *Augustinum*: Sed hic ibi ponit in exemplum, duo ex omnibus Sacramenta; non affirmat solum esse duo. *Kemnitius* Patres pro binario falsè adducit ac detorquet. Vide *Bellarmin. lib. 2. capit. 27.*

QVÆSTIO XVIII.

An Sacramentorum aliud sit alio præstantius?

LVTHERVUS, cum *asceclis*, libro de instruendis Ministris ad Pragenses. *Unum Sacramentum altero dignius esse non potest: cum eodem Verbo Dei omnia consent.*

CALVINISTÆ dicere idem coguntur. Nam cum in Cœna ponant Christi præsentiam solum tropicè; non est, cur eam Baptismo anteponan. Vnde *Calvinus* & *Kemnitius* ad *Sess. 7. Can. 3.* Omisso statu quæstionis, ad iocos dissoluuntur calumnioli. Ut, definiri septem Sacramenta esse paria, cum septenarius sit impar, &c. Nugæ tales sibi plures.

AUTOR. Sacramenta VII. eiusdem sunt generis, ideoque verè Sacramenta sunt singula: attamen specie differunt: & nullum est quod non præstet alteri secundum propriam sibi rationem. Ita Omnibus antecellit 1. *Baptismus*, in effectu remittendi peccata, maxime originale, & poenam: 2. *Confirmatio*, in gratia ad bene operandum. *Luc. vlt. Se-*

Kk dete.

dece. &c. donec induamini virtute ex alto.
 3. Eucharistia quoad Substantiam. 4. Penitentia præstat necessitate cunctis, præter Baptismum. 5. Extrema Unctio, in effectu gratiæ specialis. 6. Ordo præstat ratione Ministri cunctis præter Confirmationem: nam ea conferre Episcopi est. 7. Matrimonium excellit omnibus Significatione.

QVÆSTIO XIX.

Ecclesia sit instituire ceremonias?

LUTHERANI Iuxta & CALVINIANI quot, quantasque in nos constringant calumnias; attingi nonnullas earum in meo *Antipapista Mendace* p. 3. q. 3. quò remitto, hincque omitto.

Consentiunt porro in ista. 1. Nullas à Christo vel Apostolis institutas esse ceremonias; quæ non extant in Scriptura: ex Traditione manantes, aspernandas esse. 2. Nullas, quæ non sint Sacramenta, habere vim spiritalem. V.g. coercendi dæmones. 3. Non posse eas Ecclesiam instituire sic, vt teneantur fideles ad eas in conscientia, etiam extra scandalum. 4. Tales ceremonias non esse bonas, aut meritorias, nec pars diuini cultus. 5. Lingua vulgari celebranda ac ministranda esse Sacramenta.

Dissentiunt in hoc: *An Ecclesia noua possit instituire ceremonias?*

LUTHERVS *lib. de form. Missæ. Confess. August. artic. 15 & 26.* Melancthon *in Locis de Ceremoniis. &c.* & communis Lutheranorum, Aiunt posse aliquas ad eruditionem, splendorem, & ordinem Ecclesiæ; modo absit obligatio, & opinio cultus.

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 16. §. 11.* Negat id villo licere modo. Sic & Brentius *in Confess. Wittenberg.* & Kemnitius *in Exam. part. 2. pag. 166.*

SVADENT istis. 1. Quia, *Inst. 4. c. 10. §. 2. Apostolus 1. Cor. 7. ne vna quidem in re laqueum inycere ausus est.* Prospiciebat enim

quantum vulnus infligeretur conscientis, si earum illis necessitas imponeretur, quarum relicta esset à Domino libertas.

2. Ad Colossenses docet non esse de vero Dei cultu pecendam ab hominibus doctrinam.

3. Quia Dominus fideliter nos, & ad plenum instituit, qualiter sit colendus.

4. In fine capitis damnat omnes idola & obsequia, id est, fictitios cultus hominum.

5. Idem §. 9. Apostolus Gal. 5. non patitur villo modo, vt fidelium conscientia in seruitutem redigantur.

6. Idem §. 10. 15. Dominus, Matth. 15. reprehendit traditiones hominum.

7. Ibid. §. 12. Romanenses partim de gentium deliriis sumserunt sibi exemplum; partim simiarum more imitati sunt veteres Iudaicos ritus.

8. Ibid. §. 14. Deus iudeos, vt pueros, docuit per signa sensibilia; Nos, vt viros, simplicius. Ioan. 4. Veri adoratores in spiritu & veritate adorabunt.

9. Ibid. 15. Quicquid commendationis habent opera, id totum habent obedientiæ intuitu, quam solam Deus respicit. Non ergo placere possunt ceremonie, quas Deus non instruit.

10. Ibid. §. 17. Semel Ecclesia dicta lex est: Quod precipio tibi, hoc obseruabis vt facias. Non addes quicquam, nec detrahes. Prou. 30. Ne te forte arguat, inueniarisque mendax.

11. Ibid. §. 23. Samaritæ à feris discerpti sunt, 4. Reg. 17. ob nouas ceremonias. Achatz, 4. Reg. 16. ob altare nouum positum reprobatur: Spiritus detestatur audaciam illam; quod hominum inuenta in Dei cultu impure sint corruptela. Et, 4. Reg. 21. Aggravatur hæc circumstantiâ crimen Manasse, quod altare nouum extruxerit in Ierusalem.

AUTOR. I. Christus & Apostoli quædam Ceremonias instituerunt, quæ ex sola habentur Traditione. I. Vt, Sacramentum Chritumatis nusquam est in

in Scriptura; & tamen solus Christus id potuit instituire, vtpote Sacramentum. Ita S. August. l. 2. c. 104. contra Petilianū. 2. Apostolus, 1. Cor. II. *Cetera*, ait, *cūm venero disponam*, scilicet de ritu Eucharistiæ: & nil tamen scriptum est quod disposuit: neque omiserit disponere. 3. S. Basilius libro de Spiritu Sancto capit. 27. plura enumerat tradita, non scripta: in his signum Crucis: Aquam vino misceri in Sacrificio, Christum instituisse, ait Cyprianus libr. 2. Epist. 3. Augustinus l. 3. doct. Christ. c. 21.

II. Aliquæ Ceremoniæ vim habent spiritalem: Vt signum Crucis; idque tum apprehensione dæmonum; tum ex deuotione hominum: tum maximè ex instituto Dei & opere operato: nam infidelibus quoque legitur vltus signi Crucis profuisse.

III. Ecclesia potest instituire nouas Ceremonias non ad iustificandum impium; sed alios ad effectus spiritales, scilicet ad repræsentandum aliquod mysterium religionis; ad ornandum; ad curandos morbos; ad pellendos dæmones, peccata venialia, &c. idque per modum impetrationis. 1. Sic Iacob, Genes. 28. erexit lapidem in titulum, fundens oleum desuper. &c. Noua hæc ceremonia. Synagoga autore Mardocheo, nouum festum instituit. Esdr. 9. Item Iudith cap. vlt. Item 1. Mach. 4. nouum festum dedicationis. Apostoli, Act. 15. Vt gentiles abstinerent à suffocato & sanguine.

IV. Ecclesia potest obligare conscientias ad ceremoniam sub peccato, etiã citra scandalum. 1. Quia, Rom. 1. *Non est potestas, nisi à Deo: qua autem à Deo sunt,*

ordinata sunt &c. Qui autem resistunt, Dei ordinationi resistunt, & sibi damnationem acquirunt. 2. Quia. ob ceremonias ortæ sunt dissensiones ac hæreses in Ecclesiâ: Vt dicitur 15. *Visum est &c. nihil ultra imponere vobis oneris: Onus conscientiæ ligat.* Vt de Paschate, quo die celebrando: de hæreticis rebaptizandis; de ciborum delectu, festis, cereis, imaginibus &c. 3. Nisi igitur lege sanciri possent ceremoniæ, nil in Ecclesia ordinatum, non conformitas perstaret: Ideo, 1. Cor. 14. *Omnia honestè & secundum ordinem fiant.* Caluinus Inst. l. 4. c. 10. §. 27. ait, dissolui netuis & deformari Ecclesiam, si cuique liceat mutare ceremonias &c.

V. Ceremoniæ sunt res, non indifferentes, sed vtilis, meritoria, & pars quædam cultus diuini. 1. *Vtilis*, Ad augendam pietatem: informadum intellectū: ad memoriam: ad fidei exercitiū & professionem: ad conseruationem religionis: ad distinctionem Catholicorum ab hæreticis. 2. *Meritoria*: quia sunt opera virtutū, actus religionis, deuotionis. 3. *Sunt pars diuini cultus*: quia Cyprian. serm. de Orat. *Placendum Deo est habitu corporis, & modo vocis.* Exteriora enim enunciant de interioribus: hæc autem bona Deo sunt grata: ergo & illa. Deus verè offenditur exteriori irreuerentia: ergo & colitur exteriori reuerentia. &c.

VI. Latine sunt administranda Diuina: Non de iure diuino: neque de essentia Sacramentorum, sed proprium Ecclesiæ latinæ est. &c. Cur? Consule Bellarminum.

DICO AD I. Agitur ibi de Virginitate seruanda, quam Dominus non imperarat, sed consuluerat.

AD II. Agit contra Iudaizantes Simonianos & Gnosticos, non contra ceremonias Ecclesiæ.

AD III. Verum est generali instructione, non particulari.

AD IV. Damnat Simoniana, & humano ingenio priuato inuenta.

AD V. Loquitur de seruitute Iudaica: & Calvinus falsò detorquet aliò.

AD VI. Pharisæicas Dei præcepto contrarias; vanas; pluris æstimatas, quàm Dei cultus.

AD VII. Est argumentum Manichæorum apud Aug. l. 20. contra Faustum 6.4. Est & Vigilanti apud Hieronymum. Dein; non omnia gentilium sunt mala & reiicienda; maximè à dæmonum cultu ad Dei cultum translata.

AD VIII. Ceremoniæ Iudaicæ umbræ erāt futurarum: nostræ autem indices sunt præsentium rerum spiritualium; & requirunt internum cultum, excitantque ad cœlestia.

AD IX. At obedientiæ opera sunt meritoria, siue à Deo, siue ab Ecclesia mediata instituta.

AD X. Non omnis additio prohibetur; sed corruptoria, superstitiosa, &c.

AD XI. Calvinus malâ fide vitur exemplis: Nam iis idololatria reprehenditur.

III. DE BAPTISMO.

QVÆSTIO XX.

*Baptismi quæ definitio, Materia,
& Forma?*

LUTHERANI, vt MELANCHTHON in Locis an. ni 1558. de Sacrif. *Baptismus signum est, quo Deus nobiscum agit, & recipit nos in gratiam.*

AUTOR. AT, hoc commune est omnibus Sacramentis.

CALVINVS Instit. l. 4. c. 15. §. 1. *Baptismus est signum initiationis, quo in Ecclesia cooptamur societatem, vt Christo insiti inter filios Dei censeamur.*

AT, nil hic de Essentia Sacramenti: nil de Effectu seu fine regenerandi primariò; solum quod testetur fidem ac alat. Tale signum erat & Circumcisio, inserens venturo Christo Iudæos. Itaque *Baptismus est Sacramentum, en genus, regenerationis per aquam, en differentia, in verbo vite, en forma.*

II. LUTHERVS in *Symposiaco*, c. 17. *Baptismus est ratus, in lacte, cereuisia, aut quocunque liquore datus, qui nomine balnei possit appellari. Vide in meo Antich. lib. 3. p. 9. 8.*

III. LUTHERANI communiter docent, sicut utendum formæ; etsi non sit ea ad substantiam Sacramenti necessaria.

LUTHERVS l. de Capt. Babil. cap. de Baptismo asserit, Baptismum esse ratum, 1. Quibuscunque verbis collatus, dummodò in nomine Domini. 2. Imò dummodò suscipiatur in nomine Domini; etsi in nomine diaboli daretur ab impiissimos. 3. Q. in etiam ab ipso diabolo. Vide *supr.* q. 10.

ZVINGLIVS lib. de vera & falsa religione c. de Baptismo idem non necesse sue a vii forma, non se tamen vetare. Vnde quidem baptizabant in *Nominibus Patris &c.* quod Arianum est. Vide in *Genealogia* p. 3. quæst. 4.

AUTOR. Forma est: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti* Baptismus datus solum in nomine Christi, aut absolutè, aut sub conditione esset repetendus. Dicta forma colligitur ex *Matth. 28.* sed non euidenter: vt cogamur ad Ecclesiæ Traditionem recurrere: quam Calvinus ac Lutherus aspernatur, Patet: & sic declararunt Concilia, & S. Patres.

Sub nomine solius Christi baptizantur Apo-

Apostoli, ex dispensatione, ut putant quidam: Alii rectius negant sic baptizasse; sed exponunt tres personas esse expressas: Nam responderunt Paulo, Act. 19. *Neg, si Spiritus Sanctus est, audiimus.* Et ille: *In quo ergo baptizati estis?* Quin in Canonibus Apostolorum damnantur, qui non baptizant in Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Itaque in nomine Christi, non solum, sed in Instituto Christi: id est, in nomine Trinitatis, baptizasse dicendi sunt. Ita Patres.

Q V A E S T I O XXI.

An, & quatenus necessarius ad salutem est Baptismus?

PELAGIANI, ait August. lib. de haeres. c. 69. negabant necessarium ad remissionem peccati originalis; sed ad coeli ingressum.

WICLEFFVS etiam hoc negabat. Quod nil esset nisi nomen solum externum.

1. ZWINGLIVS l. de vera & fal. relig. item negat utrumque.

2. MARTINVS BUCERVS, in Matt. 3. item: Sed quod pueri praedestinati sine Baptismo saluentur; reprobi etiam cum Baptismo damnentur.

3. CALVINVS in Antid. Sess. 6. cap. 5. & Instit. l. 4. c. 16. §. 23. 24. vult parvulos fidelium etiam sine Baptismo sanctos esse, membra Ecclesiae, & saluari si moriantur: Quod eis non imputetur peccatum originale, ex vi foederis cum Abrahamo, Gen. 27. *Ero Deus tuus & Seministui.* Nos enim per Christum successimus in posteritatem Abrahamae.

4. Sic & Petrus Martyr: Quia, 1. Cor. 7. *Alioqui filii vestri immundi essent: nunc autem sancti sunt.*

5. Sic & HENRICVS BULLINGERVS, Zwinglii successor Tiguris: qui addit: Vi foederis sanctos esse, quorum parentes aliquando fuerunt fideles: imò maiores olim.

AVTOR. Concilium Tridentinum Sess. 7. Can. 2. sic definit: *Si quis dixerit, Baptismum non esse necessarium ad salutem, anathema sit.* I. Sic istud Ioan. 3. *Nisi quis renatus, &c.* exponunt S. Patres, & ipse Dominus declaravit. Vide *Antichristump. 3. q. 9.*

II. Quia Sectariorum interpretationes loci huius sunt vanæ.

Ut 1. Calvini in Antid. Kemnit. Patres, ut Basilium, per *Aquam* accipere *Mortificationem peccatorum.* Aut *Aquam* esse epithetum Spiritus Sancti.

AT, Contrarium Patres apud Bell. l. 2. de Sacramentis c. 3.

2. Petri Martyris in 1. Cor. 7. Sat esse si ex altero, sc. Spiritu Sancto: Et, enim non importat parem utriusque necessitatem.

AT, ambo *Aqua & Spiritus* ad eandem regenerationem requiruntur.

3. Zwinglii in Marc. 1. Totam sententiam accipi de poenitentia.

4. Wicleffi: *Aquam* esse Christi passionem, & luctu Christi manantem.

AT, Axioma est Theologorum: *Scriptura intelligenda est secundum proprietatem verborum, ubi non cogimur evidenti absurdo.*

III. Quia, Traditio est: Infantes perire non baptizatos. Sic Concilia; Testimonia Pontificum; & Patrum. &c.

IV. Quia, Fundamentum Sectariorum sic evertitur. Elau erat optimi patris filius: & tamen, Rom. 8. Deus eum odio habuit: Non ergo nascuntur sancti filii sanctorum; nec omnes praedestinati: Cur autem aliqui non praedestinati? Nescio, dicant. Item, David erat filius credentis. & tamen ait, Psal. 50. *In iniquitatibus conceptus sum &c.* Item, Paulus; & tamen Eph. 2. *Eramus & nos natura filii irae,* etiam reatu, qui debetur ad iram.

5. Axioma est: *Christianos non nasci; sed fieri*: iuxta S. Patres etiam Ergo. &c.

OBIICIUNT 1. Gen. 17. *Ero Deus tuus, & Seminis tui*: hoc nos sumus: ergo sancti. 2. 1. Cor. 7. *Filij vestri immundi essent; nunc autem sancti sunt*: Ergo ipsa natiuitate sunt sancti ante, quam baptizentur.

DICO AD I. Ea promissio fuit peculiaris protectionis; non Remissionis peccatorum. Esto: fuerit etiam de spiritali gratia; hæc tamen ad nos descendit per Christum ex fide. Tunc enim incipimus esse filij Abrahæ, & fideles, cum baptizamur, non cum ex fide nascimur. Neque scimus parentes nostros secundum carnem ab Abraham descendere: hoc scimus, eos fieri filios Abrahæ, qui ex Deo nati sunt.

AD II. Ibidem dicit, Coniugem infidelem sanctificari per fidelem; id quod tamen non fit, nisi conuertatur; ita nunc sancti non sunt, nisi in Baptismo sanctificentur.

QVÆSTIO XXII.

Baptismi minister quis esse debeat, ac possit?

CALVINVS *Instit. lib. 4. c. 15. §. 20. 21. 22.* Soli Ordinarij, aut nemoque alius, nec in extrema necessitate. Sic & in *Antidoto Sess. 7. Cap. 10.*

SVADENTISTIS. 1. Quia, Matt. 28. *Euertes docete, &c.* Hac dicuntur solis Apostolis, qui à Christo instituti sunt *Ministri Verbi & Sacramentorum*: Non ergo licet alijs id munus usurpare. 2. Quia, nec veteribus constitit, recte laicis in necessitate permitterent baptizare: teste *August. l. 1. contra epist. Parmen. c. 13.* 3. Quia, Concilium Carthaginense prohibet mulieribus baptizare. Sic & Tertull. & Epiphanius docent. Marcion permisit mulieribus, quod nec Christi matri datum fuit.

AUTOR. I. Ius baptizandi proprium est ordinariè Sacerdotum, quibus id Episcopus concesserit: Aut Diaconis conuenit, absente presbytero; Idque cum solennitate.

II. Quin etiam Laicis in necessitate, absque tamen solennitate, licitum sit, fueritque; dubitatum in Ecclesia nunquam est.

III. An verò item non baptizatis liceat in casu necessitatis, veteres addubitarunt. *Aug. l. 2. contra Parm.* non audet determinare; donec Concilium id definierit. Factumque est in Florentino.

1. *Ratio*: Quia in ministro non requiritur fides, aut probitas, aut Ordinatio, ut ratur sit Baptismus: neque sexus certus; ut etiam foemina tingere possit, absente viro.

2. Sic Scriptura docet in figura, *Exod. 4.* Sephora filium circumcidit coram Moyle; quem occidendum sic seruauit, & placuit Angelo: Quò iniuriosius eam traducit Calvinus ac mendacius. Exempla ex Actis Apostolorum vide in meo *Antichristo p. 3. q. 10.*

3. Sic Patres, Tertull. libr. de Baptif. *Et laicis ius est baptizandi: Quod enim ex æquo accipitur; ex æquo dari potest.* Alexander Episcopus Alexandrinus ratum habuit Baptismum Athanasii pueri pueris datum.

DICO AD I. Dictum id omnibus fuisse, facta doceat Apostolica: ratum namque habuerunt, concionari, & baptizare Philippum, Stephanum, Ananiam.

AD II. Iniuriam facit Augustino, affirmanti Baptismum à laico datum im-

impierepeti, & dari in necessitate, peccatum esse nullum, aut veniale.

AD III. Concilium excipit casum necessitatis. Et Patres licere negant cum solennitate: hoc enim foret ludibrium, vt ait Epiphanius.

QVÆSTIO XXIII.

An baptizandi sint Infantes?

ANABAPTISTA primus ex Lutherano factus, Anno 1. 27. teste Cochleō in *actis Lutheri*, Balthasar Pacimontanus, demum Viennæ crematus; negavit, cum hæreticis, tempore S. Bernardi coortis, ac ab eodem refutatus *Serm. 66. in Cantic. & epist. 240.* Nec voluit baptizari quenquam aut XXX. ætatis annum. Lutherus & Calvinus acriter in Anabaptistas confurrexerunt. Ministri tamen Transilvani duos communi consensu libros ediderunt contra Trinitatem, Incarnationem, & Pædobaptismum

ERASMVVS in *præfat. paraphrasi in Matthæum* docet, baptizatos in infantia, vbi adoleuerint, interrogandos, an ratum habeant quod in Baptismo promiserunt: si negent, liberos esse dimittendos. Transilvani adducunt argumenta 36

SVADENT istis. 1. Quia, de pædobaptismo nullum extat mandatum, seu præceptum in Scriptura. 2. Mandatum est prius *Docere*. 3. Christus, Baptista, Paulus non baptizant infantem. 4. Reiprobi non sunt baptizandi, ne prophanetur sacramentum; at inter infantes multi sunt reprobi. 5. Infantes non credunt. 6. Cogi ad Baptismum est plus tribuere Sacramento; quam pati. 7. Non est articulus fidei pædobaptismus. 8. Si baptizandi; ergo & communicandi sunt. 9. Non datur Baptismus absque penitentiâ. *Mar. 1. Act. 2.* Nec si e oris confessione: hæc non possunt infantes &c. Vide *Bill. l. 1. de Baptismo c. 9.*

AUTOR. Infantes sunt baptizandi. Ita Concilium Tridentinum *Sess. 7. Can. 12. 13. 14.* 1. Quia, infantes circumcidendi erant; at, *Coloss. 2.* Circumcisio quidam Baptismus est. Lutherus & Calvinus, concionalem formam requirentibus, Anabaptistæ negant inuicti consequentiam. 2. Domini vniuersale edictum est, *Ioann. 3. Nisi quis re natus fuerit. &c.* speciale,

Matth. 19. Sinite paruulos ad me venire. &c. Et verò, *Luc. 18. Afferebant ad eum & infantes;* quos amplexans benedixit. Calvinistis hoc argumentum est infirmum: quòd negent *Ioann. 3.* agi de Baptismo. 3. Traditio Ecclesiæ perpetua custos est, fuitque pædobaptismi. *Melanchthon in Locis, de Baptismo:* hanc opponit in prima acie Anabaptistis. 4. Sic omnium retrò sæculorum Patres tradiderunt: Concilia sancierunt: Pontifices definierunt. Et ratio euincit. Vide in *Genealogia part. 3. quest. 6.*

DICO AD I. Efficax hoc contra Lutherus-Caluinistas est, nil extra Scripturam credentes. Nobis, Traditio conformis est Scripturæ, & vincit.

AD II. Is ordo seruandus in conuersione gentium erat: seruatque nunc Ecclesia in adultis.

AD III. Dicunt; docebunt nunquam. Ad Ioannem ludæa omnis confluabat, quin & infantes ac paruuli, quis negarit? Ad Christum *afferebant infantes.* Paulus Stephanæ domum baptizauit: cur non & infantes?

AD IV. Sic nec adulti forent baptizandi. Validum argumentum est contra Lutherus-Caluinistas, qui volunt Baptismum esse diuinæ beneuolentiæ Sigillum.

AD V. Euincit contra Lutherus-caluinistas, requirentes fidem actualem in infantibus, ac sentire eos Spiritum Sanctum.

AD VI. Validè contra Calvinum: Nil ad nos.

AD VII. Est implicitè in Scriptura: expresse in Traditione.

Ad VIII.

AD VIII. Dispar est ratio. Eucharistia est adultis solum necessaria: nec tamen necessitate Medii, ut Baptismus in infantibus. Idem de poenitentia, &c.

QVÆSTIO XXIV.

An, & qualis in paedobaptismo requiritur Fides?

LUTHERVS lib. de Capt. Babyl. anno 1520, asserit: *Omnia Sacramenta ad Fidem alendam instituta. Item. Non iustificant, nec profunt quicquam; sed sola Fides. Item: Non implentur dum fiunt; sed dum creduntur.* Demum ait: *Opponitur hic Baptismus parvulorum, qui promissionem Dei non habeant; nec fidem habere possunt.* Respondet duo: 1. Infantes credere. 2. Acquirere fidem oratione Ecclesie, & fidem offerentium eos. *Quin asserimus, prorsus non esse baptizandos, si verum est, in Baptismo non credere; ne illudatur Maiestas Sacramentum & Verbum.* Imò ante Baptismum, dum exorcisantur, vult eis infundi fidem; quæ esse actualis debet, non habitualis.

Hinc tres coortæ sunt Sectæ. 1. *Anabaptistarum*: Infantes non esse baptizandos: quòd non credant; imò reclamant! 2. *Sacramentariorum*: Esse baptizandos; sed non requiri in eis fidem. 3. *Mollium Lutheranorum*: Esse baptizandos, & habere fidem ipsos. Sic anno 136. Sy. odus Wittenberg, apud Cochlaum l. 3. *Miscell. tract. 8. c. 2.* Estque communis; & sic exponit: *Eos habere aliquam actionem: Quam, nesciri; certum esse mo. us sanctos & novos; inclinantes in fidem, similes motibus fidei.*

SACRAMENTARIIS. sequuntur in hoc Lutherum: *Non requiri fidem*: Non sequuntur in fundamento; nam ex alio id colligunt: scilicet ex promissione factâ Abraham & semini eius. *Gen. 17.* Lutherus eis huius præbuit occasionem, scribens anno 1518. contra Anabaptistas. *Nil interesse, siue credant, siue non credant: quòd Baptismus non fundetur super fidem dantis, aut recipientis; sed super mandatum Dei.* Similia in hom. de Baptismo, anno 1537. & 1540.

Vnde CALVINVS *Inst. l. 4. c. 16.* sequi priorem Lutheri sententiam cupiebat; sed nò audebat, §. 18. 19. Sic Beza, *Confess. c. 4. art. 48.* Martyr *in 1. Cor. 1. & 7.* Infantes non credere; rectè tamen baptizari: quòd antè

sanctificati essent, & membra Ecclesie facti per donum Electionis diuinæ, & factam parentibus promissionem in Abrahamo.

SVASIO LUTHERI. 1. *Sinon crederent, illudatur Sacramentum sacrilego mendacio, dum respondetur pro infante: Credo.* 2. *Matth. 18. Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt; Igitur credunt.* 3. *Baptista exultauit in vtero.* Luc. 2. *Non igitur miri, si infantes habeant novos motus.* 4. *Max. 10. Nisi quis acceperit regnum cælorum, sicut paruulus, non intrabit in illud.* Igitur oportet infantes accipere aliquam sp. Sancti operationem. *At recipere non possunt fidem cum cognitione; ergo nouum motum sine cognitione.*

AUTOR. I. *Infantes non habent actualem fidem.* 1. Quia, id Lutherani nulli docere possunt Scripturâ. Et, *Deut. 1. Iona ult.* infantes non dignoscunt bonum à malo. 2. Quia, S. Patres eam sententiam reiiciunt, ut Nazianzenus, ait, eos sine sensu sanctificationis sanctificari. *August. epist. 57.* ait, iniuriam fieri sensibus. *Epist. 23. tract. 80. in Ioan. l. 4. de Bap. c. 24.* Eos non habere fidem, quæ est in cogitatione: nec sensum fidei. Mètitur ergo Kemnitius, eandem Lutheri & Augustini asserens esse sententiam. 3. *Fides ex auditu est,* Rom. 10 ordinario modo: at si omnibus infantibus à Deo fides reuelaretur, iam tum & hoc esset modus ordinarius, & infantes essent prophætæ. Minus autem per vim Verbi credunt, quia non intelligunt: estque hoc nouum ponere miraculum in auribus & mente infantium. Nec fides offerentium supplet; quia hi aliquando sunt omnes hæretici. 4. *August. epist. 57.* Quia, infantes obstrepunt Baptismo: si quo modo intelligerent, reos se facerent sacrilegii.

II. *Non habent novos motus similes fidei, & sine cognitione.* I. Quia, de tali fide nil in Scriptura, quæ sit sine cognitione; 2. Repugnat rationi: Nam motus ij non

non esse possunt in corpore, quod fidei incapax: non in animo; quia implicat eos tunc esse absque cognitione. 3. Repugnat Luthero: qui vult solam fidem iustificare; at hæc non potest esse absque cognitione: nam motus intellectus est intelligere. Item; sine vera fide non est iustificatio: at illa absque cognitione nõ est vera ergo nec iustificans.

III. *Non iustificantur tamen absque vlla fide, vt Sacramentarii volunt.* I. Quia, Ioann. 3. *Qui non credit iam iudicatus est.* Vnde probat S. Aug. *lib. 1. de pecc. mer. c. 33.* fidem esse medium necessarium ad salutem. Vide *Antichristum p. 2. q. 12.*

IV. *In Baptismo infunditur eis habitus fidei, spei, charitatis.* I. Sic Concilia. Quia, Scriptura docet sine fide impossibile placere Deo. Fides autem cum significet actum, vel habitum; actus verò nullus inesse pueris queat; habitum infundi necesse est. 2. Sic Patres: Ratio; Quia, paruuli dicuntur & sunt verè fideles. Nã, Eph. 3. *Christus habitat per fidem in cordibus eorum, infusã occultè eis gratiã suã.*

V. *Paruuli actu credunt.* I. Quia, August. *lib. 1. de pecc. mer. c. 7.* Ipsum baptizari, est credere. Sicut non loquendo, sed moriendo confessi sunt, teste Ecclesia. 2. Quia, aliena fide credunt: Ita vniuersalis Patrum consensus.

DICO AD I. Aug. serm. 10. de verb. Apost. *Accommodat Ecclesia infantibus aliorum pedes, vt veniant; aliorum cor, vt credant; aliorum linguam, vt confiteantur.* Iure: Cum peccato alieno grauentur.

AD II. Illi grandiores erant: nam vocauit eos, venerunt; scandalizari poterant, teste Domino.

AD III. Aug. epist. 57. Exemplum

vnnum non est regula generalis. Et Ioannes cognouit Dominum, ait Ambr. Beda; infantes autem non cognoscunt.

AD IV. Recipiunt verè habitum fidei.

IV. DE EFFECTV BAPTISMI.

QVÆSTIO XXV.

*An Baptismus peccata remittendo te-
gat; an tollat?*

LUTHERO CALVINISTAR tegi, non tolli, aiunt cum Origenistis & Massaliensis.

LUTHERVS art. 1. *In puero post Baptismum negare remanens esse peccatum, est Paulum & Christum concalcare.* In Assert. art. 1. *Aliud est, omnia peccata remitti, aliud tolli; Baptismus omnia remittit; sed nullam penitus tollit; sed neque tollere.*

2. CALVINVS in Antid. Sess. 6. *Manet verè peccatum in nobis, neque per Baptismum statim vno die extinguitur; sed, quia deletur reatus, imputatione nullum est.* 3. Kermittius in Exam. Sess. 5. ait, verè remitti, tolli, ac deleri: manere tamen reliquias peccati originalis, quæ sint malum culpæ & peccatum, ob quod homo damnari posset, si Deus impura e vellet. Lutherus & Melancthon mentiuntur idem docere S. Augustinum.

FUNDAMENTVM eorum est, quòd putent Concupiscentiam esse propriè peccatum, etsi repugnemus ei, & nil contentiamus De quo supra par. 1. & infra par. 4.

AUTOR. Baptismus verè tollit omnia peccata, vt nil remaneat, quod imputari queat. I. Quia, Scriptura vtitur vocibus, mundandi, lauandi, tollèdi, delèdi, auferendi, &c. quæ per Non imputari nõ possunt exponi. Pf. 50. *Dele iniquitatem meam.* Mich. 7. *Aufer iniquitatem.* Eph. 5. *Mundans eam lauacro.*

2. Quia dicit, *tollit maculas, inquinamenta, & iniquitates:* quæ voces significat foeditatem, non solum reatum imputa-

LI titi-

titium. Cant. 4. *Tota pulc. &c. & macula non est in te.* Eph 1. *Elegit nos, ut essemus sancti & immaculati;* Col. 1. *& irreprehensibiles.* 2. Cor. 7. *Iubemur exuere veterem hominem & induere nouum.*

3. Quia, comparatur ea mundatio rebus verè mundis. Ps. 50. *Lauabis me, & super Niuem dealabor.* Isa 1. *Sicut nix, sicut lana, alba erunt.* Isa 44. *Delui ut Nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata.*

4. Quia. Baptismus continet similitudinem mortis & resurrectionis Dominicæ Rom 6. *Consepulti sumus cum Christo per Baptismum in morte. &c. Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato.* *Si autem mortui sumus cum Christo, credimus, quia semel etiam uiuemus cum Christo.* Tit 3. *Saluos nos fecit per lauarum regenerationis.* Vnde pulchrè S. August. in Enchirid. c. 52. *Sicut in illo vera mors facta est; sic in uobis vera remissio peccatorum; & ut in illo vera resurrectio; ita in uobis vera iustificatio.*

5. Figuræ id docent. Mare rubrum, 2. Corinth. 10. submergens Ægyptios. Iordanis, 4. Reg. 5. sanans lepram. Porcorum, Matth. 8. suffocatio. Probatica, Ioann. 5. cæci, Ioann. 9. curatio loti. Circumcisio verè realis. Greg. libr. 9. epist. 39. *Qui dicit peccata in Baptismate non funditus dimitti; dicat in mari rubro Ægyptios non veraciter mortuos.* Vide Geneal. p. 3. q. 7. & Antichristum. p. 3. q. 13.

Q V Æ S T I O XXVI.

An Baptismus reddat homines impeccabiles?

LVTHERVSI de Capt. Babyl. c. de Bapt. errorem, tempore S. Augustini coortum, ipso teste l. 27. Ciu. c. p. 25. Baptizatos non poss. damnari, etsi perditissime vixerint, nnoauit. Eius verba sunt: *Non potest homo damnari, nisi non sit crederet.*

Cuius rei, lex est sensus. I. Nullum esse verè peccatum, & in se, mortale, nisi Incredulitatem. Et hunc ne-

gant aduersarii; quin contra contendunt; omnia opera etiam optima, in se esse peccata mortalia, iuxta rigorem iustitiae Dei.

2. *Sensus.* Qui habet fidem, nullum habere peccatū, nec perire posse: & qui peccat, hoc ipso non credere: adeo omnia peccata esse coniuncta cum infidelitate; & fidem cū iustificatione. Ita exponit Kemnitius: admittitque Calvinus: Vt enim, aiunt, peccata destrunt fidem; ita fides reuiuiscens destruit peccata.

3. *Sensus:* Possit hominem, dum peccat, retinere fidem; at peccata, ob fidem, non imputari. Hunc esse episcorum dicunt: Kemo & Calvin. in *Antid. Sess. 7. Can. 6.* esseque Lutheri negat Kemnitius. Quicquid agat, Lutherus est in nouo: hæresis, tempore S. Augustini exortæ, ac ab eo refutatæ.

CALVINVS in *Antid. Sess. 7. Can. 7.* ait: semel verè iustificatum excidere salute & gratia nunquam posse. Idem *Inst. 3. c. 2. §. 11. 12.* Veram fidem, ait, semel habitam amitti nō posse; esseque donum electorum propriū: Et Baptismo, tanquam Dei chirographo, nos certiores reddi de perpetua adoptionis gratia. Sic olim & Iouinianus.

AUTOR. Conc. Trid. *Sess. 7. Can. 6.* prædicta omnia damnauit. I. Iouinianum Calvinus refutauit S. Hieronym. l. 2. contra Iouin. & S. Aug. l. de hæres. c. 82. ex S. Scriptura Rom. 11. *Tu fide stas; noli aliud sapere.* Heb. 6. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, renouari ad pœnitentiā.* 2. Pet. 2. *Melius erat eis non cognoscere viam iustitiæ.* Act. 8. Simon baptizatus credidit, & rammen excidit. Istud igitur, 1. Ioa. 3. *Omnis, &c.* intelligendum est in sensu composito; ceu istud Matt. 7. *Non potest arbor bona malos fructus facere:* scil. dum manserit bona Ita Aug. Hieronymus.

II. Alterum errorem, Anonymum olim, nunc Lutheranū, refellit S. Aug. l. de hæres. c. 82. & lib. de fide & operibus: istis: I. Rom 8. *Si secundū carnem vixeritis, moriemini.* I. Cor. 6. *Nolite errare; neque fornicari;*

rit,

vii, neq; fures &c. regnū Dei possidebunt &c.
2. Si ita, vt vult Caluinus, nulli vnquam
fuisſent Apoſtata: At Act. 20. *Ex vobis ipſis
exurgēt viri loquētes peruerſa, vt abdu-
cant diſcipulos poſt ſe.* Tim. I. *Quidam nau-
fragauerunt circa fidem.* I. Tim. 4. *In nouiſ-
ſimis temporibus diſcedent quidam à verita-
te.* I. Ioan. 2. *Ex vobis exierunt.*

II I. Iam ſenſus tertius eſt Lutheri,
quantumuis neget Kemnitius.

Nam ita Lutherus de Capt. Babyl. c. de Bapt. *Nulla
peccata eum poſſunt damnare, niſi ſola incredulitas; cate-
ra omnia, ſi edoat, vel ſibi fides in promiſſionem diuinam
baptiſmō factam, in momento abſorbentur per eandē fi-
dem.* Idem I. de libert. Christiana: *Non facit perſonā bo-
nam, niſi fides; nec malā, niſi incredulitas.* Idem q. An o-
pera faciant ad ſalutem; aſſert. 1. *Vt nihil iuſtificat niſi
fides; ita nihil peccat niſi incredulitas.* Aſſert. 2. *Iuſtifica-
tio propria eſt fidei quarto modo; & peccatum increduli-
tati.* &c.

Senſus ſecundus eſt hæreticus. Quia,
I. Cor. 13. *Si habuero omnem fidem, ita vt
montes transferam; charitatem autē non ha-
buero; nihil ſum.* Vide Geneal. p. 3 q. 8.

Q V Æ S T I O XXVII.

*An per Baptiſmum liberentur homines
à ſeruanda lege?*

LUTHERANI omnes; imprimis Kemn. in Exam. p.
L. 2. pag. 216. ita docent: *Facere contra legē, eſt peccatum
quidem; Non tamen imputatur habentib. fidem. Quia
ſalutis non pender ab impletione legi; ſed à ſola Dei mi-
ſericordia, quæ per fidem apprehenſiur. Ideo ſere Cō-
munis eſt: Christiani non obligantur ad legem diuinam;
ſed tantū ad ſcām. Et in hoc conſiſtit Christiana libertas.
Ita Luth. I. de Votis Monast. Vnde idem in Gal. 2. *Si con-
ſcientia diſtat, Peccaſti; reſponde, Peccaui. Ergo Deus pu-
niat et damnabit? Non. At lex Dei hoc dicit. Sed nihil mihi
cum lege. Quare? Quia habeo libertatem.**

CALVINVS Inſt. 3. c. 29. §. 2. 4. 7. idem: Ac
in Antid. Seſ. 7. Can. 7. profiteretur hunc Cā. 7.
contra ſuā, ſuorumq; ſententiā eſſe poſitum.

SVÆDET iſtis Kemn. ibid. & vulpinatur duo d. cens. 1.
Luth. ū non docere libertatem ab obedientia legi; ſed
gratiā Baptiſmī & iuſtificationē non pendere à Condi-
tione legi impletæ; quaſi nemo ſaluetur, niſi qui id an-
tē inuenit obſeruatā lege; ſed gratis dari ſalutē. 2. Cō-
cil. definiſſe; quod Salus pendeat à Cōditione legi ob-
ſeruatæ. At hæc eſt mens pseudoapoloſtorū, teſte Gal. 3.

*Qui circumcidi tur, debitor eſt vniuerſa legē faciendā; ſc-
ante Circūciſionem Ergo Conc. conſentit cum pseudo-
apoloſtis. 3. Mentitur; Quia in Baptiſmo renunciamus
Satanæ, & profiteamur nos Deo ſeruituros; inde colligere
Conc. Trid. quod Gratiā Baptiſmī non pendeat à ſola fi-
de; ſed à Cōditione legi. 4. Quia, non baptizamur in
M. ylen, ſed in Chriſtū, id eſt, non in Legē, ſed Euangelii
um: ideo Conc. Trid. pro voce *Euangelii* poſuiſſe *Legē*,
vt indicaret, gratiā Baptiſmī ab Legiſ obedientia pēdere.*

AVTOR. Conc. Trid. Can. 7. ita habet.
*Bapt. non id efficit, vt homo ſolius fidei debi-
tor ſit; non autē impletā vniuerſa legi Chri-
ſtiana. Quia Mat. 19. Si vis ad vitā ingredi,
ſerua mādātā. Ro. 8. Debitor, ſumus nō car-
ni. &c. Si n. ſecūdū carnē vixeritis, moriemini:
Si autē ſpiritus facta carniſ mortificaueritis,
vuetis. Nā, Gal. 6. Quæ quiſ ſeminauerit,
hæc et metet. &c. Reſp. ad hæc Luth. eſt tale:*

LUTHERVS in Gal. 3. *Cum illa quæ ſunt te argumenta
ex Scripturis, pro deſenſione honorū operū deſumpta, reſpō-
de: Hic meū eſt Chriſtus; illic n. biſ. ū Scriptura teſtimo-
nia pro operib. Chriſtus autē Dominus eſt Scriptura, &
honorū operū. Item reſponde ſimpliciter; Tu vrges ſeruum,
id. ſt. Scripturam; quam relinquo tibi; Ego vrgo Domi-
num, qui Rex eſt Scriptura.*

AVTOR. Nimirum hic aliſ merā cre-
pat. Scripturam, vt Patres reiiciat; præ-
que hiſ ſolus audiatur: Nunc & præ Scri-
pturis audiri affectat.

DICO AD I. Kemnitii. At diſertē
cōtrariū ita Luth. I. de libert. Christiana.

*Nulla o. ere, nullā legē Christiano homini opus eſt; cum
per fidē liber ſit ab omni lege. In arg. ad Gal. ūma ars &
ſapientia Christiana eſt, Ne ſcira legē, ignorare opera, et totā
tam iuſtitiā & ſcām. Et inſtrā: Ad nouum hominem ni-
hil pertinet lex: vt pote obſeruari impoſſibilis.*

AD II. Mentitur Kemn: quin Con-
trariū definit Conc. Seſ. 6. Can. 8. ſc. Nulla
noſtra merita eſſe ante gratiā iuſtificationiſ:
Et Can. 7. Ab ipſo Bapt. naſci debitu
ſeruandæ legi Chriſti. Nec Concil. cita-
uit Paulum: Et hic habet, poſt Circūciſi-
onem naſci obſeruandæ legiſ debitu, nō
ante. Nec Paulus loquitur de abuſu pseudo-
apoloſtorum: teſte Caluino in Antid.
ad Can. 7. ſed ex ſua mente. Vnde ait: *Teſti-
ficor omni homini. &c. Lb. 2. Ad*

AD III. & IV. Somniat, fingit, & affingit nobis sua deliria: Ecquæ enim consequentia: profiteremur in Baptismo, nos Deo seruituros: verum est: Ergo, dicimus, Baptismi gratia pendet à legis conditione? Vah putidam consequentiam; sed Kemnitianam; nunquam nostram.

QVÆSTIO XXVIII.

An Baptismus liberet à lege Ecclesiastica?

LVTHERVS in *Capt. Babyl. c. de Bapt.* Paparon potest vllum hominem per vllam syllabam obligare in conscientia. Idcirco Baptismus, cum liberet à lege diuina obligante conscientias sic, vt, tametsi peccent in eam, non tamen impuetur: magis liberat ab Ecclesiasticis legibus nil obligantibus, nec reatum inducentibus, nisi studiosè peccet, ut in ipsas.

CALVINVS in *Antidoto Sess. 7. Can. 8.* Lutherum propugnat, impugnat Tridentinum Concilium.

SVADENT. I. *Vnus est saluator*, Iac. 4. *qui potest perdere & saluare: Vbi hoc falsum esse demonstrauerint, non recusabimus, quin suis nos legibus adstringant.*

2. Kemnitii in *Exam.* Per Baptismum addicimur diuina seruituti: ergo liberamur ab omnibus aliis vinculis. 3. *Atque hoc est, quod Scriptura passim docet.* Mar. ult. *Baptizantes eos in Eo. docentes seruare eos, quacumque mandauit vobis.* 4. 1. Cor. 7. *Prelio emti estis, nolite fieri serui hominum.* 5. Col. 2. *Si mortui estis cum Christo ab elementis huius mundi, quid adhuc decretis mundi tenemini, iuxta mandata & doctrinas hominum?* Ezech. 30. *In preceptis Patrum vestrorum nolite ambulare.* Matth. 15. *Frustra colunt me mandata hominum.*

AUTOR. Ita Concil. Trident. Sess. 7. Can. 8. *Non liberat Baptismus homines ab obligatione Ecclesiastica legis.* Supra par. 2. q. de Pontif. id docuimus, Papam obligare conscientias posse.

DICO AD I. *Vnus est, contra, & supra quem nemo potest ligat, occidit; & quis est qui soluat, viuificet?* At subdelegatos habet & in Ecclesia & in Politia,

S. Iacobus autem voluit, non detrahendum esse hominibus: *Qui enim ait, detrahit fratri, detrahit legi. Qui detrahit legi, iudicatur legē.* Nullus autem id attentare debet: quia *Vnus est legislator*, supremus omnium, tametsi Scriptura etiam hominibus titulum officiumq; iudicis tribuat. Pro 8. *Per me Reges regnant, & Legum Conditores iusta decernunt.*

AD II. Liberamur à lege Christo contraria, quæ impedit seruire Deo: at Ecclesiastica iuuat. Vnde Apostolus iubet obediri Magistratui: *Eph. 6. Col. 3. Rom. 13. Heb. 13.*

AD III. Atqui mandauit obediri Prælati: *Luc. 10. Qui vos audit, me audit.*

AD IV. Quatenus contrarii sunt Deo, nolite. Ceteroquin seruite etiam hominibus propter Deum. *Col. 3. Serui obedite dominis tanquam Christo.* Dereliquis suprâ q. 19.

QVÆSTIO XXIX.

An Baptismus liberet à Votis?

LVTHERVS in *Capt. Babyl. c. de Capt. & l. de Votis monast.* Kemnitius, turbaque cetera aiunt.

Item CALVINVS in *Antid. Sess. 7. Can. 9.* cum affectis affirmat liberare à Votis & factis autem, & post futuris, stante vnico baptisiali. 1. Quia, Deus in Veteri Testamento de singulis disposuit Votis; in Nouo nihil. 2. Si voueamus res præceptas; frusta id: Cum Baptismi votum omnia præcepta complectatur: Si non præceptas; Baptismo soluiamur. 3. In Baptismo plus vouemus, quam soluendo simus: ergo *displicet Deo stulta promissio.*

AUTOR. Ita Concilium Tridentinum.

num Sess 7. Can. 9. *Per Baptismum non sunt irrita omnia vota.* Vide supra p. 2.

I. Quia, vota sunt de iure naturæ. Patet *Genes. 28.* in voto Iacob. 2. Etiam Apostoli præceperunt de Votis observandis. *1. Tim. 5. &c.* 3. *Psal. 75. 3. Vouete, & reddite.* *Eccl. 5. Si quid vouisti Deo, non moreris reddere,* Et hæc sunt moralia, non ceremonialia. Plura in responsionibus.

DICO AD I. Prius verum; falsum posterius. Liquet hîc, & supra.

AD II. Res præceptæ, accedente voto, ligant arctius; faciuntque duarum actus virtutum. Non præceptæ, sed licitæ, per votum necessariæ, facilius faciunt abstinere ab illicitis, Deoque adstringunt arctius. Quin, violatio voti repugnat Baptismo: Nam in hoc profite-mur, nos Legem Dei observaturos: at soluere vota præcipit Lex Dei. De quo alibi.

AD III. Blasphemum est assumptum. Nam *Matth. II. Iugum meum suauis est, & onus meum leue.* *Rom. 8. Christus mortuus est, iustificatio legis impleretur in nobis.*

Neque idcirco Baptismus est insufficientis ad salutem; sed Vota plus adiuuât. Demum & Iudæi in Circumcisione pollicebantur obseruationem legis, & tamen vouere poterant ad melius maiusque Dei obsequium; quanto magis in altiore inuadere perfectionem fas, parque Christianis?

QVÆSTIO XXX.

An Memoria Baptismi dimittat peccata post acceptum eum facta?

LUTHERVS in *Cap. Babyl. cap. de Bapt.* Kemnitius in *Exam. Caluinus in Antid. Sess. 7. Can. 10. & Institut. l. 4. c. 15. §. 3. 4.* Cæterique vniuersi affirmant simpliciter; & propugnant pertinaciter, Sic, quod Baptismus iustificet representando promissionem, excitandoque fidem: Idem verò præstat memoria, representando & excitando. Vnde Pœnitentia nihil est, nisi memoria Baptismi, tollens pœnas cum culpis. Quocirca male Tertullianus libr. de Pœnitent. & Hieronymus in *Isa. 3.* ait: *Pœnitentia est secunda post naufragium tabula:* quod Baptismus nunquã frangatur. Vnde plura nobis affingunt & impingunt mendacia: de quibus in *Antipap. mend. p. 3. q. 4.*

SVADENT istis. 1. Lutherus: Quia *Mar. ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.* At hoc semper verum permanet. Ita *Israelitæ* pœnitentes reprobabant memoria exitum de *Ægypto.* 2. Kemnitius. Quia, in Scripturis fit mentio de Effectu Baptismi iam in præterito, nunc futuro, alias præsentis: Vt *Tit. 3. Sa'uos nos fecit per lauacrum.* *Mar. ult. Saluus erit.* *1. Pet. 3. Saluos nos facit.* *Eph. 5. Mundans eam lauacro.* 3. Kemnitius. Quia, fœdus Dei cum homine perpetuum est. *Isa. 54. In misericordia sempiterna miseratus sum tui.* *Rom. 3. Nunquid incredulitas eorum fidem Dei euacuauit?* 2. *Tim. 2. Si non credimus, illi fidelem permanet, negare seipsum non potest.* *1. Rem. 3. Fornicata es cum amatoribus multis; tamen reuertere ad me.* Et fœdus Baptismi non frangitur vnquam. Hinc *Gal. 3. & 1. cor. 11.* lapsos reuocat ad promissionem gratiæ baptismalis. Demum *Tit. 3. Ut iustificati gratia Christi heredes simus vita æterna:* at hæc est generalis ratio iustificationis pro omni tempore.

4. Caluinus. Quia, in Baptismo communicatur Christi puritas: at hæc semper viget. Vnde Patres reprehendunt eos, qui Baptismum differunt ad vitæ finem.

5. Caluinus. Potestas Clauium nequit separari à Baptismo: neutra enim exerceatur sine prædicatione Christi passi; cuius signum est Baptismus.

A V T O R. Ita Conciliū Tridentin. Sess 7. Can. 10. *Non potest fieri, vt solâ memoriâ & fide suscepti Baptismi peccata remittantur, quæ post Baptismum sunt; sed necessarium est Pœnitentiæ Sacramentum.*

Ll 3. 1. Quia,

1. Quia, Heb. 9. *Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, iterum renouari ad pœnitentiam.* Vbi non dicimus cum Nouatianis, non dari reditum ad gratiam; sed nō ad Baptismum dari docem⁹ cum Ambrosio, Chrysofomo &c. Id quod Kemnitius concedit in *Examin. pag. 240.* Patetque è vocibus *Illuminati, renocati, Crucifigentes filium Dei;* quæ propria sunt Baptismi. Neque solum iterari posse negat Baptismum Apostolus; sed etiam baptismalem pœnitentiam: ideo ait *renouari ad pœnitentiam;* non ait, ad Baptismum. Deinde; eius propositum est baptizatos deterrere à peccato; quod non pari facilitate pœnitere possint, quàm baptizari. At par, ac leuior facillitas est Lutheranis.

2. Quia S. Patres relapsis graues imposuere pœnitentias: quos ideo Calu. *Inst. l. 3. c. 4. §. 38.* aut lapsos ait, aut austerè nimis locutos.

3. Ratio. Quia, baptizati sciunt voluntatem Domini, & contra faciunt; nondum baptizati nescientes eam, peccauerunt; istud autem est grauius: ideo & reconciliatio difficilior.

DICO AD I. Est ea quidem perpetua; sed conditionata. Alioquin omnes apostatæ saluarentur. Nec memoria exitus ex Ægypto debebat peccata; sed arguebat peccantium ingratitude. Nec repetita animo Circumcisio delere valebat actualia; similior Baptismo.

AD II. De præteritis concedimus: istud, *saluum erit &c.* conditionatum est; scilicet, si ita permanerit in gratia. Et, Rom 6. *Baptismi fructum habetis in remissionem; Finem verò vitam aternam: iuste Baptismi, hic perseverantia est. 1. Pet. 3.*

comparantur tempora Baptismi & diluuii. *Ephes. 5.* semper mundat, non eodem, sed alios atque alios. Et futura peccata eatenus purgat, quod nō nisi baptizatis profit pœnitentia. Et, *Rom. 6.* docetur quī cauere, non quī remitti, debeant peccata.

AD III. Improbè Scripturis abutitur Kemnitius. Nam, *Isa. 54.* est absoluta promissio de fouenda semper Ecclesia, vt sponsa. *Roman. 3.* absoluta de mittendo Missia *2. Tim. 2.* Est conditionata: *Si sustinemus; & continemus: si negauerimus, & ille negabit nos. Ierem. 3.* De receptione ad gratiam, non ad Baptismum agitur. *Gal. 3.* docet, non iustificari per Circumcisionem, *1. Corinth. 12.* Nec gry de lapsis. Ad vltimum negatur consequentia. Nam latius patet iustificari per Christum; quàm iustificari in Baptismo per Christum.

AD IV. Non iustificamur iustitiâ Christi nobis imputatâ; vt præsupponit Caluinus; sed propriâ inhærente nobis; quæ peccato extinguitur. Et Patres culpabant dilationem Baptismi ob periculum, & ob priuationem bonorū Baptismi, &c. Sique futura deleri peccata credidissent per Baptismi memoriam; non erat causa differendi eum.

AD V. At Eucharistia item est signum effusi Dominici sanguinis: ergo per hoc solum fieret reconciliatio. Et falsum est, coniuncta esse Clauis & Baptisma.
&c.

Quæ:

QVÆSTIO XXXI.

An Baptismus Ioannis sit idem, quod Christi Sacramentum?

LVTHERVSLIB. de Baptismo Legis. Ioannis, Christi, tria afferit discrimina Ioannis, non fuisse Sacramentum: Non remisisse peccata; Fuisse rebaptizandos in Christo.

LVTHERANIOMNES & CALVINIANI, & Zwingliani; quod ea sententia patum cum cætera de Sacramentis doctrina cohereret; contrarium docuerunt. *Kemnitius* solam rebaptizationem in Christo relinquit in medio. *Petilianus Donatista* idem olim est commentus.

AVTOR. Christi & Ioannis Baptisma non fuerunt idem Sacramentum. **I.** Quia, suum Ioannes ipse Baptisma instituerat: unde & nomen tulit ab autore, non ut à ministro. Nec enim hominis est, Sacramentum nouæ legis instituire. **2.** Quia, non baptizauit in nomine S. Trinitatis: quod fingunt Centuriatores *1. l. 2. c. 6.* *Et si, Act. 19.* in eum qui venturus esset post eum, ut crederent.

Probabile, nullâ usum formâ: sed cæteros baptizasse, ut Christum: at Christum in nomine Venturi ab eo baptizatū fuisse ridiculum videtur. **3.** Quia, *Melanchthon* in Locis anni 1558. *Kemn.* in definitione Sacramenti; volunt Baptismum & Cœnam à Christo instituta esse, & solū potuisse. **4.** Quia, Baptismus Christi nō debet iterari; debuit autē Ioannis. Quia, ait *Aug. l. 5. de Bapt. c. 9* *Baptisma Ioannis non facit Baptismū Christi.* **5.** *Petilianū Donatistam S. Augusti lib. 2. contra literas Petiliani, c. 32. 34. 37* iam olim refutauit; at damnauit hæresios, idem dicentem; Vnum eiusdemque efficaciam esse Sacramentum Baptismum Ioannis & Christi. Vide *Geneal. p. 3. q. 9.*

QVÆSTIO XXXII.

An Baptismus Christi & Ioannis eiusdem fuerint efficacia Sacramentalis?

LVTHERANI, excepto *Luthero*, itemq; **CALVINIANI** post *Caluini* in *Antid.* & *Inst. l. 4. c. 15. §. 7. 8.* affirmant omnes.

SVADENT istis. **1.** Quia erat, *Mar. 1. Prædicans Baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.* **2.** Quia, in hoc, *Mar. 1. Ego baptizavi vos aquâ; ille vos baptizabit in Spiritu S.* distinguitur ministerium externum Baptismæ ab interno Christi. Deinde; Baptismus Christi erat hic illa *Pentecostalis missio Sp. Sancti: iuxta Act. 1. 11.* **3.** Patres *Caluino* temnendi sunt.

AVTOR. Ita *Concil. Trid. Sess. 7. Can. 1. Si quis dixerit, Baptismum Ioannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, anathematisit.* **1.** *Mar. 1. Ego baptizavi vos. &c.* **2.** Sic *S. Patres* quâ *Græci*, quâ *Latini* apud *Bell. l. 1. de Bapt. c. 21.* **3.** *Ioannis officium* erat, esse præcursores *Dominici*, parareq; viâ ei; quod non est dare salutem, sed disponere & dare scientiam salutis. Baptismus autem Christi iustificat verè.

DICO AD **I.** Baptismus Ioannis vim habuit ex opere operantis ad remittenda peccata; at nō ex opere operato, ut Christi: de qua quæstio est. Istud vero maximū est discrimen. Ita *Patres.*

AD **II.** Non Ministerii; sed Temporis fit distinctio, quo distincti sunt dati Baptismi: *Matth. 3. Luc. 3. Ego baptizo. &c. ille baptizabit.* Baptismus vero Christi à Sanctis Patribus intelligitur isthic ille in aqua, non solum in igne. In primitiua autem Ecclesia, post Baptismum aquæ mittebatur & in igne visibilis. Fuerunt enim tria Baptismata: Aquæ

Aquæ folius, vt Ioannis: In igne solo & Spiritu S. vt pentecostalis: In aqua & Spiritu S. vt communis, *Ioann. 3.*

AD III. Contemnere S. Patres, non est respōdere. Kemnitius in Exam. par. 2. pag. 190. ait cautius: *Relinquatur hæc quæstio in medio; vs que in utramque partem rationes habeat.* Sed de hoc ita quaritur:

QVÆSTIO XXXIII.

An post Baptismum Ioannis debuerit percipi Baptismus Christi?

IVTHERANVS Kemnitius dubitat CALVINVS, Lucæ, rique omnes negant. Et istud, *Act. 19.* Pauli iussum de baptizandis in nomine Christi baptizatis Baptismo Ioannis, variè exponunt.

1. Zvinglius *lib. de vera & falsa religione*, vult totò eo capite vocem, *Baptismus*, accipi metaphorice pro *Doctrina Christi, aut Ioannis.* 2. Lucas Lossius in *Act. 19.* sic capi; sed Baptismum Ioannis, pro Doctrina; at Christi, pro donis S. Spiritus. 3. Henricus Bullingerus in *Act. 19.* Capi Baptismum Ioannis pro doctrina; Christi, proprie. 4. Kemnitius in *Exam. par. 2. pag. 198.* contra; Christi Baptismum capi pro doctrina; Ioannis, proprie, illosque XII. duntaxat semel baptizatos esse.

5. CALVINVS *Instit. lib. 4. cap. 15. §. 18.* Christi Baptismum capi impropiè pro donis Spiritus Sancti, non pro doctrina: Ioannis proprie.

6. Nicolaus Selneccerus *part. 2. Pedagogia*; Baptismum ibi semper accipi proprie; sed agi solum de Ioannis Baptismo: Et illa, *Hic auditu baptizati sunt in nomine Domini*; esse verba Pauli, non Lucæ, narrantis, quid agerent discipuli Ioannis, audientes prædicationem eius de venturo Christo; scilicet, baptizabantur à Ioanne in nomine Christi. 7. Magdeburgenses *Cent. 1. l. 2. c. 6* Bucerus in *Matth. 3.* Vocem Baptismi capi proprie toto capite; bisque eos XII. baptizatos, quod adulterato Ioannis Baptismo essent tincti sine Sp. Sancti nomine. Fauet multum S. Ambr. in *Gal. 3. & lib. 1. de Sp. S. c. 3.* scilicet, defectum formæ fuisse. 8. Otto Arunfelcius ad *Act. 19.* Formam fuisse corruptam, sed non in conceptis verbis, verum quod nescissent ii XII. doctrinam & Baptismum Christi. 9. Musculus in *Lois tit. de Bap.* Illos XII. malè fuisse rebaptizatos, & antè quam Paulus eò veniret. 10. Kemnitius *pag. 196 & 202.* Locum esse obscurum: ex obscuris autem nil probari posse,

AUTOR. Necessè fuit baptizatos Baptismo Ioannis rebaptizari Baptismo Christi. I. Quia, *Matt. 3. Luc. 3. Mar. 1. Ego baptizo in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne.* Vbi fit collatio vtriusque, teste Communi Patrum Amb. Hieron. Chrysoft. Hilarii, &c. 2. Liqueat ex historia facti: nam exibant ad Ioannem omnis Ierolyma, Iudæa, vicinæque Iordani regiones, vt baptizarentur; sicque plerique erant baptizati. Vnde inter tot die Pentecostes conuersos necessè erat multos rebaptizari. 3. Quia, *Act. 19.* facti XII. viri, se non nisi Baptismo Ioannis Baptizatos, iussu Pauli sunt tincti Baptismo Christi realiter, verè, & formaliter. Ita consensus Patrum indubitatus; quicquid dubitent nouitii Nouatores.

DICO AD I & II. Nefas in historicis fingere tropos, vbi propria liquent, ex communi consensu.

AD III. IV. V. Absurda tropologia est. Et S. Ambr. ait verè, proprie baptizatos; quod eum ait Kemnitius *pagina 198.* negare, & *pagina 199.* affirmare.

AD VI. Argutè, sed non piè. Sed si ista: *his auditu baptizati sunt*: verba sint Ioannis ad populum; ergo aut bis baptizatus est populus à Ioanne; aut Paulus malè narravit factum.

AD VII. Nititur falso: scilicet, Ioannem baptizasse in nomine Trinitatis, aut Christi venturi. fitque iniuria S. Ambrosio.

AD VIII. Ignorantia non annullat Baptismum acceptum: alioquin, ait Calvinus *Instit. lib. 4. cap. 15. §. 18.* non sufficerent flumina talibus rebaptizandis.

AD

AD IX. Hæc est deprauatio textus; nam audito Paulo & iubente, baptizati sunt.

AD X. Hæreticorum dissensionibus nulla Scriptura censetur obscura; in qua liquet constans S. Patrum Consensus.

QVÆSTIO XXXIV.

Ecquæ in his Obiectionum Luthero-Caluinisticarum constat, Solutio?

CALVINVS, vbi suprâ. In vtroq; Bapt. eadem fuit doctrina, ritus, oblatio gratiæ; ergo idem vterque fuit. Nam Ioannes prædicauit Christum esse hostiam pro peccatis: *Ecce Agnus. &c.* Ritus; baptizauit aquâ, & in nomine Christi: Gratia; quia in pœnitentiâ & remissionem peccatorum.

II. KEMNITIVS pag. 183 Eph. 4. docetur in Nouo Testamento vnum esse Corpus, Spiritum, vnam spem, fidem, vnum Dominum, Patrem. At hæc omnia i verâ prædicatione Ioannis: ergo & idem Baptisma fuit vtriusque.

III. Eiusdem. Quia, suauissima consolatio Christianorum, ex eodem Baptismo communi perit, si non est idem Christi & Ioannis. Christus autem est Ioannis Baptismo baptizatus; nos Christi.

IV. Dum baptizauit Christum Ioannes; aquæ omnes sunt sanctificatæ tactu Christi & præsentia Spiritus Sancti, & voce Patris; at eadem & in nostro Christi adfuit Baptismo: ergo idem est vterque.

V. Eiusdem pag. 119. Efficimur, 1. Cor. 2. Baptismo vnum Christi Corpus; ergo idem Baptisma Christi accipimus.

VI. Vnum Christi Corpus sumus etiam cum baptizatis à prædicante Baptista, cumque ipso Ioanne, à quo & Apostoli sunt baptizati, & Apollo, Act. 18. & à suis discipulis ipse Ioannes.

DICO AD I. Hic Achilles est omnium. At Doctrina nil facit ad essentiam Sacramenti: alioquin hæretici haberent falsum Baptisma; quod Calvinus & Lutherani negant. Ritus idem facit in materia, sed non in forma. Quoad gratiam, falsum est: Nam *Baptisma pœ-*

nitentiæ erat Ioannis; at Baptismus Christi non dicitur *pœnitentiæ*, sed *lauacrum regenerationis*: huc pœnitentiæ est dispositio, Act. 2. *Pœnitentiâ agite, & baptizetur vnusquisque vestrum*, idque in remissionem peccatorum, vt immediatum effectum ex opere operato: at in Baptismo Ioannis erat ea aliqua, nõ par. sed ex opere operantis, & vi pœnitentiæ, non Baptismi. Ita Basil. Nys. At Tertull. l. de Bapt. Aug. lib. 5. contra Donatistas c. 10. Greg. hom. 20. in Euang. Beda in Luc. 3. hoc, in remissionem peccatorum referunt ad Baptisma Christi.

AD II. Ergo tempore Moysis & Dauidis fuisse Christi Baptisma: quia & tunc illa fuerunt vnum. Item hæreticorum Baptisma non esset verum, quia nõ est vna doctrina &c.

AD III. Cùm Baptismus Christi sit lauacrum regenerationis, in adoptione filiorum Dei necessarius; cum Christo tribuere, est ei iniuriam irrogare: quasi filius Dei indignisset adoptione.

AD IV. Antè, quàm Christus baptizaretur, idem erat Baptismus Ioannis, qui postea: non tamen is, quem Dominus accepit, erat idem cum nostro. Nam nostrum non accepit Christus; sed instituit; illum Ioannis accepit, sed non instituit.

AD V. Efficimur vnum eum Christo Corpus, per Baptisma, quia indigemus: Christus non indiguit fieri Caput; quod factus est vnione hypostatica, non baptismo.

AD VI. Ecclesia semper vnum fuit Corpus mysticum; sed non eodem semper medio, aliàs Circumcisionis, vt tempore baptistæ: nunc baptismi. Apostoli verò sunt baptizati baptismo Christi,

Mm aiunt

aiunt Tertull. *l. de Bapt. Aug. ep. 108. &c.* Quia, Ioann. 3. *Nisi quis renatus. &c.* Et si, quod sint baptizati, nusquam sit scriptum; sicut neque de Galatis, Ephesiis, Philippenfis, Philem. Timo. Tito, & aliis, tamen baptizatis. De Baptista per Christum baptizato nec scriptum est, nec contrarium est scriptum. Et, mortuus est antè, quàm Christi Baptismus institueretur.

Q V Æ S T I O XXXV.

An sœta baptismales Ceremonia sint toleranda?

LUTHERANI Magdeb. *Cent. 1. l. 2. c. 6.* auctore Illyrico respuunt eò, quòd in Scriptura nullo sint præcepto, vel exemplo commendatæ. CALVINVS *Inst. l. 4. c. 15. §. 19.* aerbè omnes auersatur. Imitati suum Ioannem Wickffum, Sacris Ritibus infestissimum.

AU T O R. I. Ipse Calvinus præscribit ritus extra Scripturam, in libello *de formula Sacramentorum ministrandorum.* 1. Dominica die, aut alia concionatoria adferantur baptizandi. 2. Patrini interrogati spondeant se curaturos institui Christianè pueros. 3. Nomē imponatur. 4. Forma Sacramenti proferatur lingua patria. 5. Recitetur Credo, Pater, aliq; preces. *Lutherani* addunt; 6. Abrenunciationem Satanæ & pomparum eius. Ita *Agenda Saxonica*, Illyricus, Kemnitius. 7. *Luther. in suo Catechismo* vult pingi Crucem in fronte & pectore infantis, A T, talium nihil vsquam in Scriptura præcipitur: vt ipsi Magdeb. notarunt.

II. R I T U S autem Catholici sunt antiquissimi, planeque Apostolici. Vt 1. de Abrenunciatione Satanæ Clemens *l.*

7. *Const. c. 41. 42* Dionys. Arcop. *de Eccl. hierarch. c. de Bapt.* Tertull. *l. de Spect. Cypr. Cyr. Basl. &c.* 2. Deinde de professione fidei, iidem, *Orig. hom. 5. in Num. Hilar. Hier. &c.* 3. De signo Crucis *Dionys. Basilius, Augustinus.*

4. De Exorcismo, quem Calu. *Inst. l. 4. c. 19. §. 24.* detestatur, confessâ contestataque habet Ecclesia: scilicet. Potestatem coërcendi demones exorcismis, teste Iustino in dialogo: Tertull. *l. de Corona militis Lactant. l. 2. c. 16. Cypr.* Item officium ordinarium exorcisandi, teste Concilio Antiocheno. *Can. 10. Carthag. IV. Laod. & Patribus.* Item certos exorcismos ac preces præscriptas: *Conc. Carth. IV. Can. 7. &c.* Item Baptismales ritus solènes, teste *Dionys. Naz. Cyr. Ambrosio.* Exsufflatio iis iungi solita; *August. Ambr.*

5. De Gustu salis. *Orig. hom. 6. in Ezech. Conc. III. Carthag. Aug. 1. Confess. c. II. Signabar signo Crucis eius, & conducebar eius sale.* 6. De Saliua ad aures & nares, expuit Calvinus; At contra *Ambr. l. 1. de Sacrament. c. 1. & Dominus Mar. 7.* 7. De impositione manuum, *Dionys. Clem. l. 7. Constit. c. 39 &c.* 8. De Vnctione olei in pectore & scapulis: *Clemens l. 3. recognition. Chryf. hom. 6. in Col. 2. &c.* Hi Ritus sunt præcedentes Baptismum.

Comitantes baptismum sunt, 1. Nominis impositio; sicut in Circumcisione, *Luc. 1. 2. &c.* 2. Patrinorum sponso de instructione: *Dionys. Tertull. &c.* 3. Consecratio aquæ; lidem Patres. 4. Mersio trina, ob tres personas; non vt Ariani, ob tres naturas.

Sequentes Bapt. sunt; 1. Osculum pacis, vt fratri. *Cyp. &c.* 2. Vnctio Chrysmatis in vertice. *Hier. Damasus, &c.* 3. Cereus

reus ardens infanti datus, vt signum fidei. Nazianz. Aug. in Ps. 56. 4. Vestis candida: Dionys. Ambr. August. 5. Delibatio lactis, mellis, aut vini.

V. DE CONFIRMATIONE.

QVÆSTIO XXXVI.

An sit aliquod Sacramentum Confirmationis?

LVTHERVSL. de Capt. Babyl. c. de Confirm. Negat esse verum Sacramentum; pro Ceremonia tamen recipi posse, qualis est aquæ & c. benedictio. ZWINGLIUS l. de vera & fal. rel. vult ritum fuisse examinandi pueros. Sic & Melanchthon. in Locis. Kemnitius p. 2. Exam. pag. 320. eum Ritum præscribit à sex partibus. 1. Paruulos, sub annos discretionis in Catechesi informandos, tum Episcopo esse offerendos, qui coram Ecclesia eos moneat, quid in Baptismo acceperint, & promiserint. 2. Recitent publicè suam Catechesin. 3. De præcipuis articulis interrogati respondeant. 4. Moneantur, vt in hac professione ostendat se dissentire ab aliis sectis. 5. Moneantur, vt in pacto Baptismi ac fidei perstent, & proficendo confirmentur. 6. Fiant publicæ preces pro talibus.

CALVINUS Inst. l. 4. c. 19. §. 4. Brentius in Confess. V. Virtemberg. eadem.

Lipsienses tamen & V. Virtembergenses in conuentu Lipsiensi, anno 1548. receperunt VII. Sacramenta, & nominatim Confirmationem. At omnes ab ea sententia protinus descuerunt, reiectâ Confirmatione. Nimirum cum Nouatianis, Donatistis, V. Valdensibus, V. Vicleffo, & c. sæpius damnatis. Vide Geneal. p. 3. quæst. 10.

CALVINUS Inst. l. 4. c. 19. §. 5. Kemnitius

p. 2. Exam. pag. 276. postulant ostendi è Scripturis tria: Promissionem gratiæ, Signum sensibile & Mandatum: Tunc sciemus Medium illis, vepate diuinitus institutis, reuerētē esse vrendū.

AUTOR. Confirmatio verum est Sacramentum; 1. Teste S. Scriptura demonstrante requisita ista in meo Antichristo p. 3. q. 16. Nam Promissio gratiæ est Ioann. 14. 15. 16. Luc. ult. Signum, est Impositio manuum, ceu Medium, Act. 8. & 19. Mandatum, testatur tam secura & ordinaria Apostolorum praxis.

CALVINUS eam Impositionem manuum sic interpretatur. 1. Fuisse oblationem baptizatorum Deo factam. 2. Caluin. & Brentius: fuisse collationem gratiarum gratis datarum; vt dona linguarum, miraculorum, & c. 3. Caluinus & Kemnitius: Fuisse priuilegiū singulare, vt sic darent Spiritum Sanctum Ioh. Apostoli. 4. Kemnitius. Loc. Act. 8. & 19. nil facere pro nobis; vt qui, reiecta manu impositione, assumferimus Vnctionem.

DICO AD I. Solum dicit; non docet; non aliud mysterium subesse cogito; sed huiusmodi ceremoniam adhibitam interpretor, vt ipso gestu significarent, se Deo offerre eum, cui manus imponebāt. 2. Scriptura autem dicit, & docet, ad eam, imò per eam Impositionem continuò datum Spiritum Sanctum: Sicut, Tit. 3. per lustrum regenerationis saluos nos facit: hoc autem non erat simplex oblatio, sed Mysterium conferens gratiā. 3. Offerre Deo baptizatum est cuiusuis baptizantis: at Imponere manus non est cuiusuis: Vnde Philippus, Act. 8. baptizat, & manus imponere nequit; itaque Petrus & Ioannes aduentabant Act. 19. Paulo iubente baptizantur XII. viri; at ipse baptizatis manus imponebat. 4. Baptizatio est ipsa oblatio Christiani Deo cōsecrati.

Mm 2 AD

AD II. Dona gratis data non dicuntur simpliciter Sp. Sanctus, qui habitat in accipiente ea. Nam Sap. 1. *Spiritus Sanctus effugiet fictum, nec habitabit in corpore subdito peccatis*: at gratis data dona, *Mat. 7.* etiam improbis inesse queunt. 2. Impositio manuum conferebat, quod Dominus promiserat, *Ioann. 14. 15. 16.* scilicet Spiritum Sanctum; non gratias gratis dandas, sed gratiam roborantem in fide. 3. Gratia promissa est communis omnibus; at dona gratuita sunt paucorum. 1. *Cor. 12. Nunquid omnes proph. &c.* 4. Dona gratuita non pertinent ad salutem aut fundamenta fidei; at *Hebr. 6.* Impositio manuum connumeratur cum baptismo, fide, poenitentia, &c. 5. Philippus multa miracula operabatur; attamen Petro & Ioanni opus erat descendere Ierosolymam in Samariam ad imponendum manus baptizatis. Quare hoc est Officii, non Doni gratuiti. 6. Umbra Petri, & Pauli dabat sanitates; at non Sp. Sanctum, ut instrumentum.

AD III. 1. *Mandatum* illud erat ad morbos pellendos, *Marc. vlt. Super agros manus imponent, & bene habebunt*: non ad Sp. Sanctum conferendum. Et, quia istud omnibus dicitur, *Signa eos, qui crediderint, haec sequentur*; non potest esse priuilegium solis datum Apostolis. Nam & Ananias, *Act. 9.* manus imponebat Paulo, sed sanatrices. 2. Promissio dandi Spiritus Sancti, ad manuum Impositionem Curatiuam, nusquam est facta: alioquin sequeretur ordinarius Sp. Sanctus: at ne vel semel cum sanatione datus legitur; licet Christus quos sanauit corpore, sanauit & animam: Quin & illa olim ordinaria sanatiua imposito manuum

esse desit ordinaria: Sicut illa ordinaria puniatio peccantium visibilis, ut in Anania, Elyma, incastuoso.

AD IV. Mentitur reiectam: bis enim geminatum vsurpat Episcopus.

Q V A E S T I O XXXVII.

An S. Patres docuerint Confirmationem esse Sacramentum?

LUTHERANVS Kemnitius *Part. 2. Examin. pag. 297.*

DICIT, 1. Multos citari autores pro Confirmatione apocryphos, & supposititios. 2. Autores probatos lequi de eo ut de Sacramento largè & improprie dicto, ut de ceremonia baptismali.

3. CALVINVS *Inst. l. 4. c. 19. §. 4.* negat eam Patres vel agnouisse. 1. *Veteres, dum proprie loqui volunt, nunquam plura duobus Sacramentis recensent. Si ab hominibus petendum esset nostra fidei praesidium, habemus arcem inexpugnabilem.* 2. *Nunquam veteribus agnita fuisse pro Sacramentis, quae isti Sacramenta euentuntur. De manuum Impositione loquuntur Veteres: sed an Sacramentum vocant?* 3. *Augustinus aperte asserit, in lib. 3. de Bapt. c. 16. nihil aliud esse, quam Orationem.* 4. *Ibid. Neg. hic mihi putida suis distinctionibus obganniant; Non ad Confirmationem illud Augustinum retulisse, sed ad Curatoriam, vel ad Reconciliatoriam, &c.* 5. *Simpliciter reiecit Patres, ut hallucinatos: cum Sacramenta de caelo esse debeant; non ab hominibus.*

AUTOR. Esse Sacramentum Confirmationem constanter asserunt S. Pontifices; Concilia Generalia & prouincialia: Patres Graeci ac Latini communiter, concorditer, apud *Bellarmin. libr. 2. de Confirm. c. 3. 4. 5.*

DICO AD I. Facit esse; at de aliquibus; an ergo de omnibus? Minimè gentium.

AD II. Falsum dicit falsificator Patrum.

erum. Nam Apostolorum actio, *Act. 8.* non fuit humana ceremonia adiuncta baptismo. Patet supra: Et Augustinus vocat *Chrisma Sacrosanctum Sacramentum*. Quæ alia mentiatur Kemniti-
us, vide in meo *Antipap. Mendace part. 3. quæst. 5.*

AD III. Mentitur. Patet in meo *Antichristo par. 3 q. 7.* Et Augustinus ibi scribit de Confirmatione Reconciliatoria poenitentium, non de Confirmatoria. Et hanc, vocat orationem; sed non negat esse Sacramentum. Nam Impositio manuum semper fit cum oratione. Et rata semel, repeti nequit: at Reconciliatoria potest: de qua reconciliatione hæreticorum loquitur Augustinus. Nā respicientes hæretici solebant recipi cū vnctione Chrysmatis in Ecclesia Orientali; in qua Augustinus degebat: at sine hac, in Occidentali.

AD IV. iam liquet.

AD V. At Confirmatio est de coelo: tum quia à Christo instituta solo: tum quia S. Patrum testimonium est de coelo, ut *Sanctum*.

QVÆSTIO XXXVIII.

Quæ sit Materia Sacramenti Confirmationis?

LVTHERANI, perindeque CALVINIANI totum S. Chrisma despuunt & irritant. Kemniti-
us pag. 324. per despectum vocat Pinguedinem torrefactis calceis inungendis. Calvinista in Gallis oceras eo perunxerunt. II. Oleum S. vocat Kemniti-
us pag. 287. Chrisma excantatum. Cal. inus *Inst. l. 4. c. 19. §. 8.* oleum diaboli mendacio pollutum. Vterque benedictionem olei vocat superstitiosam & magicam.

SVADENT istis. 1. Brentius in *Confess. Wittenb. c. de Bapt.* Quia, Chrisma pertinet ad iudaicas ceremonias; à quibus reuocatur. *Col. 2. Si mortui estis cum Christo. ab elementis mundi huius; quid adhuc his detinemini?* 2. Quia, Dionys. Areop. subindicat vsū Chrysmatis ab athleticis vnctionibus esse desum-
rum, & Mosaicis; atqui Deut. 12. *Cave, ne imiteris gentes; & requiras ceremonias earum.* 3. Quia, acta Conciliorum docent à Syluestro Chrisma institutum. 4. Kemniti-
us. Quia, *Act. 2. & 10.* datur Sp. S. sine Chrysmate. Et, *Act. 8. & 19.* solum fit mentio Impositionis manuum, non Chrysmatis. 5. Quia, Tertull. *l. de Bapt.* dicit, ritum Chrysmatis peti-
tum esse ex Veteri Testamento: Institutum ab hominibus; ergo non à Christo.

AVTOR. I. Materia Confirmationis est Chrisma. 1. Quia, 2. Cor. 1. *Qui Confirmat nos Deus, & vnxit nos, & signauit, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Id quod Ambr. Ansel. Theodoretus &c. de Chrysmate exponunt. Et rectè: nam *Confirmat*, roborando: *Vnxit*, in materiam *Signauit*: in Characterem. *Dedit pignus &c.* in effectum. 2. Item, 1. Ioann. 2. *Et vos vnctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis.* 3. Ita Consensus Patrum.

II. Oleum verò sit, non simplex, sed mixtum balsamo. 1. Ita S. Dionys. Areop. in *Ecccl. Hierarch.* S. Clemens *l. 7. Const.* Fabianus Papa. Cypr. Greg. &c. 2. Fauetque figura, *Exod. 30.* de vnguento tabernaculi & sacerdotum composito: quod Chrysmati conferunt Cyprian. & Petrus Damianus. 3. Ratic, *D. Th. 3. q. 27. a. 2.* Quia, materia Sacramenti significare effectum eiusdem debet; qui est Cōfirmatio, in fide requirere Cordis puritatem & feruorem; ac oris Confessionem: Ceu Oleum est liquor

Mm 3. pu.

purus & ardendo lucens: balsamus odore fragrans. Quam congruentiâ Kemnitius inimicè sublannat.

III. Chrisma prius esse consecratum debet. 1. Quia sic Traditio ex Clemente l. 7. *Const.* ubi ab Apostolis id manasse ait. Ita & Fabianus Papa. &c. & Concilia, Nycænum, Laodicenum, Romanum. &c. antiquissima ac locis dissitissima. Sic & Patrum Consensus constans.

IV. Dandum verò est Chrisma ab Episcopo in fronte baptizati. Ita Patres, Concilia &c.

DICO AD I. Pariter nec aquâ in Baptismo foret utendum, nec pane in Cœna: Quæ erant in Veteri Testamento inania elementa; at in Nouo sunt gratiâ plena.

AD II. Mentitur: quia Chritmatistis doctrinam tribuit Apostolis: esseque similitudinem ait cum Iudaicis & athleticis vñctionibus.

AD III. At Syluester solum de Fronte vngenda præcepit.

AD IV. Datus ibi Spiritus Sanctus est ex priuilegio; non ex ministerio. At, *Actor. 8. 19.* Impositio manuum est inunctio; quia hæc fieri nequit absque illa. Quòd autem sub initia Spiritus Sanctus visibiliter apparebat super confirmatis, id fieri ad solam manuum Impositionem potuit, ex priuilegio: Certior tamen sententia Patrum est, factum ex Sacramento; quòd semper vñ fuerint oleo. Vide *Bellarmin. libr. 2 de Confir. c. 9.*

AD V. Sermo est ibi de typo.

QVÆSTIO XXXIX.

Quæ Forma Confirmationis?

LUTHERANI, itemque CALVINIANI certatim nostram imperunt.

SVADENT istis. 1. Kemnitius Lutheranus, *part. 2. Examin. pagina 288.* Quia, hæc forma, *Signo te signo Crucis*, nec est in vetustioribus scriptoribus: nec eadem verbotim apud omnes.

2. CALVINVS Instit. libr. 4. c. 19. §. 5. *Consigno te signo Crucis. Pulchrè & venuste: sed ubi est Verbum Dei?*

3. Ibidem. *Quis eos in oleo salutem querere docuit? &c. Salutem, quæ in Christo est, abiurant, Christum abnegant, partem in regno Dei non habent. Oleum ventri, & venter oleo: utrumque Dominus destruet.*

AUTOR. Forma est: *Consigno te signo Crucis: & Confirmo te Chritmate salutis: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Apud antiquos non verbis totidem, sed sensu ipso. hæc eadem habetur. Nam forma omnis consistit in sensu, non in numero syllabarum ac sono: alioquin græce &c. prolata forma eadem nil efficeret. Quod formam non plures veteres prodiderint scriptis, causa est; quod nec Baptismi formam expresserint communiter; ne ab infidelibus profanatio contingeret: Solum dicunt cum inuocatione S. Trinitatis baptizari. *Dionys. cap. vlt. Eccl. hier. negat fas esse literis mandare formam.*

DICO AD I. Iam liquet.

AD II. Sicut totum Dei Verbum est Traditum primitus; & postea scriptum, non totum tamen: ita & Forma Confirmationis est de Tradito Verbo; ceu & Baptismi. &c. Quin ipse Calvinus *Ibidem §. 51.* fatetur Ordinationem Ministrorum esse Sacramentum; nec vñquam tamen inueniet de eo, quod cum elemento faciat Sacramentum; vt ipse

ipse requirit de Confirmatione. Ad hæc in genere habemus formam, *Act. 8.* vbi dicuntur Apostoli orasse cum manus imponerent; allusitque ad *Preces Mysticas* Paulus *2. Cor. 1.*

AD III. Mentitur se ex Verbo Dei id dicere: *Non à me, sed à Domino audenter pronuncio: &c.* Nec in oleo sine Christo salutem quærimus. Sic tamen dicitur *oleum salutis*; sicut *4. Reg. 13. Sagitta salutis*; *Luc. 1. Scientia salutis. Actor. 15. Verbum salutis: &c.* Hocque magis, quòd ex opere operato sit salutis: Non ex natura elementi, vt & panis, & aqua; sed ex vsu Sacramenti.

QVÆSTIO XL.

Quis Confirmationis sit Minister?

LUTHERANI, vt Kemnitius *part. 2. Examin. pag. 3. 4.* & CALVINUS, cum suis, post Vicleffum, *Institut. lib. 4. cap. 19. §. 10.* Confirmationem tum esse negant Sacramentum; tum, etsi foret, non ad solos id pertinere Episcopos perpendunt. Cum scilicet vix tenue discrimen agnoscant Episcopi ab Sacerdote.

SVADENT istis. 1. Calvinus ait, Quia error est Donatistarum, à Ministri dignitate pendere Sacramentum. 2. Quia, Presbyteri succedunt Apostolis. 3. Quia, *1. Tim. 4. Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per Impositionem manuum Presbyterii.* Sic & Ananias, *Actor. 9.* manus imposuit Paulo laicus. 4. Quia Gregorius Confirmare etiam Sacerdotibus concessit. 5. Kemnitius: Quia Hieronymus ait, quod solis id Episcopis tribuatur fieri ob honorem Sacerdotii: non ob legis necessitatem.

AVTOR. Solus Episcopus Minister est Ordinarius Confirmationis: At etiã

ex dispensatione Sacerdos Confirmare potest. 1. Sic Scriptura: *Act. 8.* Petrus & Ioannes mittuntur vt Confirment à Philippo baptizatos in Samaria. *Act. 19.* Paulus imponit manus baptizatis per alios. 2. Sic Traditio Ecclesiæ constans, & vniuersalis praxis habet.

DICO AD I. Pendent à dignitate Ecclesiastica; non à Morali; vt Donatistæ volebant.

AD II. In aliquibus, non in omnibus: Nam in Cœna sunt creati Sacerdotes, per *Hoc facite*: at post resurrectionem, Episcopi, per hoc: *Ioann. 20. Ecce Ego mitto vos.*

AD III. Ibi agitur de Ordinatione, non de Confirmatione. Et hoc, Presbyterii, exponit Chrysostomus *Chorum Episcoporum*: Nam plures Ordinant; at vnus Confirmat. Ananiæ impositio manuum fuit Curatoria cœci, non Confirmatoria; vt ante Baptismum facta.

AD IV. Licet, Extraordinaria potestate; idque potest Sacerdos ex potestate Ordinis, vt & Episcopus; nō Iurisdictionis. Nam Character est signū pacti, in Sacerdote. Cōditionati; in Episcopo, Absoluti; Vnde is est Episcopus inchoatus; hic, perfectus. Nec n. Character est physicū quid; sed spiritale signū à Deo inditum. Hinc & Scriptura nouit differentiã Presbyterii, & Episcopi: *1. Tim. 6. Aduersus Presbyterum, simplicem, accusationem noli accipere, tu Episcopus, nisi sub duobus aut tribus testibus.*

AD V. Imò contrarium etiam probat S. Hieronymus ex *Act. 8.* Neque tamen negat, fieri nunquam posse extraordinariè; Nam ita lex seu necessitas de natura rei permittit; at vetat de ordinaria Domini voluntate. Quæ-

Ceremonia Confirmationis qua, quaerens sint proba?

Verane sit Præsentia Christi in Eucharistia?

LVTHERANVS Kemniti^{us} par. 2. Exam. pag. 283. CALVINVS Inst. l. 4. c. 19 §. 10. halitum Episcopi super ampullam Chriftis vocant fœtidam inquinacionem. 2. Iidẽ cum Heshusio illud accinium Chori ad sacratum Chriftma, *Aue sanctum Chriftma*, vocant idololatriam. 3. Cætera Kemniti^{us} pag. 323. tragicè exagitat; quòd hisce dediti mittamus examen puerorum, fidei professiõnem, & adhortationem.

AV^TOR. Ceremoniæ Chriftmales sunt Apostolica: teste *Isidoro, Alcinio, &c.* 1. Benedictio olei & balsami, 1. *Tim.* 4. per Verbum Dei & orationem sanctificatur. 2. Signum Crucis consecrat omnia, teste *Chryl. hom. 55. in Matt.* Aug. tract. 118. in *Ioann.* 3. Anhelatio super ampullam habet exemplũ Chrifti, *Ioan.* 20. Apostolos insufflantis. Nec magica esse potest: vt quæ significet Sp. Sanctum, & à Deo petat benedictionem. 4. Salutatio est rei sacræ honoratio; vti mulieribus Dominus, *Matth.* vlt. dixit: *Auete, &c.* neque eo ipsas adorauit. S. Andreas paratum sibi crucis patibulum salutauit. &c. 5. In Confirmatione est Patrinus, Preces Episcopi; Pax, & Ictus manu placidã, Obligatio frontis inunctæ; Per hebdomadam non lauetur caput: tempus Paschale aut Pentecostes, Ieiuniũ Confirmantis. Hæc per antiquos habent testes Scriptores, mysticasque significaciones.

IV. DE EVCHARISTIAE VERITATE.

LV^THERVS demum oppugnator fuit Sacramentaliorum; at Pater eorum pius, dum semina iecit erroris. 1. Nam *epist. ad Argentinenses* ait, se valdè in hoc propentum, quod in Eucharistia sint mera signa; conatumque id asserere. at obiectis Scripturis nequius se respondere. 2. *In Captiuit. Babil. c. de Bapt.* asserit, Sacramenta esse nuda Signa. 3. *Ibidem* negat cap. 6. *Ioannis* ad Eucharistiam pertinere. 4. *Ibidem* ait, *Hic panis est corpus meum*; scilicet aut Tropice, aut Absurde: Hinc Tropice nati. 5. *Lib. de Euch. ad Wald.* negat esse Adorandam; dubitat, an Diuinitas & Anima Chrifti sit in Eucharistia.

Hisce inductus, anno 1525. *Carolstadius* Lutheranus primus apertè negat Præsentiam Chrifti in Cœna; teste *Cochlæo* in actis Lutheri: *Zwinglius* eodem anno 1525. *lib. de vera & fal. rel.* suam retractat sententiam, de Præsentia Chrifti cum pane: asseritque illam de mero signo, absentiaque Rei signatæ. Et hanc ait se multò antè agnouisse; ait, vt prudentem seruum tempori seruisse. *Oecolampadius* accessit *Zwinglio*; mox horum discipuli plures: vt *Bullingerus* *Zwinglii* successor *Tiguris*, *Ber. Ochinus*, *Petr. Martyr.* &c.

CALVINVS ANNO 1536. idem vulgauit editis Institutionibus ad Regem Galliæ Franciscum; in auctioribus anno 1539. in auctissimis anno 1559. Anno 1540. reprehendit sententiam Lutheri & *Zwinglii*; cum ab hoc solum verbis dfferret: Vnde anno 1549. edidit librum de Consensu suo cum *Tigurinis*. Mox hunc secuti sunt cæteri.

CALVINVS autem studio obscurauit sententiam suã, asserens ista:

I. *In Consensu cum Tig. & Beza in Summa de re Sacram. q. 6.* Symbola tantum esse in terra: Corpus Chrifti solum in cœli determinato loco, & alibi nusquam.

II. Absentem Chriftum tamen ita signo coniunctum esse, vt, in *Matth.* 26. *Substantiã Corporis Chrifti pascãtur anima nostra.* Quòd, *Inst. l. 4. c. 17. §. 5.* *Sicut non aspectus, sed esus panis*

panis alimentum corporis sufficit: ita verè ac penitus participem Christi animam conuenit. Sic & Beza. &c.

AUTOR. AT, pugnāt, corpus Christi solum in cœlo esse; & hīc in pane comedi?

III. Respondet ibidem §. 7. *Huius mysterio nec mens cogitando, nec lingua explicando par esse potest.* §. 10. *Ergo concipiat Fides, Spiritum verè unire, quæ locis disiuncta sunt.* Et, §. 32. *De Modo si quis me interroget; fateri nō pudebit sublimius esse Arcanum, quam comprehendendi, vel enarrari queat.*

IV. Non ipsum Christum; sed vim Substantialē Carnis descendere per Spiritum Christi, uti Canalem. Ibid. §. 12. *Vinculum istius coniunctionis est Spiritus Christi, cum Canalis &c.* Si Sol radius suam quasi Substantiam trahit ad generandos fetus: Cur non & Spiritus Christi esset irradiatio ad communionem carnis?

AUTOR. AT, ista Virtualis est, non Substantialis influentia; contra quam in I. dixit idem.

V. Ne igitur nimium tribueret Sacramento, sc. Realem Qualitatē ē Carne Christi dimanere, ait, Unionem fieri per Fidei Manducationem. §. 32. *Nec opus ut ad nos descendat: quasi si ad se nos euehat, non a quē potiamur eius presentia?*

AUTOR. AT, pugnat hoc isti IV. quod magno miraculo ad nos descendat Virtus. &c.

VI. Neque tamen idem esse dicit, §. 5. & 11. *Crederè, & Manducare; sed hoc effectum illius esse; & sic inesse nobis Christum obiectiue; sicut omne, de quo cogitamus actu.*

VII. Hinc sequitur, ait, §. 33. 34. *Improbos symbola solum, non Christi corpus percipere: lib. de Contensu: Solos Prædestinatos verè credere, & communicare.*

VIII. Ibid. §. 5. *Non facit Sacramentum, ut Christus panis vitæ esse primum incipiat: Sed*

in Memoriam vocat panem vitæ esse factum, quo assidue vescamur. Pollicetur enim nobis; Quicquid fecit, aut passus est Christus, id ad nos viuificandos factum. Itaque non dat fidem, non dat Corpus Christi, sed testatur solum & confirmat iam haberi.

AT, quid plus, minusue probis, quæ reprobis symbola testantur? Iam hinc tria colligimus. 1. Caluini sententiam non esse incomprehensibilem ingenio: cum solum reuocent in memoriam Christi passionem: quod & imago crucifixi præstat. 2. Encomia illa, verè participari Corpus Christi; esse iudificationes meras, nil de Christo relinquentes. 3. Quod porrigere Cœnam sit testificari, accipientes iam antea sumsisse Cœnam.

AUTOR. Conc. Trid. Sess. 13. c. 1. *S. Synodus apertè & similiter profitetur: 1. Post 2. Panis & Vini Consecrationem, 3. Dominum nostrum Iesum Christum, 4. Verum Deum atq. hominem Verè, 5. Realiter, 6. ac Substantialiter, 7. sub specie illarum rerum sensibilibus contineri. Primum est cōtra Vbiquistas Lutheranos, qui volunt etiam Ante Consecrationem adesse Corpus Christi. Est & cōtra Caluinistas; qui fingunt, Cœnam esse Signum cōiunctionis cum Christo iam antea factæ per fidem. Secundum est contra Vbiquistas; qui volunt vi Omnipræsentia, non Consecrationis, adesse. Contra Caluinistas; quod ad sit vi Promissionis, nō Consecrationis. Tertium: quod ad sit totus Corpus, sub specie panis: Sanguis, sub specie Vini: idque vi Sacramenti. At vi Concomitantia; sub Vtraq; iunctim & disiunctim, Totus. Estque contra Lutherum: Quartum: Verè; non Fuguratè: est contra Sacramentarios Tropistas, leu Symbolistas. Quintum: Realiter, est con-*

Na tra

tra Calvinistas & Zyving. qui Fide apprehendi aiunt realem Christum. *Sextum substantialiter*, ob Transubstantiationē, cum existendi modo Sacramentali, non Naturali: id est, ad modum Substantiæ, non Quantitatis: illa vero cætera consequuntur, non habentem ab circumstantia seu ordinem, seu locum. &c. *Septimū* clarius explicat existēdi modum, non ut in loco, vase, aut velo: sed sicut substantia panis antea fuit sub suis accidentibus: nisi quod hæc inhæserint panis substantiæ, nunc autem non insunt Substantiæ Christi. Ideò hæc tam diu perseverat, quam diu durasset substantia panis. Idē est contra imposturam Bezæ, Lutheranos isto decipientis: Corpus Christi verum verē est in Cœna Domini: sed intelligentis Cœnam, quæ in Cœlo à Sanctis celebratur, non, quæ in terra.

Existis Regulas Enunciationum vide in *Bell. l. 1. c. 2.*

Q V Æ S T I O XLIII.

An, & Ecquid doceatur Præsentia Realis ex FIGURIS?

A V T O R. Ita inquam. Figuræ sunt: necessariò minus præstantes rebus figuratis: Vnde *Col. 2. Heb. 10.* dicuntur *Vmbra*. Atqui, Si Corpus Christi non inesset Eucharistiæ, iã huic figuræ essent aut **I.** Æquales, ut panis, *Gen. 14.* Melchisedechi: Et panes Propositionis, *Ex. 40. 1. Reg. 12.* Et Helicæ, *3. Reg. 19. 2.* Aut Præstantiores: ut Agnus paschalis, *Exod. 12.* Sanguis Testamenti aspersus, *Exod. 24. Hebr. 9.* & Manna, *Exod. 16. Ioann. 6.* Quocirca rei figuratæ Eucharisticæ diuinius quid inesse debet, quam figuris inerat.

PETRVS MARTYR *in defens. Euch. p. 3.* dicit duo. 1. In Veteribus & Nouis Sacramentis symbola esse diuersa; at Rem eandem. Quia, *1. Cor. 10.* *Eandem escam Nobiscum manducauerunt, & potum biberunt: Petra autem est Christus.* 2. Nouis Sacramentis tamen esse symbola præstantiora antiquis: quia sunt æternatura, simpliciora, claiora in verbis expressis; significant rem factam, non futuram; acrius fidem excitant, vberius fructificant. 3. Et Apostolo eadem sunt, Edere panem, & de pane: bibere calicem, & de calice, *1. Cor. 11.*

DICO AD I. Apostolus ait, quod eandem escam inter te, non Nobiscum, manducauerunt. Nec ait, Escam, potū, aut Rem Sacramenti Hebræorum fuisse Christum.

AD II. Istæ prærogatiuæ sunt symbolis extrinsecæ, ideo paruam afferunt signis dignitatem, ut signa sunt. Nam propria signorum dignitas est in Significãdo: Et sic Vetera melius significant. Etiam Res symbolicæ veteres sunt meliores; ut Agnus panis, Manna de Cœlo, quam panis è furno. Quare nostra Sacramenta veteribus essent inferiora; nisi quid aliud haberent diuinius. Verba etiam Vtrisque sunt paria, seu Institutionis, seu Promissionis: Consecrationis tamē sunt in Nouis præstantiora. Atq; hoc explodunt hæretici.

AD III. Ista sunt vera. Non tamen ij dicuntur bibisse Petram, id est, Christum; sed de Petra: at nos edimus bibimusque Petram ipsam.

Q V Æ S T I O XLIV.

An Præsentia realis probetur ex Promissione Christi, Ioann. 6?

LUTHERVS *lib. de Capt. Babyl. c. 7.* negat, Ioannis *6. c. 6.* agi de Eucharistia; essi que totum seponen tum, ut quod nil ad rem pertineat. Sic & Zyvingius, *Oecolampadius, Kemnitius.* Cal

CALVINVS in Ioan. 6. *Excipiunt, illic non agi de Sacramentali esu: quod ego fateor.* Putat tamen agi de Spirituali manducatione; teste Petr. Martyre *lib. contra Gardinerum.*

SVADENTISTIS. 1. Sermo, Ioan. 6. anno ipso ante institutionē Cœnæ est habitus; non igitur de Cœna est. Alioquin & cum aqua esset agenda Cœna; cum ibi dicatur: *Qui biberit ex hac aqua, non sitiet.* 2. De manducatiōe, vitam dante, differit: at Spiritalis sola dat vitā: ergo de hac sola differit. 3. De manducatione ibi agitur, sine qua nemo viuere potest: at sine Sacramentali potest viuere: ergo de hac ibi non agitur. 4. Augustinus docet infantes manducare Christū, quatenus fidei cōmunicant: ergo ibi de manducatione per fidē agitur. Vnde Aug. tract. 25. in 6. Ioan. *Crede, & manducaſti.* Tract. 26. *Crede in eum, est māducare panem viuū.* Hæc Luth. & Martyr. 5. Zwinglius: Ibi differitur de fide: quia inquit: *Operamini cibum qui non perit.* Atqui, *Hoc est opus Dei, ut Credatis in eum, qui misit me.*

6. Etiam Catholici quidam consentiunt: quod putent, vix posse defendi Communio-nem sub Vna, si Ioan. 6. *Nisi manducau.* &c. intelligatur de Sacramentali potius, quàm Spirituali esu.

AUTOR. I. Abistis: *Panis, quem ego dabo.* &c. ad vsque finem ferè agitur de Christi præsentia in Eucharistia. 1. Sic antiqua Concilia; vt Ephesinum, Synodus VII & Tridentinum & Ecclesia in Festo Corporis Christi hoc in sensu vtitur eodem capite. 2. Sic S. Patres Latini & Græci. 3. Quia sequerentur absurda: 1. Ioannem alioquin nil de Eucharistia scripsisse. 2. Christum nunquam exposuisse fructum Eucharistia vel Excellentiam. 3. Nullum extare de eo percipiendū præceptum diuinum. De circumstantiis literæ, vide *Anti. christump.* 3. q. 17.

II. Realis Præsentia solidè hinc e-

uincitur. Quia *hic Panis* dicitur is, *Qui de caelo descendit: Qui est caro mea, qua pro mundi vita datur.*

Dici autem hinc Carnem Christi figuratè, Martyr ait; At falsum fictumque est. 1. Quia Christus vult suum Panem esse præstantiorem, quàm Manna. 2. Vult esse Panem verum de Cœlo miraculosum: At in pane Christum repræsentare solum, in māducatione per fidē, nullum est miraculum. 3. Quia Christ⁹ aliquid promisit, quod Patres non habuerunt: at ij habuerunt Carnem Christi figuratè aut significatiuè: ergo hoc non promisit. 4. Quia manducatio per fidē, non est vera manducatio, nec distincta à bibitione: at hinc vera præcipitur: *Nisi māducaueritis.* &c. verè, ò solū apprehēsiue.

DICO AD I Sapiētissimè promissio longè præiit institutionem: sicut & Clauium promissio ipsam collationem. Clara autem promissio est: *Quem Dabo:* post hanc loquitur de Vsu, in præsentia. Istud, de aqua, omnes exponunt de Sp. Sācti gratia, Ioan. 7. *Hoc autem dixit de Spiritu, quem erant accepturi:* At panem exponunt plerique de Sacramento.

AD II. Falsa minor. Etiam Sacramentalis dat vitam: Vti in Baptismo interna ablutio mundat non sola, sed externa, etsi cum fide coniuncta.

AD III. Istud: *Nisi manducaueritis.* &c. præceptum adultis est; non infantibus. Non enim instituta Euch. est ad vitam dandam, vt Baptismus; sed ad conseruandam habentibus eam. At hæc cōseruatio est necessaria iis, in quibus minui vita potest, vt in adultis; non in infantibus. Nec enim hi manducant panem; Nec præcepti sunt capaces.

Nn 2 AD

AD IV. Infantes in Baptismo communicant Corpori Christi, non Spiritu-
liter, ut impotes Credere: Nec Sacramen-
taliter in re, ut incapaces: Sed Sacramen-
taliter in voto; quatenus renati in Chri-
sto, cibum renatorum appetunt quasi
voto implicito; dum obligantur in Ba-
ptismo vitam acceptam conseruare, pro-
ut debent, & licet. Et sic tenit Augusti-
nus, loquens de Sacramentali esu, faci-
endo cum fide; sed non solâ tantum. Ita
& ceteri Patres.

DICO AD V. Agitur ibi de pane
triplice: 1. De materiali, quem multi-
carat. 2. De alio quærendo & operan-
do, scil. Scipso incarnato, qui de Cælo de-
scendit: Hic fide apprehenditur: & non
est ipsa fides, ut vult Zvvinglius. 3. De
Eucharistico post illos, dum ait: *Quem ego
dabo. &c.* Itaque prius est termo de fide
Incarnationis: dein de fide manducatio-
nis realis, non figuratæ.

AD VI. Ob defensionis difficulta-
tem non oportet delerere Veritatem.
Estque facilis solutio, cum vis præcepti
consistat in Re ipsa sumenda; non in Mo-
do sumendi: Et mens Legislatoris erat
obligare ad illam; non ad hunc. Res, est
Christus: Modus, sunt species. Ratio
mentis: Quia fructus Synaxios percipi-
tur ex Re, non Modo.

QVÆSTIO XLV.

*An Præsentia Realis doceatur ex Institutio-
ne sic, ut Figurata expositiones Sa-
cramentariarum esse improba
conuincantur?*

LVTHERVVS prodit, suâ ætate ferbu-
isse decem Sectas Sacramentariorū

de sensu Verborum Institutionis. Anno
1577. edito libello numerabantur 200.
expositiones. Harum nouem eminent.
Tres de HOC: duæ de EST: Tres de
CORPVVS: vna de MÆVM. De singulis
ex ordine quæritur.

An Tropus sit in HOC.

I. ANDREAS CAROLSTADIVS ait,
Hoc, id est, *Hic*. Idque libro, edito anno 1524.
Basilea, sœx Dei Patris reuelatione ait didi-
cisse. Qua causâ Lutherus librum scripsit
contra cœlestes prophetas.

II. BVGERVS in Retrastat. *Hoc*, id est,
Hæc actio tota Cæna, vel In hac actione exhi-
betur *Corpus meus*.

III. IOSEPHVS LANGIVS annot. ad 2.
Apolog. Iustini. *Hoc*, id est, *Panis*. quasi di-
xisset, *Corpus meum est Hoc*.

SVADENT istis. 1. Cùm Berengario,
Hoc demonstrat panem, quem merum tene-
bat manibus dicens *Hoc*: tunc enim nondum
erat Sacramentum. Ergo panis est Corpus
Christi. At propriè esse nequit; ergo figu-
ratè. 2. Sicut illud *Ex hoc bibite*, debet ad
vinum referri: ergo Vinum biberunt propriè,
Sanguinem figuratè. Et iussit Dominus bi-
bere vinum: Aut, si derepentè id mutauit,
præstigiis est vsus. 3. *Hic calix*, demonstrat
calicem, non Sanguinem: Similiter & *Hoc*,
panem, non Corpus Christi. 4. LVTHE-
RVVS, in *Capt. Babyl. c. 1.* Cùm Hebræi non
habeant genus neutrum, Dominus dixit, *Hic
est*, non *Hoc est*: sicque panem, non Corpus,
demonstrauit. 5. CALVINVS. Quod ac-
cepit, benedixit, fregit, hoc & dedit. Sed ac-
cepit & c. panem: ergo & dedit: *Hoc* igitur de-
monstret panem.

AUTOR. *Hoc* demonstrat non pa-
nem, sed Rem contentam sub *hoc*, scilic.
sub speciebus. Docebitur infra. 1. Pro in-
ridiculè Carolstadius *hoc*, id est, *hic* sedet.
Quem cernebant, demonstrare nil atti-
nebat. *Accipite, Comedite*: cur? *Hoc*, id est,
hic:

hic enim sedet. 2. Ridiculè Bucerus; nam si *Hoc* sit *hac tota actio*; ergo & *Hic calix &c.* erit *hac actio tota*: sicque duæ erunt actiones vna Actio Cœnæ. 3. Langius quoque ineptit. Nam 1. *Hoc*, si sit adiectiuum; concordet oportet cum substantiuo *Corpus*, hocque demonstrat: si substantiuum esse velit; iam subiectum est ignotius prædicato; quod absurdum. 2. Luc. c. 22. ait; *Hic calix nouum Testamentum in Sanguine meo, qui effundetur.* &c. id est, non hoc vas, aut vinum; sed sanguis. Vt igitur *Hic calix* sanguinem demonstrat; ita *Hoc*, verum Christi Corpus. Beza respondere nesciens, dicit, Lucæ locum esse corruptum, nec integrum. At pari modo totam neget Scripturam.

DICO AD I. *Hoc* demonstrat Corpus *Hic*, Sanguinem. Nam in propositionibus significantibus id quod tunc fit, cum dicitur, demonstratiua demonstrat id quod erit simul factum dictum; non quod est. Vt, *Hæc mando vobis*; & *Hæc* nondum erant, sed secutura erant. 2. Melius D. Tho. 3. q. 78. art. 2. & 5. & in 1. Cor. 11. *Hoc*, demonstrat substantiam sub speciebus, & propriè pertinet ad Species: Non quod d. *Hæc* species est Corpus meum sed *Hoc*, quod sub speciebus latet, est *Corpus meum*. Etiam Sacramenta significant, quod efficiunt: at non efficiunt Corpus Christi, quod semper fuit; nec ut *Panis* sit Corpus Christi; id enim fieri nequit: Sed ut sub speciebus panis sit Corpus Christi, id est, res contenta.

AD II. Similiter istud, *Ex hoc*, refertur non ad Vinum, sed ad Contentum sub specie vini; Cur? *Hic est enim sanguis meus*. Mentiantur igitur, aut iussisse Do-

minum, ut Vinum biberent, aut præstigijs fuisse mutatrices. At præstigiatores aliud promittunt, præstant apparenter aliud; Christus, quod dixit, id fecit, & dedit.

AD III. *Hic calix*, non vas, sed Rem Contentam significat.

AD IV. Esto. At habent genus masculinum, quod græcè & latinè verum debet esse neutrum; ob proprietatem linguæ. Græcus autem vertit τὸ ἐστίν, non ὁ ἀπὸ ἐστίν.

AD V. Falsum: quia accepit panem vulgarem; & dedit Benedictum; vel ut Calvinistæ volunt, Sacramentalem. De mutata in vinum aqua in Cana dicere: *Hoc est vinum*: verum est: at falsum, *Hic aqua est vinum*. Ita *Hoc*, scilicet sub isto contentum, est *Corpus meum*; verum: falsum, *Hoc*, id est, hic panis est *Corpus meum*. Itaque *Hoc* formaliter demonstrat species in obliquo, non recto: materialiter verò substantiam Corporis Christi sub speciebus.

An sit Tropus in EST?

IV. ZWINGLIUS lib. de vera & fal. rel. Est tropus in EST, & non in *Hoc*: estque idè quod SIGNIFICAT.

V. PETRVS BOQUINVS in Exam. lib. Hesbuzii: *Hoc EST*, id est, DICITVR, quod d. *Hic panis dicitur Corpus meum*. Sicut, hic homo est Deus. Et panem sic *Dicit*, it. ob idiomatum communicationem: quam fingit resultare ex Vnione. Non, Naturali; scilicet animæ & corporis: Non ex Hypostatica, scilicet Dei & hominis: sed ex Sacramentali, scilicet panis & Corporis Christi.

Simile LVTHERVS in Capt. Baby. c. 1. Ita hic panis est Corpus Christi: sicut Hic homo est Deus. Distat tamen ab eo in Vnione, vultque Relem esse ac veram panis & Corporis Christi: B. quibus, Sacramentalem, scilicet vnitatem esse, licet cælo, terraque distantissimam.

Nn 3. Sva.

SVADENT istis. 1. Martyr, *libr. contra Gardin* p. 3. Papistæ coguntur *Est* per *Fic* explicare: Quia cum dicitur, *Hoc est*, tunc nondum *Est*, & tamen verba sunt eis operatoria. 2. Zwinglius; Calvinus, Oecolampadius. Vt *Semen est verbum Dei; Petra erat Christus*, id est, significat: Ita *Hoc est Corpus meum*.

AVTOR. I. *Est* nil significat, nisi *Est*. 1. Quia aliud nil potest propriè significare; vt in quod, ceu simplicissimū, alia verba resoluantur: vt bibit, ridet, &c. id est, est bibens, ribens, &c. Et ita simplex est, vt *Est*, resolui in aliud nequeat, nisi in seipsum: *Est*, id est, est ens. 2. Idem est copula omnium enunciationum necessaria: ergo nunquam potest suam significationem dimittere, vt induat aliam. Vnde dicitur Substantivum; alia Adiectiva sunt. 3. Nullus rhetor vnquam posuit in eo tropum.

Ideo cautiores Sacramentarii in *Corpus*, non in *Est*, tropum posuerunt. Nec in iis, Amare est diligere, id est, significat, tropus inest: sed signum prædicatur de signo, ideo explicatur per *Est*: cum essentia signi sit significatio.

II. Communicatio idiomatum nascitur, non ex qualibet Vnione; sed solum ex hypostatica duarum naturarum. 2. Ea non est inter naturas vnitas; sed in solo Supposito communi: Vnde non dicitur, Deitas est humanitas; sed Verbum est Deus & homo: ita nec hic panis est corpus; sed hoc Sacramentum est panis & corpus &c. Vanum igitur est signum Boquini.

DICO AD I. Verba Consecrationis nec perfectam Significationem, nec Effectum habent, nisi in instanti, quo vox vltima profertur: quod est vltimum mutatum esse. Vide *D. Tho.*, 3.

quæst. 78. artic. 2. & 5. Adde, verba sunt operatoria, etsi *Est* non ponatur profiat: quia dicente Deo, vt aliquid *Sit*, necesse est vt fiat quod ante non fuit. Debet autem dici *Est*, non vt *Fiat Lux*, Genes. 1. Quia verba Dei creationis operabantur solum efficaciter; at verba Sacramenti etiam Sacramentaliter, scilicet in *Facto* esse: ideo dicendum, *Est*, non, *Fiat Corpus*.

AD II. Ibi *Est* copulat duo signa, scilicet significans & significatum: sicut Amare est diligere.

An sit tropus in CORPVS? An in MEVM?

VI. IOANNES OECOLAMPADIUS: In *Corpus* est metonymia, quæ rei signatæ vox ponitur pro signo.

VII. CALVINVS *Instit.* l. 4. c. 17. §. 21. Idem: sed addit, panem non esse nudam figuram Christi, sed quæ Rem ipsam exhibeat. Sic & Martyr; qui ait, *Corpus*, id est, Sacramentū Corporis, non mera figura.

VIII. CALVINISTÆ quidam apud Ianfnum c. 59 Concord. *Corpus*, aiunt, id est, Mysticum Ecclesiæ: q. d. *Acceptit. & hoc est enim Corpus meum*, id est, quia Vos estis Ecclesia mea.

IX. LUTHERVS in Iulibrium Sacramentariorū, ann. 1527. pulcriorem, ait, proferam expositionem: *MEVM*, id est, à me factum & creatum, locum Lutheri accepit: sed Ioannes Campanus teste Luther. an. 14.

SVADENT istis. 1. Sententia hæc: *Hoc est Corpus meum*; est Sacramentalis: ergo Sacramentaliter exponenda. Calvinus libro contra Westphalum, *Hic murus aheneus esto*, exclamat. 2. Calvinus *ibid.* §. 23. Nisi Apostoli cogitassent *Corpus* accipi figuratè, turbati fuissent: at imperturbatè communicarunt Corpori Christi. 3. Klebitius l. de Victoria p. 1. *Manducato*: id est, dentibus terite *Corpus meum*: & hoc propriè fieri nequit ore; ergo corde & fide fit.

Av-

AUTOR. I. Oecolampadius errat temerè. 1. Quia, *Corpus* nunquam in Scriptura accipitur pro signo, sed pro vel reali naturalique corpore, vel pro Ecclesia; atque tunc vim improprie accipit, seipsam exponit: vt Col. 1. *pro corpore eius quod est Ecclesia.* 2. Quia, *Hoc* non demonstrat panem; vt supra liquet: ergo verum Corpus. Docent id sequentia; Luc. 22. *Quod pro vobis datur; didόμενον.* 1. Cor. II. clarius, *Quod pro vobis Traditur κλωόμενον*, id est, *frangetur*: At verum Corpus Christi traditum est, fractum, passum. Sicut Matt. Marc. Luc. de Sanguine vero, *quod exχονόμενον*, id est, *effunditur*, id est, offertur. Quæ omnia non possunt tropicè dici aut intelligi; sed tantum Vel de Oblatione vera, Vel de Passione vera Christi.

II. CALVINUS dum ait: Panis est signū, non inane, vt aliud; sed efficax, ipsum Corpus Christi exhibens re ipsa sic, vt id tunc sit & in cælo, & nobiscum; sed datur tantum per Cōmunicationem ipsius, omniumque bonorū eius, quæ non requirit localem presentiam: Idque fit per instrumentum fidei.

AUTOR. Falsum hoc figmentum est. 1. Quia sic Calvinus Inst. lib. 4. c. 17. §. 5. *Sunt, qui manducare Christi carnem definiant, esse in Christum credere: sed mihi sublimius videtur Christus voluisse. &c. Vt enim non aspectus, sed esus panis corpori alimentum sufficit. ita penitus participem Christi animam fieri conuenit.* Iam ita colligo. Credere in Christum Calvino non est verè manducare Christum: at eidem manducare Christum est solum credere in ipsum: Ergo illi non verè manducatur Corpus Christi. Nam ipsi nulla est actio manducantis in Coena, nisi ipsum Credere: at Christum manducari est, se vnire manducanti.

Esto, Eph. 3. Habitare in vobis Christus per fidem; tamen illud Habitare non est Credere, sed sequitur ad Credere: Nec illud Habitare in homine est actio hominis distincta ab actione fidei: Ita Vnio Christi nobiscum, per Manducationem spiritalem Coenæ, non est actio distincta ab actione fidei: Ergo manducare Calvino debet esse solum Credere. 2. Nec Coena est signum efficax magis, quàm Sacramenta vetera, aut imago Crucifixi: quòd illa repræsentarint passurū, hæc rememorent passum Christum. Ineptè verò diceretur aut illa aut hanc esse Christum ipsum: ita panis, si diceretur ipse esse Christus, quòd datur in signum ac memoriam Christi, sicque fidem excitet: vt ait Calvinus Inst. l. 4. c. 17. §. 2. 5. &c.

DICO AD I. Sacramentalis propositio est Vel *Explicans Sacramentum*: Vt Genes. 41. *Septem boues, septem anni sunt.* Matth. 13. *Semen est Verbum*; sic prædicata semper accipiuntur tropicè, non proprie Vel *Instituens Sacramentum*; vt Ioann. 3. *Nisi quis renatus. &c.* Matth. vlt. *Baptizantes eos. &c.* sic prædicata semper proprie accipiuntur. Nefas sentire est, Aquam in Baptismo, aut Formam *In nomine Patris. &c.* capi figuratè. Itaque & proprie ista; *Hoc est Corpus meum*, vt essentialia ad institutum Sacramentum conficiendū, capi debent. Et quia Sacramentum, teste ipso CALVINO *Institut. libro quarto capit. 41. §. 2.* est longè posterius verbo promissionis; ideo panis non est Sacramentum nisi post verba recitata. Quare illa fuit Sacramenti & Institutio & confectio non expli-

explicatio: quia id nondum erat. Ideo etiam hæretici verba ista Cœnæ suæ præmittunt; quod absque iis non putent esse Sacramentum. Denique in Scriptura ubique præcedit mysterium, & subiicitur explicatio: hæc autem verba præcedunt Sacramentum; non igitur sunt explicatoria, sed operatoria. Et sic aheneus murus, ecce luteus est.

AD II. Imperturbati communicant, 1. Quia, *Ioann. 6.* Dominus eos instruxerat. 2. Quia, traditor mysterii erat & mentium illuminator: hinc nec hodie rudes ad idem turbantur; sed infideles.

AD III. Corpus Christi propriè ore manducatur, id est, sumitur; non atteritur. Dein; species manducantur, & sub his Corpus Christi, non absolutè: sicut accidentia cuiusque cibi manducantur, non substantia.

AD IV. Lutheri jocum: Esto, panis & vinum sint à Christo creata; non tamen idcirco sunt Corpus & Sanguis Christi: quia de his dicitur; *quod pro vobis datur: Qui pro vobis effundetur. &c.* quæ istis nequeunt convenire.

Q V Æ S T I O XLVI.

Verba, Hoc est Corpus meum: propriè, an figuratè sint exponenda?

SACRAMENTARIUM quàm infanda commentum sint, hæcenus aperui: Pertendunt, imprimis autem CALVINISTÆ, inde ab Zwinglio, (vnde & Zwingliani audiunt) figuratè accipi oportere istud, *Hoc est Corpus meum.*

SVADENT, (præter iam dicta;) istis. I. Quia, ait Calvinus *Instit. libr. 4, c. 17. §. 21. 22.*

AUT EST, in Scriptura ponitur pro significat, aut prædicatum figuratè: Vt *Gen. 17. Circūcisio est fœdus. Exo. 12. Agnus est pascha. Leu. 16. Sacrificia sunt expiationes. Matth. 3. Columba est Spiritus Sanctus. 1. Cor. 10. Panis est Communicatio Corporis. Matth. 13. Ego sum ostium.* Et verò complures hæretes sunt ex pertinace Literæ proprietate exortæ; vt Antropomorphitæ. &c.

II. CALVINVS *ibid. §. 23.* Corpus significatur aut solum: ergo erit sine anima & sanguine: Aut totū; ergo &c. 1. Vel bartologia erit, *hoc est Corpus: hic est Sanguis;* hæc enim idem significabant: poteritque dici de pane, *hic est Sanguis. &c.* 2. Vel erit tropus Intellectio dictus. Et sic debet tropicè capi.

III. CALVINVS, Martyr. &c. 1. Cor. 11. *Hic calix novum Testamentum: est in meo Sanguine:* Deo hic tropi: Calix, continens pro contento: Testamentum: nam Vinum aut Sanguis non sunt propriè Testamentum, sed signum. 1. Quia, alioquin omni die innovaretur testamentum. 2. Sæpè moreretur Christus, testamentum valeret. 3. *Matth. Hic est Sanguis novi Testamenti.* Ergo non ipsum testamentum. At quod erat in calice erat testamentum: teste Luca: Ergo in calice non erat Sanguis. 4. Lucas & Paulus aiunt: *Calix est Testamentum in Sanguine:* Sic esset sanguis in sanguine; quod absurdum; & impossibile, vt idem sit in seipso. Vnde Matthæus & Marcus, *Hic est sanguis meus;* debet exponi per Lucam & Paulum, *Hoc est Testamentum in meo Sanguine:* id est, signum testamenti in Sanguine confirmati. Et *Hoc est Corpus meum.* debet exponi: *Hoc est Testamentum in Corpore meo.* Nam Corpus, & Sanguis stabilierunt testamentum: non ergo capi debent propriè, nisi Corpus & Testamentum esse velimus idem. Hic Achilles Calvinus.

IV. *Hoc facite in meam commemorationem.* At memoria est absentium: ergo panis & vinum non sunt Corpus & Sanguis: ergo hæc tropicè capi debent.

V. Non

V. *Non bibam ex hoc genimine vitis. &c.* hoc dictum post Consecrationem: ergo post eam verum fuit vinum; quare dictum figuratè est *Sanguis*.

AUTOR. Dominus propriè locutus est. I. Docetur ex MATERIA, de qua sermo est; illa est *Pañum, Sacramentum, Testamentum, Lex, Dogma*: quæ omnia propriam locutionem requirunt; non figuratam. I. *Sacramentorum* Institutio fit propriis verbis: Vt *Gen. 17.* Circumcisio. *Exod. 12.* Agnus paschalis. In Leuitico, Sacrificia: *Matth. 28.* *Mar. ult.* *Ioann. 3.* Baptismi Institutio, aut promulgatio potius. Etsi vox, *Renasci*, figurata fit, mox tamen exponitur per, *Ex aqua & Spiritu Sancto*. Dein; illa pertinet ad effectum Sacramenti; non ad essentiam. 2. *Testamentum, Exod. 24.* vetus propriis verbis instituitur; ergo & Nouum, *Matt. 26.* *Hic est Sanguis Noui Testamenti.* *Luc. 22.* *Hic calix nouum Testamentum est in meo Sanguine.* Vide *Hebr. 9.* Sic & in ciuilib⁹ consuetum est condi Testamenta. *Bell. l. 1. c. 9.* 3. *Pañum*, item; ne cauillis sit locus; constare propriis debet. Ideo pañum vocatur testamentum, *Exod. 24.* *Hebr. 9.* 4. *Præceptum* item; vt hîc, *Accipite, comedite, Hoc facite.* 5. *Dogmata* item; non nisi propriis verbis tradi in Scriptura solent: ergo & istud: *Hoc est Corpus meum.*

Præcepta autem quædam sunt purè tantum præcipientia; quædam etiam exhortantia. Et in hisce tropi inueniuntur; non in illis. Deinde verissimè S. Aug. l. 2. Doct. Christi: c. 6. 9. *Nihil obscure dictum in Scripturis, quod spectet ad FIDEM, vel MORES, quod non planissimè sit dictum in aliis locis.*

II. Docetur à personis: Dominus loquebatur Discipulis rudibus, non Scribis doctis, troporumq; gnaris; Tempore & loco, quæ lulum tropicum non admittebant: Euangelistæ & Paulus iisdè vtuntur verbis; cum alioquin sese explicare soleant. Nec vlli vnquam interpretes tropum in his agnouerunt; præter hæreticos.

III. Docetur à Comuni Regula interpretandi Scripturam; quæ est, Nūquam dimittendus verborū sensus proprius: nisi cogat Scriptura alia; aut Fidei articulus alius: aut Consensus communis sic intelligentium. Sin'; peribit fides; remanebitque opinio in Diuinis, errores innumerè seminabuntur. Patet in hæreticis, qui opinionibus circumaguntur, non fide.

IV. Docetur. Marcus, ait, *panem εὐλογήσας, benedixit; Calicem εὐχαριστήσας, gratias agens.* *Luc. & Paulus* de vtroque aiunt, *εὐχαριστήσας*: Vtrumque factum est, & vnum in altero intelligitur: sicut *1. Tim. 4.* *Nil reiciendum, quod cū Gratiarum actione percipitur; Sanctificatur enim per Verbum Dei & orationem: vbi in Gratiarum actione intelligitur Oratio sanctificans.* Vnde Dominus *gratias agens benedixit*, id est, consecrauit: Non solum, vt Sacramentarii volunt, *benedixit Deo, seu, gratias egit.* Hinc, *1. Cor. 10.* *Calix, cui Benedicimus: εὐλογῶμεν, id est, quem benedicimus, scil. quem accipimus, frangimus, damus.* Dominus autem non sueuit res *Benedicere*, nisi Magnum quid patraturus: *Benedictio* autem Dei est Effectio Magni alicui⁹ ac Miri; vt *Luc. 9.* in panum multiplicatione, & *Matt. 15.* *Marc. 8.* & in Coena. Aquam verò nusquam

O O quam

quam benedixit; quia in hac nulla futura erat transubstantiatio.

DICO AD I. Multipliciter peccat hoc argum: 1. Etsi *Est* sæpè figuratè ponitur; non tamen semper: at sæpius *Est* significat *Est* in Scriptura. 2. Exempla allata non sunt huic, *Hoc est Corpus meum*, similia: nam in iis disparata prædicantur de disparatis; vt *boves sunt anni; semen est Verbum*. &c. quæ propriè esse vera non possunt. 3. Quædam falso citantur: vt *Sacrificia sunt expiationes*: quod nec est Leu. 16. nec vsquam. Psal. 84. *Arca videtur Deus Deorum*. I. Cor. II. *Ecclesia est Christus*, &c. cum dicatur *ita est Christus*. 4. Quædam malè exponuntur: Vt *Agnus est Pascha*, non quòd significet; cum nulla sit inter occisionem agni, & transitum Domini similitudo; sed quòd *ita dicitur*: Vt, *Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? Necessè erat occidi Pascha*. In illo, *Petra erat Christus*: non Petra ipsa, sed spiritualis & inuisibilis petra, scilicet Christus sequèbatur eos, vt Deus eis omnia prouidens. In hoc: *Panis est communicatio*: Non ita: sed *Communicatio panis nonne communicatio Corporis Domini est?* Sic, *Baptismus est lauacrum*, id est, non significat lauare, sed verè lauat animas. 5. In omnibus adductis locis est vel tropus, vel quid obscurum; additurque explicatio: Et in Similitudinibus, parabolis, Visionibus *Est* accipi sine tropo pro *significat* potest: quia talium essentia posita est in significando. At istud, *Hoc est Corpus meum*, non est explicatio, aut similitudo, sed Assertio.

AD II. In *Corpus* intelligitur solum Corpus; in *Sanguis*, solus Sanguis;

ob necessariam tamen *Concomitantiam* distracta non sunt: singula in singulis verbis significantur; Coniunctio tamen non significatur. Vt, *Hoc est Corpus Petri*: propriè *hoc* significat; non sequitur tamen id carere animâ: Vt, *Verbum Caro factum est*, non sola, sed cum anima.

AD III. In *Calix* est tropus: nam vas non ipsum bibitur, aut effunditur; sed liquor. Ideo explicatio additur ab Luca & Paulo; *Hic est calix*, apud Matthæum & Marcum *Hic est sanguis*. Vox *Testamentum*, bifariam capitur: 1. Pro voluntate ipsa testatoris: Vt Exod. 24. *Hic est sanguis fœderis*, seu, vt Heb. 9. *Testamenti*: scilicet. quo confirmatur Dei voluntas, promissio; 2. Pro authenticò instrumèto de voluntate testatoris, per quod hæres ius ad hæreditatem acquirit: Iudæi ad terram promissionis; Christiani ad Gratiam & Gloriam: que per Instrumenta Sacramentorum applicatur. 1. Vnde quotidie innouatur Repetendò, non Instituedò. 2. Nec Mors Christi fuit Testamentum, sed instituti huius confirmatio: & institutum infinities repeti potest. 3. Apud Matthæum capitur Testamentum pro Voluntate Christi: apud Lucam pro Instrumento: Vtrumque verè ac propriè. 4. Verum est, non absurdum: *Hic calix*, id est, *Sanguis nouum Testamentum est in meo Sanguine*: scilicet, in cruce effuso, cruentè hic semel; ille Sacramentaliter præsens sub specie vini. Quia Sanguis Sacramentalis est Testamentum in Sanguine Crucis semel effuso. Vnde, *IN*, significat hinc Causam instrumentalem, non Contin-

nentiam; poniturque pro PER. q. d. Testamentum nouum sanciri per Sanguinem. Sicut Ephes. 2. *Facti sumus proprie in Sanguine eius.*

AD IV. Hoc, in mei memoriam, exponitur I. Corinth. II. *Mortem Domini annuntiabitis*, sc. præteritam Christi præsentis: non in absentis Christi memoriam.

AD V. Lucas meminit duorum calicum: Vnius ante Consecrationem, post esum agni: & hunc vocat *genimen vitis*: Alterius post Consecrationem panis: & hic, ait, *est Sanguis*. Ita S. Hieronymus in *Matth. 26.* Beda, *Theophilactus.* &c. S. Augustinus id non expendit, ad alia properans.

QVÆSTIO XLVII.

An Realis Præsentia Christi in Sacramento docetur ex VSV in S. Scriptura contento?

SACRAMENTARIJ & Calvinistæ Realem Præsentiam negant: Afferuntque absentiam, ac

SVADENT istis. 1. Martyr ad Gardin. *Christus est in cælo ad Dexteram Dei: ergo non in pixide; nisi cælum velimus in pixide contineri. Nam Christi Corpus est in cælo, & est in Sacramento: ergo Sacramentum est in cælo.* 2. Petrus Martyr. *Quod intrat in os, in secessum mittitur; sed Christus non in secessum mittitur: ergo nec intrat in os.* 3. Matth. 24. *Si dixerint: Ecce hic, aut illic est Christus: nolite credere: ergo non est in altari, & cælo.* 4. Matth. 26. *Me non semper habebitis vobiscum.* Ita Calvinus, & Martyr adiunt hoc falsum fore. Et Augustinus per hoc intelligit præsentiam Carnis: at Maiestatibus, per illud: *Vobiscum sum omnibus diebus.*

5. CALVINVS Inst. I. 2. c. 17. §. 27. *Christus, quæ homo ascendit in cælum; & Act. 3. Oportet illum cælum suscipere, usque ad tempus restitutionis omnium: Philipp. 3. Vnde Salvatorem expectamus; tunc, non ante. Falsum igitur est, eum sæpe descendere in Eucharistiam.*

6. Calvinus ibidem. *Veritas carnis Christi probatur aspectu & contactu.* Luc. 24. *At in Cæna solus panis videtur & tangitur.*

7. Ioann. 6. *Spiritus est, qui vivificat, caro non prodest quicquam.* Hic Achilles Zwingli. *At, ait Martyr, Capharnaite, & Papiæ putant carnem Christi corporaliter manducandam.*

8. Ioann. 12. *Vbi sum ego, illic & minister meus erit:* At sancti non sunt in Eucharistia; ergo nec Christus. Et, ait Martyr, *impie faciunt, qui eum à gloria Patris ad hæc inferiora devocant.* &c. Plura Belarm. I. 1. c. 14.

AVTOR. Realis Præsentia Christi in Eucharistia docetur ex Vsu aliorum S. Scripturæ locorum. I. Vt, I. Cor. 10. *Calix Benedictionis, cui benedicimus, nonne Communicatio Sanguinis Christi est? Et Panis, quem frangimus, nonne Communicatio Corporis Christi est?* 1. Quia, *calix Benedictionis est: ideo Consecratio necessaria est, & Effectiva, non precatória. Et Effectiva ut vinum fiat Sanguis; non, ceu CALVINVS & MARTYR volunt, ut commune vnum fiat Sacramentum figuratiuum.* Cur in aqua Baptismi, in Manna, in agno, &c. nulla opus Benedictione seu Consecratione? Quia, nulla isthic transubstantiatio. 2. Quia, *panis quem frangimus, id est, offerimus, immolamus; ut rectè CALVINVS & MARTYR nobiscum volunt; non quem distribuimus. At non immolam⁹ panem nudum; sed Agnum mysticum, Christum.* Vnde ait: *Communicatio est Corporis & Sanguinis.*

O o 2 I. Quia

1. Quia sensus literalis & proprius semper est eligendus, nisi euidenter probeatur contrarium. 2. Quia sic exposuerunt S. Patres. 3. Quia intendit Apostolus auertere Corinthios ab idolothitis carniū.

II. 1. Cor. II. *Qui manducat & bibit indignè, iudicium. &c. non diiudicans Corpus Domini. &c. Reus erit Corporis & Sanguinis Domini.* At isti indigni id non recipiebant spiritu & fide; sed solo corpore: ergo verè præsens erat Corpus Christi in Eucharistia, Non enim ore capi potest, uti est in cœlo.

INSTANT. Calvinus *Inst. l. 4 c. 17. § 33. & aly:* Indigni ideo sibi iudicium manducant, 1. Quia Symbola Corporis Christi iniuriâ afficiunt: iniuria autem imaginis refertur in eum, cuius est Symbolum. 2. Quia non percipiunt verè Corpus Domini, quod in symbolis offertur; quod est ac si Corpus Christi conculcarent.

DICO AD I. Hic suam ipsi iconomachiam destruunt. Belle! Deinde qui non intendit effigiato inferre iniuriam, is etiam discerptâ effigie non iniuriari censetur: At qui indignus Communicat, sit reus, etsi non intendat iniuriari Christum. Itaque specialis interior mundicies dignitasque requiritur.

AD II. Non ait Paulus, eos peccare quòd non recipiant; sed quòd Indignè percipiant, ac ita ut si non esset Corpus Domini, id est, *non diiudicans Corpus Domini.* Demum illa Sacramentariorum interpretatio violenta S. Patribus aduersatur. Vide *Bell. l. 1. c. 13.*

DICO rursus ad SVASIONES. AD I. Christus est in cœlo gloriam suam manifestâs; est & extra cœlum, gratiam impertiens: neque hoc extra cœlum esse est

in cœlo esse: Nec Sacramentum est in cœlo, aut contrâ.

AD II. Dominus loquitur de cibis ad alédum corpus: Vnde Dominus post resurrectionem verè comedit, nec tamè secessit. Eucharistia verò sumitur ad alendam animam, non corpus: ideo corruptis speciebus esse desinit.

AD III. De pseudopropheta id dicitur, non de Eucharistia: & suum apertum aduētū cum illorū cōparat aduentu clanculario. Ut sol ortus vbique splendet, nec dies tamen videtur: ita Christus apertè honoratur, nec tamen sub speciebus videtur.

AD IV. Dominus loquitur de præsentia sua visibili; quali obsequium præstitit Magdalena, more humano, ad utilitatem Corporis Christi. At ibi, *Ego vobiscum sum. &c.* præsentia inuisibili, Vtrobique debetur ei obsequium Honoris: at Utilitatis in illa ei sola præstitum fuit. Et hanc vocat Aug. præsentiam Carnis: Dixit enim Christum ad se trifariam, per Maiestatem, aut per Prouidentiam, aut per Gratiam. Et per hanc est in Sacramento.

AD V. Ascendit quoad humanam naturam; se tamen potest constituere vbi, quando, quoties, quomodocunque vult, etiam alibi, salua tuâ in cœlis existentia. Id quod Omnipotentia est.

AD VI. Aliud est Affi matiue colligere, ut Dominus facit: *Hoc palpatur &c. ergo corpus est:* Aliud Negatiue; ut *Hoc non palpatur: ergo non est corpus.* Falsum hoc, quia ibi est obiectum sensuum; hic non; Deo sic volente: sicut *Luc. 4.* Corpus suum fecit inuisibile, quia voluit: ita & in Eucharistia.

A^d.

AD VII. Caro SOLA non prodest quicquam sine spiritu viuificante. Ita Aug. Cyrill. Caro autem semper est Diuinitati vnita: at ij de sola intelligebant. Ita nec panis prodest quicquam, solus. 2. Deinde; non tam de Carne sua, quam de Carnali eorum intelligentia loquitur, ait Chryl. Theophil. Euthym. &c. Sicut & Nicodemus, Ioann. 3. carnalem cogitabat natiuitatem. Verba, quæ ego locutus sum, spiritus & vita sunt, sc. tum Significatu, tum Effectu & Veritate. 3. Denique, vt nuda caro humana est sementiua peccatorum: ita nuda Caro Christi cogitata, est sementiua hæresium, olim plurium; nunc Sacramentariorum.

AD VIII. Vbi, ait, non, Vbicunque. Sat, si Sancti sint alicubi cum Christo, et si non Vbique. Deinde, Christus ibi promittit confortium regni; non agit de Eucharistia.

Q V Æ S T I O XLVIII.

An Veritas Christi in Eucharistia
doseatur Ex Consensu omni-
um Aetatum?

CALVINVS in vlt. admon. ad Westphalum ait. Constat Verustos omnes scriptores, qui totis quinque seculis post Apostolos vixerunt, vno ore nobis patrocinari: sc. ad figuræ cœnaticæ figmentum. MARTYR in præfat. contra Gardin ad Reginam Angliæ, iactat, se defendere sententiam Patrum Græcorum & Latinorum veterum de Eucharistia. PETRVS BOQUINVS, lib. de Cœna contra Heshuf. ait, nullam esse rationem certiore & breuiorem inueniendæ Veritatis in hac causa, quam insistendo vestigijs antiquorum Patrum.

AUTOR. Boquinus verè: at pro nobis. Martyr & Calvinus effrontes thra-

sonicè ac vanè. Age, per Aetates singulas obeamus inde à Christo atque Apostolis vsque hac. In Prima Centuria 1. S. Andreas Apost: ait: Ego Deo immaculatum Agnum quotidie sacrifico. Qui cum sit verè sacrificatus, & verè Carnes eius à populo manducata, integer perseverat & viuus. 2. S. Ignatius epist. ad Smyr. Eucharistias & Oblationes non admittunt; quòd non consistantur Eucharistiam esse Carnem Saluatoris. &c. 3. S. Dionysius Areop. p. 3. Hierarch. c. 3. Diuiniſſimum Sacramentum inuocat, & adorat.

II. Sæculo. 1. S. Iustinus Mart. in Apolog. 2. ad Antonium Imperatorem. Non vt communem panem & potum hæc sumimus; sed vt per verbum Dei incarnatus IESVS carnem & Sanguinem habuit. &c. 2. Pius I. Papa statuit pœnam, si cui quid de Eucharistia in terram decideret. Gratianus de Consec. dist. 1. can. Si per negl. 3. S. Irenæus l. 4. hæres. c. 31. Quo modo constabit, Panem, in quo gratia acta sint, Corpus esse Domini, & Calicem Sanguinis eius? &c.

III. Sæculo. 1. Tertull l. 2. ad vxor. Et si sciueris, maritus ethnicus, Panem; non illum credit esse, qui dicitur. Idem l. de resurrect. Caro Corpore & Sanguine Christi vescitur, vt anima de Deo saginetur. 2. Origenes hom. 5 in diuersis. Cum māducas et bibis Corpus & Sanguinē Domini, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur. &c. 3. S. Cyprianus serm. de Cœna. Panis, quem Dominus discipulis porrigebat, non Effigie, sed Natura mutatus, omnipotentia Verbi factus est Caro: Et sicut in persona Christi Humanitas apparebat, & latebat Diuinitas; ita Sacramento visibili ineffabiliter diuina se infundit Essentia.

IV. SÆCULO. Concilium Nicænum. 1. idem profitetur, cum S. Athanasio, Hilario, Cyrillo, Ambrosio, Basilio. &c.

V. SÆCULO. S. Gaudentius, Chrysof. Hieron. August. Synodus Ephesina &c. *Eccc, qui totis quinq. Sæculis post Apostolos vixerunt, uno ore nobis patrocinari Orthodoxis contra Sacramentarios. Cæterarum quid ætatum S. Patres huc porro subiicere attinet? Vide Bell. l. 2. de Euch. toto: simul & quam vim S. Patribus inferant interpretes Sacramentarii, vt & ipsos sui similes reddant cornos,*

AT, S. Patres Veritatem docent ex Vocabulis, 2. Comparisonibus, 3. Transubstantiatione, 4. Mystero. 5. Veneratione, 6. Effectu Eucharistiæ.

I. Vocant Eucharistiam Corpus & Sanguinem Domini: Tremendum Mysterium: Pretium nostrum &c.

II. COMPARANT I. Cum Sacramentis ludæorum, differreque docēt vt Veritatem à figuris, corpus ab vmbra. 2. Cum Incarnatione Christi. 3. Cum Christo in ara, in præsepio, & coelo. Chryf. 4. Christum in Eucharistia cum Angelis in forma corporea. August. 5. Indignè communicantes cum crucifigentibus Christum, Tertullian. Cypr. Basilius.

III. MUTARI Panem docent realiter, 2. Vt mutabatur panis per nutritionem Christo comedente. 3. Vt aqua in vinum: Virga in serpentem. 4. Hucre quiri aiunt omnipotentiam, 5. Falli sensus.

IV. MYSTERIVM altissimum agnoscunt: 1. Intelligi non posse absque fide. 2. Hortabantur ad Fidem certam: 3. Esse miraculum superans captum hu-

manum. 4. Non loquebantur de eo coram ethnicis & catechumenis.

V. VENERATIONEM ei deferrebant latreuticam: 1. Adorando, 2. Inuocando: 3. Cauendo ne quid excideret: 4. Ne aspiceretur ab infidelibus: 5. Asserendo Angelos ad sistere tremebundos.

VI. EFFECTVS ei tribuunt reales: Vt 1. Christum vniri nobis Corporaliter. 2. Ideo corpora nostra resurrectura. 3. Coniungi Christum nobis reipta, nō tantum per fidem, Chryf. Cyr. Alex. Nos fieri diuinæ naturæ consortes. Hæc quæ Sacramentariis pugnent, liquet.

QVÆSTIO XLIX.

An Reals Præsentia esse Possibilis Deo doceatur ex RATIONE, sic, vt vnum Corpus possit simul in diuersis locis poni?

RATIO variis principiis Fidei subnixæ inuatur; cæteroquin hac in re caligat. Quæritur autem: An Possit, an Velit Se Christus sub speciebus exhibere?

CALVINVS Instit. l. 4. cap. 17. §. 24. *Non quæritur, quid Deus poterit; sed quid voluerit, Veruntamen Insane, quid à Dei potentia postulas, vt Carnem faciat simul esse, & non esse carnem? Simul a guit a gumenta nostra pro possibilitate stantia. Sic & Martyr & Beza. &c. Sic damnatus olim Wicleffus apud Th. Wald. l. 1. c. 72.*

SVADENT istis. 1. Calvinus in vlt. admon. ad VVestph. Mat. vlt. *Surrexit, non est hic.* 2. Deus nullo circumscibitur loco: Ier. 23. *Cælum & terram ego impleo.* Pl 138. *Quò ibo à Spiritu tuo? At Corpus Christi aut circumscibitur; aut vbique erit: Vbique verò, ait*

Aug.

Aug. epist. 3. ad Volus. nullum Corpus esse totum potest. 3. *Calu. Martyr.* Si vnum possit esse simul in multis locis, erit vnum, & multa. Nam Corpus in ara non continuatur cum eo in cælo: sicque erit vnum, & non vnum. Nec venit in aram motu locali; nam sic deferretur locum alterum: Non generatur, nam sic fieret. &c. Plura in *Geneal. p. 3. q. 12.*

AUTOR. I. S. Scriptura nihil à Dei Omnipotentia eximit; nisi quæ facere, esset Deum deficere: vt Mentiri, *Hebr. 9. Negare seipsum*, 1. *Timoth. 2.* Quale non est: Corpus vnum pluribus in locis esse: Et istud ex Scriptura docet meus *Antichristus p. 3. q. 19.*

VI. *Mysteria quædam fidei sunt captu difficiliora, factuque, quàm hoc: & facta tamen sunt, & credenda: vt Trinitatis in Vnitate: Vna hypostasis in duabus naturis Christi; Resurrectionis mortuorum: Creationis, & annihilationis; Æternitatis. Quæ Philofophi irriserunt. Vide in Geneal. ibid.*

III. S. Patres testantur existentiam Christi pluribus in locis simul. 1. *Chryf.* Quia est in cælo, & in ara. 2. *Chryfost.* *Ambr. &c.* Est simul pluribus in aris corporaliter. 3. *Cyrell. Theop.* Eucharistia sanctificat animas & corpora omnium, totum in singulis, ac indiuisum. 4. *Sanctus vnus* cum simul diuersis in locis miracula facit, ac ipse faciat, aut Angeli; superare vires ingenii, ait *Sanct. Augustinus.* Dum dubitat, non impossibile esse significat. Ita Sancti viui produntur hinc extitisse, & isthic procul visos.

IV. *Spiritus vnus* potest hic, alubiq; esse simul: ergo & corpus. Nam ratio, cur non sic esse posse videantur, est Vni-

tas, non moles: Vnitas autem tam in Spiritu, quàm corpore est. Quamquam Corpus Christi non est Localiter in Sacramento, nisi ratione dimensionum panis: nã ordinariè locum non occupat.

V. *Vnus locus* potest capere duo corpora sibi adæquata simul; nec tamen loci vnitas diuiditur; nec corpora confunduntur: ergo & corpus vnum potest duo implere loca. Ita enim se habet locatum ad locum, sicut locus ad locatum. *D. Th. in 4. d. 44. q. 2. artic. 2. q. 5.* vult, Vnum corpus in duobus locis esse non posse localiter, sed tantum sacramentaliter.

DICO AD I. Agitur ibi de facto; non de eo quod possit facere Deus. Et Mulieres mortuum putabant, ac iacere in sepulcro: ad earum mentem responderet Angelus, *Surrexit; Non est hic.*

AD II. Deus de facto est ubiq; & intrinsecus reb. essentialiter, vt non possit nō esse ubiq; & constringi loco nequeat. At Christi Corpus in cælo est localiter: in ara sacramentaliter; sicq; & pluribus in locis est vnus intrinsecè indiuisus, licet extrinsecè diuisus numero, non Corpore. Nec enim Vnitas essentialis pendet ex vnitate loci: cum prius sit rem esse, quàm esse in loco.

AD III. Iam liquet, Corpus Christi nec localiter venit; nec generatur; sed incipit esse per Conuersionem panis in Ipsum. *Eccc,* ait Aug 22. *Ciuit. c. II. qualibus argumentis omnipotentia Dei humana contradicit infirmitas, quam possidet*

vanitas. De regulis Potentiæ vel Impotentia Dei. Vide in mea Geneal. part. 3.

quæst. 12.

Quæ

QVÆSTIO L.

An Corpus Christi possit in Eucharistia sine magnitudine, locum occupante, existere?

CALVINISTÆ adesse negant Corpus Christi; quia adesse sine magnitudine: ut sentit Durandus: Aut si foret cum magnitudine, hanc re ipsa non esse distinctam à Substantia, sed ita sese penetrare singulas partes inuicem, ut earum nullus sit ordo, forma nulla uti Okam sentit.

SVADENT id Calvinistæ argumentis Durandi & Okami. 1. Petr. Martyr, ex Aug. epist. 57. *Spatia locorum tolle corporibus, & nusquam erunt; & ideo non erunt.* 2. CALVINVS *Inst. l. 4. c. 17. §. 29.* Habere dimensionem est de essentia corporis: ergo implicat esse corpus, & non esse in loco. 3. *Martyr lib. contra Gardin.* Ut facultas intelligendi posterior est anima, separari tamen nequit, ut intrinseca; ita occupare locum est intrinseca proprietas Quantitatis. 4. Substantia nequit existere, nisi substantialiter: ergo nec quantitas, nisi quantitativè. 5. Spiritus indivisibilis existere nequit per modum corporis divisibiliter: ergo nec corpus divisibile existit per modum spiritus indivisibiliter. &c.

AVTOR. I. In Eucharistia non est Corpus Christi sine magnitudine. I. Quia sine quantitate Christus non esset Totus in ea. quod est contra *Trid. Sess. 3. C. 2.* 2. Sequeretur, Corpus Christi in Eucharistia non habere operationes vitæ: quia hæ non sunt sine organis, & hæc non sunt sine quantitate. Hisce argumentis evertitur etiam opinio Okami.

II. Est igitur Christus Totus in Eucharistia cum omnibus accidentibus suis: (excepta relatione ad Locum Cœlestem, quam habet ut in cœlo est; & iis, quæ ad

existentiam eo in loco consequuntur) Et contrà; Totus in cœlo est cum magnitudine & accidentibus omnibus; excepta relatione ad species panis & vini, quam habet, ut est in Eucharistia. *Deinde* Corporis Christi membra non sese penetrant, sed habent ordinem & figuram corporis humani.

NOTA autem Magnitudini convenire tria: 1. *Extensam esse in se*, id est, habere partem extra partem, ac proinde situm quædam intrinsecum partium, seu ordinem. 2. *Coextendi loco*, & habere situm intrinsecum in ordine ad locum. 3. *Extrudere aliud ex loco*. Secundum est posterius primo; potestque Dei potentia separari à primo, hoc saluo stante: Sic & tertium sequitur ex secundo, separarique potest, ita ut prius maneat sine posteriore; non contrà.

III. Hinc Corpus Christi in Eucharistia habet primum modum; non secundum, aut tertium, ut separabiles: ideoque potest occupare locum; non tamen aliud corpus inde expellere: quæ propriè dicitur Penetratio; estque possibilis Dei potentia, ut corpus habeat primum & secundum modum sine tertio. QVIA; quæ non implicant contradictionem, ea facere potest Deus: at corpus esse alicubi; & tamen non occupare locum, aut expellere aliud; non implicant: Quia, hæc non repugnant Essentiæ magnitudinis; cum nil posterius sit de essentia prioris. *Deinde*: potest quantitas intelligi, & definiri sine loco; patet in sphaera vitima. Vide plura in meo *Antichristo p. 2. q. 20.*

DICO AD I. S. Aug. ibi quædam dicit de Corpore Christi, quædam de aliis corporibus: quæ Martyr confundit.

De

De Corpore Christi solam Ubiquitatem refutat, dicens: *Cauendum est, ne ita Diuinitatem adstruamus Homini, ut Veritatem Corporis auferamus. Non est autem consequens, ut, quod est in Deo, ita sit ubiq, ut Deus.*

Ubiquitarii volunt Christi Corpus ita diffusum, ut nunquam figuram habeat humanam. Corpora proinde ait sic esse in loco extensiuè, ut pendeant à loco sic, ut sine loco sint nulla: at Deus & Corpus Christi non pendent à loco.

AD II. Coëxtendi loco non est de essentia corporis, sed consequens: proin separabile est à re.

AD III. Dissimilia sunt ea, nam Replere locum est actus, non potentia: at facultas intelligendi est potentia, non actus. Reliqua patent ex Notabili.

AD IV. Substantia non potest separari à suo existèd. Modo Essentiali; quod fieret, si inhæreret in subiecto: Potest tamen à Modo suo intrinseco seu proprio separari, qui est *Per se existere*. Ita substantia Humanitatis Christi existit in Verbo, non habens propriam substantiam, ut à quo sit seiuncta: Ita quantitas non potest existere nisi quantitatiuè primo modo; at potest secundo: Ut supr.

AD V. Causa formalis ab effectu separari potest; cum sit prior effectu: at Quantitas est causa formalis huius effectus, Occupare locum. Ideo potest esse vera Quantitas sine hoc effectu: at non contrà. Spiritus autem, in se indiuisibilis, non potest extendi in loco; quia sic foret effectus formalis sine causa, id est, posterius sine priore: quod fieri nequit. Vide *Antichristum part. 3. quæstione 20. Genealogiam part. 3. quæst. 12. Bellarmin. lib. 3. cap. 6.*

QVÆSTIO LI.

An Deus Voluit, Fecitq, ut Corpus Christi præsens in Eucharistia adesset?

SACRAMENTARIJ voluisse negant: quòd nec Vtile, nec Decens videatur.

SVADENT istis. Quia frustra ponitur corporalis Præsentia, cum sufficiat eam habere in signo. 1. Quia finis Eucharistiæ est nutrire animas fide & charitate: at, CALVINVS Inst. l. 4. c. 17. §. 32. *Fide non minus laute nos pascimus participatione Corporis Christi, quam qui Christum de cælo detrahunt.* 2. Petrus Martyr: Quia, Ioann. 16. *Expedie vobis, ut ego vadam:* Ergo corporalis præsentia non expedit. 3. Quia Baptismus confert gratiã ac vitam spiritalem, licet aqua non mutetur in Sp. Sanctum: ergo & Euch. 4. Corporis præsentia nullo sensu perceptibilis est, sed fide solã: ergo huic nil opus est. 5. Qui Christam in signis cum fide percipiunt; verè communicant; qui sine fide, nullum fructum ferunt; ergo præsentia inutilis est. 11. 6. Absurda plura consequuntur ex reali præsentia: scilicet. Christum cadere humi, ventre contumi & egeri, à muribus arrodi, &c.

AVTOR. Voluit, Fecitque Deus ut Christi Corpus præsens in Eucharistia adesset. 1. Quia omnes hæresios conditiones in contrariam conueniunt sententiam: sc. *Autorem* habet certum ea *Nquitas Berengarium* Andegau. Archid. eam aperte professum sub annum MLI. in Gallia; pauperes scholares datã stipe ad consentiendum pellicientem: Ad quam Ecclesiæ *admiratio*, ac *perturbatio* conciebatur; *contradictio* item, *Examen*, *Iudicium*, & *Condemnatio* sub Leone IX.

At nostræ sententiæ ac fidei cõstat *Antiquitas* à Christo ad Apostolos, ac porro vsq; huc. 2. Constat vniuersæ Ecclesiæ *Consensus*, per omnes ductus AEtates. 3.

Pp In

In pluribus Conciliis & discussa est hæresis: in Vercellensi, Turonensi, in quatuor Romanis, sub Leone IX. Nicolao II. & Gregorio VII. ter eam ciurante Berengario: Inq; Viennensi, Constantiensi, Tridëti- no. 4. Ecclesiæ fides hæc claruit S. Patronis in numeris, vt S. Ansel. Bern. Malachia, Dominico. Francisco, Antonino, Thom. Aquinate, &c.

3. Sacramentarii verò sacri semper & instabiles fuerunt Berengarium moribundus S. Falbertus vidit humero ferre diabolū: At Calu. admon. vlt. ad Westph. eum suum agnoscit parentem; tum suspectum sibi, si quis eum Papa approbasset: Atqui ter perjurum, mirè superbum, docentem insuper matrimonii dissolutionem, vxorum communitatem, & infantes non baptizandos. Infelices exit^o Wiclefi, Carolst. Zyving, Caluini, &c. sat constant, nec vllis ii miraculis clari. 6. At præsentiam veram veris Deus attestatus est miraculis multis. Bell. l. 3. c. 8.

DICO AD I. Multa haberi, fieriq; aliter poterant; quæ tamen Deo placuit sic fieri, & non aliter. Vt poterat sine incarnatione, Passione, &c. nos redimere; at sic voluit, vti fecit. Et realis præsentia fides magis excitat charitatem, deuotionē, &c. quàm absentia cogitata. Nam Christi cōtact^o quoq; saluti fuit infirmis.

AD II. Ibi non agitur de præsentia Sacramentali; sed de personali & mortali Viatoris Christi; hæc vtilior erat eius ascē- sio. Sic Cyr. Theoph. Expediebat autem ab sensuali conuersatione Christi ab lactari Apostolos; Ita Aug. Bern.

AD III. Disparia sunt ea: nam Euch. est Sacram. refectiois, & mutationis, & miraculū miraculorum, & causā refutæ-

tionis ex contactu. Ita Hil. Cyr. At baptisma solum est abtutionis.

AD IV. Tangitur Corpus Christi, mediantibus speciebus, sensu; at immediatè, fide.

AD V. Spirituali Communione est vtilis; at non instituta, nec præcepta, vt realis & corporalis.

AD VI. Illi sunt euentus, casusque specierum, non Corporis Christi: & absurda indignaq; Christiano est obiectio. Vide Bell. l. 3. c. 10.

Q V Æ S T I O L I I.

Quis est Corpus Christi Modus Existendi in Eucharistia?

LUTHERVS quatuor asserit. 1. de Capr. Bab. c. de Euch. 1. Panis maneat, an nō, cum Corpore Christi in Euch. defendi vtiq; potest cura hæresia: Vnde possibilis est Transubstātiatio; non est articulus fidei. 2. Scripturis conformis est, Manete panem. 3. Vera propositio est: Panis est Corpus Christi; vera hæc; Christus homo est Deus: Quæ est Impanatio Ruperii, & Paulicenis.

LUTHERANI tamen negant Unionem personalem Christi cum pane, contra Ruperii & Pauli, stantq; cum Bereng. 4. In Confess. de Cæna: Corpus Domini, per Unionem ad Verbum id affectū est, v. sit, vbiq; q; Verbum est, id est, vbiq; quare etiam in pane Cœnæ inest.

LUTHERANI plures sequuntur hoc quantum de Vbiquitate: Pauciores, tria prout tenent.

SVASIONES vide inf. à quest. 14. ss.

CALVINISTÆ vocif. tauror omnes, Transubstantiationem esse sceleratam hæresin; ac propterea impossibilem. Vide SVASIONES eorum quaestione sequente.

AUTOR. Errorū hac in causa ceterorū seriem dedi in Geneal. p. 3. q. 13. Catholica sententia ac Fides hæc est: Causa, cur in Euch. existat Corpus Christi, est Totalis Conuersio substantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi.

TRIA huc NOTAT Bell. ex D. Tho. quoad MODOVM.

I. Ad eam Conuersionem requiri quatuor. 1. Vt, Res conuersa desinat esse:

fi

si Composita sit si; vt vxor Lothi desit cōpositum esse: Si partes eius sint cōpositæ; desinant partes esse: vt fit in Euch. 2. Vt *Res alia succedat* in locū desiti: cæteroquin foret Corruptio, aut Annihilatio: cum termin^o actionis esset, Non esse rei. 3. *Sit Connexio desitionis vnus & successio* alterius, ita vt vi Desitionis fiat Successio. Quia sine Cōnexionē non esset Vna actio, quæ *Conuersio* dicitur; sed duæ, se concomitantes per accidēs, sc. Annihilatio vni^o, & Creatio alterius. 4. *Sit Possitiuus terminus tā à quo, quā ad quem.* Alioquin Eucharistica *Conuersio* nil differret ab Naturali, ab Creatione, ab Annihilatione; vt in quibus datur priuatio forme, non mutatio instantanea vnus in aliud.

II. Ad verā Conuersionem sat est; Vnum alteri succedere; siue id producat, siue adducatur; seu quoquo modo fiat. *Conuersio* n. triplex est. 1. *Productiua*; si terminus ad quē non existens producat, vt aqua vinū facta est. 2. *Adductiua*; si terminus ad quē existat; sed non ibi, vbi est terminus ad quem: Vt in nutritione, forma cibi desinit, & in materia cibi incipit esse anima, non producit. 3. *Consecratiua*; si terminus ad quē, & terminus à quo simul eodem in loco existant, V.g. duo corpora sese penetrent altero in aliud verso, vi diuina: Vt in Eucharistia.

III. *Subiectum*, in quo recipitur hæc Cōuersionis actio, est partim *Panis*, vt in quo substācialiter Mutato recipitur: *Corpus Christi* partim, vt in quo Adducto recipitur sub speciebus; sicq; Corpus Christi acquirit Esse Sacramētale per Transubstantiationem. Ex his corruunt signenta Lutheri, & asseclarum.

QVÆSTIO LIII.
An fiat, siq; Transubstantiatio?

LUTHERANI, vt supra liquet, hanc possibilem et seannuunt; probabilemque putant: at improbabiliorem scripturis asserunt: Tenent Corpus Christi esse in, sub, cum pane. De Vbiquitate infra.

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 17. §. 12. 13. 14. 20.* omnēsque Caluiniſtæ execiantur Transubstantiationem: canitque triumphum contra nos Calvinus, pro sua Meronymia.

SVADENT istis, quæ Kemnitiuſ ex Luth. & Caluino collegit. 1. Vox *Transubstantiatio* noua, barbara est: ergo & res. 2. Vox ca, iuxta Andradium, Scotum, &c. non est in scripturis, nec in Symbolo; nec S. Patres ad eius dogma cogunt: At nil pro articulo fidei recipiendū, nisi in S. Scriptura expressū: ergo nec Transubstantiatio. 3. In Scriptura vocatur Euch. panis ante benedictionem. Mat. 26. *Accipit panem*: Et d. ipſo ait: *Hoc est Corpus meum*. Sicut, Lucas & Paulus ait, *accipit calicem, benedixit, & dedit*: Ergo vt calix vini est calix Sanguinis: ita panis est Corpus Christi. At panis non potest esse corpus, nisi sit panis; nec vinum Sanguis, nisi sit vinum.

4. Euch. est Sacramentum: at, si desit substātia panis, tollitur ratio Sacramēti. 1. Quia Verbum, accedens ad elementum, hoc non annihilat, sed facit Sacramētum; Transubstantiatio autē annihilat panem. 2. Signum visibile panem, facit spectrum panis, & iudicat nos. 3. Tollit analogiam Sacramēti duplicem; Vnam, vt panis nutrit: Alteram, vt ex multis granis constat: ita & Corpore Christi nutrimur, & vnum Corpus efficitur.

5. *Petrus Martyr*. Dicens, Ioan. 6. *Ego sum panis*, se non mutauit in panem: ergo dicens, *Hoc est Corpus meum*, non mutauit panem in Corpus suū. 6. Idem. Non potest panis totaliter desinere, quin annihiletur: ergo non cōuertitur in alā transiens substātiā. Sic & Calvinus. 7. *Martyr, Calu. Wicleff.* In Concilio Rom. Nicolaus II. *de Cons. dist. 2. c. Ego Bereng.* dicitur, Panis post Consecrationem est Sacramentum: Est verum naturale Corpus Christi: Et hoc sensualiter manibus tractatur; teritur dentibus: Idque non solum

pp 2 fit

fit in symbolo, sed etiam in Rei veritate. 8. Transubstantiatio aperit fenestram Marcionistis, Valentino, Eutyech. Machom. &c. qui Corpus Christi phantasticum esse fingebant: cum Corpus Christi inuisibiliter volitare per innumera loca doceatur; & sensus falluntur circa sensibilem substantiam, qui panem esse iudicant. &c.

AUTOR. Verè esse Transubstantiationem S. Scriptura docet in meo *Antichristop.* 3. q. 27. 2. Docet errorum circa eam refutatio, in mea *Geneal.* p. 3. q. 13. 3. Docet Antiquitas, Consensus vniuersalis, infra quæst. sequente. 4. Docet *Rationis Congruentia* duplex.

I. Quia, congruum fuit, vt substantia panis abesset. Cur? 1. Quia, cum Corpus Christi maneat sub accidentibus, non vt in vase vel loco; sed vt prius substantia panis; (nisi quod non informet, vti hæc) ideo mouetur ad motum accidentium, & his corruptis, esse ibi desinit. Idcirco, si duæ manerent substantiæ, ambæ haberent ordinem ad accidentia, & ab his, vt signis, demonstrarentur: Et sic tum ordo primarius ad ea esset substantiæ panis, secundarius Corporis Christi: tunc etiam Accidentia per se primò demonstrarent substantiam panis, secundariò Corpus Christi: Quia ab illa, non ab hoc informantur, Alitid absurdum foret. 2. Ob venerationem. Nam si duæ essent substantiæ, Ecclesia foret in periculo Idololatriæ. 3. Quia simul manere cibum mentis & ventris non conuenit.

II. Quia congruum & necessarium fuit manere Accidentia panis: 1. Quia si abessent, nullum foret signum sensibile, proinde & Sacramentum nullum. 2. Quia sic maius est meritum fidei. 3. Quia

horror esset Carnem in specie comedere. 4. Quia si totum in totum mutaretur, nilque maneret commune vtrique termino, istud, *Hoc est Corpus meum*, verum esse non posset.

DICO AD I. Vide quæstionem sequentem.

AD II. Falsum est axioma Lutheranum istud: Deinde Andradius hypotheticè loquitur. *Etsi Transubst. ex Scripturis, vt tu arbitraris, probari non possent. &c.* Non negat probari posse: vt mentitur Kemnitius. Scotustria dicit, 1. Potuisset Deus fecisse, vt Corpus Christi esset cum pane; sed tunc minus fuisse miraculum. 2. Non extare locum Scripturæ, vnde quis cogatur admittere Transubst. sine Ecclesiæ declaratione. Et verum est. 3. Ob declarationem Ecclesiæ iam liquere, esse Transubst. Errat autem in hoc: quod ante Conc. Lateran. non fuerit dogma fidei Transubstantiatio.

AD III. Vt supra. *Hic calix*, demonstrat rem contentam: ita & *Hoc* rem contentam; stantibus in vtroque accidentibus, sed in mutatâ substantiâ. Dicitur tamen etiam post Consecrationem *Panis*, Quia fuit; retinetque speciẽ; & effectus in cibandò; Vel quia more hebræo omnis cibus dicitur panis: vt *Manna*.

AD IV. Substantia panis non pertinet ad rationem & significationem Sacramenti; sed Accidentia, vt signa; quibus per accidens est habere substantiam, vel non; in hoc miraculo. Proinde Materia manet, quatenus est opus, sc. in sensibilibus accidentibus, non in substantia. Manet & Analogia panis, quæ est, non corpora.

poraliter nutrire; sed significare nutritionem spiritalem per Corpus Christi. Sicut non opus erat, esse veram columbā, quæ Sp. Sancti realem præsentiam representabat: analogiæ sat erat species externa.

AD V. *Ioann. 6.* loquitur de pane cœlesti, qui est *Vivus, Vita*: non detriticeo; ideo non opus erat mutatione; sed pro eodem supponit ista, *Ego, & Panis*: Atqui *Matth. 26.* demonstrat diuersa per *Hoc, sc. species & Contentum.*

AD IV. Nihil annihilatur; substantia esse definit; accidentia manent.

AD VII. Vera omnia; sed hæc in signo, illa in Contento fiunt.

AD VIII. Contrariæ conditiones sunt in Christi Corpore, & in phantastico. Hoc enim videtur oculis esse, quod in se non est; at illud non videtur sensib⁹ esse, quod est; ideo potius per id refutantur i hæretici.

Neque Essentia accidētis est, (nisi naturaliter, iuxta Arist. At iuxta aliquos, nec naturaliter) inhærere subiecto actu, sed ordinari ad inhærentiam, ob existentiam eorum, à qua differt essentia, &c. Ordo autem accidentis ad substantiam est triplex: I. *Essentialis*; quia est ens imperfectum; ideo eius esse est inesse; quatenus respicit substantiam. 2. *Potentialis*; quia appetit inesse; & hæc proprietas est posterior illius essentiæ. 3. *Actualis* inhærentia, seu existentia. Vnde nulla est contradictio, suspendi accidentium naturam & proprietatem potentia diuinā.

Q V Æ S T I O. LIV.

An Transubstantiatio sit nouum commentum?

LVTHERVVS *lib. de Capt. Babyl. c. 1.* affirmat inuentum esse S. Thomæ, & Thomistarum; approbat ab Innocentio III. c. firmiter in Concilio Lateranensi.

MARTYR, *lib. contra Gardin.* Innocentium III. id excogitasse ait anno 1115. Græcos ab ea voce semper abhoruisse. CALVINVS *Inst. l. 4. c. 17. §. 13.* Tempore S. Bernardi nondum id orbi innotuisse. Kemnitius, *part. 2. Exam. Sess. 13. c. 4.* Tempore Lombardi nil certi de eo in Ecclesia constituisse ait, iam primum in Concilio Tridentino esse definitum.

AVTOR. I. Res Transubstantiationis ipsa inde à Christo manat, mansitque semper. I. *Ætate*, S. Iustinus *apologia 2* ait cibum, quo pascimur, esse Carnem Christi. S. Irenæus *l. 4. c. 14.* *Constabit eum Panem, in quo gratiæ acta sunt, esse Corpus Domini.* II. *Ætate*. Tertull. *l. 4.* in Marcionem. *Panem Corpus s. um facit dicendo, Hoc est Corpus meum.* S. Cyprian *Panis discipulis datus non effigie, sed naturâ mutatus omnipotentia Verbi factus est Caro.* III. *Ætate*. Cyr. Hierosol. Ambr. Greg. Nyss &c. IV. *Ætate*. Chryl. Aug. Cyr. Alex. Euf. &c. V. *Ætate*. S. Remig⁹, in *I Cor. 10.* VI. *Ætate*. S. Greg. VII. Beda, Damasc. VIII. Theophyl. Strabus, Alcuinus, &c. IX. *Ætate*. S. Fulbertus Carnot. Atque isti ante Berengarium floruerunt, docentque realiter Transubstantiationem.

X. *Ætate* contra Berengarium scripserunt idem Lanfrancus, Adelmānus, Hugo, Lingo, Guitmundus, Anselmus. XII. *Ætate*, Algerus, Petr. Cluniac Qui omnes ante Innocentium III. floruerunt.

II. Res Transubstantiationis definita subanathemate fuit in Conciliis ante 500. annos. I. In Concil Romano sub Nicolao II. anno 1060. abiurante ibi

Pp 3 Beren.

Berengario suam hæresin: teste Lanfranco, Guitmundo, Anselmo. 2. In Concil. Rom. II. sub Greg. VII. an. 1079. (teste Tho. V. Vald. 10. 2. de Sacram. c. 43.) Berengario relapso resipiscente.

3. In Conc. Lateran. Generali & porro etiam *Vox Transubst.* est usurpata sub Innoc. III. anno 1215. 4. In Conc. Ro. III. anno 1413. contra VVicleffum: Item in Constantiensi, anno 1414. Item in Conc. Florent. anno 1439. consentientibus in id Latinis & Græcis.

Vnde patent mendacia superius posita Sectariorum.

Q V Æ S T I O L V.

Vbiquitas stabilizat, an euertat Sacramentum Eucharistia?

LVTHERVVS, vt supra *quæst. 51. vult*, Corpus Domini per Vnionem ad Verbum, id assecutum esse, vt sit vbi & Verbum est, scilicet. Vbique. Consentient ei plures Lutherani, eo, vt ne in Sacramentarium incidant opinionem.

SVADENT istis; præter alia supra *par. 1. quæst. 25. & 26.* 1. Lutherus l. quod verba, *Hoc est Corpus meum* firmè rstant, Ex eo, quod Christus sedet ad Dextram Dei, sequitur euidenter, Corpus Christi in pane esse, etiam si hæc, *Hoc est Corpus meum*, nec dicta à Christo, nec scripta fuissent. Quare cum ex Vnione hypostatica Corpus Christi sit vbiq;ue, certè fuit etiam in pane; Symbola tamen sunt ad id instituta. 2. Opus verò est Eucharistia; quia licet Corpus Christi sit vbiq;ue, non tamen capi vbiq;ue posse, si duntaxat in re à Christo instituta in qua vult quærri, non vbiq;ue. Nam est etiam in laqueo; non tamen debeo idcirco interere collum. 3. Schmidelinus libro contra Spelingium. *Corpus Domini non est in Eucharistia extra usum; non intelligitur de presentia; sed de distributione; quia non distribuitur extra usum.*

AVTOR. Præsentia Corporis Christi in Eucharistia est vi Consecrationis; quam reiicientes Lutherani confugerunt ad Vbiquitatem chimericam; quæ refutatur istis. 1. Quia ea stante, Eucharistia non est Sacramentum. Nam

Sacramenta pendunt ex Institutione Christi, ritum & verba præcipientis: at qui Corporis Christi præsentia, iuxta istos, pendet ex eo, quod sedet ad dextram Dei: ex Vnione hypostatica; & non ex vi Consecrationis seu Institutionis: Ergo Vbiquitas euertit Sacramentum. 2. Quia ex Vbiquitate sequitur, Christum non posse manducari ore corporali, sed tantum spiritali energicòs; idque solùm à piis: Nam quod est vbiq;ue, moueri nequit aut transire aliò; vt Deus: ergo Cœna est superuacua, aut spiritalis manducatio Sacramentarium est astruenda: quam execrantur Lutherani. 3. Non opus foret adire templa communicandi gratia. &c. quia vbiq;ue adest, etiam ante dicta verba Institutionis: ergo frustra Cœna est. 4. Docent omnes Lutherani, Corpus Christi adesse solum in Vsu; non ante, non post eum: At si vbiq;ue est; adest etiam ante & post usum. 5. Quia fatentur Vbiquitæ se coactos inopiã rationum, confugere ad Vbiquitatem: ita Brentius *libr. Recognit.* ne cogatur admittere Consecrationem. 6. Illyric^{us} *lib. de mystica Cœna*, ait, oportet admittere Christi præsentiam in Ecclesia, vt sit Caput Ecclesiæ in terris Humanum; ne debeat admitti Papa.

DICO AD I. Ex hoc incidunt in symbolicam synaxin Sacramentarium; quippe Symbola sola pendere aiunt ex institutione Christi, quatenus significant Corpus Christi.

AD II. Quod vbiq;ue est, vbiq;ue capi potest: Quia implicat, vt habeam panem, & non habeam in eo Corpus Christi vbiq;ue præsens. Neque, vt ait Brentius, in Cœna habetur definitiuè ex instituto;

extra

extra eam est personaliter: Nam ille modus astruit solam efficaciam Communionis cum Sacramentalis.

AD III. Etiam extra usum Cœnæ distribuitur, cum sit ubique in omni se, quam distribui contingit.

VII. DE EVCHARI- STIÆ SACRAMENTO seu COMMUNIONE.

QVÆSTIO LVI.

*Eucharistia an sit Res Permanens;
an Actio transiens?*

LVTHERO Martinus Bucerus, teste Cochleol. 3. *Miscel. tract. 8.* anno 1536. persuasit, In Eucharistia non esse Corpus Christi, nisi dum sumitur: ac proinde Sactionē propriē esse Sacramentum. Rati, sic Lutheranos & Zwinglianos reconciliandos fore. At irrito euentu. LVTHERANI, Melancthon, Brentius, Kemnitius, &c. Item CALVINIANI cum Caluino, *Inst. l. 4. c. 18. §. 37. 39.* Martyr *lib. contra Gardin.* &c. idem arripuerunt commentum; quod ad Orthodoxam Eucharistiæ Adorationem illud valere destruendam cerarent.

CALVINUS tamen, Martyr, & Illyricus volunt, tunc solum esse Sacramentum, cum actu sumitur: Vt Baptismi aqua, dum affunditur: Non, dum ad egros defertur.

LVTHERANI v. id. v. Kemnitius (quo 8. Patrum eludat testimonia) volunt esse etiam, dum ad egros defertur, immediatè Cœna? Quodam quoque post triduum manere aiunt Sacramentum.

SVADENT istis. 1. Quia sic Institutio est facta. 2. Sicque est cum Baptismo. 3. Nec 8. Patres sunt alieni. 11. Caluinus. *Qui sic faciunt*, sc. asserunt Euch. habent Veteris Ecclesie exemplum; Fateor. *Verum in rotanda, in qua non sine magno periculo erratur; nihil cer-*

tium est, quam veritatem sequi. III. Kemnitius ea vult S. Patrum testimonia admitti, quæ dicunt statim à Cœna missum Sacramentum ad egros. IV. *Idem.* Alii Patres errarunt: 1. Sed quia ex simplicitate; ignosci potest: 2. Alios cum his non consensisse ad asseruationem Euch. ideo Consuetudinem non fuisse Vniuersalem. 3. Et sicubi fuit, abrogatam esse. 4. Demum asseruatam esse ad manducationem, non ad superstitionem.

AUTOR. Eucharistia planè est Res permanens; non Actio transiens. Docent id verba Institutionis: *Hoc est enim Corpus meum.* I. Hoc dictum fuisse Verum necesse est; at ante manducationem dictum fuit. II. Fuit dictum, vt causa manducationis: q. d. ideo *manducate; Hoc est ENIM Corpus meum*: scilicet, maximum Sacramentum; eoque sanctius motiuum. Præceptum est, *Manducate*: Simul *Hoc est enim Corpus meum* Exhibitio Rei est; Non Promissio, vt Caluinus finxit: Hæc enim futuri est; non præsentis boni.

III. Benedictio, rem communem faciens benedictam & sacram, est Actio per se perfecta; cuius Opus est. Res rerum sacrarum sacratissima Corpus Christi: 1. Cor. II. *Panis, quem frangimus, nonne Communicatio est.* &c. At istud est permanens, ad Communionem māducandam ordinatum, duratq; dum species perdurant quibus corruptis, esse definit.

IV. *Manducate*, præcepit; sed non addidit, continuò post Benedictioem *Manducate*: quod ergo Verba Institutionis non definiunt tempus manducandi; ecquâ Scripturâ sacrâ docete definiunt Sectari, Manducandum esse simul ac benedictio facta est? Vnde docent; Benedictioem, & Manducationem vnâ esse Actio-

Actiōnem Coenæ debere? Nos duas esse docemus, Benedictionem, Sacrificii; Manducationem, Sacramenti.

V. *Accipi, Benedici, Frangi*, sunt Sacrificii, seu, ad Esse Sacramēti faciūt. *Distribui, & Manducari*, ad Vsum Sacramenti spectant: Atqui Essentia rei, & Vsus eiusdem nullam habent necessariam connexionem: ergo neque in hoc Sacramento. Proinde diuersæ sunt actiones Rei permanentis tam extra Vsum, quam in Vsu præsentis. Iam vt essentia illius est accidentarius; Vsus manducationis ita & Reseruationis, Supplicationis. &c. est; vt sine quo sit Res nihilominus permanens ac per se subsistens. Hactenus ex Institutione probatio ducta est.

VI. Iam Baptismi & Eucharistiæ disparitas docet eandem Permanentiam. Quia in Baptismo non est Res permanens; sed Actio, quæ sit & dicatur Sacramentum: at in Eucharist. non est Actio, sed Res permanens, quæ sit Sacramentum. *De Baptismo*: quia non Aqua est Sacramentum sola; Non Forma super Aquam dicta; sed Actio per hæc circa baptizandum. Liquet. *De Eucharistia* verò: 1. Quia, *Modus loquendi* omnium is fuit, vt nemo Fractionem, aut Benedictionem, aut Distributionem, aut Manducationem, vocarit Eucharistiam; sed rem permanentem; Vt Iustinus, Panem sanctificatum, Cibum. &c. Quem dicunt Patres offerri, Confici, Portari. &c. quæ conueniunt Rei permanenti, non Actiōni: Quem conferunt etiam cum Verbo Incarnato. &c. 2. Actio nulla est, cui tota ratio Sacramenti conueniat: Nam *Manducatio* est suscipientium; at horum actio non constituit Sacramen-

tum. *Benedictio* seu *Consecratio* est Ministri, qui facit esse Sacramentum; sed non est ipsa illud. *Fractio & Distributio* non sunt signa gratiæ inuisibilis; ergo nec Sacramēta. At *Pani Consecrato*, vt rei permanenti, patet conuenire definitionem Sacramenti: ergo & est Sacramentū. VII. Docent idem S. Patres apud *Bell. l. 4. c. 4.*

DICO AD I. Iam liquet ex dictis.

AD II. Id agat ipse, quod rectè iudicat agendum: at contra it.

AD III. At istud solus dicit S. Iustinus: reliqui Assertionem quoq; iubēt, aut docent. 2. Christus nec detulit ad absentes Eucharistiam, nec iussit: unde iubet Kemnitius? &c.

AD IV. 1. S. Cyprianus corripit rudes Sacerdotes, ex simplicitate errantes contra Vsum communem. 2. Mentitur alios Communi Consuetudini nō consentisse. 3. Abrogatam fuisse eam mentitur: Itemque & 4. Assertionem Eucharistiam ad māducationem solam. *Bell. c. 15.*

QVÆSTIO LVII.

Ecquæ debita sit Eucharistiæ Materia Panis?

LUTHERANVS Illyicus *Cent. 11. cap. 8.* Schisma Græcorum in hoc & Latinorum ita describit, vt videretur det Græcis. Hinc Lutherani & Zvingliani fermentatum putant aptiorem azyino.

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 17. §. 43.* tria 1. Susdeque esse vtro vtatis. 2. Fermentati vsum durasse à Christo ad annum 125. 3. Alexandrum Papam instituisse azyimum. Sic & Kemnitius *par. 2. ad Sess. 22. c. 7.* Calvinistæ hinc fermentato videntur omnes: Vt & Græci Schismatici.

SVADENT istis. 1. Matth. 26. *Non in die festo.* & c. sc. Paschæ. Marc. 15. Ioseph syndonem

nem mercatus est; Mulieres, *Luc. 23.* paratūt aromata. Iudæi criminalem causam egerunt: quæ in festo vetita: Ioan 13. *Ante diem Pasche.* Ioann. 18. *Non introierunt pratorium, ut manducarent Pascha.* Ioann. 19. *Erat autem parasceue Pascha.* Ergo die profano Cœna peracta est in fermentato.

2. Patescit ad eam *Deut. 16.* Agnum immolandum ad Vesperam luna XV. ergo Dominus XIV. cœnauit in fermento.

3. CALVINVS. P. imitiua Ecclesia vsque ad Alexand. um vsa est fermentato in Cœna.

4. *Græci.* Dominus accepit Panem: at azymus non est panis: Et azyma, Iudæorum est; proinde in hac Cœna est Iudaizare.

5. Pentecoste celebratur die quinquagesimo ab secunda azymorum: at eo anno venit Pentecoste in Dominica; ergo & secunda azymorum: ergo prima fuit feria VI. proinde Dominus cœnauit in fermento feria V.

AUTOR. Panis Azymus est Eucharisticus; vt in quo Dominus cœnauit Luna XIV. ad vesperam, feria V. cum qua incepit Lunæ XV. feria sc. VI. solennis Paschæ. 1. Sic testis S. Scriptura in meo *Antichristop. 3. q. 23.* 2. Omnes ferè S. Patres dicunt Christum celebrasse Pascha die XIV. vesperi, captumque noctu: testibus Euangelistis, Ioann. 13. *Ante diem festum, sc. Luna XIV sciens Iesus. &c.* pridie Passionis. Ioann. 18. *Nobis non licet interficere, sc. ob festum diei XV. feria VI.* Ita Patres Chryl. Cyr. Aug. &c. 3. S. Patres dicunt occitum Christum ipso die solenni Paschæ, Luna XV. at hæc cœpit pridie vesperi, sicque *Gen. 1. Factum est vespere & mane dies primus.* 4. Asiani egerunt Pascha cum Iudæis: (teste *Cœcilio Nicæno.*) Luna XIV. ad vesperam vti & iudaizantes Quattodecimani. 5. Orthodoxi ideo, si Luna XIV. veniebat in Dominica, differebant Pascha in se-

quentem Dominicam; vti & hodie; ne iudaizemus.

DEMO AD I. Fuit ea quorundam sententia: at altera vicit, vt in festo crucifigeretur. Opera autem pietatis non prohibita erant in festo; sed seruilia, & in Sabbato maior quies erat præcepta, quàm in festo. Luna XIV. autem erat *Ante diem festum* artificialem, sc. feria VI. Et hac XV. immolatos boues & oves manducabant Sacerdotes; qui Pascha sunt, *Deut. 6.* Agebantque eodem parasceuen in paschâ, sed non ante pascham: nam ad Sabbathum ea agebatur: Ioann. 19. *Propter parasceuen, ne remaneret in cruce Sabbatho.*

AD II. Quidam Patres, ad vesperâ, sc. mundi, intelligunt. Quidam Lunæ XV. vesperam; quâ & agnus typicus, & Christus est immolatus; qui pridie, initio Lunæ XV. finitâ XIV. cœnarat.

AD III. Dicit: at nullo docebit auctore; nam fingit. Leo IX. acerrimus Lunæ XV. defensor vsus Ecclesiæ: inde à S. Petro repetit; non ab Alexand. I. cœpit, qui sedit anno 121.

AD IV. Rebus iisdem vti cum Iudæis, non est iudaizare; sed eodem vti ritu & sine.

AD V. Pentecostes dies numerandi sunt à primo die profano azymorum: proin, si secundus azymorum incideret in Sabbathum, tunc à tertio numerabatur: Et sic accidit anno Christi passi.

QVÆSTIO LVIII.

An Materia Vini sit miscenda Aquâ ad S. Synaxin agendam?

LUTHERANI & Calvinistæ, ceu Armeni, mero meracissimo vtuntur in Cœna.

Qq abf-

absque aqua. Lutherus *l. contra Regem Anglia*, anno 1512 fatuos vocat aquam vino miscentes: cum sit merum figmentum huiusmodi; & pessimam habeat significationem. Kemnitius *part. 2. in Sess. 22. Can. 7.* ait esse indifferens; cum incertum sit, an Dominus vinum aquam miscuerit: proinde miscere nil necesse esse; nec præcipi ab Ecclesia posse.

CALVINISTÆ aiunt, ut Richerus, esse hereticos, sacrilegos, falsarios, qui miscent aquam, & sua commenta Evangelicæ puritati.

SVADENTISTIS. 1. Lutherus & Kemnitius. Quia pessima est significatio, *Isa. 1. Vinum tuum mistum est aqua*, id est, ait Hieron. *Verbi sinceritas corrupta est.* 2. Quia, quod ex latere Christi fluxit Sanguis & Aqua; e ratio non probat miscendam aquam in calice: quippe significat Baptismum & Eucharistiam, ait S. Aug. *tract. 120. in Ioann.* Vide *Geneal. p. 3. q. 14.*

AVTOR. Miscere vinum aquam in Sacramento Calicis, probabilius non est de necessitate Sacramenti: etsi improbabiler pauci esse aiant: Attamen, non miscere, grande peccatum est. 1. Quia Dominus vinum aqua mistum consecrauit: (quod probabile Kemnitio pro more nationis. Malè) Nam sec^o fert Traditio. Scriptura enim solius Calicis meminit, non vini, non aquæ. &c. Nisi sibi: *Non bibam de hoc genimine Vitæ.* &c. quod dixit Dominus ad esum agni; non ad Eucharistiam; secundum potiore Patrum sententiam. Traditio autem constat ex Liturgia S. Iacobi in Conc. Trullano: non ex Clementis *Const. l. 8 cap. 17.* ex Irenæo, Cypr. Basil. &c. qui ex omni natione, misturam non tribuunt mori nationis, ut Kemnitius.

3. Quia, *Ioann. 19. Ex latere Christi*

exiit sanguis & aqua. Chrylost. *hom. 24. in 1. Corinth.* *Quid est in Calice? Quod ex latere fluxit.* August. Ambros. &c. 3. Quia Eucharistia significat Unionem Christi cum Ecclesia, ut vini cum aqua. Sic Cypr. Euseb. *Id. &c. 4.* Quia Eucharistiæ typus fuit, non solum, *Genes. 14.* Panis & Vinum Melchisedech: sed etiam aqua Petræ, *1. Corinth. 10.* Ita Ambrosius, Euseb. 5. Quia significatur sic duarum in Christo naturarum Unio. Sic *Niceph. l. 18. c. 15.*

DICO AD I. In S. Scriptura res eadem sæpe contraria significant: ut *Gen. 49. Catulus leonis Iuda.* *Apoc. 5. Vicit leo de tribu Iuda.* Contrà. *Pla 90. Conculcabis leonem.* Ita hîc.

AD II. Ista significant rectè: & etiam Significatur per mixturam calicis eadem profluxio Sanguinis & Aquæ. Quæ obstreperunt alia, liquent ex dictis.

Q V Æ S T I O L I X.

Qua FORM A conficitur Eucharistia?

LUTHERO-CALVINISTÆ in hoc consentiunt, ut Ecclesiæ Catholicæ sententiam non integrè admittant. Cætera, dissentiant.

LUTHERANVS Martin. Bucerus in *Matth. 26.* verba Institutionis recitari necessarium negat: Quod Sacra Scriptura non id doceat vel iubeat: Habetque sectatores, teste Kemnitio *part. 2. Exam. ad Sess. 15. Can. 1.* Kemnitius ibid. ista: 1. Tota Institutionis descriptio pertinet ad formam: proinde Papistæ eam mutilant. 2. Sola Christi verba sunt recitanda: At Papistæ multa permiscunt. 3. Consecratio fit à Deo per os ministri: At Papistæ volunt eam opus esse hominis consecrati. 4. Verba ea non debent recitari solum historicè, ut Calvinistæ volunt; nec magicè, ut Papistæ: sed quasi quæ, operante Deo, sint efficacia ad faciendum, quod sonant: sic, ut verba ea sint instrumenta Dei, non ministri: Et sic efficacia sint, ut nobis

annun-

annunciant, certosque reddant, distribui in Coena verum Corpus & sanguinem Christi. Ita & Bucerus.

CALVINVS *Instit.* l. 4. c. 17. §. 19. Verba recitari vult per modum concionis seu lectionis, ad instruendam fidem; non ad consecrandum elementum. LUTHERVS *l. de Capt. Bab. c. de Bapt.* parum referre ait, quibus verbis Sacramentum conficiatur; modò adsit fides accipientis illud: Eò, quòd Sacramenta consistant in promissionè; quæ non accipitur, nisi fide. Calvinus itaque iubet prælegi cœnatis, ex *1. Cor. 11.* Institutionem.

SVADENT istis. I. Calvinus. Dominus dicens, *Accipite. &c.* alloquebatur Apostolos, non panem: ergo referuntur non ad hunc consecrandum, sed ad instruendos illos. 2. Nusquam scriptum, recitari oportere. 3. Papistæ multa addunt, & detrahunt istud: *quod pro vobis tradetur. &c.*

AUTOR. Eucharistica Forma hæc est ipsissima: *Hoc est enim Corpus meum. Hic est enim Calix Sanguinis mei.* I. Contra Lutheranos quatuor sunt certa. 1. Dominus pronunciauit hæc: testibus *Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Paulo 1. Corinth. 11.* 2. Dominus iis Consecrauit; testibus cunctis S. Patribus & Theologis: *Item: Si alio modo consecrari voluisset; alio modo docuisset: At nõ Prædicauit: nil recitari iussit; nisi Hoc.* Vnde, Sacerdos in persona Christi consecrat: ideo non dicit *Hoc est Corpus Christi; sed Meum:* Quæ repetitio verborum Christi, est Consecratio per verba Christi, non per solam Voluntatem Christi, vt Lutherani volunt. Nam solâ voluntate consecrare non est Ritu Sacramentali, sc. visibili aut sensibili: talem autem instituit Ritu pro Sacramentis. Quod sine Tali facit per solam inuisibilem Voluntatē, id miraculum est. Sicut Magdalenam absoluit. 3. Dominus præcepit hunc

Ritum: *Hoc facite, in Re, & in Verbis: Sicut & quoad Baptismum, Pœnitentiam &c.* Nusquam enim dixit: *Dicite, Ego te Baptizo; aut Absoluo &c.* Id quod Bucerus poitulat expressum. 4. Dominus vi horum verborum Consecratiuum transubstantiauit. Quia nisi Corpus & Sanguis Domini verè *Hoc* fuisset, Verba falsa fuisse oportuit. Vnde Apostolicus ritus est ex Traditione, post Consecrationem continuò Demonstrare Rem adorandam, scil. Iesum Christum. Hinc Græci ea verba clarè proclamant, & populus respondet, *Amen,* ac adorat.

II. TRADITIO id docet, ea Verba dici ad Panem & Vinum Benedicendum; non ad Instruendum populum: vt Lutherani & Calviniani volunt. Patet ex Liturgiis Clementis, Iacobi, Basilij, Chrysostomi, Ambrosij, ex Romana, quæ Sancti Petri esse censetur. Vnde Caluini ritus recitatorius, est omninò nouus, antè inauditus. *Item: Sancti Patres dicunt Corpus Domini fieri Mystica prece, solenni benedictione, gratiarum actione: ceu ante & post hæc Verba suctum in Mssa.*

GRÆCORVM Refutationem vide in mea *Geneal. p. 3 q. 15.* Ex his ad Suasiones contrarias liquet responsio.

DICO AD I tamen. Quod in Basilij Liturgia post, *Accipite. &c.* dicitur *Fac Domine panem istum Corpus Christi: &c.* oratio est, vt in nobis fiat cibus ad vitam, non ad iudicium. Similia vide apud *Bellarmin. libr. 4. cap. 14.* de Additione, Detractione, Transpositione,

&c. Logi; nugæ
nugarum.

¶

Qq 2

Quæ

QVÆSTIO LX.

Minister Eucharistia quis?

LVTHERVVS *l. de Capt. Baby. c. de Ord.* vult omnem baptizatum habere officium Consecrandi Eucharistiam; neminem tamen id usurpare debere, nisi legitime vocatum. Purat enim Ordinationem solum necessariam ob disciplinam Ecclesie & Ordinem; *libr. de abrog. Missa.* LVTHERANI, vt Kemn. &c. timidè assentiuntur ei; ob euidentiã probationum Catholicarum; & ob duo Principia Lutherana, aliòquin deserenda. Primum: Sacramenta non operari, nisi excitando fidem; proinde non pendere à qualitate ministri. Secundum: In ordinatione non imprimi Characterem, datique solum officium, non potestatem nouam; proinde qui hodie Minister est, cras nullus erit.

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 1. §. 22. & c. 3. §. 10. &c.* præfractè negat ratum esse Baptismum, aut Cœnam, si ab alio, quàm publico ministro, detur. Ita & Bullingerus, Zwinglius; licet hic antè se cutus sit Lutherum. Lutherus autem Wiclefum superauit, timentem d. finire, an laico fas ministrare Sacramentum?

AVTOR. Necessè est ab ordinato Sacerdote confici Eucharistiam, vi huius, *Hoc facite*: sc. omnes Christiani manducate & bibite: soli Sacerdotes verò Consecrate, Sumite, Distribuite. Vide *Antichristum p. 3. q. 25.* Ita docet Traditio firmata per Concilia Generalia quatuor Nicænum, Lateranense, Florentinum, Tridentinum. Per & S. Patres, S. Dionys. *Eccl. Hierarch. p. 2 c. 5.* *Nec ipse Sacerdos erit, nisi Pontificalibus officiis ad hoc fuerit promotus.* Qui secus faxit, eum vocat S. Ignatius epist. ad Trallianos, infideli deteriorè S. Clemens *Const. l. 1. cap. 31.* *Omnis laicus, sine Sacerdote aliquid tentans, frustra facit.* Idem *l. 8. c. ult.* Quia solis dictum Apostolis, *Hoc facite*, sicque ad alios eadem manauit potestas. Vnde Tertull. *libr. de prescript.* ridet Marcionistas, quod, quos hodie Clericos, cras habeant

Laicos; & hos Sacerdotalia ministrare. S. Cypr. *l. 1. epist. 2. &c.* negat esse apud hæreticos Eucharistiam veram, cum non sit verum Sacerdotium. &c. *Bell. lib. 4. c. 10.* Proinde in nullo casu necessitatis licuit vnquam vlli consecrare, nisi Sacerdoti.

QVÆSTIO LXI.

Qualis Eucharistia sumta sit Effectus, & sumende Preparatio necessaria?

LVTHERVVS passim tria asserit: 1. Effectum Eucharistie esse Remissionem peccatorum mortalium. 2. Non opus vacare culpis mortalibus; sed eum esse aptiorem, qui plerum sibi conscius facinorum est. 3. Non opus Confessione ac Pœnitentiâ; sed fidem sufficere quæ credit in Eucharistia sibi omnia esse remittenda. *l. 18. in Concione de præparat. ait: Optima dispositio est, quæ pessimè es dispositus: tunc pessimè es dispositus, quando optimè es dispositus. Quia Christum non venit vocare iustos, sed peccatores; qui papisticis præparat. omnibus se polluunt &c.*

KEMNITIVS *p. 2 Exam. Sess. 13. c. 2. 7.* propugnat primum Lutheri; secundum & tertium oppugnat; præquæritur pœnitentiã & p. o. ositum abstinentiã peccatis; vultque examinatos communicatos, sic & Confessio Augustana.

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 17. §. 40.* pugnantia asserit. 1. *Cibus hic spiritalis si in animam incidit malitiã nequitiaque pollutam; maiore illam ruinã præcipitat.* Proinde §. 42. fidem & charitatem requirit. 2. Contra §. 41. reprehendit nos, qui statum gratiæ prærequiramus: §. 42. Vult Cœnam remittere mortalia; quæ nisi adsint, frustra sumi. *Meminerimus, ait, huius S. epulas egrotis esse pharmacum, peccatoribus solacium, pauperibus largitionem: quæ sanis iustis, diuinitus (si quis reperiri possent) nullum afferrent opera preiurium &c.* Cum in vitam detur; intollimus nos sine ipso in nobis planè mortuos esse.

SVADENT istis. 1. LVTHERANI. 1. Lutherus. Quia non veni vocare iustos, sed peccatores. 2. Calvinus: Si peccatis immunitas accedere soli debeant; omnes arcebunt.

cebuntur. 3. Kemnitius. *Hic est Sanguis novi Testamenti*; quod includit in se pactum remissionis peccatorum. Vnde; *Qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*
4. Kemnitius. In Liturgiis sunt preces pro remissione peccatorum. Si que venialia deleat; cur non posset & mortalia?

AUTOR. Eucharistia est principaliter, nutrire animas, & præservare à peccatis; non, peccata delere. Præparatio ad eam est Pœnitentia iusta. 1. S. Scriptura teste in meo *Antichristo*. p. 3. q. 25. 2. Traditione, Patrūque Consensu teste. Vnde in Liturgiis Diaconus proclamans, *Sancta Sanctis*, infideles & Catechumenos exire, & in expiatis non adire Synaxin iubebat: teste Chryf. hom. 61. ad Antioch Iustino in Apologia. 2. Cypriano, Ambrosio, &c.

3. RATIO suadet. 1. Euch. est Sacramentum à cæteris diuersum; ergo & proprium habet effectum nutriendi. Nam & *Lutheranis* Baptismi est abluere originale: Absolutionis, remittere actualia; *Calv.* verò est Baptismi p. fidē remittere peccata per omnē vitā facta reliquā: Ecquid igitur Cœna opus ad remissionē? 2. Quia mos peructus est post Baptismum continuò dare Eucharistiam, teste Cyrillo Ierolol. in *Myrtagog.* 3. Cùm sola fides iustificet apud *Luthero Calvinistas*; quid Synaxi opus?

DICO AD I. Quos primum vocat *Christus*, iustificat; at dein seipso cibatur.

AD II. Ne arceantur, data potestas est remittendi prius peccata; quæ remitti absolutione certum est: at qui se sat digne disposuerit, certus est nemo.

AD III. Testamentum trifarium capitur; 1. Pro Voluntate testatoris. 2. Pro hereditate cernenda. 3. Pro

instrumento literarum, quod est & signū Voluntatis, & causa ad eundem hæreditatis. Ita Eucharistia repræsentat mortem *Christi* passū, & applicat nobis meritum factæ remissionis, quam repræsentat in Commemoratione passionis.

AD IV. Prodest Eucharistia ad remittenda mortalia peccata nobis ignorata; Et ad persolvendam pœnam confessorum peccatorum. Et ad venialia dimittenda. Pro in peccata mortalia potest delere Eucharistia; sed non est ad hoc primariò instituta.

QUESTIO LXII.

An Vtraque Species sit necessaria sic, quò totus in ea sit Christus?

LUTHERVS, Declaratione sermonis de Cœna, *Non dixi, nec consuevi, nec est intentio mea; ut unus, aut aliqui Episcopi propria autoritate incipiant alicui Vtrāque Speciem porrigere; Nisi ita præcipiatur in Concilio Generali.* 2. In *Affert. art. 15.* *Consultum mihi videtur nunc, et non modo per Concilium, sed quilibet Episcopus, etiam inuito Papa, Christum secutus in Evangelio, rursum Vtramque laicis daret.* 3. In formula *Missa*; Si quod Concilium statueret Vtramque, nos nequaquam sit vtrāque vellemus, sed in respectum Concilii ac statuti, aut Vna, aut neutra, & minime Vtraque vti vellemus, maledicti vniuersos, qui ex potestate Concilii Vtraque vterentur. *Cochlæus* in *Septem pite* c. 23. notat 16. *Lutheri* hac in re contradictiones.

II. LUTHERVS in eadem declar. ait, 1. Non necesse dari laicis vtramque. 2. *Lib. Capt. Bapt. cap. 1.* Sacerdotes iure diuino teneri, ut dent vtramque; Laicis tamen liberum esse, ut petant vnā vtramque, aut neutram 3. In *Affert. art. 16.* Qui vtramque nequeunt impetrare, si omittant desiderare, impios esse. *LUTHERANI* vigent necessitatem Vtriusque.

SVASIONES vide infra quæst. 65.

III. LUTHERVS, AN TOTVS CHRISTVS sit sub Vtraque, variat. 1. *Affert. art. 16* ait, Totum esse in qualibet. 2. In *Intorm adamicum*, idet Concomitantiam, 3. *Lib. ad Waldenses*, frustra se torquere aliquos ait, & dissimulat quæstionem. 1. *LUTHERANI*, vt *Heshusius* negat Concomitantiam: *Hamelmannus* ait esse diabolicum inuentum: *Illyricus* item, &c. 2. Alii, vt *Brentius*, in *Confess. Wittenb.* Kemnitius, &c. Totum esse aunt in qualibet specie: Qq. 3. si q. 10

fique dicere coguntur ob Vbiuitatem suam. 3. Alii, vt Lutherus passim, MELANCHTHON art. 10. Confess. Aug. hanc quaestionem dissimulant.

4. CALVINVS cum suis Concomitantiam & ridet, & impugnat. *Inst. l. 4. c. 17. §. 18. 38. 47.*

SVADENT istis. I. CALVINVS. Quod obtinent Concomitantiam nimis friuolum est; cum symbola, quibus includuntur, ita distincta sint. 2. §. 31. Si iua illa Cōcomitantia negetur, quid facient? Quis sanus & sobrius Christi Corpus Christum esse sibi persuadeat? 3. §. 74. Dominus panem ostendens Corpus suum esse dicit: Calicem dum ostendit, Sanguinem vocat. Humana rationis audacia contra reclamatur, Panem esse Sanguinem, Vinum esse Corpus. Ac si Dominus nullā causā Corpus suum a Sanguine & verbis & signis distinctisset. Et unquam fando auditum esset, Corpus Christi aut Sanguinem, Deum & Hominem appellari? Sanē si designare se Totum voluisset, dicere poterat, Ego sum; non autem, Hoc est Corpus meum.

AVTOR. Christus totus est in qualibet specie. I. Sic tria Cōcilia Generalia, Constantiense, Florentinum, Tridentinum, ex euidencia S. Scripturæ quam vide in meo *Antichristo p. 3. q. 26.* 2. Sic vniuersalis Patrum Consensus: B. Andreas ait: Agnum immaculatum quotidie immolari, & à populo māducari. Origenes: Illi dicimus, DOMINE non sum dignus. Hilarius ait: Manducatione fit, vt Filius Dei in nobis sit. Cyr. Ierosol. ait, Nos esse Christophoros: summum Regem sumi; caue ne in terram excidat. &c. Quare qui Concomitantiam negant, se cadauer sumere asserant necesse est. 3. Miracula crebra Veritatem Totalitatis attestantur.

DICO AD I. Symbola sunt distincta, non ideo tamen & Res: nisi quod Res diuersæ significantur.

AD II. Negentur & S. Scripturæ, & Patrum consensus, &c.

AD III. Mendacia fundit, nos dicere, Panem & Sanguinem, &c. Corpus Christi esse Deum. Denique dixit, *Hoc est Corpus meum; non Ego sum; quia id expressit, quod signo repræsentabatur.*

QVÆSTIO LXIII.

An tota Ratio Sacramenti sit in vna specie?

LUTHERANI sic ratioeantur: Si panis & calix sint duo Sacramenta; toto fraudant Sacramento, qui calicem negant. Si vnum sint; ergo dimidiatum dant laicis, qui in conuiuio spiritali potum negant.

SVASIONES vide infra quaest. 66.

AVTOR. Eucharistia trifariam consideratur. I. Vt pignus diuini amoris: Sic in Vna specie conseruatur: quia totū Christum exhibet. II. Vt Sacrificium: Sic Vtraque necessaria est: quia id significat Christi passionem vt cruenti Sacrificii imitatio, quæ sine effato Sanguinis signo non repræsentatur. 2. Deinde in Sacrificio esse debet reipla, quod fuit in typo Melchisedechano. Ideo vsus Ecclesiæ nunquam passus est Sacrificari in altera sola. *D. Th. 3. q. 83. art. 6.*

III. Vt Sacramentum: Sic in alterutra perfectè est tota ratio Sacramenti, Ita *Concl. Trident. S. §. 21. Can. 3.* RATIO. Quia in vtralibet est Significatio & Causa litæ gratiæ, quæ omni inesse Sacramento debent.

I. Significatio vtriuslibet est Refectio spiritalis, at hanc proinde vinum solum, vt & panis solus significat: potestq; alterutra species dici pars. (sed Materialis) Sacramenti, se Christi totius. Itaque in Scripturis Esurire & Sitire iustitiam, *Math. 5. Eccl. 24.* Manducare & bibere, vt *1. Cor. 6.* pro eodem ponuntur: teste S. Cypr. *Serm. de*

de Cæna: Aug. in Pl. 103. 2. Significatio vtriuslibet est Vnio fidelium: Sicut vnus panis, & Vinum è multis granis constat: Ita Ecclesia. 2. Cor. 3.

II. CAUSALITAS par Vtrique; inest: quia idem Christus totus Vtrobique: Vnde & quæq; species habet propria, Materiam, Formam, Actionem; vt neutra pcedat ab altera, quin sit Sacramentum perfectum formaliter; non parziale, nisi specietenus materialiter. Ita Vniuersalis orbis Christiani ætatum omnium Cõsensu. Prætulerunt ita typi, quorum hi istã, vt Manna, Agnus, Panes propositionis: isti alteram speciem præsignarunt: Vt aqua petra. Nec duæ species Sacramenti duo sunt Sacramenta; sed vnum; dum in actione vna sumuntur ab Sacerdote: Nisi sic diuideret eam actione, vt hanc ante, istam post prædium sumeret: quod nefas. Hinc patet solutio dilemmatis superioris Lutherani.

QVÆSTIO LXIV.

Par, an maior Utilitas ex Vna, vel Vtraq; capiatur sumta specie?

LUTHERANI iuxta & CALVINIANI contendunt, ex Vna minorem percipi.

SVADENT illis. 1. Caluinus *Inst. l. 4 c. 17. §. 47.* Fraudatur populus magnã fidei Significatione: adeo clarius duæ, quàm vna species significat Christum totum. 2. *Georgius Casander.* S. Patres tribuunt peculiarem effectum Sanguini Dominico. S. Ambr. l. 5. de Sacram. c. 3. *Quotiescunq; bibes, remissionem accipis peccatorum, et inebriaris Spiritu.* S. Cyr. l. 1. epist. 2. *Quomodo docemus, aut pronouimus eos Sanguinem suum fundere; si eis militaturis Christi Sanguinem denegamus?* 3. Ruardus Catholicus declarandæ Veritatis

causa sibi obiicit: Altera species accedens, Si auget gratiam: ergo utilis est: Si non auget; ergo verum Sacramentum non confert gratiam, estque frustraneum.

AUTOR. I. Quem aduersarii fructum quærent in Sacramentis, is tam in Vna, quàm in vtraque datur; scilicet. *Fidei excitatio & confirmatio.* Quod velint Sacramenta non aliter prodesse, quàm significatione, promissionem Dei representante. Id quod magis videndo, quàm manducando, obtinetur: cum manducando symbolum absumatur, videndo manens representet: Et *Vilus*, quàm gustus, sit spiritalior, adque intelligentiam aptior.

II. Quem Orthodoxi fructum quærimus, perinde capitur ex vna; sc. *Gratia collatio ad salutem.* Ioan 6 *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.*

III. Tametsi, (facita esse) plus gratia ex Vtraque accederet sumenti; non tamen necesse foret, nec expediret Vtrã que dare omnibus. 1. Quia præstat altero bono non necessario carere; quàm Sacramentum periculo irreuerentiæ exponere. Hinc desit Ecclesia pueris Eucharistiam porrigere: Hinc Matrimonium & Ordo non omnibus expediunt, Et præstat crebrò sub vna securè communicare; quàm rarè & periculosè sub vtraq;. Præsertim cum nihil ex duabus percipiatur, quod non capiatur ex Vna. Nec enim Significatio, sed Causalitas rem efficit meliorem: vt supra.

DICO AD I. Absurdum est dicere Fructum Sacramentorum consistere in confirmanda fide, vt apprehensã significatione moueatur animus. Nam sic rudiores parum, infantes nil utilitatis

tatis perciperent: plus ingeniosiores, nō autem meliores sed hebetes.

AD II. Etsi Deo Patri, & Filio, sua cuique peculiaria tribuantur; non tamē idcirco de Sp. Sancto negantur: Ita & in speciebus est: Vnde iidem S. Patres alibi eisdem effectus Sanguinis tribuūt Corpori: Ambr. libr. 4. de Sacram. c. 5. *Qui manducavit hoc Corpus, fiet ei remissio peccatorum.* Cypr. ibid. ait, Martyres muniri protectione Corporis Domini debere. Ita Col. 1. *Pacificans per Sanguinem Crucis.* Infra: *Reconciliauit in Corpore Carnis* Adde quod effectum eam tribuunt nō speciebus, sed Contento.

AD III. Similiter posset quis argumentari de particulis S. Hostiæ: At malè. Nam non species, sed Contentum confert gratiam: hoc autem utrobique idem est. Et cūm vtraque sumitur, est actio vna sumtionis perinde, vt cūm vna percipitur; sicuti & est Res vna vel sub mille particulis data.

Q V Æ S T I O LXV.

An Communio sub Vtraque sit Præcepta à Christo?

LUTHERVS, vt *suprà* q. 62. sæpius dicit, Permissioem esse diuinam, non præceptum: LUTHERANI tamen, vt Kemnitius, &c. esse præceptum contendunt.

CALVINVS Inst. l. 4. c. 17. §. 17. ait, *Edictum æterni Regis est, ut omnes bibant.*

SVADENTISTIS. 1. *Melanct. in Apolog. Confess. Aug. & Kemn.* In voce, *Fractio panis*, per figuram Intellectionis significatur & altera species: Vti & *Ioann. 6.* dum quater fit mentio panis solius. 2. *Kemnitius.* In Emaus sub Vtraque communicatum est, teste August. *Verè in fractione panis Christum agnoscat, qui non sibi iudicium manducat & bibit.*

Neque ibi dixit; *Hoc facite*, licet vnam porrexisset solam. Plura quaestione sequenti.

AUTOR. Vtraque non est in præcepto diuino.

I. Quia typi plerique sunt de Vna: vt Lignum vitæ, *Genes. 2. 3.* Agnus Paschalis, *Exod. 12.* Manna, *Exod. 16.* Panis propositionis, *1. Reg. 21.* *Exod. 25.* Caro Sacrificiorum. *Esto;* sint alia figuræ de potu: Non nos contendimus pro necessitate Vnius, vt pro duarum Sectarii. *Dein,* Melchisedechum obtulisse Deo panem & vinum constat: dedisse verò Abrahamæ, non constat. *Adhæc,* aqua è petra data est sine cibo; non ideo Calix dandus est sine pane.

II. Doctrina, & exemplum Christi, & Vtus Apostolorum, docent Vnam rectè dari. Vide in *Anichristo parte, tertia quaest. 26.*

III. Vetus & primitiua Ecclesia licitam sub Vna Communionem testatur trifariam. I. Quia eam nunquam reprehēdit, tum in Orthodoxis: tum vel in Manichæis: qui, teste S. Leone *Serm. 4. de Quadrag.* sub vna communicabant, quod vinum ducerent fel esse Draconis: & quod negarent veram Christi passionem & mortem, & Sanguinis effusionē; vnde & signum in vino reiciebant. Nec Epiph. nec Augustinus, qui eos exagitarunt, hoc in eis carperunt.

2. Quia moriserat Eucharistiam de ferre tecum domum, & sumere cūm libuisset. 3. Quia Manichæi vt hæresim tegerent, sub vna cum Orthodoxis communicabant Romæ: teste S. Leone ibid. Qui & obseruari iussit eos, qui nunquam vini speciem sumerent.

IV. Ritus Ecclesiæ docent idem *Vt Affer-*

Afferuatio Sacramenti, Communicatio domestica, Communicatio infantum, Aegrotorum, Laica, Communicatio ex Præsanctificatis. Vide Bellarmin. libro 4. cap. 24.

DICO AD I. Ista Historia sic coniungit Benedictionē panis cum Distributione, Recessuque Domini; ut nullus fuerit locus calici benedicendo ac dādo: Vnde nec locus figuræ est. Augustinus verò non dicit, Christum dedisse vtramque; sed agnitum in fractione panis; & huius fructum fuisse agnitionem. Cætera ex dictis liquent.

QVÆSTIO LXV.

Quæ argumenta sunt Vrgentium Vtramque?

TRiplicia. 1. Ex S. Scriptura. 2. Ex S. Patribus. 3. Ex Ratione.

I. Ex S. SCRIPTURA I. Bohemi, IOARN. 6. *Nisi manducaueritis Carnem filii hominis, & Biberitis. &c.*

II. Achilles, Lutheri, Bucerii, Melancthonis, Caluini, Kemnitii. &c. est Matth. 26. *Bibite ex hoc omnes:* Hoc non solis dictum Apostolis est. 1. Quia non dixit *Manducate ex hoc omnes.* quod prævideret futuros, qui dicerent, datum omnibus panem, non calicē. 2. Quibus, *Manducate, iis & Bibite* dictum: Si solis Presbyteris: ergo neutra licet laicis: Si laicis quoque dictum, ergo Vtraque licet eisdem. 3. Quia pro quibus Sanguis fusus, iis dictum, *Bibite ex hoc omnes, Hic est enim Sanguis meus, qui pro vobis, & pro multis effundetur:* At fusus est pro omnibus.

III. CALVINVS Instit. l. 4. c. 17. §. 48. &c. *Velim ad quinque postulata respondeant, quibus elabi non poterunt:* 1. *Quo oraculo reuelatum sit vobis hoc Solis dictum Apostolis?* 2. *Cur ab Apostolis ad mille vsque annos sine exce-*

ptione omnes fiebant vtriusque symboli participes? 3. *Cur de pane simpliciter dixit, ut ederent: de Calice, ut Omnes biberent?* 4. *Si Deus solis Sacerdotibus dedit vtramque; quo iure datur nunc altera laicis?* 5. *Paulus traditionem declarat, Ut omnes promiscuè vtroque symbolo communicarent.*

IV. Iussit, *Hoc facite:* at Consecrauit, accepit, Dedit omnibus Vtramque. Quippe ait, *Similiter & Calicem.* q. d. ait Kemn. pat ratio vtriusque est.

V. Paulus post, *Hoc facite,* dixit: *De pane illo edat, & de calice bibat:* Ergo sumenda & vtraque.

DICO AD I. Vis præcepti huius in Re, non in Modo consistit. Quia præcipit medium vitæ conseruandæ, quod consistit in Corpore & Sanguine Christi sumendo; non in speciebus seu modo. Vnde declarat illud *Nisi manducau. &c.* per hoc, *Qui manducat me, viuet propter me.* Deinde ET sumitur quādoque pro disiunctiua: ut *aurum & argentum non est mihi,* id est, aurum vel argentum. Demum; esto præceptum: Multa sunt Scripturæ præcepta non omnibus, sed aliquibus implenda. Vt, ait Augustinus illud: *Crescite & multiplicamini:* Ita & hoc, *Nisi manduc. &c.*

AD II. Id solis dictum Apostolis est. Quia hoc, *Omnes,* non semper vniuersalissimè capitur: Vt, *Omnes querunt, quæ sua sunt:* at non Sancti. *Omnes peccauerunt;* at non Christus: *Clamauerunt omnes, Crucifige:* at non Apostoli. Ita hîc, *Omnes,* id est, certi generis homines. 2. Alioquin dandum & infidelibus foret; aut fidelium infantibus; aut adultis fidelibus etiam abstemiis. 3. Et Marcus repugnat eo: *Et biberunt ex eo omnes,* sc. Discipuli. Nam *Cænātibz EAS, &c. dedit Discipulis suis &c.*

Rr Man-

Manducate: Item. *Accipiens Calicem. &c. dedit ILLIS* solis, qui *hymno dicto exiuerunt in montem oliueti*: Tunc dixit *ILLIS: OMNES, vos scand. &c.* De certis solis hæc omnia. DE I. Dominus dixit, *Manducate ex hoc omnes*: teste S. Canone Misſæ: teste S. Ambrosio. & Paschasio. &c. Esto. non dixerit: Panis partem cuique dedit; & Calicem vni; qui & daret alteri, sicque porro quisque; & dixit; *Bibite ex hoc omnes*, ne iterum consecrare opus. DE II. In hoc: Christus non dedit laicis; ergo nec à nobis dandus eisdem calix: negatur consequentia: quia Christus dari non prohibuit. DE III. Fusus est Christi Sanguis pro omnibus, impiis & infidelibus; non tamen his dandus est.

AD III. I. Oraculo Matthæi, & Marci. 2. Fallum assumit: Nam liberum fuit uti vnâ, aut vtrâque. 3. Patet supra de *Omnes*. 4. Iure diuino permissiuo. 5. Mentitur tribuens Paulo, quod non dicit: Non enim declarat Traditionem, quasi dicat Dominus, debere omnes diuino mandato vtrâque uti.

AD IV. Lucas id præceptum posuit post datum panem: post calicem omisit. Hoc, *similiter*, refertur ad *accepit*, nõ ad reliqua verba actionis, nam debuisset, & fregisse, & distribuisse calicem *similiter* ut panem.

AD V. Sic est; *Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat*: Vbi modum præscribit edendi, scilicet cum præuia probatione sui: Et edere ac bibere in spiritibus idem sunt, ut fiant ambo in vtroque modo. Istud, *Facite*, post Panem absolute ponitur; conditionate verò post Calicem; *Hoc facite, quotiescunque bibe-*

ritis. q. d. Non obligo ut semper bibatis; sed quoties volueritis.

II. EX SS. PATRIBVS Luthero-Calvinisticas Suasiones & Corruptelas, vide in *Bell. c. 26*

III. EX RATIONE SVADENT sic Vtramque. 1. In deserto, 1. Corinth. 10. *OMNES eundem potum spiritalem biberunt*, Ergo & in Ecclesia sic necesse est. 2. Institutio facta est sub vtrâque: ergo sic & obseruanda. 3. Dominus & Apostoli dederunt calicem 1. Cor. 10. *Non potestis bibere calicem Domini, & calicem demoniorum*. 1. Cor. 11. *Omnes in vno Spiritu potati sumus*. 4. Testamenti Christi legatum contempunt, qui alteram negant partem hæreditariam. 5. Finis est, mortem Christi commemorari: at hæc non perfecte significatur Vnâ. 6. Kemitius. Dulcissima consolatio est calicis; & hac priuatiemur? 7. Si potest tolli pars Eucharistia; ergo & Baptismi: ergo & Panis Cœnæ. 8. Datur laicis Sanguis Domini; cur ergo negatur symbolum?

DICO AD I. Manna & Aqua sunt eis separatim data, quodque solum; Et Biberunt spiritualiter, quod ipsam manducare est: & è contra.

AD II. Institutio, non est Præceptio. Illa Sacrificium fuit, & Sacramentum: istud, non hoc, vtramque requirit: quòd esse debuit *secundum ordinem Melchisedech*. Præceptum verò, diuersum ab Institutione, subiungitur ad usum Panis; non Calicis.

AD III. Ea probant, Vtramque non esse illicitam, non verò esse præceptam. Ad Corinth. autem agitur de potu Spiritus, quem in Baptismo haurimus; non de potu Sanguinis in Eucharistia.

AD IV. Hæreditas est Christus totus in Eucharistia, non ambæ species ipse;

ipsa: Res, non Modus est in præcepto.

AD V. Commemoratio duplex est; Repræsentatiua; ceurei fit in scena: Narratiua historicè: Mortis Dominicæ memoria prior fit in Sacrificio, repræsentante Passionem totam; Posterior fit manducando & bibendo in Eucharistiæ Vna, vel Vtraque specie.

AD VI. Solatium idem in vna, quod in vtraque, habetur, ob Rem eandem.

AD VII. Pars Essentialis tolli nūquam potest; at potest Modalis. Vt Baptismus olim fiebat totali immersione; nūc solius capitis asperzione. Sic tolli potest panis, si detur calix: at vtrumque simul tolli nequit.

AD VIII. Dari Sanguinem, id est, totum Christum, est præceptum: at dari species ambas, non est præceptum.

CUR PRÆCEPIT VNAM ECCLESIA?

I. Quia quæ non ad substantiam Sacramentorum pertinent, ea potest ordinare Ecclesia: præsertim vbi Dominus regulam non statuit, vt seruetur certa; Ecclesiæ ibi relictum est, ordinis causa. Sic in Baptismo trinam immersionem mutauit in Vnam, *Tertull. l. de Corona mil. & Can. 49. Apost.* Rursus Vnã in Conc. IV. Tolet. c. 5. mutauit in trinam. Talis est ritus specierum, quæ non sunt iure diuino præceptæ; nec de Essentia Sacramenti; cùm vtus rei, non attingat essentiam eiusdem.

II. Quia licitus semper vbique fuit vtus vnus, aut vtriusque: Concilium Constantiense prohibuit tolli vsum Vnius,

III. Causa Hæreticorum, vtramq; ceu præceptam, vrgentium.

IV. Sic placuit Vniformitati Consentientis Ecclesiæ; quia licuit, & expediuit.

V. Vt irreuerentiæ & effusiones cauerentur.

QVÆSTIO LXVII.

Ecquæ SUMMA Breuis omnium dictorum de VNA?

INSTITVTIO est sub Vtraque: at non est Præceptum de Vtraq; neq; omnib⁹ vtraq; præcepta est. Institutio autē rei & Præceptio differunt: Vt, Institutum est Matrimonium, Ordo: Prædictio. &c. at non omnibus præceptum, Nisi vt Credant, colantque; non vt vsurpent omnes. Deinde; In Vtu præcepta est substantia sacramenti; non Circumstantia accidens: illa examussim seruanda in vsu; hæc relicta est ordinationi Ecclesiæ. Vnde nullum de Circumstantia extat præceptum in S. Scriptura: nec vllum reperiunt aduersarij: Et nos euincimus de Vna.

ECCE aduersarios: 1. HVSSIT æquarunt præceptum. Ioann. 6. *Nisi mand. &c.* 2. LUTHERANI reclamant ibi de Eucharistia quicquam agi: quæruntque præceptum Luc. 22. *Hoc facite.* 3. CALVINVS his repugnat; vult dictum solis Ecclesiæ ministris, non Laicis: quæruntque præceptum Matth. 26. *Bibite ex hoc omnes.* 4. MARCVS. c. 16 ad solos id Apostolos dictum ait? *Qui & bibent ex illo omnes.* Et hic verè: illi eroncè,

Rr 2 DVsus

II. **VSVS** Vnius à Christo comprobatus est. I. **VERBIS**, *Ioann. 6.* 1. Hic verò agi de Euch. Negat Lutherus & quidam Calvinista. 2. Concedunt Hussite & Calviniste Gallicani cum Plesæo. l. 4. Euch. c. 2. Se igitur destruunt; nos confirmant; vt & tota Classis S. Patrum. 2. **FACTO** vt *Luc. 24.* in Emaus: testibus S. Patribus: Textu iltic ipso: & Effectu illuminationis. Et; Dominus ibi Consecrauit, id est, sacrificauit *Vnâ* speciem: Quod ex natura rei fit rectè: at nûc non rectè fieret; ob præceptum Ecclesiasticum. Christus ter benedixit panem. 1. Cum miraculo panes & pisces. 2. Cum Sacramento in Cœna, 3. In Emaus. 3. **APOSTOLIS** VSVS fuit Vnius, *Act. 2. v. 42.* & *Act. 20. v. 7.* Ita S. Patres, & aduersarii:

Sed hi Synechdochen ibi fingunt partis pro toto.

A. T. Cur non pariter & *Ioann. 6.* foret Synechdoche in multiplicatione panû; vt intelligeretur cadus vini propinasse? 2. Lucas ter meminit benedicti panis; nunquam vini: huius vel semel meminisset. 3. Iudæi multi, recens conuersi, abstinebant à vino, *Act. 12. v. 20.* *Omnes emulatores Legis Mosaicæ, Nazaræi maxime, Act. 18. v. 18. & c. 21. v. 23.* at hi durante voto erant perseverantes in Doctrina Apostolorum, & Communicatione Fractionis Panis: Ergo sub vna communicarunt. **DICES** Ergo & Apostoli sacrificarint in vna. **RESP.** Esto: licebat exemplo Christi: At nunc non licet, ob præceptum Ecclesiæ: In quo cum Norregis dispensauit Innoc. VI II, teste Volater. l. 7. Geogra. Adde VSVS idem Vnius durauit post Apostolos, vt licitus, non vt præceptus, vnde ad tempora Hussitarum.

III. **CHRISTVS** TOTVS Carne, Sanguine, Animâ, Diuinitate, est in vtralibet specie idem; sed Aliter: nam sub specie panis, vi Sacramenti, est carne solâ; sub vino, Sanguine solo: cetera tamen vtrouque vi Concomitantia naturalis. **CALVINISTÆ** Christum Carne, Sanguine, Animâ, Diuinitate esse in cœlo adiunctum in Sacramento esse negant: ridentque Concomitantiam. **LUTHERANI** Quidam Calvinizant; sed Christi Carnem solam esse sub pane; Sanguinem solum sub vino: Animam in neutra. Ita Illyr. Heshuf. Hamelmann. Quidam Catholizant, vt Vbiquitarii, Brent. Kên. totum Vtrique inesse. Hinc isti totum nunquam accipiunt; ac proinde nihil. plû, quàm Calviniste: Quia diuidi Christus nequit, quam mori amplius.

IV. **CAUSÆ** Vnius permiffæ sunt, 1. Quia Totus inest Vtrilibet. 2. Par fructus vtriuslibet ac vtriusque. 3. Multi Abstemi. 4. Loca multa carent vino. 5. Periculum effusionis. Ob hæc vnam licitè vsurpari posse censent etiam Brentius *apolog. pro Confess. Wirtenberg.* Melancht. l. de vsu Sacramēt. ait Ruthenos p vino vti posse medone, aut mulso. Si ergo iure diuino prohibitum est Cōmunicare sub vna; cur permittunt? Si non prohibitum; cur negant vsum vnius? At in iure diuino dispensare nemo potest.

QVÆSTIO LXVIII.

Eucharistia sine Adoranda ac Veneranda?

LUTHERANI distinguunt: 1. Extra Vsum, & Adoratio Euch. est idololatriæ. Luth. libr. ad Wald. In Vsu, Quidam damnant ibi adorationem, etsi præsen-

em Christum agnoscant Corpore & Sanguine; Luth. ibid. Melanch. de Coena, llyr. in Confess. Antwerp. Quidam, esse adorandam; Lutherus l. de verbis, *Hoc est Corpus*. Bucerus, Brentius, Kemnitius. Negant hi tamen adorandam sic, vt Catholici docent; quos *εἰδολάτρεις* vocant.

CALVINVS *Instit.* l. 4. c. 17. §. 35. &c. cum suis omnem Eucharistiæ adorationem proclamant esse Idololatriam. Tigurini in apolo- g. fatentur, se adoratos Sacramentum, si crederent ibi Christum esse præsentem.

SVADENT istis. 1. Lutherus. Ad verba Coenæ attendendum; at adoratio impedit attentionem. 2. Calvinus. Apostoli communicantes non leguntur adorasse. 3. Christus in omni creatura est: ergo & adoranda foret. 4. Honorius III. instituit adorationem: Urbanus IV. festum Corporis Christi: ergo humanum inuentum est.

AUTOR. Christo in Eucharistia debetur Adoratio. 1. Deut. 6. Matt. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias*: At Christus Deus & homo est in Euch. Ergo DICES: Adorandus est, vbi est, seque adorari iussit, sc. in Coelo, non in Sacramento: Nec enim dixit, *Accipite & adorare*. Deinde, Christus non est in Coena; sed Corpus eius. RESP. Ioann. 4. In omni loco adorandus est Deus. Nec in præsepio erat, vt adoraretur; sed vt quiesceret: rectè tamen adoratus est. Ita Adorari, est secundaria Sacramenti Institutio. 2. Traditio S. Patrum iubet adorari in Euch. Christum. *Bellarmin. lib. 4. c. 29.*

DICO AD I. Adoratio ex verbis Coenæ oritur, vt inde moueamur ad eam: tantum abest, quòd impediatur.

AD II. Apostoli vt se habuerunt erga conuersantem cum iis Christum: ira & erga latentem sub speciebus. Semper vt Deum agnouerunt, sic & coluerunt.

AD III. Non instituit Honorius, sed monuit Prælatos, ne Christum honore finerent fraudari. Festum Urbanus instituit; cuius officium id postulabat.

VIII. DE MISSA.

QVÆSTIO LXIX.

Missa Sacrificium Vnde, Quid, Quotuplex esse dicitur?

LUTHERANI. Missam deducunt à voce Mahhuzim, Dan. 11. *Deum Mahhuzim colet in loco suo*. Et Missam, ait Kemn. p. 2. *Exam.* robur esse Romani Antichristi. 2. Melanch. Missam dici vult ab *Missach*, id est, voluntaria oblatio.

3. CALVINVS *Instit.* l. 4. c. 18. §. 18. Melanch. in apolo. *Confess. Aug.* dictam volunt à mittendis muneribus, quasi symbolis.

4. Missam definit Melanch. ibid. *esse opus, quod Deo reddimus, vt eum honoremus*. Et seque vult Sacrificium duplex, Propitiatoriũ, seu Satisfactio pro peccatis Deũ placans: Eucharisticum, seu gratiarum actio pro beneficiis; vt est Fides, prædicatio, oratio. &c. & bona quæcunque ad laudem Dei: Et hoc proprie vult Missam esse: teste S. Aug. 10. *Ciuit. cap. 6. Sacrificium verum est omne opus bonum, quod agitur, vt S. Societate inhæreatur Deo; relatum ad eum finem, quo beati esse possimus.*

5. CALVINVS ibid. *Nos perpetuo Scriptura vsu Sacrificium appellari scimus, quicquid omnino Deo offertur.*

6. Kemnitius ibid. ait: Sacrificium est Ceremoniale quid & externum; vt in Veteri Testam. Hostiæ, holocausta, decimæ, &c. 2. Sacrificium Crucis mortis Christi. 3. Sacrificium Spiritale interius; vt prædicatio, oratio, elemosina, mortificatio &c.

AUTOR. I. Missa, vox antiquissima apud S. Ambr. l. 5. *epist. 33. Aug. Serm. 91. de temper. &c.* 1. dicitur à dimissionẽ populi. 2. Accipitur etiam pro precibus. 3. pro Liturgia ab Offertorio vsque ad

Rr 3 finem.

finem. 4. pro tota Sacrificii Actione; Et hæc propriè est Missa: Eius formalis ratio consistit in Oblatione, Consecratione, & Sumtione; quoad materiam formam, finem.

II. SACRIFICIUM est oblatio externa, formaliter; facta soli Deo, (hæc quidditas) quâ à legitimo Ministro, rite ordinato, Res sensibilis & permanens, ritu mystico consecratur, offertur, transmutatur; Quo fine? ad agnitionem humane infirmitatis, & professionem divina Mactatis.

III. Sacrificium legis Mosaicæ, 1. Ratione Materie, erat Victima animalium: Immolatio frugum, panis, salis, thuris: & Libamina liquorum, 2. Ratione formæ ac finis, erat Holocaustum; Sacrificium pro peccatis: & Hostia pacifica. 3. Ratione temporis, luge, & Solenne.

2. Legis Euangelicæ duplex: Cruentum Crucis: Incruentum altaris: Figuratum in lege vtrumque fait. In Cruento plura insunt. 1. Christus oblati: 2. à Patre in mortè: 3. Patri obediens: Vt Isaac. 4. Verè occisus; vt Victima. 5. Sanguine effuso; vt aspersa superliminaria: 6. Sanguine nos mundante; vt Hireorum sanguine, Hebr. 9. 7. Innocens occisus: vt Agnus paschalis: 8. Insons cum latronibus deputatus; vt Hircus loco agni. 9. Crura non fracta; vt Agni. In Incruento item plura spectanda. 1. luge est. 2. Caro Christi editur verè; vt agni. 3. Sub specie panis & vini; vt Melchisedech. 4. Edendum à puris; vt sanctificatio filiorum Iob. 5. Sit præuia contritio; vt agrestis lactucæ esus cum agno. 6. Paratio in viam mandatorum; vt succincti lumbos.

Cruentum & Incruentum Conueniunt, 1. In Christo per modum Victimæ oblati. 2. In offerente, qui principalis Sacerdos est Christus. 3. In fine: nam vtrobiq; pro peccatis. Differunt, 1. Specie externâ, hominis veri in cruce; Panis & vini in ara. 2. In ritu ac modo offerendi; in cruce per mortem realem; in ara per mysticam Consecrationem. 3. Ministro, ad aram Sacerdote; in Cœna Seipso. 4. In Effectu, per Crucem acquisito, in ara applicato. 5. In significatione: Nam Sacrificium Cruentum nihil typi habuit: Incruentum est representatio Cruenti: Hoc facite in meam commemorationem.

DICO AD I Rex culturus Deum Mahuzim erit Rex Aquilonis, Daniel. 11. quem Romani oppugnabunt, teste Hier. Idè alios Deos non colet, nisi Mahuzim; At nos fingimur tot colere, quot Sæctos. Dein Antichristum fingunt natum post annum Christi 600. at Missa coepit anno Christi 34.

AD II. At qualis voluntaria oblatio? Infra, ad IV.

AD III. At hoc est contra omnem Antiquitatis Veritatem; quia confundit Missam cum Agapis, Conuiujs corporalibus, seu sportulis.

AD IV. Non omne opus bonum ad laudem Dei factum, est propriè Sacrificium.

I. Quia opera virtutum in Scriptura opponuntur Sacrificio. Ose. 6. Misericordiam volo, & non Sacrificium. 1. Reg. 15. Melior est obedientia, quam victima. Plal. 50. Si voluisses Sacrificium, dedissem vitæ, &c. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. &c. II. Quia virtus in sola actione consistit; at Sacrificium aliquid præterea sen-

insensibile offert Deo. Gen. 22. *Ecce ignis & ligna, ubi victima?* III. Quia actus proprius & elicitus non potest diuersarum esse virtutum: at Sacrificium est proprius actus religionis; teste Aug. l. 20. *contra Faustum, c. 21.* IV. Quia in Ecclesia vnum est propriè dictum Sacrificiū, iuxta Aug. *S. Ciu. c. vlt.* & omnes S. Patres. V. Sacrificium & Sacerdotium, propriè dicta, sunt relatiua: Hebr. 5. & 8. *Omnis Pontifex ad offerendum munera constituitur:* Ideo Lutherani propriè dictum Sacerdotium non agnoscunt; quia Sacrificium propriè dictum respuunt. At qui non omnes, qui bona operantur, sunt Sacerdotes propriè dicti. V. Altare, & Sacrificium sunt relata; at ara non est omni operi bono necessaria. Vnde contra Melancthonem Calvinus Instit. libro quarto capit. 18. §. 13. *Qui Sacrificii vocabulum ad omnes ceremonias, & religiosas actiones extendunt, quæ ratione id faciunt, non video.* Quare S. Aug. supra definit impropriè dictum Sacrificium.

AD V. Omne Sacrificium est oblatio; sed non contrà: vt vult Calvinus. I. Illud enim requirit mutationem & consumptionem. Non igitur προσφορά est θυσία aut ελιτή. 2. In Scripturis multa dicuntur offerri, vt aurum, argentum, fructus, byssus, &c. quæ dici nequeunt sacrificari. 3. Quia Oblationes non requirunt altare, nec Sacerdotium.

AD VI. I. Decimæ nusquam in Scriptura dicuntur Sacrificium propriè dictum. Hoc enim soli Deo offertur; illæ autem Sacerdotibus, non Deo. 2. Ceremonialia, & externa cum Vetere

Testamento desierunt esse Sacrificia, ait verè Kemnitius: At idem contendit Baptizari, & Cœnare esse Sacrificia: sunt autem externa & ceremonialia: ergo non solum spiritualia interna sunt Ecclesiæ Sacrificia.

QVÆSTIO LXX.

An verum Sacrificium offeratur in Missa?

LUTHERVS in formula Missæ ad Wirtenb. omnia adprobabat vsque ad offertorium inde, ait, *sequitur tota illa abominatio. Proinde repudiatis, quæ oblationem sonant, quæ pura, retineamus.* Sic anno 1523. In eo totus est, docere, Nihil à nobis offerri nisi orationes; quin à Deo nobis offerri Eucharistiam, in testimonium promissionis. Ideo anno 1521. edit librum *de abroganda Missa priuata.* Alium anno 1521. *contra Regem Angliæ.* Alium anno 1523. *contra Canonem.* Alium anno 1527. *de verbis cœnæ contra Zuinglium.* Alium anno 1538. quo fatetur supra omnes abominationes se habere Missam, nilque dolere grauius sibi, quàm quod XV. annis Missas patrauit. Anno 1534. *lib. de Missa priuata* fatetur se à cacodæmone edoctum de abominatione Missæ.

LUTHERANI pariter spiritu furiantur eodem. Lutherus libro de Missa priuata. *Hic non moramur, si etiam iteni Papistæ, Ecclesiæ, Ecclesiæ, Patres, Patres, Quia hominum dicta, aut facta nihil in tam magni causis curamus. Scimus ipsos etiam prophetas lapsos esse, adeoque Apostolos.*

CALVINVS Inst. lib. 4. c. 18. contendit Missam, 1. *Insigni contumeliâ Christum afficere.* 2. *Crucem eius sepelire:* 3. *Mortem eius in oblivionem tradere:* 4. *Fructum tollere:* 5. *Sacramentum dissipare.* Totum id caput furiosis scætibus blasphemis ac mendacis. Proinde in sua formula Geneuensi de Sacramentis administrandis cauet, ne mentio fiat oblationis. Vbi supra, ait: *Pestilentissimo errore Satan totum penè orbem excacauit, vt crederet Missam Sacrificium.* Ibidem §. 12. *Non est cur ullâ hominum auctoritate, vel annorum præscriptione patiamur nos moueri.*

LUTHERO-CALVINISTA certatim vocant Missam, *Horribile Sacrificium, Idololatricam, commentum papisticum, exitialem voraginem, abominationem, &c.*

SVADENT istis. I. *Lutherus*. Cœna est Sacramentum, quo accipimus quid à Deo; est & Testamentum, continens promissionem hæreditatis: At Sacrificium est quo Deo quid offerimus. Et Hoc ex fide procedit; illud fide accipitur.

II. Dominus ad mensam sedit, Sacramentum distribuit; Non se Patri obtulit.

III. *Calvinus* quinque obiicit. Christus est *Sacerdos in æternum*: ergo successores non habet Sacerdotes; proinde nec plura Sacrificia propriè dicta sunt in terris: uti in Vet. Testamento erant inter mortales Sacerdotes: at *Hebr. 7.* Christus non moritur.

IV. *Calvinus*. Sacrificium Crucis vim habet infinitam & æternam: Quate alio nil opus: & tot Missas multiplicare, est negare vim Crucis. Nam, *Hebr. 9. Semel ad destructionem peccati per hostiam apparuit. Et Semel oblatus est, ad multorum exhaurienda peccata. Heb. 10. Vna oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos. Ioann. 19. Consummatum est.*

V. Confirmatio Testamenti Christi à morte Christi pendet: sed Missa est novum Testamentum: ergo mori toties oportet Christum: Cum hostiam occidi oporteat ex essentia Sacrificii. Ideirco Mors vnica Christi aut non creditur, aut nihili ducitur.

VI. Missa fructum crucis præripit, nam in hac videns novam redemptionem, & peccatorum remissionem novam, illius in cruce factæ facile obliuiscitur.

VII. Christus non dixit, *Offerte*; sed *Accipite, comedite, & bibite*. Ergo Eucharistia ex Institutione est Sacramentum, non Sacrificium.

VIII. Nulla fit remissio peccatorum sine effusione Sanguinis: hæc nulla est in Missa: ergo nec ea est Sacrificium.

IX. *Parans*. Nullum Sacrificium sæpius

iteratum potest perficere cultores: at tale est Missa: ergo nequit remittere peccata.

AUTOR. Missam esse propriè dictū Sacrificium docent, 1. Figuræ, Melchisedech, Agnus paschalis, Sacrificia alia. 2. Prophetiæ: 3. Promissio Christi, *Ioann. 4.* 4. Verba Institutionis, 5. Apostoli. 6. S. Patrum Traditio. 7. Ritus altarium. 8. Vox *Sacerdos*. 9. Liturgiæ plurium. 10. Et Traditio. De plerisque ordine quæremus infra.

DICO AD I. Et Sacrificium & Sacramentum sunt opus & actio Christi; non nostra, ut Lutherus assumit. Christus enim & se obtulit, ac offert Patri; seque dedit & dat nobis. Dein; Confundit Signaculum promissionis, consistens in Eucharistia; cum ipsa promissione, consistente in verbis, *Accipite, manducate, &c.* At potest Signaculum esse Sacrificium, ut quod potest Deus ceu victimam sibi oblatam assumere, in signaculum promissionis. Sic omnia Sacrificia Legis erant simul signacula promissionis diuinæ. Demum: Eucharistiam dicimus esse Sacramentum, quia est signum externum gratiæ inuisibilis, in sumptione datæ nobis; Dicimus esse Testamentum, quia est autenticum diuinæ voluntatis & promissionis Instrumentum: Esseque Sacrificium, quia offertur Deo, quod accepimus à Deo.

AD II. Etsi Euangelistæ non expresse dixerint, se Patri Christum obtulisse; non tamen negarunt, eum se non obtulisse. At quod se obtulerit, scimus ex Circumstantiis Institutionis, Figuris, Vaticiniis, Patrumque Consensu. Plura similiter non expresse: ut quod Agnū immolârit, ederitque ritu consueto:

Quod

Quod vinum in calice habuerit; nam illud, *de genimine vitis*, pertinet ad esum agni; non ad Sacram Coenam.

AD III. Christus non habet successores, sed Vicarios siue Ministros: hi enim sunt viuorum, illi mortuorū: Christus autem non moritur, sed viuit semper: quocirca Sacerdotes sunt Christi Vicarii in Sacerdotali officio. Vt Aaron, quoad vixit, Sacerdotes habuit inferiores; at mortuo successum est pari cum potestate. *Nos autem, 2. Cor. 5. pro Christo legatione fungimur.*

AD IV. Similiter retorqueo: Sacrificium crucis vim habet infinitam: ergo nil opus Baptismo: &c. Nil opus alio Sacrificio, aut cruenti Sacrificii repetitione, aut vt saepius moriatur Christus: at opus, tum, vt simus memores beneficii tanti; tum vt huius fructus in particulari nobis applicetur. Vtrumque hoc fit per fidem, Sacramētū, Sacrificiū, prædicationem &c. Vnde horum nihil superfluum est. *O homo, tu quis es, vt dicas Deo, quare ordinasti sic?*

AD V. Missa est Sacrificium in cruentum, repræsentatiuum vnici Cruenti; ideo dicere, mori Dominum, nefas est: sola præteriti repræsentatio repetitur ad gratitudinem, & Cruenti Sacrificii applicationem.

AD VI. Falsum præsupponitur, quasi Missa vim expiandi habeat sine Crucis Sacrificio; Et, Missa est opus Christi, non nostrum, nisi vt ministrorum: estque memoriale factæ redemptionis in cruce.

AD VII. Vt non illo, *Offerte*, vsus tamen est alio pari vocabulo, *Hoc facite in meam cōmemorationem cum interna gra-*

titudine, & externa in signo Sacrificii memoratiuo: quæ gratiarum actio vtraque est oblatio. Vnde S. Aug. l. 20. contra Faustum, c. 18. *Christiani iam per acti in Cruce Sacrificii, memoriam celebrant sacrosanctâ Oblatione, & participatione Corporis & Sanguinis Domini.*

AD VIII. Sic retorqueo: Nulla fit remissio peccatorum sine sanguinis effusione: at in fide iustificante Lutherocaluinistarum non est sanguinis effusio: ergo nec per eam fit remissio peccatorum. At Apostolus loquitur de Veteri Lege, in effusione sanguinis opus ad remissionem peccatorum. Facta tamen à Christo effusio sanguinis diuersimodè applicatur nobis: Iudæis per Sacrificia cruenta typica; Christianis per Missam, aliaque sacramenta.

AD IX. Sic retorqueo subsumens: At fides, aliaque opera pia ad Dei laudem (quæ aduersariis sunt Sacrificia) saepius iterantur: ergo ea non possunt perficere cultores. At maior, (nullum Sacrificium saepius iteratum potest perficere cultores;) falsò tribuitur Apostolo; qui id de Moïsa dicebat.

QVÆSTIO LXXI.

An Oblatio Melchisedech fuerit Sacrificium, & typus Sacrificii Christi?

LUTHERANI IUXTA & CALVINIANI;
1. Assentiuntur nobis, quod Melchisedech, Rex Salem erat, & Sacerdos Altissimi. Genes. 14. 2. Negant in Sacrificium, ad gratiarum actionem pro victoriâ, obtulisse panem & vinum; sed ad corporalem Abrahæ refectionem. 3. Negant ea in oblatione fuisse typum Christi: Vnde hoc non consti-

fit in oblatione panis & vini. Calvinus, Kemnitius.

SVADENT istis. 1. Calvinus c. 18. §. 2. *Perperam trahunt ad panem & vinum illa: Erat Sacerdos Dei Altissimi: que Paulus ad benedictionem refert minoris à maiore factam.* 2. Ibid. *Si Missa typus fuisset, au Apostolus, qui minima excutit, rem adeo seriam & gravem fuisset oblitus?* 3. Kemnitius pag. 750. p. 2, *Exam.* Esto; obtulerit Deo Sacrificium Melchisedech; non tamen sequitur, Christum simile obtulisse. Nam Apostolus, *Heb. 5. & 7.* non attingit oblationem panis & vini. 4. Kemnitius. *Typus Melchisedech. consistit in his, in quibus discernuntur Melchisedech & Aaron: sed Sacrificium quotidianum panis & vini fuit in Sacerdotio Aaronico; Exo. 29. Num. 28.* 5. Illyricus: Melchisedech obtulit panem & vinum, at in Missa solum sunt species, non ipse panis ac vinum. 6. *Martyr.* Patres dicunt panem & vinum datum esse Abraham in cibum. Ergo. &c.

AUTOR. I. Melchisedech, ut Sacerdos, protulit panem & vinum sanctificatum; ac primario obtulit Deo in Sacrificium; dein Abraham ac militibus dedit, ut Sacrificii essent participes: Non autem ut Rex, communem panem protulit, in refectioem corporalem; ceu volunt Luthero-Calvinista.

II. Ille fuit typus Sacrificii incruenti Dominici; & ex parte etiam Crucenti.

I. RATIO. Quia Christus fuit verè Sacerdos secundum ordinem Melchisedech; & non secundum Aaron; ergo similis illi, non huic; scilicet in Coena offerens panem & vinum; non animalia. 2. Ita S. Patres apud Bellarm. lib. 6. 1. de Missa, c. 6.

3. Melchisedech fuit Rex iustitia, de

nomine: 2. Officio Rex Salem, id est, pacis. 3. Origine, sine patre, sine matre; 4. Duratione, Neq. initium dierum, habes neque finem. 5. Oblatione panis & vini; Ita & Christus; & plusquam Melchisedech hic.

Et hoc intendit Apostolus, scilicet. explicare Excellentiam Sacerdotii Christi supra Aaronis: ceu & Melchisedech fuit supra Aaronem. 1. Quia ille benedixit Abraham, consequenter & Aaroni, qui in lumbis Abraham fuit. 2. Quia accepit decimas ab Abrahamo. 3. Quia non habuit initium dierum aut finem. Itaque non disputabat de typo & similitudine inter Christum & Melchisedech; sed de præcellentia Sacerdotii Christi per Mosaico; quo pane & vino nil opus.

DICO AD I. Falsum dicit, nos trahere verba, *Erat enim Sacerdos Ab.* ad panem. Nam Abraham benedixit ut maior minori.

AD II. Iam patet intentio Pauli id scribentis.

AD III. Patet item ex dictis, exque Consensu S. Patrum; & ex similitudine CHRISTI cum Melchisedech.

AD IV. In Aaronico panis & vinum fuit ut pars condimentalis in altero cruento Sacrificio principali; at in Melchisedechano panis & vinum erant sola & omnis materia Sacrificii.

AD V. Species Sacramentales sunt eximie panis & vinum ob rem Contentam diuinam.

QVÆSTIO LXXII.

AN

An Missa esse Sacrificium
proprie, doceatur ex
FIGURIS?

LUTHERANI vt Kernnitiuſ p. 2. Exam pag 712.
De Agno Paſchali negat, deq; figuris aliis; quod ſpe-
ctant ad Miſſam; eò quòd in Sacrificio crucis fuerint
impletæ, cuius & typi fuerant.

SVADET iſtud, 1. Aug. lib. de Vni. Eccl. docet,
Scripturas figuratas, quòd variè exponi poſſint, non fa-
cere fidem, niſi alio Scripturæ loco explicentur. 2.
Diſſimilia ſunt plura. Nam Agni immolatio erat cru-
enta; fiebat à populo; non erat propitiatoria pro pecca-
to; ita Miſſa eſt incruenta; fit à Sacerdotibus ſolis; eſſe
propitiatoria dicitur. 3. Sacrificia Vet. Teſtam fue-
runt typi pro Sacrificio crucis, non pro Euchariftia; im-
pletiq; ſunt in Cruce, nil eſt ſuper pro Euchariftia im-
plendum.

AUTOR. I. Celebratio Agni Pa-
ſchalis figura fuit Euchariftiæ: quod
Kernnitiuſ negat: At illa erat immola-
tio victimæ oblatæ Deo: ergo celebratio
Euchariftiæ, eſt quædam victimæ oblatæ
Deo immolatio: vt figura reſpondeat fig-
urato. 1. Maior, I. Cor. 5. Etenim Paſcha
noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Itaque epu-
lemur. Ecce figuram & veritatem. At
ante paſſionem fuit epulū, ergo ante hoc
immolatio & peracta eſt in Sacrificio
Chriſti incruenta; quæ Miſſa fuit. 2. De-
inde Agnus immolabatur luna 14. ad ve-
ſperam: in memoriam Tranſitus Ange-
li per mortes; māducabatur à circumci-
ſis, & his mundis. Ita & Euchariftia prius
immolatur in memoriam paſſi Chriſti,
manducatur, &c. Eſto fuerit typus hic in
Cruce impletus; Miſſa eſt & huius repræ-
ſentatio cruenti, & prioris incruenti Sa-
crifici, 3. Ita & S. Patres atteſtantur.
Bell. l. 1. c. 7.

II. Exod. 24. Poſt datam in Syna legem,
& promiſſiones factas, ſancitū fœ-
dus fuit ſolenni Sacrificio & ſanguinis
adſperſione: *Hic eſt ſanguis Teſtamenti,*

quod mandauit ad vos Deus. Ita & in Cœ-
na Sacra: *Hic calix nouum Teſtamentum eſt
in meo Sanguine.* Vnde ſic erroneè Luth-
erani: *Cœna eſt Teſtamentum Chriſti; ergo nō
eſt Sacrificium.* Quin contra infero: ergo
eſt & Sacrificium. Vt enim Sanguis Te-
ſtamenti erat ſanguis Sacrificii prægreſſi:
ita & Euchariftia eſt ex præuio Miſſæ Sa-
crificio.

2. Paria ecce: Teſtamentum fit à vi-
uo; à libero, ſuique iuris: Mandante quid
hæredibus: Relinquente promiſſam hæ-
reditatem: Teſtes adhibente: Dicente ſe
Teſtari: Instrumentum public. confici-
ente. Ita Chriſtus in Cœna vixit; in cru-
ce mortuus eſt: liber erat: dedit mandatū
dilectionis: promiſit, *quod tradetur in re-
miſſionem peccatorum.* Teſtes erant Apo-
ſtoli: Se teſtari dixit, *Hic eſt Sanguis meus No-
ui Teſtam:* Instrumentum public. ſuit S.
Cœnæ inſtitutio. Hæc eadem & in Cru-
ce peracta ſunt: Ergo vtrobique Sacrifici-
um perpetratum eſt, prius Cruentum,
Incruentū poſteri⁹: Sicq; figura cōpleta.

DICO AD I. Scriptura figuras tri-
fariam explicat: 1. Immediatè poſt figu-
ram; vt Dominus in parabolis fecit. 2.
Scriptura teſtante Eccleſiæ explicatiōe
ſibi eſſe conformem, non contrariam.
Teſte Aug l. 1. contra Creſcon. c. 33. 3. Si-
cubi colligitur implendam figuram eſſe
completam. Atque his modis rectè ex
figuris facimus fidem probabilitatis mi-
nimum, ſæpe certam.

AD II. Non omnia, quæ in Agno-
ſcebant, rei figuratæ conueniūt; quia alia
in typis aliis prænotata ſunt rectius: vt in
Manna, aut Melchisedechana, &c. Et ca-
dem in figura quædā rectius quadrāt Cru-
ento, alia Incruento Chriſti ſacrificio: Vt
illa de Agno, &c. Ss 2 AD

AD III. Iam liquet eisdem fuisse typos etiam Cœnæ seu Eucharistiæ: testibus S. Patribus.

QVÆSTIO LXXIII.

An Missa Sacrificium esse doceatur ex PROPHETIIS?

LUTHERO-CALVINISTÆ perpendunt Vaticinia impleri esse in Sacrificio Crucis: Deinde pleraque intelligenda de spiritali Sacrificio bonorum operum ad laudem Dei.

SVADENT istis de Malachia. 1. Malach. non dicit, Sacrificulum debere mimis gestibus in pane & vino representare passionem Christi. 2. Malach. dicit in genere futurum Sacrificium mundum: non explicat, quale. At in Novo Testamento sunt solum spiritalia, Huc citant S. Patres.

AUTOR. Prophetiæ sunt de Sacrificio S. Cœnæ propriè dicto; non de improprio spiritali. 1. Malach. 1. Offeritur super altare meum panem pollutum, cæcū, claudum, &c. At verò; In omni loco sacrificatur, & Offeritur Nomini meo Oblatio munda; scil. Corpus & Sanguis Christi: quod immundum esse nunquam potest. Estq; Noua oblatio: At Caluino Inst. l. 4. c. 12 §. 4. & c. 15. §. 3. sunt sordes, inquinamenta: Lutheranis, etiam peccata: Nec ea noua sunt, cum in lege & Naturæ, & Mosaica fuerint frequentata. Itaque confertur ibi figuratum Sacrificium cum figurato.

AD SVASIONES. liquet ex hisce refutatio: quæ Patribus vtuntur falsariè.

Cætera documenta ex Prophetiis, ex Prædictione Christi, Ioann. 4. ex Institutione Cœnæ, ex Vsu Apostolorum, Videtur in meo Antichristo p. 3. q. 27.

QVÆSTIO LXXIV.

An Missam esse propriè dictum Sacrificium doceatur ex Antiquitatibus Ecclesiasticis?

LUTHERANI & CALVINISTÆ eleuare student ac eludere Varias Antiquitates Ecclesiasticas, Sacrificii Incurrentes testes, duplici præsertim commento vano: Aut esse testimonia Sacramenti Eucharistiæ; non Sacrificii Missæ; Aut monumenta Vnici Crucis Sacrificii in Cruce.

I. LUTHERVS de capt. Bab. c. 1. timide ait; Patres forsitan vocant Sacrificium Orationes ad Cœnam fieri solitas; &c. Si nihil habetur, quod dicatur, iustus est omnia negare, quam Missam esse Sacrificium concedere. Lib. de abroganda Missa. Proferor aduersus eamatos, quod contra Ritum Ecclesiæ & Statuta Patrum docuerim; nihil horum me auditurum. Lib. contra Regem Angliæ. Dicta Patrum inducit Rex pro Missario Sacrificio, & ridet meam stultitiam, quod solus vultim spero pra omnibus. Hoc est quod dixi; Thomisticos asinos habere nihil, quod producant, nisi Multitudinem hominum, & Vsum Antiquum. Ibid. ait se nil curare, licet mille Augustini, mille Cypriani contra se stent. Lib. de Missa priuata. Hic non moramur, si clament Ecclesiæ, Ecclesiæ, Patres, Patres: Quia hominum dicta & facta nihil in tam magnis causis curamus. Scimus enim ipsos Prophetas lapsos esse, adeoq; Apostolos. Verbo Christi iudicamus Ecclesiam, Apostolos, ad. og. ipsos Angeli.

CALVINVS Inst. l. 4. c. 18. §. 10. In initio, ait Sacramentū Eucharistiæ Patres vocant Sacrificium quia est memoriale Sacrificii Crucis. Ita & Kemnit. 2. Quia Veteres video alio hanc Memoriam detorsisse, quam Institutionis Domini conueniebat (quod repetita Immolationis faciem præ se ferebat:) nihil tutius, quam in simplice Dei ordinatione acquiescere. Et §. 12. Certè si cogitamus, Domini, non hominum Cœnam esse, non est cur vllā hominum autoritate, vel annorum præscriptione patiamur nos ab illa dimoueri.

II. KEMNITIVS par. 2. Exam. pag. 782. Negari non potest, Veteres, quando loquuntur de celebratione Cœnæ, usurpare vocabula Sacrificii, Immolationis, Oblationis, Hostiæ, Victimæ, &c. Vt tamen eludat, quatuor figit.

git. 1. Histrionicam illam Missæ gestulationem ex Patribus doceri non posse. 2. Patres sic explicari, quod loquantur *Vel* de eleemosyna: *Vel* de Precibus Cœnæ: *Vel* de Gratiâ actione: *Vel* de prædicatione mortis Christi: *Vel* de exercitiis pietatis variis: *Vel* de Oblatione, quâ fideles seiplos Deo vouere solebant. 3. Quia diserte dicunt, in S. Mensa situm esse Agnum Dei inueni- tẽ immolatum ait, *Ego verò non nego hoc*: Et fingit tria. 1. Chistum esse Sacrificium propitiatorium: Actionem Cœnæ dici Sa- crificium, quia Consecratio & Distributio Cœnæ fit. 2. Quod sit Commemoratio Cruenti Sacrificii. 3. Demum causam de- sperans ait: *Neg, Veterum, qualescunq, senten- tia; sed Scriptura Canonica est regula fidei, & iudicij in hac controuersia.*

III. LUTHERANI, vt Kemnitius vult, Vocem *Sacerdos, Sacerdotium*, Patribus capi pro ministerio prædicationes, & Cœnæ: non pro Sacrificiali Missa.

IV. CALVINUS *ibid.* mentitur, Vete- res honorem *Sacerdotij* sic vni Christo tribuisse; vt Antichristi vocem putarint, teste *Aug. l. 2. contra Parmen. c. 8.* si quis Episcopum fecisset intercessorem inter Deum & homines. *ibid.* 11. *Imitati sunt propius Iudaicum Sacri- ficandi morem, quam aut ordinarat Christus; aut Euangelij ratio ferebat*: de Liturgiis S. Iac. Clem. Basil. Chryl. &c. loquitur.

AUTOR. I. S. Patres, de Eucharistia loquentes, his vtuntur vocibus: *Sacrificium, Oblatio, Immolatio, Hostia, Vi- ctima: Offerre, Sacrificare, Immolare.* II. Altaria coluerunt & coluerunt iidẽ Sacrificiis: supponunt igitur Eucharisti- am esse Sacrificium. III. S. Patres, Mi- nistros, qui Euch. offerunt vocarunt, *Sacerdotes*; eorum Ministerium, *Sacerdotiũ*: At Sacerdotum munus proprium est, *Offerre Sacrificium.* Hebr. 5. 1. & 8. 1. IV. LITURGIA per antiquæ S. Iacobi,

Clementis, Basilii, Chrysostomi, & Am- brosii l. 5. & 6. de *Sacramentis*, expositio earum. &c. testantium Missæ Sacrificiũ. V. S. Patres Eucharistiam pro aliis in Sa- crificio offerebant, offerendumque do- cent; quod de Baptismo aliisque Sacra- mentis nequaquam. VI. Tanta est Legis seu Religionis coniunctio cum Sa- crificio; vt separari nequeant: Nulla enim gens, natio, Religioe vnquam ca- ruit Sacrificio: at si tollas Missam, Chri- stianis nullum erit externum. *Bell. l. 1. c. 20. 21.* VII. Consensus Ecclesiæ do- cet Missam semper, & vnicum fuisse Christianis Sacrificium. Idque fatetur Lutherus *lib. contra Regem Angliæ*: Calui- nus *ibid.* §. 1. Kemnitius. &c.

DICO AD I. Contemptus S. Pa- trum Lutherò Calvinistas arguit hære- sios, & Defectionis Antichristianæ.

AD II. Status quæstionis non est de Ritibus Missæ; verum de Substantia. At quæ coaceruat Kemnitius, ea cunctis Christianis vtriusque sexus sunt cõmu- nia: Offerre verò sacrificium solius esse Sacerdotii volunt rectè S. Patres. 2. *De- inde*: Si actio Cœnæ ideo diceretur Sa- crificium, quia est Sacra Actio; iam Sa- crificium esset & Baptismus, omni que actio pia: quod contra omnem vsum lo- quendi est, piam quamque actionem di- cere Oblationem: quam solam Augustinus & Cyprianus vocant Sacrificiũ Deo factum. 3. *Et mentitur* Kemnitius, ab eis Sacrificium dici Eucharistiæ distri- bitionem. 4. *Item idem mentitur*, Obla- tionem & Sacrificia à S. Patribus solum intelligi de Sacrificio Crucis; & non de Missa: ideoque Cœnam esse Sacrificium duntaxat Commemoratiuum. *Bell. c. 15.*

AD III. Sciens falſum dicit: quaſi S. Patres neſciſſent diſtinguere inter Concionatorem, & Sacerdotem. Heb. 5. *Omnis Pontifex conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum; ut offerat dona & Sacrificia.* Sic & Heb. 8.

AD IV. Sacerdotes non vocantur propriè Mediatores per modum *Redemptionis*, ſed per modum *Deprecationis*. Nec; Miſſa eſt Sacrificium ad morem Iudaicum; ſed Veritas typicorum Sacrificiorum; quæ omnia Chriſtus in Cruce conſummauit, & antiquauit. Crucis Sacrificium vero non fuit proprium & vnicum Chriſtianiſ; ſed Commune omnibus veris Religionibus, quæ in lege naturæ, Moyſiſque fuit; nam Sacrificia vtriuſque legis reſpectarunt ad hoc Crucis.

QVÆSTIO LXXV.

An in aliqua Miſſa parte conſiſtat Eſſentia Sacrificii?

LUTHERANI item & CALVINIANI Catholicorum vtuntur & diuerſitate ſententiarum, & argumentis; quæ nos exercitii gratia mouemus: ipſi, à diuiſis partibus ſingulis ad totum: Male.

AUTOR. I. OBLATIO panis & vini pertinet ad Integritatem Sacrificii; nõ ad Eſſentiam. Quia licet omittatur caſu Offeritorium; verum tamen erit Sacrificium. Nam Corpus & Sanguis Chriſti ſunt propriè materiale quod offertur. Sic omnes. CONSECRATIO materiæ vtriuſque iunctim, eſt formalis Eſſentia Sacrificii; ſed probabilius Partialis, quàm Totalis. OBLATIO ſecunda id eſt, Eleuatio eſt item pars formalis. Sic omnes. FRACTIO eſt pars integrans:

Nam ſi in Calicem S. incideret tota S. Hoſtia, relinquenda foret, non frangenda; & verum tamen eſſet Sacrificium. SVMTIO. à Conſecrante facienda, pars eſt Eſſentialis.

RATIO. Quia tria requiruntur ad Sacrificium: 1. Ut res profana fiat ſacra per Conſecrationem. 2. Ut res ſacrata offeratur Deo. 3. Ut res oblata mutetur, aut ordinetur ad veram externam mutationem *D Th 2. 2 q 85. art 3.*

II. CONSECRATIO potiffimum eſt Eſſentia Sacramenti; ita tamen vt includat præuiam Oblationem, & ſequentem mutationem, ſeu ſumtionem. I. Quia nihil in Miſſa tam fit in perſona Chriſti, quàm Conſecratio: vt qui ipſe Conſecrauit. 2. Quia Apoſtoli, eadem proferendo verba, conſecrarunt; & vt Dominus, ſumferunt.

QVÆSTIO LXXVI.

An Miſſa ſit Propitiatorium, & Impetratorium Sacrificium?

LUTHERVS *l de Capt. Babyl. c 1.* In Confeſſ. Aug. *art. de Miſſa: Confeſſ. Wirtemb. c. 16.* Item

CALVINVS *Inſtit l. 4. c. 18. §. 13. 14. 15.* Kemnitius *p. 2. Exam. in Seſſ. 22.* Cœnæ diſtributionem, & Manducationem eſſe eucharifticam & lauenticam, vt pote ad laudem Dei factam, facile annunt. At vel eſſe Sacrificium propriè dictum, vel Propitiatorium, aut Impetratorium, pernegant.

SVADENTQ; illis. 1. Lutherus. *Non pot. ſt vnus pro altero baptizari; ergo nec ſumtio Euchariftiæ vnus pro alio fieri: non igitur Miſſa eſt propitiatoria. Quia Communio vnus prodeſſet alteri.* 2. Kemnitius. *Si Miſſa eſſet propitiatoria pro remiſſione peccatorum, vile eſſet non accedere Sacramenta pro remiſſione peccatorum percipienda facilius & ſe-*

& securius. 3. Multę Missę dicuntur pro peccatoribus, qui tamen non recipiunt donum pœnitentię: non igitur hoc conferunt Missę ex opere operato.

AUTOR. I. Missa verè propitiatorium est sacrificium. 1. Teste S. Scriptura in meo *Antichristo* p. 3. q. 28. 2. Ita S. Patres. S. Iacobus in Liturgia: *Offerimus Tibi incruentum Sacrificium pro peccatis nostris, & pro ignorantis populi.* &c. Sic quã Gręci, quã Latini.

II. Idem est & Impetratorium: 1. Teste utroque Testamento, in meo *Antichristo*. 2. Testibus Liturgiis S. Iacobi Clementis, Basilii, Chrysostomi, ac S. Patribus. 3. Ratio. Quod enim efficax est peccatis remittendis; id magis est pro impetrandis bonis ab datore vtrò parato Deo.

III. Etsi Sacrificium vim habeat magnam impetrandi ex opere operantis: eò, quòd omnis actio bona, est grata Deo, ac meritoria; Vis tamen Missę potissima est ex opere operato, id est, ex seipsa. Ratio *Concil. Trident. Sess. 22. Can. 2.* Quia eadem est Hostia, & Offerens idem principalis, qui in Cruce, Christus, ex quo effectus principalis dependet.

AT NOTA. Valor ex opere operato bifariam in re aliqua reperitur. 1. *Instrumentaliter* in Sacramentis, quę instrumenta sunt & efficiunt immediatè, per modum nature, gratiam, ad quam sunt instituta. 2. *Infallibiliter*; sed non instrumentaliter, nec efficienter & immediatè; sed infallibiliter tamen & independenter à bonitate ministri. Sic effectum producit Sacrificium, Deum placans, qui ob id impertit donū pœ-

nitentię mediatè. *D. Thomas 4. di. 12. quest. 2. artic. 2.* Ratio; quia Sacrificium arę non habet vim maiorem Sacrificio Crucis: at hoc non immediatè, nec Efficienter iustificauit omnes, pro quibus offerebatur; sed sufficienter solū impetrando & merendo. Alioquin omnes vniuersim essent saluati; pro quibus est passus.

DICO AD I. Sacramenta sũnt instituta vt prosint suscipientibus ea: Sacrificium verò etiam aliis prodesse datum est: quia per modum Orationis fit pro aliis; prodestque Sacrificanti soli quã sumit sacramentum; at quã Consummat Sacrificium sumtione, prodest & aliis.

AD II. Iam dixi. Si Missa immediatè peccata remitteret, valeret argumentum; iam id præstant ad hoc instituta Sacramenta.

AD III. Missa infallibiliter impetrat nouum auxilium conuersionis peccatori: sed hoc variè operatur, pro peccatorum dispositiõne.

Q V Æ S T I O LXXVII.

An ritè pro Purgatoriis Sacrificetur?

LVTHERANI & CALVINIANI per uacaciter negant.

SVADENT Negationem. I. *Kemnit. in Exam. p. 2. Caluinus in Antidoto articulorũ Parisensium.* De usu Eucharistię loquens ait: *Accipite, & manducate: netrũ possunt mortui ergo.*

II. *Kemnitius*; Chrysostomi sententia, hunc ritum esse ab Apostolis, falsa videtur. 1. Quia Apostolica ea Constitutio in nulla S. Scriptura reperitur. 2. Quia S. Hieron. & Greg. dicunt Apostolos ad Orationẽ Dominicam sacrificasse. 3. Quia *Tertullianus*

nus

nus *l. de Coronam.* ait, hunc ritum ex Consuetudine profluxisse.

III. Mortuorum in adione Cœnæ facta commemoratio fuit; sed quod pertinerent ad Corpus Ecclesiæ, & Communionem Sanctorum; non vt refrigerium & propitiatio eis fieret.

AUTOR. 1. Mach. 12. *Sancta & salubris est cogitatio, pro defunctis exorare in Sacrificio, vt à peccatis, i. peccatorum peccatis soluantur.* Ideo Iudas Machabeus iussit offerri Sacrificium pro peccatis mortuorum. 1. Qui liber improbè negatur à Luthero. Calvinistis esse canonicus. Esto tamen; minimùm historicus docet per antiquam esse Consuetudinem sacrificandi pro defunctis; quam nec Christus, nec Apostolus vllus, nec S. Patrū quisquā reprehendit: quin laudant. 2. Traditio, mosq; peruerus est Ecclesiæ, & is Vniuersalis: cuius contrarium mendaciter affirmat Kemnitiu p. 2. *Exam. Trid. de Purg.* S. Chryl. hom. 69 ad Antioch. pop. *Non temerè hæc ab Apostolis sancita fuerunt, vt in tremendis Mysteriis fiat defunctorum commemoratio.* Sic Liturgia Iacobi & Clementis. 4. Aërius hæresiarcha, dānatus ab Ecclesia, primus docuit, non esse pro defunctis sacrificandum. 5. Consent. Vniuersalis S. Patrum illuc incumbit. Vide *Geneal. p. 3. q. 17.*

DICO AD I. Defuncti vt participare nequeunt de carne sacrificii, de Fructu tamen possunt. Idque dicebat Dominus, quibus præbebat Sacramentum; non iis, pro quibus offerebat Sacrificium.

AD II. Traditionem hanc refert S. Chryl. ad Apostolos, non ad Scripturam: in hac si foret, traditio non esset. Est tamen etiam in 2. Mach. 12. Esto: dixerit

id S. Gregorius: nil infert. S. Hier. non scripsit. Tertullianus dicit ex Consuetudine hunc ritum esse retentum, fluxisse inde non dicit; finxit Kemnitiu.

AD III. Item fingit idem contra nubem S. Patrum. Aug. in Enchirid. c. 110. *Pro non valdè malis Propitiatio est.* Neque enim pro Sanctis sacrificari vquam dicunt Patres.

QVÆSTIO LXXVIII.

An repugnet Institutioni Miſſæ, vt in ea Sanctorum fiant memoria?

LUTHERANI maximè Kemnitiu p. 2. *Exam.* pag. 818 ad illa verba S. Aug. 8. Ciu. c. 27. *Nos Martyribus non constituimus templa, Sacerdotia, Sacra, & Sacrificia.* Subiungit mendacitè: *Atqui hoc in Caparua factum est, & adhuc defenditur.* Idem pag. 80. *Docent Papistæ, S. Cœnam institutam esse, vt in eius celebratione, ne inuocentur Sancti.*

SVADET Iſtis. Kemnitiu pag. 710. *Christus dicit: Hoc facite, non in Sanctorum, sed in Mei commemorationem.* 2. *Ideo se tradidit in Cœna, vt misericordiam consequamur per merita vnicæ Oblationis Christi; ergo profanatur Cœna, cum à Deo petitur, vt per merita & preces Sanctorum, in omnibus diuina protectionis muniamur auxilio.* 3. Aug. 22. Ciu. c. 10. *ait: In à Sacerdote Sanctos nominati quidem; nullo modo autem Inuocari. &c.*

AUTOR. I. Non repugnat S. Cœnæ Institutioni, vt in ea Sancti honorentur. 1. Quia, 1. *Tim. 2.* iubet fieri Orationes, vt gratiarum actiones in Sacrificio: hæc cum fiant acceptis beneficiis, sitque in his præcipuum, Sanctos in cœlum assumptos esse: quid ni pro iis Deo gratias reddamus? 2. Ita vsitarunt Liturgiæ, S. Iacobi, Clementis, Basilii, Chrysostomi. 3. Id S. Patres tradiderunt, commendarunt. Et illius multiplex constat vtilitas. Vide *Bell. l. 2. c. 8.*

II. Non repugnat eidem Sanctos in cœluocari; Non, vt ipsis Oblatio fiat; quod

quod nequit citra idololatriam: Nec, vt preces ad eos dirigamus dicendo: S. Petre ora pro me: Sed vt preces ad Deū dirigamus, à quo petimus adiuuari etiā Sanctis intercedentibus. Hoc arguunt hæretici. 1. A hoc S. Patres docuerunt, & vsurparunt in suis Liturgiis. 2. Ratio fauet. Nam Sācti possunt orare pro nobis, & orant: bonum igitur est id ipsum petere abs Deo, vt mediorum vnum salutis nostræ: Sicut petere licet bonos in terris doctores, reges. &c. Antecedens dant Lutherani & Calviniani; licet negēt eos nostras audire preces &c. De hoc parte 1.

DICO AD I. Neque dixit Dominus: Hoc facite in meam SOLIUS cōmemorationem. Neque potest in sanctorum memoriam directè sacrificari; cum Sacrificium sit ad commemorationē mortis Christi; non sanctorum, nisi quatenus hīc in morte Christi vicerint mortem moriendo: quod est sacrificium actionis gratiarum.

AD II. Gradu longè inferiore supplicamus per merita sanctorum, quàm per merita Christi passi: nam hoc latreuticū; istud per Duliam duntaxat. &c.

AD III. Affingit id S. Augustino Kemnitius. Vide plura talia in meo Antipap. p. 3. q. 7.

QVÆSTIO LXXIX.

An Priuata Missa sint à Deo permissa?

LUTHERANI post Lutherum negant: vt Brent. in Confess. Wirtemb. Melanch. in Confess. Aug. Kemnit. p. 2. Exam. pag. 338. &c. Piget hac eorum blasphemiam commota reddere.

SVADENT istis. 1. Kemnit. pag. 862. Hoc facite, &c. Consecrantes & Distribuentes: ergo Consecrare, & non Distribueret, Cœnam profanaret. Nam, Act. 2.

Cœna per fractionem describitur, id est, dispensationem; sic & 1. Cor. 10. Et 1. Cor. 11. priuatas Cœnas opponit Dominus: Hic locus, ait, tanquam fulmen proferunt priuatas Pontificiorum Missas. Et clarissima ibi sententia Chrysostomi: Quod à Domini cum est, priuatum fuerunt. Cœna enim Domini debet esse Communis. 2. Commentum Cœnæ sine distributione, quod tamen ea profert presentibus; veteribus ignotum fuit. Chysl. hom. 3. in Ephes. Frustra habetur Oblatio quotidiana, cum nemo sit, qui simul particeps. Ibid. Quisquis Mysteriorum confors non est, impudens & improbus adstat. &c. 3. Canon 19. Apostoli excommunicantur, qui per adā Consecratione non permanent in Ecclesia. Sic & de Consecr. dist. 2. Ergo Missa priuata fuerunt prohibita. &c.

AVTOR. Missa dicitur sed modis Priuata. 1. A Loco seu oratorio priuato: Sic Dominus S. Cœnam instituit in domo priuata: & sub XII. Cæsaribus persecutis onibus pleræque; sic priuatim sunt celebrata. 2. A Tempore: Vt publica sit, quæ festis; priuata quæ sit profestis diebus. At ideo, Daniel. 13. dicitur Iuge Sacrificium, quod sit quotidianum. 3. A Fine: quia pro re aut persona fiat priuata. Et Missa si vni applicata tamen publica est, quia ab publico sit Ministro maximam partem pro tota Ecclesia. Sic in Vet. Test. Sacrificia agebantur pro priuatis causis. Leu. 4. 5. Job. 1. & 42. 2. Mach. 3. 4. A paucitate adstantium. Sic S. Augustini presbyter in casa rustica sacrificauit. l. 22. Civ. c. 8. Et mētitur Melanchthon in Apolog. Conf. tempore S. Gregorii priuatas Missas fuisse ignoratas. 5. Comparatione Missæ Solennis, præter quam alia in eodem templo leguntur. At sic & in Vet. Test. Ipsi venit: inque priuatiua Ecclesia hucusque; teste altarium frequentia. 6. Priuata Missa est, in qua solus Sacerdos communicat. Atque hanc maximè hæretici negant licitam. At S. Cœna fuit non solum Sacramentum; sed & Sacrificium: Sed & hoc non agnoscunt aduersarii. Sacrificium autem in se publicum semper

T t est

est Myfterium pro salute publica, omni- que populo peractum à Sacerdote, id est, Ministro publico.

DICO AD I. Præceptum Domini est affirmatiuum pro loco, tempore, per- sona. &c. Nec iussit semper iunctim, *Face- re & Distribuerè*; nec vetuit *Facere sine Di- stribuere*. Quia Sacrificium & Sacramen- tum administrare diuersa sunt, vt simul esse possint, non debeant; minus sunt i- dem. Neque Fractio est distributio Sa- cramenti, sed partialis actio Sacrificii. Nec *1. Cor. 10.* describitur ritus Cœnæ per- agendæ; sed participatio Mentæ Domi- ni & dæmoniorum inuicem opponitur. Et, *1. Cor. 11.* Cœnam priuatam vocat cõ- uiuium, in quo *vnus esurit, alius ebrius est.* Nam, more Domini, cum vespertinis Cœnis Synaxes Sacras agebant. Ita *S. Chryostomus.*

AD II. Falsum: nam Concilium A- gathente ante mille annos, Missarū me- minit, quibus nulla fiebat distributio. Chryostomus arguit raritatem cõmun- icantium; & Oblationem ait frustra fie- ri, non in se; sed quatenus ordinatur ad Dispensationem communicantiū. De- inde idem docet sapè, Sacrificium etiam prodesse defunctis, & absentibus viuis; qui tamen non communicant Sacra- mentaliter.

AD III. Isti Canonès iubent, vt cõ- municetur in Missis; non vetant Sacrifi- cari sine communicantibus. Et adhuc arguimus excusatores è Missis nondum finitis.

QVÆSTIO LXXX.

Num Circumstantia Sacrificii sint to- lerabiles?

KEMNITIVS pag. 883. Missas non vulgari lingua- patriari & agiat, vt suspèctas. II. Submissa voce legi, vult esse contra Domini institutionem; qui iussit Cœnam fieri per Annunciationem, ipso clarè *S. Verba* pronunciantem. 2. Quòd Cœnæ actio esse visibilis de- beat: ergo & pronunciatio audibilis.

III. LUTHERVS *Capt. Bab. c. de Euch. ait.* 1. Missa cõ magis est Christiana, quò simplicior est, simili- orque Missæ Christi, sine pompa vestium, gestuum, cantuum. &c. 2. Non tamen calumniandam Eccle- siam ob ritus antiquos. 3. Ceremonias sine fide esse irritabula impietatis.

IV. Kemnitius pag. 882. quadruplices Missæ distin- guit Ceremonias. 1. *In S. Scriptura mandatu.* Vt Ac- cipere, Benedicere, Manducare, Mortem Domini an- nunciare. 2. *Pias licet non scriptæ sint;* vt psalmi, lectiones, preces. 3. *Superstitiosas & impias;* vt pro defunctis offerre: Sacrificare, Sanctos inuocare. 4. *Adiaphoras;* vt vestes, vasa, ornamenta.

AUTOR. I. LATINA, Græca, He- braica Lingua, non Vulgaris, est apta Di- uinis, præsertim in Missa. 1. Quia Sa- crificium est Actio Oblationis, Cõsecre- tionis, & sumtionis: ad Deum colendū magis, quàm instruendum populum. 2. Conceptis verbis sacrificandū est: at vul- gares linguæ per se pe variant; Et tollere- tur communicatio Ecclesiarū. Gallus n. non posset in Germania sacrificare. &c.

II. Submissa legi est ad reuerentiam Mysteriorum ait *S. Basil. l. de Spir. c. 7.* 2. Missæ Iacobi, Clementis, Basilii, Chryso- stomi præscribunt quædam submissæ le- gi. Vt & *Leu. 16.* intra velum à solo Incen- sum offerebatur. 3. Et Christus Sacrifi- cium Crucis silentio magis peregit, quàm clamore. Et memorandæ mortis Domi- ni Annunciatio sit Actione magis, quàm sermone extra Prædicationē Dominum autē sic loqui oportuit, vt doceret Apo- stolos. 4. Neque verba in Sacrificio re- quiruntur, quòd ipsa sint Sacrificium; sed vt Christi præsentiam nobis efficiant: 5. Neque Dominus præcepit audiri; sed verbis *Hoc facite:* & hoc Sacerdotis inter- est, non populi. III.

III. Lutheri dictum secundum euerit primum. Tertium verum est: nam sine fide impossibile est placere Deo. At fidei specialem putat de remissis peccatis cuiusque: Hæc damnatur à Concil. Trid. Sess. 22. Can. ult. 2. Kemnitium in tertio errare liquet supra: de quarto, plures illi reiciunt: Necessarias esse negant vi præcepti Ecclesiæ: Vim eis nullam tribuunt. Mèdantia Kemnitii vide in meo Antipap. p. 3. q. 7. De singularum ceremoniarum Antiquitate, &c. Bill. l. 2. c. 14. 15. 16. 7. &c.

IX. DE PŒNITENTIA.

QVÆSTIO LXXXI.

An Pœnitentiâ Sacramentum sit propriè dictum?

LVTHERVVS lib. de Capt. Babyl. timidè negat, & variat. 1. Neganda mihi sunt VII. Sacramenta, & tantum tria pro tempore ponenda: Bapt. Pœn. Panis. Ib. d. in fine. Propriè Sacramenta vocari visum est, quæ annexis signis promissa sunt. Quo sit, ut, si rigide loqui volumus, tantum duo sint, Bapt. & Panis. Nam Pœnitentiâ signo visibili & diuinitus instituto caret: nec aliud esse dixi, nisi viam ac reditum ad Baptismum. 2. Alibi esse dicitur Sacramentum, anno 1545.

MELANCHTHON in Locis anno 1522. negat. Pœnitentiâ non est signum: est enim vetustatis nostra mortificatio, & renouatio Spiritus; Sacramentum eius vel signum non aliud est, nisi Baptismus. Idem tamen libris de in edictis cum Luthero asseruit esse Sacramentum.

ILLYRICVS in apol. Conf. Antwerp c. 18. Kemni. p. 2. Exam. pag. 903. scribere audent. Confess. Augustinam non agnoscere Pœn. Sacramentum. Nimirum quia Lutherus & Melan. h. priorem suum errorem reuocarunt: ac Pœnitentiâ negatam asseruerunt.

II. ZWINGLIVS lib. de vera & falsa relig. cap. de Sacram. respuit Pœnit. dicere Sacramentum. CALVINVS Inst. l. 4. c. 19. §. 15. plura aggerit argumenta. Item in Antid. Trident. Sess. 6. c. 15. Beza in Confess. c. 7. a. 11.

III. LVTHERANI multi Calvinizant in

hoc, licet iurant in Confessionem Augustinam: Vt Nicolaus Selneckerus in p. 2. Pædagogia. Wigandus, Illyricus, Kemn. in 1. disput. de Pœnitentiâ. &c. Vide in Genealog. p. 3. q. 19.

SVADENTISTIS CALVINISTÆ 1. Calvinus Inst. l. 4. c. 19. §. 15. &c. Romanenses Scholastici anxie in reperiendo hic Sacramento desudant. Nodum in scirpo. Quod tamen optimum habent, rem incertam, opinionumque varietate confusam relinquunt. 2. Dicunt esse Sacramentum; sed non est ceremonia externa à Domino instituta ad fidei nostræ confirmationem, &c. Qui tale in ipso Augustino, vident, quod pœnitentiâ Sacramentum vocant? 3. Nego iure haberi Sacramentum primum, quod nulla Dei promissio singularis ad hanc rem extet. 4. Deinde quod, quæcumque hic ceremonia proferratur, merum sit hominum inuentum, mendacium, & impostura.

5. Kemnitius par. 2. Exam. pag. 903. Ex diuina Institutione non habet tale externum elementum, quale in Baptismo & Euchariſtia, quod ad integram definitionem, & genuinam proprietatem Sacramenti pertinet. 6. Sacramentum Pœnitentiæ non habet fundamentum in Vet. Testamento, in quo fuit contritio & confessio; neque tamen idcirco Sacramentum: licet etiam absoluerit Nathan Dauidem. Licet Petrus Act. 10. Paulus, Act. 26. dicant se pœnitentiâ & remissione peccatorum non aliter docuisse, quàm prophetæ. Neque Pœnitentiâ habet fundamentum in prædicatione Baptistæ, & Christi. 7. Neque in hisce, Ioan. 20. Quorum remisistis peccata. &c. Neque in doctrina Apostolorum aut exemplis, teste Paulo Act. 26. Petro, Act. 10. Vanum & falsum est Apostolos etiam docuisse pœnitentiâ quoad substantialia, quæ impii ante Baptismum ad Deum conuertuntur, & quæ lapsi post Baptismum redeant in gratiam.

AUTOR. Pœnitentiâ est propriè dictum Sacramentum: I. Ioan. 20. Quorum remisistis, &c. Vide in Antichristo p. 3. q. 29.

Tt 2 Ad.

Aduersarii omnes contendunt hîc agi de Remissione per Prædicationem fidei excitatricem; non de Iudiciaria. Calvinus in *Antid. Trid. Sess. 6. C. 14.* agi de ea, quæ fit per prædicationem in conuersionem Infidelium ad fidem, & per Baptismum ad Ecclesiam. Sic & Kemnitius pag. 915. Qui tamen, etiam Fidelibus remittendi peccata, ait datam hic potestatem.

D I C O, Explicatio loci prior est Cyrilli, cum intelligentis de & Infidelibus, & Fidelibus facienda remissione: At diuersimodè istis, per Baptismum; his per Riturum Pœnitentiæ: Vtrisque per Sacramentum, non idem, sed diuersum, scilicet Ritu diuerso: Nam & Kemnit. pag. 917. & Calvinus *Inst. l. 3. cap. 4. §. 12.* agnoscunt hinc colligi priuatam Absolutionem à Domino institutam.

Posterior expositio, de solis Fidelibus absoluendis, est probabilior. 1. Quia Ioannes non solet repetere, quæ priores Euangelistæ scripserunt: at Matthæus & Marcus iam scripserunt de Baptismo: de Pœnitentiæ Sacramento adhuc nullus. 2. Fatentur etiam Aduersarii, hîc dari potestatem Clauium: at hæc non est ad Baptismum necessaria; sed ad Pœnitentiã; Estque propriè Ecclesiasticorum, at baptizandi potestas est etiam laicorum. 3. Clauium potestas est Iudiciaria: at de Infidelibus non iudicant Christiani: 1. Corinth. 6. *Quid ad me de his, qui foris sunt, iudicare.* Ita S. Patres Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, Ambrosi⁹. &c. Atque hæc expositio euacuat omnes obstringillationes Kemnitii: addito; Lucam, Act. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque,* loqui de pœnitentia Infidelium ante Baptismum; Ioannem 20. de pœnitentia fidelium post Baptismum.

Porro idem docco ex triplice definitione Sacramenti.

II. Sacramentum est signum visibile sacræ rei, sc. gratiæ iustificantis quam cõfert. At Confessio pœnitentis, & Verbum Absoluentis sunt signa gratiæ iustificantis; illa, animi renouati; hæc, peccati relaxati. Ergo ea duo sunt vnum Sacramentum. Ita Lutherus *lib. de Capt. Babyl. sub finem:* Sacramenta sunt, quæ signis annexis promissa sunt: Sic & *Apol. Conf. Aug.* poscit Sacramento Riturum à Deo mandatum; cum promissione gratiæ: At qui Absolutio priuata habet mādatum: 2. Cor. 5. *Posuit in nobis Verbum reconciliationis.* Et: *Pro Christo legatione fungimur.* Habet gratiæ promissionem: Ioann. 20. *Remittuntur eis.*

III. Quæ octo Kemnitius requirit ad Sacramentum verum, in hoc elucet. 1. Sensibile signum; *Absoluo te: Remitto tibi peccata tua.* 2. Institutionem id habeat cum mandato Dei: *Quorum remisistis, &c.* 3. Idque in Nouo Testamento: Ut hîc. 4. Sit Ritus perpetuus, non temporarius: at ritus absoluendi iam durauit 1600 annis ferè. 5. Ad sit promissio gratiæ: At adest. 6. Et gratiæ iustificantis, non cuiuslibet: At hic est talis, *remiseritis peccato.* 7. Sit ad signum externum: at id hic est *Absoluo te.* 8. Promissio in particulari singulis applicetur, non tantum in genere. At sit: *Ego te absoluo à Tuis peccatis.*

IV. Calvinus *Inst. l. 4. c. 14. §. 1.* Sacramentum definit: *Externum symbolum, quo beneuolentia erga nos sua promissiones cõscientiis nostris Dominus obsignat:* 2. *Ad susinendam fidei nostræ imbecillitatem:* 3. *Et nos vicissim pietatem erga eum nostram testa-*

testatur. At & hæc tria insunt Ritui Cōfessionis & Absolutionis; non minus quàm Baptismi, aut Cœnæ ritibus. Quare est verè Sacramentum.

V. Denique Testimonia Patrum Latinæ & Græcæ Ecclesiæ ante, & post annum 1100. idem testantur apud *Bell. l. 1. Pan. c. 10.*

DICO AD I. Ecclesia semper, & omnis Theologia nil ynquam sensit aliud, quàm Pœnitentiâ esse Sacramentum: At quid in eo sit Sacramentum; quid Res tantum; quid res & Sacramentum simul; in his tribus disputant animi gratia. AD II. iam patet ex dictis.

AD III. Patet itidem.

AD IV. Item; & verbum Concionale à forma Sacramentorum remouimus *sup. g. 5.*

AD V. Vt in Baptismo Asperio, in Eucharistia signum externum est Consecratio & sumtio Rei permanentis Sacræ: ita in Pœnitentiâ est signum externum Confessio Pœnitentis, & Enunciatio Verborum Absoluentis. Et vtraque est actio transiens; sicut & baptizatio.

AD VI. In Veteri Testamento nulla fuit potestas absoluendi à peccatis: proinde nec pœnitentiâ fuit ibi Sacramentum. Nathan erat Remissi nuncius Dauidi: *Dominus transtulit peccatum tuum à te.* Petrus & Paulus verò loquuntur de pœnitentiâ virtute, quæ in Veteri Testamento est eadem. At Sacramentū Pœnitentiæ probamus ex Nouo; vbi id Christus primum instituit, *Ioann. 20.* Vnde Christo prædicante, & Baptistâ, nondū erat Sacramentum. Quòd tamen Christus absoluit quosdam, fecit potestate suâ extraordinariâ Excellentia. Baptistæ de-

fuit Absolutio; etsi fiebat Confessio.

AD VII. Patet supra. Apostoli nō tradiderunt ibi Ritum Sacramenti; solū scribunt prophetas testari, remissionem peccatorum accipere Credentes in nomine Christi. Sicut autem non leguntur audisse enumerationes peccatorum; ita nec impendisse Absolutionem; & tamen Sacramentum Pœnitentiæ administrarunt. Denique pœnitentiâ ante Baptismum est solum præparatoria ad eundem; non verò Sacramentum. Cætera Kemnitiana subiectis quæstionibus liquebunt vana.

QVÆSTIO LXXXII.

An Pœnitentiâ & Baptismi Sacramentum sit idem?

UTHERVS I. de Capt. Bab. c. de Bapt. Lapsos per Baptismum, memoriâ, non ipsa repetitur, reconciliati, Prebuit opinonibus occasionem verbum periculosum S. Hieronymi: *sive malè positum, sive malè intellectum; quo Pœnitentiâ appellat secundam tabulam post nauis fragum. Quasi Baptismus non sit Pœnitentiâ. Hinc enim, vbi in peccatum lapsi fuerint, de prima tabula seu nauis desperantes, velut amissa, secundam incipiunt niti, Pœnitentiâ. Ibid. sub finem Pœnitentiâ signo Nisi tibi & diuinitus instituto caret, & aliud non esse dicit, quàm viam, ac rotam ad Baptismum.* At eodem libro scripsit Tria esse Sacramenta, Baptismum, Pœnitentiâ, & Panem; seu Vnum Sacramentum, & tria signa Sacramentalia. MELANCHTHON in Locū ann. 1521. Signum Pœnitentiæ esse Baptismum.

CALVINVS. Inst. 4. c. 15. §. 4. Vm Baptismi ad omnia vitæ peccata se extendere dicit. *Dictum Hieronymi, quin plane impium sit, excusari nequit. Quasi vero per Baptismum deleatur peccatum, & non potius in memoriâ reuocandū sit peccatori, quoties de remissione peccatorum cogitat, ut illinc se colligat, fidemq; confirmet.* Intra. *Aprissime dixeris, si Baptismum vocaueris pœnitentiâ Sacramentum, Cum in confirmationem gratiæ, & fiduciæ sigillū eius datus sit, qui Pœnitentiâ meditantur.* Sic & Kemnitius. &c.

SVADENT istis. 1. Calvinus *Inst.* l. 4. c. 19. §. 17. Baptismus per peccatum non deletur, ergo per totam vitam est utilis ad memoriam reuocatus. 2. Hieronymus *durè & improprie dixit Pœnitentiam secundam tabulam.* Vide plura supra quæst. 30.

AUTOR. *Concil. Trid. Sess. 14. Can. 2.* dicit anathema confundentibus ea duo Sacramenta: Adeo diuersa sunt. 1. Docet id figura. *Col. 2.* Baptismus dicitur Circumcisio spiritualis; at hæc nusquam legitur iussa repeti cum memoriâ in remedium peccatorû: Sed pro hoc Sacrificia, Expiationes, Cōfessio præscribuntur. *Leu. 4. 5. 6.* Ergo. 2. Non remittimur, *1. Ioan. 1.* ad memoriam Baptismi; sed *Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et iustus, ut remittat nobis pecc. nostra, et emundet nos.* 3. *Heb. 6.* Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, per Baptismum a iur. S. Patres, contra Nouatianos; & prolapsi sunt, rursû renouari ad Pœnitentiâ, repetito Baptismo. Vnde baptizatum prius dein lapsum in inçœstum, Paulus non remittit ad Baptismum. Et ibidem monet. *Non rursus iacentes fundamentum pœnitentia.* Quocirca, aut neganda est cum Nouatianis Reconciliatio; aut fateri Pœnitentiam esse distinctum à Baptismo Sacramentû. 4. Post Baptismum lapsi, non sunt remissi ad memoriam Baptismi; sed ad pœnitentiâ: Vt, *Act. 8. Simon, 1. Cor. 6.* Incestuosus. 5. Mirum, si vnicum salutis remedium foret; nec de eo S. Scriptura verbum: nil S. Patrum Traditio; at multa de pœnitentia.

RATIO. Quia, *Luc. 12. Seruus qui cognouit voluntatem Domini, & non facit, vapulabit multis. Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis; vapulabit paucis.*

Ideo *1. Timoth. 1.* *Misericordiam Dei consecutus sum; quia ignorans feci in incredulitate.* Atqui post Baptismum scienter peccans facilius resanaretur, quàm ignoranter peccans ante Baptismum: quia is solâ memoriâ; non hic. Istud verò est absurdum. 2. Ritus Baptismi & Pœnitentiæ diuersim habent materiam ac formam: sunt igitur & Sacramenta diuersa. Item & Ministrorum est diuersitas: nam semper soli Episcopi & Sacerdotes Absoluerunt: Baptizarunt verò etiam Diaconi, adeoque laici ipsi.

DICO AD I. Baptismus, quâ fuit actio transiens, transit; quâ dedit gratiam regenerationis, hanc fugat peccatum, & extinguit; non tamen Characterem impressum.

AD II. Peraptè dixit. Sic & Tertullianus libro de pœnitent. vocat eam *secundam ianuam, spem, secunda subsidia, &c.*

QVÆSTIO LXXXIII.

Quæ sint partes Essentiales Pœnitentiæ?

LUTHERANI: vt Illyrici in *apol. Conf. Antuerpæ* l. 3. Kemnitius p. 2. Exam. pag. 973. cum Scoto a. d. 14. q. 4. & d. 16. q. 1. afferunt vnâ, sc. Absolutionem. At Scotistæ tamen non negant pœnitentiâ esse Sacramentum, neq; negant Confessionem esse necessariam; vt i. h. æretici.

II. MELANCHTHON in *Apol. Confess. Aug. art. 13.* asserit duas: Ritus Visibilem, & Verbum absolutionis. *Corda simul per Verbum & Ritus mouet Deus: Verbum incurrit in aures, Ritus in oculos.*

III. ALII duas Baptismi re. ordationem, & Verbum Absolutionis, De his supra.

SVADENT primi istis. 1. Kemnitius pag. 995. 1. Quia Antiquitatè est ignota distinctio pœnitentiæ in Materiam ac Formam. 2. Nec inter ipsos scholasticos conuenit. 3. Sacramenta sunt actiones Dei; proinde si opera humana sint pars pœnitentiæ, his diuinitatem tribui necesse est. 4. Ante centum annos nil certi

certi constitit de materia pœnitentiæ. 5. Et Concil. Trident. timidè scripsit, Actionem pœnitentis esse materiam pœnitentiæ, vel quasi: Ergo ipsa est sacramentum, vel quasi; & effectus eius est remissio peccatorum, vel quasi. 6. *Scotista.* Quia effectus pœnitentiæ apud significatur per Absolutionem, non per Confessionem; at Sacramentum est signum rei: ergo. &c. 7. Id est Sacramentum, quod à ministro confertur; talis hic est Absolutio, non Confessio. 8. Absolutio sola est causa gratiæ, cum tota vis pœnitentiæ in Clauibus consistat: at hæc sunt Absoluentis.

AUTOR. Partes essentielles Pœnitentiæ sunt duæ: Absolutio Sacerdotis vt Forma; Actus pœnitentis vt Materia, Ita Communis: & Tridentinum *Sess. 14. Can. 3.* & Concil. Florent. Quia pœnitentia est actio pœnitentis: non, vt *Scotus* ait, est Absolutio pœnitentis, facta certis verbis. 2. Sacerdos absoluere non debet vllum, nisi quem ex signis visibilibus pœnitentem esse cognoscit; cum Sacramentum sit signum visibile gratiæ à Deo institutum: Cur igitur Confessio, tale signum, non foret pars Sacramenti? Significat enim confitens se voluntate recedere à peccato, ac proinde iustificari: quod Absolutione completur. 3. Confitens concurrat ad remissionem peccatorum; 1. Ioann. 1. *Si confiteamur peccata nostra, fidelis. &c.* Proinde, vt Absolutus dicitur verè iustificari; sic & Confessus. Itaque Confessio & Absolutio sunt partes essentielles.

DICO AD I. Pariter & in Baptismo: at res perantiqua est; termini sunt recentiores, & rei explicandæ aptiores.

AD II. Conuenit: nam Communis tenetur; vt patet.

AD III. Actiones pœnitentis non habent vim Sacramentalem, nisi vt instrumenta sunt Dei: sicut & verba Sacerdotis.

AD IV. At Gabriel 4. dist. 17. q. 2.

art. 1. docet de Confessione & Absolutione ex Communi sententia, & is vixit ante 100. annos, citatque S. Thomam. &c. Sic & Concilium Florent. anno 1439.

AD V. Sic ex hoc, *Quasi Unigenitus à Patre*, liceret dicere, Christus est Unigenitus, vel quasi. Vox quasi non semper extenuat rem. Et Confessio est quasi materia; quia est sensibile signum actionis transeuntis; non solida & subsistens.

AD VI. Etiam Confessio significat pœnitentem recedere à peccato; ceu Absolutio, Sacerdotem expellere peccatum.

AD VII. Minister Sacramenti est, qui vel totum, vel partem Sacramenti conficit potiorum; vt hic Absolutionem Sacerdos; Confitens tamen cooperator est necessarius.

AD VIII. Operatur per Claves Absoluens; at & cooperatur Confitens: Vt homo constat ex corpore & anima; solâ hæc intelligit: ita Sacramentum constat partibus duabus; vnâ tamen operatur; & quidem non sine alia.

QVÆSTIO LXXXIV.

Quæ sunt partes Materiales Pœnitentiæ?

LUTHERO-CALVINISTARVM triplex erat sententia. I. *LYTHERVS* lib. contra Bullam Anti christi art. 5. anno 1520, & 1521 etsi non neget tres esse partes; Satisfactionem tamen non esse iuris diuini; tamen anno 1545. in refut. art. Louan. propos. 7. negat esse tres; sed duas, ait in Smalcald. art. anno 1537. f. Contritionem ex minis legis, & Fidem ex Euangelii promissis. Sic & Melanch. in Locis, anno 1521. In Conf. Aug. anno 1530. posuit eas Mortificationem, & Viuificationem. Sic Contritiores &c.

II. *LYTHERANI* alii tertiam addunt, Opus bonum, leu

seu nouam Obedientiam. Ita Lutherus in 1. Disput. contra Antinomios, anno 1539. propos. 1. Statuit Dolorem de peccato & Propositum melioris vitæ. Hoc esse ait, *Disput.* 3. Fidem in Deum, & opera bona, Sic & Melanchr. in *Apolog. Conf.* assignat Contritionem, Fidem, Nouam obedientiam. Sic omnes Molles Lutherani contra Rigidos Illyricianos; vt sunt Confessionistæ Saxonici.

III. CALVINVS *Inst.* 1.3. c. 3. §. 8. asserit duas: Mortificationem, & Viuificationem: id est, Abnegationem veteris hominis, seu vitiorum totâ vitæ; seu Consolationem ex Euangelio. *Ibid.* §. 1. vult Fidem esse priorem Pœnitentiâ; idque contra Lutheranos, quos refellit; qui Terrores incussos priorem partem Pœnitentiæ affirmant, prodromum Fidei & Doloris.

SVADENTISTIS. 1. Calvinus §. 8. Isa. 1. *Quiescite agere perversè discite bene facere.* Psal. 34. *Declina à malo, & fac bonum.* 2. *Ibid.* c. 4. §. 1. *Quia, Pœnitentiâ est, Antea- lta peccata desistere; & stenda non committere.* 4. d. 14.

3. Kemnitius par. 2. Exam. pag. 941. *Quia, Lex diuina peccatoris minus terret: Euangelium consolatur propositâ Christi iustitiâ, qua per Fidem apprehenditur. Ecce duæ: Terror & Fides.* Marc. 1. *Pœnitentiâ agite, & Credite Euangelio.* Act. 10. *Testificans in Deum pœnitentiâ, & Fidem in Iesum.* 4. Idem. Partes Pœnitentiæ esse visibiles debent: at Terrores sunt signa externa Contritionis internæ: & Fidei Confessio exterior, teste Scriptura. Ergo duæ sunt partes. Satisfactionis opera Pontificiorum non habet mandatû in Scriptura. 5. Pontificiis tres partes etiam hypocritæ præstare queunt: & iis tamen tribuunt remissionem peccatorû. 6. Iudas Fide carens speciali habuit tres partes pœnitentiæ Pontificiâ; & desperavit. 7. Tres eæ sunt summe exitibus publicæ pœnit. abrogatæ. 8. S. Patres loquuntur de pœnitentiâ quæ est mutatio vitæ; non quæ est remissio peccatorum; Hoc non attento Monachi tres partes pœnitentiæ sinxerunt.

AUTOR, I. TERROR ex minis

Legis incussus, seu Mortificatio Lutherana, non est pars Pœnitentiæ; cor tamē ad hanc præparat: alia enim requiruntur ad Conuersionem; alia sunt partes Pœnitentiæ. 1. Quia S. Scriptura distinguit Terrorem ab Pœnitentiâ. Vide *Antichristum* p. 3. q. 37. 2. Terreri est passio naturalis, non actus virtutis; estq; in pueris & brutis, quæ tamen non ideo sunt virtuosa. 3. Terrores sunt etiam in impœnitentibus, vt in dæmonibus, *Iac.* 2. *qui credunt & contremiscunt.* 4. Veram nonnulli agunt pœnitentiâ ex mero amore Dei, qui nullos senserint terrores: *Vt illa, Luc.* 7. *Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*

II. NEC FIDES est pars pœnitent. licet ad hanc requiratur vt dispositio. 1. Sic Scriptura, in Antichristo. 2. Partes pœnitent. sunt eæ actiones, quæ à virtute Pœnitentiæ manant: at Credere non est actus pœnitentiæ; sed virtutis Theologica. 3. S. Patres in definitionibus pœnitent. nunquam fidei meminerunt. Vt S. Gregor. hom. 34. *Pœnitentiâ est, præterita peccata plangere; & plangenda non admittere.* Sic & Amb. 4. Niniuitæ, *Ioan.* 3. crediderunt in Deum, & pœnitentiâ prædicarunt, egerunt; & tamen fidem eam specialem de remissis sibi peccatis non habuerunt: ideo spem inter & metum dubii dicebant: *Quis scit, si conuertatur & ignoscat Deus.*

III. NEC OPERA BONA, post iustificationem facta, sunt partes pœnitent. Quia multa bona fiunt nulla cum relatione ad peccata præterita; sed ex solo amore in Deum, iuxta fixum semel propositum vitæ melioris.

IV. MORTIFICATIO & Viuificatio

ratio Calviniana non sunt partes Pœnitentiæ. 1. Quia Calvinus & Beza volunt, Pœnitentiâ, id est, duo illa esse fructus Fidei iustificantis; ideoque Fide posteriores: At S. Scriptura docet, Pœnitent. esse viam ad Iustificationem: Jer. 18. *Sipœnit. egerit gens illa; agam & ego pœnit.* Act. 2. *Pœnit. agite, & baptizetur unusquisque. &c. in remissionem peccatorum, & accipietis donum Sp. Sancti.* Act. 3. *Pœnitementini, & conuertimini, ut deleantur peccata vestra.* Act. 5. *Saluatorem excitauit Deus, ad dandam pœnitentiâ Israël, et Remissionem peccatorum.* Errant igitur ambo: Lutherani quod Pœnitentiâ constituent in Dispositoriis motibus ante pœnitentiâ: Calvinistæ, in fructibus fidei iustificantis, qui veram pœnitentiâ subsequuntur. 2. Quia, Luc. 15. *Iusti non egent pœnitentiâ.* sed Heb. 6 post *Fundamentum pœnitentiâ ab operibus mortuis ad perfectionem ferimur,* Iraque peccatorum est pœnitentiâ: At Mortificatio & Viuificatio est iustorum, uti profectus: ergo partes esse pœnitentiâ nequeunt.

V. Contritio, Confessio, Satisfactio sunt tres partes pœnit. Sed non illius habitus pœnit. qui virtus, simplexque est qualitas; nec Actualis pœnit. eiusdem, ut cuius effectus sunt tria illa: sed Pœnitentiâ illius, quæ ad Remissionem in Sacramento ordinatur, ad quam tres ij Actus sunt necessarij: teste S. Scriptura in meo *Antichristo q. 31.* 2. Sic & S. Patres, apud *Bell. l. 1. Pœnit. c. 19.* 3. **RATIO.** 1. Pœnitentiâ Sacramentalis non est quæuis peccati detestatio & punitio; sed quæ offensam Dei respicit, ad tollendum peccatum, & Dei amicitiam reparandam. Hinc dicitur, Act. 20. *Pœnitentiâ in Deû, Act. 26.*

Conuersio ad Deum, & Ezech. 18. 33. cuius finis est reconciliatio & iustificatio. Atq; illius est primum dolere de violata amicitia Dei; tum fateri culpam Deo: demû pœnæ se subicere; idque coram Ministro Dei: nec enim immediatè nobiscum agit Deus. 2. Natura docet pueros tria hæc, cum se peccasse norunt: At Pl. 122. *Sicut oculi seruorum in manibus Dominorum suorum: ita oculi nostri ad Dominum, donec misereatur nostri. &c.* 3. Ut tria sunt instrumenta peccandi, cor, lingua, manus; ita par est, eadem, Rom. 6. *seruire iustitiâ in sanctificationem.*

DICO AD I. Isaias ponit Pœnitentiâ ante vitæ emendationem; at Calvinus postponit etiam eam iustificationi. Et Isaias docet Pœnit. esse causam iustificationis, non fructum. At Psaltes numerat ibi partes iustitiâ; non Pœnitentiâ.

AD II. Non necesse est descriptionem rei omnes partes rei continere.

AD III. Terrores ij licet gignant pœnitentiâ ut causæ; non ideo sunt eiusdem partes. Terrores præeunt, Consolationes sequuntur Pœnitentiâ: ergo non sunt eius partes. Adductaq; loca repugnant Kemnitio.

AD IV. Esto, sunt signa; sed non ut partium concomitantia Pœnitentiâ ad Deum; verû sunt antecedentia.

AD V. Possunt & alia sacra omnia præstare: ergone reiicienda?

AD IV. Iudas erat baptizatus, & à Domino communicatus: an igitur Baptismus & Eucharistia respuenda? Deinde Iudas non habuit tres eas partes, imò nullam: ideo sperem remissionis non habuit, nam desperauit.

VV AD

A D VII. Dicitur: nunquam docebitur. Nam tres etiam in Veteri Testamento fuerunt visitatae. patet in Dauid, & Niniuitis.

A D VIII. Iudicium hoc temerarium est aut ignorantiae, aut malitiae; Id sequens aperit quaestio.

Q V A E S T I O LXXXV.

Quae sunt Pœnitentiae partes Rituales?

A V T O R. Historica hæc quaestio est ac ritualis; non Controversativa; nisi quantum Luthero-caluinistæ Kemn. & Calvinus mentiuntur. Semper igitur fuit Pœnitentia duplex: *Publica*; in qua peccatum publicum publicè luebatur: *Privata*, in qua priuatim priuata & oeculta Sacramentaliter expiabantur, cum Secreto naturali & Sacramentali. *Publica* erat Solennis, alia Non solennis. *Solennis* erat de culpa publici scandali: semel in vita vni concedebatur: Sacerdoti non poterat imponi, nisi degradato: Quique solennem egisset, ad Ordines nequibat admitti. Nec coniugibus imponebatur sine mutuo consensu; idque à solo Episcopo.

II. Pœnitentes *ordinem* tertium tenebant. Clerici primum; Fideles secundum. *Habitus* erat pullus, cilicinus, caput ralum. *Tempus*, quo imponebatur, erat dies Cinerum: reconciliabantur in die Coenæ, feria V. Pœnæ erant, abstinere ab S. Synaxi; à nuptiis, militia, à patrinatu baptismali: Carere aditu ad Clericatum: Extremâ Vnctione priuari: Omni die Ieiuniorum humiliare capita: Sacerdoti pro eis oranti: Sepelire mortu-

os debebant: Aliis stando orantibus, ipsi genua flectebant. &c.

Q V A E S T I O LXXXVI.

Contritio an sit actio bona, libera, & Evangelica?

LUTHERVS *Disput. 1. contra Antinomos* propos. 2. ait Contritionem esse sententiam legis in conscientia, id est terror ex peccato & poenitentia legis. Quia Ierem. 23. *Verba mea sunt quasi maleum conterens petras.* Sic **LUTHERANI RIGIDI** in idem contentiunt. Hinc tria inferunt: 1. Non esse liberam, sed extortam Passionem, non Actionem. 2. Eam pertinere ad Legem, non ad Euangelium. 3. Non esse opus bonum; quin omni opere bono spoliare. Sic Rigidi contra Molles Wittemburgenses; & Kemnitius.

LUTHERANI MOLLES aiunt Contra. esse opus bonum, Actionemque Evangelicam. Sic in colloquio Altenburgensi. Et **CALVINVS** *Institut. libro 3. capis. 3. §. 20.* eisdem & Nobiscum assentit.

SVADENT illis. 1. Ierem. 23. *Verba mea sunt.* &c. 2. Quia experientia docet, verè contritos se sentire; mal boni, multa mala in se agnoscere, odio prænisque digno se iudicare. 3. Terrores ipsi sunt, nisi fuga Dei, fremitusque contra Deum, & via ad desperationem.

A V T O R. I. Contritio non est terror. 1. Docent metaphoræ: quia Conteri non est contremiscere; nec contra: potest enim quis contremiscere, & non conteri. 2. Humilitas ferè semper adest comes Contritioni; at non ita terrori: patet in dæmonibus, qui contremiscunt.

II. Contritio est Actio libera; non coacta. 1. Sic Scriptura in meo *Antichristop. 3. q. 32.* 2. Quia Contritio est gratum Deo Sacrificium. *Psal. 50.* oculos Domini trahens. *Isa. 66.* habensque promissio-

missionem gratiæ: At Passio nil agit, nil meretur. 3. Quia volunt esse passionem, quoddam esse terrorem fingant: at hoc falsum patet supra.

III. Contritio pertinet ad Euangelium: Testibus Prophetis, Christo, Apostolis, quæ repete ex Antichristo. Ratio. Quia Euangelium etiã terret, & grauius, quã lex, minatur ignes inextinguibiles, vermes stridores, &c. Lex verò etiã consolatur spe promissionum.

Q V Æ S T I O L X X X V I I .

An includatur in Contritione odium peccati prateriti?

LUTHERUS in serm. de poenit. negat: sed potius vitæ nouæ studium. Confessuro tibi, ait, plus discutendum est, quantum diligas iustitiam, quam quantum odias peccatum: multoq; maiore, imò solo hoc labore tibi cogitandum est, quomodo futuram vitam agas bonam, quam quomodo odias aut deseras praterita mala. Verissimum est enim prouerbiū. Et omni doct. in a. hursig. de poenit. dat a prestantiū. O tima Poenitentia. Noua vita. Ibid. Haec tristitia, de peccatis prateritis, facit hypocritam, imò magis peccatorem. Et Non ego in usu. Scriptura Poenitentia dicitur dolor, sed mutatio vitæ & consiliū. Sic in epist. ad Staullium.

II. Sed in art. Smalcaldicis mutauit sententiam: quam tenent hodie nobiscum Lutherani, & Calviniani.

SVADET Lutherus istis. 1. Quia Lactantius ait *πιστὸς οὐκ*, significare Resipiscentiā; non odium peccati. 2. Gal. 6. In Christo IESU neg. Circumcisio, neque preputium aliquid valet sed Nova creatura. 3. Quia. 2. Cor. 7. secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur. q. d. non actus vitæ odium, sed amor no. æ. Nam factum infectum fieri nequit: itaq; factum dolere, stultum est.

A V T O R. Peccati memoria & detestatio necessaria est poenitenti. Teste in Scripturis Deo, Prophetis, Christo, Apostolis, & Patribus ac ipsismet Lutheri & Calvinistis: apud Bell. l. 2. c. 4. Adeo ab omnibus peccatores ad odium peccatorum

vocantur. Manet igitur illud S. Gregorii hom. 34. in Euang. Poen. est mala perpetrata plangere; & plangenda non perpetrare. Quia naturalis est mortalibus Synderesis, male facta flagellans intus verbere cæco. S. Aug. l. 50. homeliarum hom. 27. Nemo eligit vitam nouam, nisi quem veteria poenitet. Nec secus intelligi Poenitentia potest.

D I C O A D I. At ibid. l. 6. diuin. Institut. c. 24. addit, eos verè resipiscere, quos errati poenitet. Et vanum est insistere etymologiae vocis magis, quàm vsui.

A D II. Poenitentia, vt & Baptismus, est via ad nouam creaturam: non amplius Circumcisio. Proinde dicitur, Act. 2. Poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum. Act. 8. Poenitentiam age ab hac nequitia tua.

A D III. Ibi tristitia non est dolor de peccatis, sed mœror de obiurgatione natus, inducens ad poenitentiam.

Q V Æ S T I O L X X X V I I I .

An includatur in Contritione Propositum rectè viuendi?

LUTHERANI variant. I QVI Contritionem Fidei prorem esse volunt, & Poenitentiam diuidunt in Contritionem & Fidem; j Contritionem definiunt terroribus & odio peccati; Fidei verò esse factum sicut rectè viuendi propositum. Sic ferè piet. q. 10.

II. QVI Contritionem Fidei posteriorem asserunt, vt Lutherus, & Calvinus. Iust. l. 3. c. 3. hi admittunt bonæ vitæ propositum in Contritione contineri.

SVADENT itaque priores istis. 1. Dauid tantum dixit, Peccauit. Nihil itaq; solum poenitentiam egerunt oratione & ieiunio: Sic prodigus, sic Publicanus: Nil de proposito vilo. 2. Contritio sufficit ad veniam: at proprie solum includit actum quod nollemus. Et in de se Deum sine proposito aliter viuendi: ergo sine hoc per illud solum iustificari possumus. 3. Dolor de peccatis admissis virtute includit melioris vitæ propositum: ergo sufficit solus. &c.

V V 2 A V

AUTOR. Orthodoxi in Contritione esse necessarium rectè viuendi propositum consentiunt; et si in hoc, Virtuale an Actuale requiratur, dissentiant: potiores volunt actuale. Hoc misso; sat prius. 1. Quia formale Propositum requirunt ista, Amos 5. *Odite malum, & diligite bonum, & constituite in porta iudicium; si fortè misereatur Dominus: Isa. 1. Quiescite agere peruersè; discite bonum agere: si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur. Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam à peccatis. &c. & custodierit omnia prœcepta mea. &c. Eph. 4. Deponite vos veterem hominem. &c. Renouamini autem spiritu mentis vestra; Et induite nouum hominem: id est, ait Concil. Trid. Sess. 14. Can. 4. Dolor sit de peccato cõmisso, cum proposito non peccandi de cetero. Ita & Concil. Florentinum.*

DICO AD I. Non omnis dicens; *Peccavi, iustificatur: quia & Iudas dixit, Matth. 27. Itaque hic oderat peccatum; sed sine proposito emendationis: Dauid cum proposito & non peccandi, & se emendandi.*

AD II. Minorem negant Conciliũ Florent. & Trident. & S. Tho. 3. q. 87. art. 1. *Quia nomen μετανοια, ait Tertull. lib. 2. ad Marcionem, non ex delicti confessione; sed ex animi demutatione compositum est.*

AD III. Dolor peccati, & Propositum emendationis quia mutuam conjunctionem habent necessariam; ideo nec ille solus, neque hoc solum sufficit.

QVÆSTIO LXXXIX.

An Contritio sit necessaria ad Remissionem peccatorum?

LUTHERVS in Assert. att. 12. *Si, per impossibile, confessus non esset Contritus; aut Sacerdos non seruo, sed ioco absoluisset; sitamen Credit se absolutum, verè est absolutus. Dixi, per impossibile: quia Fides sine Contritione esse non potest, cum gratia non infundatur nisi cum magna conversione anima. Clarè att. 11. & Sacerdotis Absolutionem obtinueris, Crede fortiter te absolutum; & absolutus eris: Qui quid sit de Contritione. Itaque Contritionem non negat absolute; sed ad remissionem peccatorum esse necessariam negat: quod Contritionem postponat fidei, quæ sola ipsi iustificat. Sic & CALVINVS Inst. 1. 3. c. 3. §. 1. nullam agnoscit Contritionem, quæ præcedat Iustificationem: cum Pœnitentiam velit esse fructum fidei iustificantis. Itaque præscripta penitus, exulatiis Contritio.*

H. LUTHERANJ, vt Kemnitiu p. 2. Exam. pag. 947. Melanch. Contritionem asserunt necessariam ante Confessionem; omnesq; q. qui Pœnitentiæ partem priorem, Contritionem; posteriorem, Fidem esse volunt. Itaque isti, non hi, pugnant Eccl. sic.

SVADENTq; illis. 1. Sacramenta conferunt gratiam non ponenti obicem: sed obicem non ponit, qui vitam nouam proponit, & nullius peccati complacentiam seruat; etsi non re ipsa detestetur peccatum. 2. Prou. 10. *Vniuersa delicta operit charitas, vt sufficiens ad iustificationem, ergo nil opus contritione.*

RATIO. Contritio saltem imperfecta, id est, Attritio est in adultis omnino de necessitate mediũ ad remissionem peccatorum. Ita Concil. Trid. Sess. 6 C. 14. 1. *Quia Luc. 13. Nisi pœnit. habueritis omnes similiter peribitis. Act. 3. Pœnitimini, & conuertimini; vt deleantur peccata vestra &c. 2. Quæcunque sunt de necessitate mediũ, eadem sunt & de necessitate præcepti; Vnde Contritio præcepta esse debet in S. Scriptura vt medium ad salutem. 3. Impœnitentia est summũ peccatum, & prohibita: ergo Pœnitentia est præcepta.*

DICO AD I. Sic habetur odium peccati implicitum; quod in casu sufficit,

cit, sicut & Votum Sacramenti.

AD II. Vbi charitas, ibi & iustitia est, abest peccatum: sed ea præsupponit Contritionem.

QVÆSTIO XC.

Quantà opus Contritione ad remissionem?

LVTHERANI, vt Kemnitius p. 2. Exam. pag. 964. *Impossibilis est sufficientia & perfectio contritionis: Et eius persuasio facit vel Pharisæos, vel desperabundos. Conscientia enim nunquam certa de sufficientia semper dubia manet de remissione. Item CALVINVS Inst. l. 3. c. 4. §. 2. Conscientia miris modis torquentur, dum sibi debitam peccatorum contritionem imponi vident, nec assequuntur Debiti Mensuram. Et §. 3. Ostendant unum, qui huiusmodi Contritionis doctrina vel non sit ad desperationem ad actus: vel simulationem doloris iudicio Dei opposuerit.*

AVTOR. I. Luthero-Caluinistæ sua doctrina pœnitentiæ fideles adigunt ad desperationem. 1. Quia ad remissionem requirunt acrem, veram, seriâ Contritionem: At qui hæc debet esse ex toto corde perfecta: iuxta Deut. 4. *Inuenies Dominum, si ex toto corde quaesieris eum, & tota tribulatione animæ. Deut. 30. Rursus: At talem, (sicut & Dilectionem) afferunt aduersarii esse impossibilem in hac vita. Ergo necessariò impossibile est remissio peccatorum: quæ est Desperationis doctrina.*

Mentitur itaque Calvinus à nobis requiri parem iræ Dei; quæ, vt infinita, est homini impossibilis. At S. Scriptura nihil impossibile exigit: exigit autem, Ioël. 2. *Conuertimini ad me in toto corde vestro. Et sic conuertos aliquos testatur: 4 Reg. 23.*

Similis illi non fuit Rex, qui reuerteretur ad Dominum in omni corde suo. Item & conuertendos: Jerem. 24. Ego ero illis in Deum, qui reuertentur ad me in toto corde suo.

II. Dolor de peccatis debet esse summus Appretiatiuè: scilicet in appetitu Rationali, quo Voluntas summè detestatur peccatum. 2. Non autem Intensiuè, scilicet in appetitu Sensitiuo; in quo moralis possibilitas sufficit. Quia hoc est conuerti toto corde; licet alii magis, alii minus habeant sensum doloris: at Voluntatem habere oportet omnes. 3. Neque certum gradum doloris Scriptura requirit: Nam ea præcipit nobis cognitu, factuque humanitus possibile; at de gradu nil docet. 4. Neque opus vt tot sint actus contritionis, quot sunt peccata; etsi perutile foret. Quia Pœnitentia esse momentanea potest. Isa. 30. *Cum reuersus fueris; saluus eris.*

QVÆSTIO XCI.

Contritio an sit Causa Remissionis, idque etiam tantum Voto Sacramenti?

LVTHERVS in Assert. art. 12. *Volo contritionem: sed dico eam non operari iustificationem aut remissionem peccatorum: Fides enim in Verbum Dei iustificat & purgat. Sic & CALVINVS Inst. l. 3. c. 4. §. 3. Kemnitius. &c. Quin hic etiam pertendit, Contritionem nec cum voto Sacramenti operari remissionem ante Absolutionem.*

SVADENT istis. 1. Charitas præcedens Contritionem causat remissionem: Luc. 7. *Remittuntur ei; quia dilexit scilicet, antè, non iam diligit. &c. Plura Bell. l. 2. c. 14.*

AVTOR. I. Contritio verè est causa remissionis. Sic omnis Theologia;

VV 3 &

& Conc. Trident. & S. Scriptura; in meo Antichristo, pars. 3. q. 34. Itemq; S. Patres. Et tamen gratis iustificamur; quia Contritio est ex dono Dei; cui cooperatur contritus, & meretur in gratia gratiã auctiorem, de congruo, ex Dei benignitate; quod meritum est non simpliciter, sed aliquo modo. Sic Aug. epist. 106.

II. Contritio cum Voto Sacramenti operatur remissionem etiam ante Absolutionem. 1. Peccavi Domino: 2. Reg. 12. Et continuo Nathan ait: Dominus quoque transiit peccatum tuum. Psal. 31. Dixi: Confitebor aduersum me iniustitiam meam: Et tu remisisti impietatem peccati mei. 2. Caritas efficit filios Dei, 1. Ioann. 3. ac proinde hæredes Dei, Gal. 4. 3. In articulo mortis, fatentur ipsi aduersarii, si non adsit Confessarius, aut Baptizans, potest quis iustificari contritione cum voto Sacramenti.

DICO AD I. Dilectio est dispositio vltima ad remissionem, coniuncta cum Contritione.

AD Kemnitium: Vult cum suis, Fidem solam iustificare: Hæc si excite- tur ante Absolutionem auditione, lecti- one, aut Baptismi recordatione; quo- modo iustificatio non erit peracta etiam ante absolutionem. Deinde Lutherus ait: *Crede te absolutum, & absolutus es, esse iaco absoluaris.*

QVÆSTIO XCII.

An vllum peccatum Pœnitentiã non deleatur?

NOVATIANI negasse videntur de enormibus pecca- tis teste Paciano epist. 3. Ambr. &c. Idemq; Arma- chanus probabile esse censuit. I. Quia, 1. Reg. 2. si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus: Si autem in Deum peccauerit vir, quis pro eo orabit? II. Prou. 1. Vocauit, & renuisti. &c. inuocabunt me. & non exau- diam. III. Antiochus, 2. Mach. 9. orabat ielestus De-

um, à quo non esset misericordiam consecutus, Esau, Heb. 12. postea cupiens hereditare benedictionem, reproba- tus est. Non enim inuenit pœnitentiã locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam. IV. Peccatum in Sp. Sanctum, est irremissibile. Mat. 12. Luc. 12. Mar. 3. 2. & Heb. 9. Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati &c. 3. Heb. 10. Voluntas id peccantibus nobis, est acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur hostia pro peccato. 4. 1. Ioan. 5. Est peccatum ad mortem. pro eo non dico, ut regeretur.

Vide supra quæst. 80. LUTHERVM ex parte; CALVINVM perfecte Nouatianisare. Vide item in Genealog. p. 39. 19.

AUTOR. Indubitatum est, esseq; debet; omnia peccata, quot, quanta & qualia sint, expiari Pœnitentiã posse. 1. Teste S. Scriptura in meo Antichristo p. 3. q. 35. 2. Sic definitio Ecclesiæ in Conc. Lateran. c. 1. 3. Ita S. Antiquitas S. Pa- trum ac Cõsentus H lar. Can. 8 in Matt. Ambr. l. 2. de Pœn. c. 4. Hier. Aug. Basil. Chryl &c.

DICO AD I. Indicat Heli peccata in Deum, quam in homines, difficilius remitti. Et, quis orabit: ait S. Amb. l. 1. de Pœn. c. 8. non significat, nullus, sed quis in- signis amicus Dei: Qualis, Exo. 32. Moyses exauditus est pro idololatria populi.

AD II. Illa de damnatis in orco di- cuntur. Sicut Matt. 25. fatuæ clamant, A- perti. Itemque, Luc. 13. talibus dicitur: Ne- scio vos. Sic Luc. 16. clamat in flammis E- pulo. Aut, qui ea de Viuis acceperit; is in- telligat obstinare impœnitentes.

AD III. Antiochus corporis mors- bum, morte tempore deprecatus est; non ani- mæ. Esau benedictionis locum non inuenit; quod iam in alium esset trãslata.

AD IV. Retoluendum quæruntur duo.

Peccatum in Spiritum Sanctum quod sit & quale?

Sententiæ variant.

I. ORI-

I ORIGENIS in Mat. 12. Peccatum in Sp. S. est omnne, quod post Baptismum patitur. Quia finxit, Patrem omnibus in rebus esse; Filium in solis Rationalibus; Sp. Sanctum in Fidelibus. Sic & NOVATIANI, teste Hieronymo epist. ad Marcellam.

At hoc refellit S. Athanasius.

II. S. AUGUSTINI in *Ench. c. 85. & serm. 11. de Verb. Dom.* Esse finale in poenitentiam.

At hæc solum committitur in morte: in vita autem blasphemia in Sp. Sanctū fit: Ita verò est huius Circumstantia quædam, non ipsa est. De peccatis ergo Viuentium Phariseorum loquitur Dominus, *Mar. 3.* Item Apostolus, *Heb. 6. & 10.* De impoentibus etiam in agone, *1. Ioa. 5. Est peccatum ad morsem. &c.*

III. D. THOMÆ 2. 2. q. 14. & Magister 2. dist. 43. Peccatum ex Infirmis esse in Patrem: peccatum ex Ignorantia esse in filium: peccatum ex Malitia esse in Sp. S.

AT peccata Malitiæ etiam in hoc sæculo remittuntur. Neque peccatum Malitiæ est certa species peccati; blasphemia verò in Sp. S. est speciale: Vnde omnis blasphemia in Sp. S. peccatum malitiæ; sed non contra.

I V. Sententia Verior: Peccatum in Sp. S. esse propriè Agnitæ Veritatis impugnationem: Quia Spiritui Sancto propriè tribuitur Illuminatio mentium, & Operatio miraculorum: Vt, qui *Ioann. 16.* Docet omnem Veritatem: Et, *1. Corin. 12.* Diuidit singulis, prout vult, gratiam sanitatum, alteri linguarum. &c. Ita S. Patres Athan. Chryl. Hilar. Ambr. Hieronym &c. Peccatum in Sp. S. vocat Dominus illud Phariseorum, *Mar. 3. In Beelzebub eicit demonia.* Et, *Matt. 12. Ecce homo vorax & potator vini:* dicitur blasphemia in filium ab S. Athan. Hieronim &c. at peccatum dicentium *in Beelzebub eicit. &c.* esse in Sp. S. quod per

hunc facta miracula tribuerent spiritui nequam. Hinc negatio Petri, & persecutio Pauli non erant peccata in Sp. S. Nam illa ex infirmitate, hæc ex ignorantia acciderat.

Tale peccatum in Sp. Sanctum cur Irremissibile dicitur?

I. Theophil. & Abul. in *Mat.* Quia nunquam remittitur sine poenitentia vt malitiæ, non ignorantia vel infirmitatis peccatum.

AT ita omnia peccata malitiæ forent in Sp. S.

II. Richardus. Irremissibile dicitur ratione temporalis poenæ irremissæ post remissam culpam.

AT SS. Patres interpretantur id de irremissa culpa; quia absolutè loquitur Dominus.

III. Athan. Hil. Hier. &c. Ita peccantes ratio ad veram peruenire poenitentiam; vt pote desertos à Deo, inque reprobum sensum datos.

AT tametsi verum hoc; temperandum tamen censet S. Chryl. in *Matth. 12. Ambr. l. 2. de poen. c. 4.* Alioquin omnis agnitam Veritatem impugnans desperare deberet: quod absurdum. Item nos pro talibus non orare oporteret.

I V. *Expositio Communis S. Patrum.* Irremissibile esse; non Absolutè: sed ordinariè, vt plurimum non curatur remitti: 1. Tum quia repudiat gratiam Dei; 2. Tum quia nil in se habet, vnde excusari possit: cum sit peccatum malitiæ; non infirmitatis, aut ignorantie. Veruntamè, *Matth 19. Quod impossibile est apud homines; apud Deum possibile est.* Hinc RESPONDETUR ad *Hebr. 6.* Apostolum ibi de Poenitentia ante Baptismum aduultorum loqui. Vt hic nunquam renouatur, ita nec illa: quia ait, *rursum crucifigentes Filium Dei:* nam cum bapti-

baptizamur, similitudini mortis Christi conformamur: at Christum oportuit semel tantum crucifigi; ergo & nos semel Pœnitentiâ baptismali renouari. Sic intelligitur hoc *Heb. 10.* Non relinqui hostiam, id est, non alium fore Christum crucifigendum. Ita Chryl. Amb. Istud: *Peccatum ad mortem*, dicitur, pericuerans ad mortem: Ita *Aug. l. de corrept. & grat. c. 12 Amb. &c.* Et pro tali; ait Hieron. *l. 1. contra Iovin.* difficulter exauditur oratio: *Quis autem scit, ait, fratrem peccare ad mortem.*

Q V Æ S T I O X C I I I.

Contritio ex timore pœnæ num bona sit?

LUTHERVS initio docuit Timorem seruilem (quo solus pœnæ metu à peccato abstinetur, aut de coletur) facere hypocritas, & magis peccatores.

LUTHERANI ceteri, & CALVINIANI affirmât vtilem esse, vt initium pœnitentiæ.

SVADET Lutherus istis, in *serm. de pœnit. & in assert. art. 6.* 1. Contritio ex metu legis violenta est, vt extorta; ideo auget peccatum; quia remoto mandato placeret peccatum. 2. Odium peccati, ortum ex metu, non est verum odium; sed verum est, quod ex amore iustitiæ oritur. Vnde illud non promanat ex sincero corde; ideo hypocritam facit. 3. Quia timor seruilis est inordinatus; cum pœnam magis, quam culpam timeat.

AVTOR. Ex Timore pœnarum orta contritio, est bona. 1. Teste Sacra Scriptura: quæ docet timorem seruilem præcedere dilectioni in conuertendis: ideoque incutit timorem, vt pœnitentiâ meditentur conscii: Et illum à Deo inspirari asserit. 2. Ita Traditio Ecclesiæ, sanctique Patres. 3. Ratio: Quia naturale est timere malum Gehennæ, quod accidere potest. Deinde aut voluntatē, aut opus coërcet à malo: quod bonum. Demum ille timor est vnum è

7. donis S. Spiritus, vt initium sapientiæ. Ita S. Patres,

DICO AD I. Non est coactum, quod deliberato suscipitur ac liberè; vt hic timor, vt pote à Deo inspiratus; Deus autem non potest autor esse peccati vel hypocritis. Quod si is solum opus impediatur peccati, bonus est, sed non contritio; si & opus & Voluntatem, contritio fit.

AD II. Dolor de peccatis ob timorem non est perfectum odium; ideo id vocamus Attritionem, non Contritionem.

AD III Imperfectus est, vt incipiens ab imperfectis ad perfectiora peruenturus. Et seruilliter timentes, mali sunt; nō ipse timor seruilis, quia etsi sit in peccatore; non tamen est peccatum, aut causa peccati; sed obstaculum peccandi.

Q V Æ S T I O X C I V.

Confessio an sit necessaria iure diuino coram Sacerdote?

LUTHERVS *l. Capt. Babyl. e. de pœn.* Confessio seculi est utilis, ac necessaria; Sed 1. Probari nequit ex Scripturis. 2. Necesse non est confiteri omnia Sacerdotibus. 3. Reprobatur circumstantiarum Confessionem. 4. In *Serm. de pœn.* Confitenda esse non Venialia; nec Moralia omnia; sed tantum manifestè mortalia; Alioquin, *art. 9.* nihil relinquitur Deo ignoscendum. 5. In *serm. de Conf.* anno 1519. Confessionem Sacerdotibus fieri solutam, esse à Papa institutam solo Melanchi, in *Conf. Aug.* Enumerationem peccatorum esse omnium impossibilem.

II. CALVINVS *Instit. l. 3. c. 4 §. 7.* Miror quâ fronte ausit contendere, Confessionem Iuris esse diuinam. Cuius equidem vetustissimum usum esse fatemur; sed quem facile euincere possumus suis liberum, Et §. 11. Confessionem Generalem admittit Ministro faciendam in Ecclesia; Et §. 12. Priuatam quoque coram Pastore, cum quis sic angitur, vt explicare conscientiam solus

Solus non queat. Et, §. 19. Confessionem auricularem, rem adeo pestilentem, totque nominibus Ecclesie noxiam damnamus, ac sublatam è medio cupimus.

III. KEMNITIVS Confessione generali & pœnitentis instructione contentus est. Sic & Brentius in Conf. wittenberg. artic. 11.

SVASIONES eorum infra subiiciemus.

RATIO. I. Confessio in S. Scriptura significat variè. 1. Laudem Dei. *Ps. 9. Confitebor tibi Domine Rex & collaudabo.* &c. 2. Gratiarum actionem. *Mat. 11. 3. Professionem fidei Rom. 10. v. 10. 4. Protectionem Veritatis, Ioann. 1. v. 20. 5. Explicationem culpæ Ps. 31. v. 5.*

Et hæc fit variè: 1. Solj Deo ob solam spem veniæ; 2. Solis hominibus, ob alias causas. 3. Deo simul & homini. *Vt Io. 7. Fili, da gloriam Domino, & confitere mihi, quid feceris.*

Et hæc quadruplex est: *Generalis* in publico & in genere: *Publica* discreta fit speciatim coram pluribus. *Auricularis* discreta fit in specie Sacerdoti coram teste Deo. *Estq; hæc priorum peccatorum manifestatio, suiq; accusatio, coram Sacerdote, cum spe veniæ, facta ab pœnitente ipsomet.* Ecce genus, Obiectum, Causam.

II. INSTITVTIO Confessionis Sacramentalis facta. 1. *Non in lege natura:* Quia nulla vnquam gens ante Christum tenebatur ad eam. Quæ tamen facta proditur, ea fiebat in ordine ad Deum solū; *vt Gen. 2. & 3. Job. 32. Sic S. Amb. 2. Non in lege Mosaica:* Quia Lex nihil addit ad perfectum; nullum enim Sacramentum operabatur ex opere operato. *Io. 7. agitur de Confessione iudiciali, criminali & publica, idque de vno facto. 3. Nec S. Iacobus eam instituere potuit, vt Minister Christi. Sacramenta enim instituere so-*

lius Christi erat: Et quia Vniuersali Lege vniuersalem Ecclesiam non potuit obligare, vt Vicarius vnus Generalis Petrus. *D. Tho. 3. q. 46. a. 2. Promulgauit tamen eã vt Apostolus: & haud dubiè eius cohortationi obeditum est: sicque & vsitauit, Vt & ceteri Apostoli.*

4. *Nec Vniuersalis Ecclesia instituit; sed accepit Institutam* immediatè à Christo: Ita *Conc. Trid. Sess 7 c. 1. Tert. Cypr. &c.* Præceptã vero tenemus *Ioan. 20. vbi Dominus dedit absoluendi Potestatem: ergo & prius Iudicandi: ergo ante iudicium & Cognoscendi: Cognitio autem fit ex Confessione. Ratio: Quia Ius Iudicandi non potest dari sine obligatione Iudicandorum. Quocirca, vt Sacerdotes ad Absoluendum; ita Peccatores tenentur iure diuino ad Confitendum.*

Præceptum hoc, tametsi quidam deducant ex *Matt. 4. Pœnitentiam agite.* Alii ex *Ioan. 5. Pater non iudicat quemquã, sed omne iudicium.* &c. Aut ex *Iac 5. Confitemini: vt Aug hom 12 Chryl hom 9. ad Heb. &c.* Certissimò tamen deducitur ex *Ioan. 20. iuxta Conc. Trid. Sess. 14. C. 4.* De præcepto autè diuino rursus præcipit Ecclesia Determinationem certam modi, temporis, casus & causæ. Idcirco Ecclesia suam Determinationem abrogare potest: non Christi Institutionem. Ipse Papa quoque Præcepto, Diuino quidem tenetur absolutè & simpliciter: Ecclesiastico etiam; non quidem Coactiuè, sed tamen Directiuè. Quia licet sit supra Concilium; tam Legislator tenetur lege sua vel Antecessorum.

✠

Xx

Quæ-

QVÆSTIO XCV.

An Sacerdos iure diuino Iudex Confitentium esse doceatur ex Euangelio?

LVTHERANI æquè ac CALVINIANI negant esse Iudices Absoluentes; sed prædicatores Annunciantes Absolutionem à Deo factam Pœnitentibus: Ideoq; nullo iure opus esse Confessione, vt Sacramentali.

SVADENT istis LVTHERANI, I. Melanch. in Apolog. Conf. Aug. art. de Confess. Dicunt, Iudicem debere cognoscere causam, priusquam pronunciet, hoc nihil ad rem pertinet: Quia Absolutio est executio alicuius beneficii; nõ Iudicium. Idem in Locis anno 1547. de Confess. Quia differunt Iudicium & Euangelii ministerium. In Iudicio necesse est fieri Cognitionem: At Ministerium Euangelii est mandatum certum impertiendi beneficii, sc. annuncianda Remissionis peccatorum, siue nota sint, siue ignota. Infra: Ministerium est testimonium diuina Absolutionis. Infra. Quod Euangelium multis applicari possit, hoc testatur. Quodcumq; solueritis. &c.

2. CALVINVS Inst. l. 3. c. 4. §. 18. Quod contendunt, Non fieri posse iudicium, nisi causâ cognitâ: in promptu solutio est: Temere hoc sibi arrogare, qui sunt à seipsis Iudices reati. &c. Ac si esset Iurisdictio Quæstioni adiuncta: Hoc ius fuisse Apostolis incognitum, tota eorum Dactrina clamat. Ibidem ait, Remittere peccata, esse, polliceri credentibus ex Verbo Dei remissionem: Retinere, esse, edicere damnationem non amplectentibus Christum. Similia & ceteri.

AUTOR, Sacerdotes audiunt confitentes, & absoluunt pœnitentes vt Iudices. I. Teste S. Scriptura in meo Antichristop. 3. q. 37. Neque negant aduersarii, Matth. 16. Tibi dabo. &c. Matth. 18. Quæcumq; allig. &c. Ioan. 20. Quorum remisistis. &c. promitti, darique potestatem Remittendi peccata, & Retinendi: at negât Modũ Iudicalem; affirmât annunciale.

Nos hanc negamus; asserimus illã. I.

Ex metaphora Claves. Hæ dantur ad aperiendum vel claudendum; non ad significandum esse clausum aut apertũ. Dein; dantur Magistratibus in signum potestatis practicæ, non significatiuæ. Hinc, Apoc. 3. Qui habet Clauem David; qui aperit, & nemo claudit: claudit & nemo aperit: hoc omnes exponunt de Iudiciaria Christi potestate: At suas Christus Claves communicauit Petro & Apostolis: ergo & Iudiciariam potestatem.

2. Ex Ligare, & Soluere: Hæ actum sonant, non significationem aut annunciationem: alioquin fuisset dicendum; Quæcumq; ERANT, non ERVNT soluta. Et remissa fuerunt, non, remittuntur eis.

3. Ex Quorum, sc. non omnium indefinite, sicut Matth. 28. Predicete Euangelium omni creat. &c. sed discretè, scilicet quorum peccata iudicantur absoluenda.

4. Ex ceremonia, In sufflavit: quo dedit Sp. Sanctum peccata vt flammã flau, extinguendi: Iuxta Isa. 44. Deleui, vt nubẽ; peccata tua. Non igitur impertiit Annunciandi Spiritum; quem Act. 2. in specie linguarum misit. Ita S. Patres.

5. Ex Ratione. Nam si Annunciando tantum fiat ad significandum, peccata iã esse remissa per Fidem; ergo. 1. Annunciatio ea necessaria non est; iam enim fides perfecit quod necesse fuerat. 2. Perire nemo posset ex eo tantum, quod habere non queat Sacerdotem à quo reconcilietur: cũ fides cũctis esse prompta queat: at posse etiã sic perire testatur S. Aug. ep. 180. 3. Surdi reconciliari non possent; quia annunciantẽ non audiunt. Eccl. 32. Non effundas sermonem, ubi non est auditus. 4. Omnis homo, laicus, scemina, infidelis, absoluere posset; quia annunciare potest.

Dico

DICO AD I. Beneficium Redētoris factum constat omnibus in genere; at in specie an hic & ille &c. sint illius capaces, an non, hoc iudicii est; neu contra istud fiat: Matth. 7. *Ne mittatis margaritas vestras ante porcos.*

AD II. Tit. 1. *Nec quisquam sibi sumis honorem Sacerdotalis iudicii huius; sed qui Vocatus à Deo est.* Et ritè vocato ac exposito Sacerdoti data est potestas Cognitionis, & Iurisdictionis vel ad Absolendum, aut ad retinendum.

QVÆSTIO XCVI.

*An Cognitionem peccatorum pertinere ad Sacerdotes doceant
Figura?*

LVTHERANI, ve Kemnitius p. 2. Exam. pag. 986. Et CALVINIANI negant: typos nostros refutantes.

SVADENT sic. 1. Calvinus Inst. l. 3. c. 4. § 4. *Misit Dominus Mat. 8 leprosos ad Sacerdotes. Misitne ad Confessionem? Quis unquam audivit audiendus Confessionibus præfectos Leviticos Sacerdotes?* 2. Ibid. Leu. 13. 14. *De lepra pronuntiare, Sacerdotum est. At translato Sacerdotio, necesse est Legis translatione fieri. Omnia Sacerdotia ad Christum translata sunt: in eo completa & finita.* 3. Ibid. *Importuna est eorum allegoria, qua legem merè politicam inter ceremonias reponit. &c. Ad veros Christi Ministros nil in hoc legale pertinet.* 4. Kemn. *Quando quis adducebat hostiam pro peccato. Num. 5. L. 11 non exigebatur, ut peccatum in specie Sacerdoti exponeret.* 5. Baptizandi, Matth. 3. Mar. 1. confitebantur peccata Ioanni in genere, non in specie; id est, Agnoscebant peccata sua. Ita Calvin. & Kemn. 6. Calvin. Dominus Iudæis, non Apostolis de Lazaro dixit: *Solvite.* Neque allegoriæ valent ad confirmanda dogmata. *Ad ignoscendum magis nos flectere debet iudicis exemplum; ut ne vinculum vellent, quem ipse solussit à morte.*

AUTOR. Typi præteriti ostendunt rem figuratâ præsentē; non directè probant subinde. Sicut tamen Baptismus & Eucharistia docentur ex Figuris in lege Naturæ, & Moyse; ex Christi promissione, ex Institutione, & Usu: Sic & Confessio: Quanto magis hæc est de peccatis in specie facienda, corâ Ministro Dei Absolvente in Noua Lege, cum in Vetere sit facta absque Absolutione? Nam Adæ, Gen. 3. Abeli, Gen. 4. Minister erat Angelus consentibus: ait Ambr. Greg. Chryf. hom. 18 in Genes. 2. *Leu. 13. 14. Matth. 8.* Ostensio lepræ facienda Sacerdoti fuit typus Confessionis, ait Hieron. in 16. Mat. Chryf. l. 3. de Sacerd. 3. Num. 5. Leu. 5. Sacrificia offerebantur pro peccatis, loco satisfactionis: teste Thoma Wald. s. Antonino p. 3. 14. c. 6. § 2. & Rabinis apud Galatinū. 4. Hoc de Lazaro: *Solvite; solve abire:* allegoricè interpretantur ad Absolutionem peccatorum S. Patres. Ambr. l. 2. de pœn. cap. 7. August. Greg. 22. Mor. c. 13. &c.

DICO AD I. Hæc syncopantia est. Non dicimus missos ad Confessionem: sed inde ut ex typo simili argumentum ducimus cum S. Chrylostomo & Hier.

AD II. Sacerdotium omne est ad Christum translatum; at eius executionem facit per Ministros, non per Se; sic & per hos iudicat de lepra spiritali. Ut igitur lege veteri completa lex Noua viget; sic & Sacerdotium novum.

AD III. Non est politica; sed merè ceremonialis, & typica, nil pertinens ad laicos. Et esto; sit politica; cur non simul esse typica potest? Non igitur hoc ius legale ad Christianos pertinet; sed simile spiritale.

AD IV. In specie peccata edici solita docet ex Hebræo *Bell. l. 3. c. 3.* Vide etiam in *Antichristop. 3. q. 37.*

AD V. Ipsi dicunt; non docēt, hoc est, fingunt. AD VI. Ad Apostolos dictum aiunt *S. Aug. serm. 8. & 44. de verb. Apost.* Et, *Greg. hom. 26. in Euang.* Hi mentiuntur Caluino. Et esto; soluere sint iussi. Iudæi, manet nihilominus similitudo typi. Et Caluini ista expositio nullius est *S. Patrum*; sola ipsius, & conficta.

Q V Æ S T I O X C V I I.

An Iudicium Sacerdotale doceatur ex Apostolorum Usu?

LUTHERANI iuxta & CALVINIANI certatim negant: & *S. Scripturas* id asserentes secius interpretantur.

SVADENTq; ita. Lutherus per *Aëtus*, *Act. 19.* intelligit in versione sua, *miracula*; Sic & Brentius. Kemn. vero actiones eorum intelligit, quæ non congruerent normæ Verbi Dei: Licet in specie sint aliqua confessi peccata; sed per modum exempli. 2. Melanch. Illud, *Confitemini a' terutrum. &c.* intelligit de confessione offensionis in fratrem ad obtinendam veniam: Vel, ait Calvinus, de confessione peccati, quæ fit spiritali viro ut instruat, & oret pro eo Deum. 3. Illud, *1. Ioan. 1. Si confiteamur peccata. &c.* intelligitur de Confessione Deo facta, non homini.

AVTOR. I. Apud Ioannem, *Matt. 3. Mar. 1.* baptizandi confitebantur peccata sua: Quare sicut eius Baptismus figura fuit Christiani Baptismi: ita & Confessio ea typus Christianæ fuit Confessionis. Neque solum, ut Calvinus & Kemn. fingunt, agnoscebant peccata, idque in genere fatebantur; sed planè in specie; & agnoscere peccatorem sese, non est confiteri peccata. 2. De Lazaro iussit Apostolos Dominus, *Solvite*; Vbi *S. Iren. l. 5. c.*

13. ait: *Hoc symbolum est hominis, qui illigatus fuerat in peccatis.* Vnde mentitur Calvinus, soluere iussos Iudæos circumstantes: deinde Allegorias non probare dogmata posse: At tum probant, cum eas Scriptura explicat, aut *S. Patrum Cōensus*. 3. *Act. 19. Multi Credentium veniebant, Confitent, & annunciantes actus suos.* Ecce baptizati, post Baptismum lapsi, confitentur, Idque in specie actus suos, nō solum in genere: Et Paulo; non soli Deo. 4. *Dedit nobis, 2. Cor. 5. Ministerium Reconciliationis; & posuit in nobis Verbum reconciliationis: Pro Christo ergo legatione fungimur.* Hæc ad potestatem Clavium pertinere, publicumque & priuatum earum Usus fatetur Calvinus *Inst. l. 4. c. 7. §. 22.* At legatus ad reconciliandum aliū cum rege suo nequit fungi munere sat rectè, nisi cognoscat causam & iudicet. 5. *Iac. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra.* Hæc cohortatio præsupponit infallibilem Christi Institutionem. 6. *Si confiteamur peccata nostra, 1. Ioan. 1. fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra:* Non ait, si agnoscamus peccata, & confiteamur nos peccatores:

DICO AD I. Eam expositionem reiicit Consensus Patrum, & Melanch. Calvinus, Beza, Bullingerus, Sarcerius, &c. Et inauditum est miracula dici actus nostros, cum solius sint Dei. Deinde, *ἀγνοῦν* significat distinctè annuncio: nam Syriaca & Hebræa sonat, *Numerantes peccata sua.*

AD II. Orig. *hom. 2. in Len. Chryl. hom. 3. de Sacerdotio* exponunt de Confessione facta Sacerdoti. Sic & ceteri, *alterutrum*, id est, homo homini: Ut *1. Pet. 4. Gratiam in alterutrum administrantes.*

AD

AD III. *Fidelis & iustus, respicit promissum Dei istud: Quorum remisistis, &c.* At hoc factum hominibus est: ergo & hic si confiteamur homini Sacerdoti, sc. Confessione Sacramentali.

QVÆSTIO XCVIII.

Ecquæ sint argumenta Ius Confessionis diuinum negantium?

CALVINVS Inſt. l. 3. c. 4. §. 7. Confessionis *vetustissimū vsum esse fatemur: sed quem facile possumus euincere, fuisse liberum. Certè nullam statam de ea fuisse legem ante Innocentii III. tempora, eorum quoq; Annales testantur.* 2. Idem ibid. *Constat fuisse politicam disciplinam ab Episcopis institutam: non legem à Christo, aut Apostolis positam: Exemplo Nectarii Episcopi Constantinopolitani ab eo deprauati, docere nititur; qui ob confitentis famellæ consuetudinem cum Diacono, Confessionem abrogauit. Si lex Dei erat auricularis Confessio, qui ausus esset Nectarius eam refingere?* 3. Chrys. hom. 2. in Pl. 50. *Peccata tua dicitō, ut deleas illa. Si confunderis alicui dicere, quæ peccasti: dicitō quotidie ea in anima tua. Non dico, ut confitearis confertuo tuo, qui exprobrat: dicitō Deo, qui curat ea.* 4. Ibid. §. 9. *Delicta quis intelligit Pl. 18. & Pl. 37. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum. Quis suorum peccatorum nunc supputatiōem cogitet, ubi Davidem videt suorum numerum inire non posse?* 5. Ibid. §. 18. *Qui remissionem à Christo obtinuisse leguntur, non leguntur in aurem Sacrificuli confesi, quia Confessarii non erant. Et multis postea sæculis inaudita fuit hæc Confessio. Ergo Quoties ingemuerit peccator, omnium iniquitatum eius non recordabor. Huic verbo qui audet aliquid adicere, non peccata legat, sed Domini misericordiam.*

6. LUTHERANVS Kemnitius par. 2. Exam. pag. 976. *Sicut misit me Pater, Ioan. 20. Et ego mitto vos. At ipse ad Generalem Confessionem, ore, vel signis expressam, absolutionem impertiebatur; non singulorum peccatorum enumerationem exigebat.* 7. Ibid. pag. 1007. *Confessio Publica mutata est ab Episcopo in priuatam, tempore De-*

cii. Postea tempore Nectarii, Priuata est abrogata: ergo neutra necessaria est iure diuino. &c.

AVTOR. DICO AD I. Christus Confessionem lege sancierat: vt nil opus esset vlli Concilio sancire: solum Concilia prisca determinarunt tempus. Cætera mentitur Calvinus.

AD II. Cuique Ecclesiæ vnus præponebatur Pœnitentiarius, orto more post exortos Nouatianos, negantes grauiora peccata dimitti: Is notoria peccata publicabat populo, vt pro eo Deum cōprecarentur; occulta, seruabat in secreto. Peccatrix autem illa imprudens & hoc peccatum cum Diacono publicabat ipsa. Ideo Nectarius abrogauit omnem publicam Pœnitentiam, saluâ Confessione secretâ.

AD III. S. Chrysostomus, Nectarij successor, abrogatam pœnitentiam publicam carpit sapius; priuatam nunquã. Et ibi loquitur de publica: nam ad priuatam non sequitur exprobratio. Deinde, quod peccatum dicitur in priuata, id Deo dicitur. Itaque priuatam suadet; dissuadet publicam.

AD IV. Enumeratio solum requiritur moraliter diligens de mortalibus; non exacta. Nam & Deo soli enumerare omnia cui possibile?

AD V. Quo tempore Christus autoritativè peccata remittebat; Sacramenta nondum instituerat: itaque vt sine baptismo, sic & sine Eucharistia iustificabat solâ voce aut voluntate. Et ipse Calvinus ait, Confessionis equidem *Vetustissimū esse vsum fatemur: quomodo igitur multis inauditum sæculis? Proinde semper ita fuit, vt, qui verè ingemuerit, etiam mediæ veniæ desiderarit at vsurparit: quod Christianis est Confessio.*

AD VI. Kemnitii. Sicut hic non dicit similitudinem in omnibus; alioquin etiam vti Sacramentis non eguissent Apostoli magis, quam Dominus. Missus igitur Christus est vt Filius; Apostoli vt Ministri; ad eundem vtrique Finem, non Modum in omnibus.

AD VII. Adeo fallum est vt Episcopi tunc eam a pendicem de publica Confessione adiecerint ad S. Canonem priuatæ: teste Socrate. Quodque permanserit testatur calus sub Nectario postea factus: post quem accidit publicæ Confessionis abrogatio, non priuatæ. Quot in vno mendacia Kemnitii.

DE SATISFACTIONE ANNOTATIO.

1. Cùm Satisfactio sit compensatio iniurie factæ læso; differt ab Restitutione, quæ Rerum; illa Actionum æqualitatem restituit: eò quòd hæc Damnum in re factum; illa Injuriam actione illatam respiciat. Deo autem inferri damnum nequit; iniuria potest: ideo Satisfactio ei, non Restitutio præstanda est ex Iustitia.

2. IUSTITIA verò actionis duplex est: Absoluta & perfecta; quæ tantum redditur honoris, quanta fuit læsio. Imperfecta seu conditionata cum pacto, quæ redditur, quantum læsus paciscitur. Iam cùm Deum inter & hominem esse æqualitas non possit; solùm conditionata cum iustitia fit læso Deo satis, aliquã intercedente Donatione, & Acceptatione Dei.

3. SATISFACTORIA COMPENSATIO conditionata respicit Inæqualitatem Iustitiæ, & Amicitia læsa factam, D. Thom. 4. q. 1. art. 3. Hinc aliquando vna actio satis facit Amicitia læsæ ad Recõciliationem;

sed non Iustitiæ pacte. Iam peccator pro læsa Amicitia Deo satisfacere nõ potest: quia Satisfactio Deo præsupponit Acceptationem Dei gratuitam; hæc, Amicitiam Dei, Deum, Satisfactio fit ad aliqualem æqualitatem: at læsi infinitas & lædentis vilitas finita, nullam habere proportionem possunt: proinde nec Amicitia satisfactionem læsæ.

Hinc necesse, vt in satisfaciente ex pacto insit aliquod principium satisfactionis, simile Deo infinite bono; & hoc est Sp. Sancti gratia inhabitans in pœnitente: Hæc autem est merè gratuita Donatio Dei. Ex hac opus satisfactorium valet ex pacto Dei; Sic Volentis placari. Hinc axioma Theologicum manat: Satisfactio non offertur Deo, nec exigitur ab hominibus pro Culpa, sed ab hac Deum nos iustificat gratis, id est, eam condonat. Amicitiamque suam reddit. Et post hanc receptam gratis homo potest satisfacere. Quod negant hæretici.

QVÆSTIO XCIX.

An remissa culpa maneat subinde pœna lucenda debitum?

LUTHERVS in Assert. art. 5. affirmat, & cum eo p' eo que Lutherani Nobiscum.

IDEM conione de indulgentiis anno 1518. negat: & cum eo CALVINVS Inst. l. 3. c. 4. § 31. ait, Deum non exigere pœnas peccati; sed castigare solum paternè ad profectum nostrum.

SVADET Calvinus ita. 1. Chrys. hom. de Pœnit. Deus propter hoc imponit nobis pœnam; non de peccatis sumens supplicium: sed ad futura nos corrigens. Itaq; flagella sunt Paternæ correctiones, non Iudicis vitiones. 2. Aug. l. 2. de pecc. meritis. Mors est nonnunquam exercitatio virtutis; et si ordinatè sit pœna peccati originalis.

AV-

AUTOR. Pœnæ temporales remanent sæpè, post remissam culpâ; & cæ remittuntur in vita Futura ex Condigno: in præfenti, ex Congruo: 1. Teste S. Scriptura in *Antichristo* p. 3. q. 38. 2. S. Chryf. *ibid.* ait: *Deus videt, quod peccatis ipsis non minus damnosum sit Non puniri: propter hoc imponit pœnam. Et ne inulti efficeremur deteriores, non remisit supplicium.* sc: Vtilitatē magis quàm Vltionem intendit. Iuxta *Olea* 6. *Misericordiam volo, non Sacrificium.* S. *Aug. ibid.* c. 33. 34. Pœnas, Dei amicos affligentis, esse materiam dicit virtutis: sed non negat esse etiam peccati vltiones. Vnde in *Pf.* 50. ait: *Veritatem dilexisti, hoc est, impunita peccata eorum etiam, quibus ignoscis, nō dimisisti. Sic prerogasti misericordiam; ut seruares & Veritatem?* 3. Calvinus *ibid.* c. 8. §. 6. *Non modo infirmitatem nostram præuenire; sed præterita etiam delicta corrigere habet Deus; Vt nos in legitima erga se obedientia contineat. Proinde, quoties affligimur, subire protinus in mentē debet antea & vita recordatio: ita reperiemus nos admisisse, quod dignum eiusmodi castigacione esset.*

DICO AD I. Causa mortui filii Dauidis dicitur, *2. Reg.* 12. non, vt in futurum caueat; sed quia *blasphemare fecisti inimicos nomen Dei, propter verbū hoc filius tuus morietur.* Ideo etiam fleuit Dauid, ad luendum præteritum malum; non ad cauendam futurum.

AD II. Infantes mortem subeūt; at in quam exercitacionem virtutis? Planè in pœnā peccati præteriti, *Gen.* 2. *Quacung, die comederis, morte morieris.* *Rom.* 5. *Et ita in omnes homines mors transiit, in quo omnes peccauerunt.* Esto, sit quandoq; mors materies virtutis; nō tamē ideo definit esse pœna peccati.

QVÆSTIO G.

An bonis operibus redimi possit remanens pœna temporalis?

LUTHERVS in *Affert.* art. 5. et si nomen Satisfactio nis respuit, pœnis tamen spontaneis manum Dei posse præueniri concedit & auerti. Sic & Martyr Kemnitius, cæterique Lutherani.

CALVINVS *Inst.* l. 3. c. 4. §. 30. peccatorum pœnas vllis operibus redimi posse negat.

SVADET Calvinus ita. 1. *Nullis operibus delicta procurare iubet; sed sola sacrificia in expiationem requirit. quod ita testari vult, vnicum esse Satisfactiois genus. Nam sacrificia Israelitarum non hominum opera censebantur; sed vnico Christi Sacrificio aestimabantur.* 2. *Peccata tua elemosynis redime: Non voluit significare, Iustitiam & Misericordiam esse Dei propitiacionem, & pœnarum redemptionem. Absit enim vt alia vnquam fuerit ἀπολύτρωσις, quàm Sanguis Christi.*

AUTOR. 1. Pœnæ Purgatorii redimi possunt operibus piis. patet *p. 1. sup.* 2. Pœna in hac vita sunt aliquando necessariò tolerandæ, vt irredimibiles: vt Mors omniū: Mors filii Dauidici: *2. Reg.* 12. Moysis ex terra promissa exclusio; q nec orans fuit exauditus, *Deut.* 3. 3. Aliquando pœnæ hic redimi possunt: Sic Niniuitæ, *Iona* vlt. pœnas auerterunt. *Id.* 2. *Par.* 7. promittit Deus *Jerem.* 18. *Daniel.* 4. *Peccata tua superbiæ, rapinæ. &c. elemosynis redime.* Nam, *Tob.* 4. *Elemosyna ab omni peccato, & morte liberat.*

DICO AD I. Assumptum vtrumque falsi arguit S. Scriptura: adeo multa docet esse satisfactoria, præter sacrificia. Et hæc respectabant ad & Vnicum Cruentum, & ad Incruentum specio vnum, numero multa.

AD II. Patet solutio: Non voluisse Deum, dicit; non docet, Calvinus; nec alius docuit hæctenus.

Quæ.

QVÆSTIO CI.

*An opera laboriosa pœna temporali
expianda rectè suscipi sponte, &
iniungi à Sacerdotibus
possint?*

LVTHERVVS in *Affert. art. 5.* Etsi Ecclesia suos puniens manum Dei rectè præuenit; non tamen id pertinet ad Claves soluendi, 2. Melanch. in *Locis de Satisf.* similiter. Ecclesia rectè imponit aliquas mortificationes agentibus pœnitentiam. Mortificatio autem debita est aut dolor in contritione, aut pat. etia sustinens afflictiones. Vt *Dauid* obiurgatus primum expauit vero dolore; deinde calamitates pertulit. *Infra.* Non sunt mortificationes sine mand. 10. Dei accersita corporis lacerationes; sicut *Sacrificuli Baal.* &c. Hæc pertinent ad regulam; Frustra colunt in mandatis hominum. Pugnans istis; Non occides. Item, *Habito honorem corpori.* 3. *Kemnitius* par. 2. Exam. pag. 1079. & *Sufceptas*, & iniunctas pœnas reicit satisfactorias.

AVTOR. I. Rectè *Conc. Trid. Sess. 14. C. 9.* tres modos ponit Satisfactionum: Patientiam flagellorum Dei: Sufceptionem spontaneam pœnarum: Impositionem earum Sacerdotalem. De sponte *sufceptis Iob. vlt. Insipienter locutus sum; idcirco me ipse reprehendo, & ago pœnitentiã in fauilla & cinere. Dauid. 2. Reg. 12. Sponte ieiunauit; humi iacuit, Pl. 68. panem sicut cinerem manducauit, Plal. 101. Achab, 3. Reg. 12. Quia humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius. Niniuitarum pœnitentia merè spontanea fuit; At salutaris eadem. Ita S. Patres.*

II. Pœnalia opera rectè ab Sacerdotibus imponuntur: Iuxta *Matth. 16. 18. Quæcunque allegaueritis.* &c. scil. ad pœnam æternam cum retenta culpa; aut ad temporalem dimissa culpa; *l. gata erunt; aut soluta.* Par enim potestas Clauium est & in culpas. & pœnas. Ita S. Patres apud *Bell. l. 4. c. 5.*

Ratio fauet. Peccata ante Baptismum, facta sunt in ignorantia, incredulitate, à

carentibus gratiã: at post eum patrata fiunt sciēter, in fide, in gratia exclusa: ideo omnem cum culpa pœnam tollit Baptismus; non verò semper pœnitentia; vt iustè Minister huius ingratis relapsis pœnam imponat. 2. Coniuncta sunt Misericordia & Iustitia Dei; ideo par est sic ab illa dimitti peccata, vt tamen & huic debitum pendatur. At licet Christi Passio fecerit iatis; par est & nos ei compati; vt sensu peccātes puniamur eodem, &c.

DICO AD *Lutherum*; dicit; non docet; nec doceri potest.

AD *Melanchthonem*; Sicut loca probarent eius intentum; iam argueretur *Iob, Dauid, Achab, &c. Mandata hominũ* dicuntur vel contraria Dei mandatis, vel horũ neglectoria; Alioquin obedientia homini præfuta est grata. Et placet Deo pœn. interior. & exterior. Neque hæc est homicidiaria, aut corpori inhonora.

QVÆSTIO CII.

*An Oratio, Ieiunium, Eleemosyna
sint opera Satisfactoria?*

MELANCHTHON in *Confess. Aug. &c. & in Apolog.* & in *Loco* negat ea esse satisfactoria quod tamen pro his habeantur, sic ceremonias nutes, ex humana traditione manantes. II. *KEMNIT.* vs p. 2. Exam. ait esse ea diuinitus mandata; sed ad dies certos, modos, & pœnitentiam appiean superstitiose.

AVTOR. I. Ea non sunt solum Ceremoniã; sed res & utilissimã, & S. Scripturis commendatã sunt, vt ad quã cætera bona opera referantur ab Theologis: *Tum quia* satisfacere Deo debemus per nostra, quod fas, & pote: itaq; de bonis Animi damus Orationem; de Corporis bonis Ieiunium; de fortunã bonis Eleemosynam: *Tum quia* ad tria vitia referuntur omnia, 1. *Ioann. 5.* ideo & remedia sunt tria; Ieiunium, Concupiscentiã

carnis

carnis; Oculorum, Eleemosyna; Superbia; Oratio: Quæ cum pœnola sint; rectè satisfactoria dicuntur, & sunt: teste Sacra script. 1. De Oratione: Pl. 49. *Inuoca me in die tribulationis; & eruam te:* Ecce mandatum, & promissum. 2. De Ieiunio exemplum constat Davidis. 2. Reg. 12. Præceptum verò & promissum, *Ioël. 2.* 3. De Eleemosyna, exemplū Tob c. 1. præceptū & promissum Luc. II. *Dare Eleemosynam, & omnia munda sunt vobis* Itaque Tob. 12. *Bona est oratio cum ieiunio & Eleemosyna:* Quorū regulæ exponuntur, *Matt. 6.* 4. De cinere & cilicio est Ionę; Et Davidis, 1. Par. 21. *Matt. 11.* Vnde S. Hier. ad 3. Ionę: *Saccus & ieiunium sunt arma poenitentia.* 5. De percussione sui, 1. Cor 9. *Castigo corpus meum.* ὡς πάλαι. id est ad vsque liuorem contundo. *Luc. 18.* Publicanus percutiebat pectus suam.

II. Hæc opera etsi quoad Modū, madata non sint, ideoque eatenus sint indedita; non tamen sunt ingrata Deo; Sicut de Consiliis Euangelicis alibi docuim⁹. Num. 30. vota de ieiuniis sponte facta, erant grata Deo, & reddenda. Sic & Baptistæ asperitas vitæ, *Matt. 3. Luc. 3. Mar. 1.* etsi nusquā in scripturis imperata. Sic Annæ vita, quæ *Luc. 2.* non recedebat à templo ieiuniis & obsecrationibus spontaneis &c. Quibus hæretica vanitas euanida cedat oportet.

QVÆSTIO CHII.

An iustificatus verè Deo possit satisfacere pro reatu pœnæ temporalis?

LUTHERANI etsi fateantur, quandoq; hmissa culpa pœnā remanere temporalem. Et pœnis sponte assumtis manum Dei prœueniri & auerti: Deniq; Ieiunium, Orationē, & Eleemosynam, operaque laboriosa placere Deo: Satisfacere tamen pernegant.

LUTHERVS in Assert. art. 5. *Veementer odi, & sublatur vellem hoc vocabulū.* Satisfactio, *Quod non modo in Scripturis nō inuenitur, sed & periculosum habet sensum; quasi Deo quisquam possit pro ullo peccato satisfacere: cum gratia ille ignoscat omnia.* Melancht. in Apol. Cōf. Aug. *Hæc, tota res est commentitia, recens conficta, sine autoritate Scriptura, & veterum scriptorum.* &c. CALVINVS *Instit. l. 3. c. 4. § 39.* Fingit Satisfactiones fuisse publicas excommunicatorum.

KEMNITIVS p. 2. Exam. pag. 1087. *Ante Baptismum peccator recipitur in gratiam sine propriis satisfactionibus, propter satisfactionem Christi; post Baptismum lapsus non dimittuntur peccata usq; ulla propria ipsorum satisfactione, quam pro peccatis. Sat orthodoxe.*

SVADENT istis. 1. LUTHERVS. *Ezech. 33.* *Impius impius non nocebit ei, quacumq; die conuersus fuerit.* 2. *Adulteræ solum dictum, Ioan. 8.* *Vade, & noli amplius peccare.* 3. *Dicant vel apicem Scriptura pro peccato mortali debere satisfieri VII. annis: Vbi pro differentiis peccatis differentes pœnas statuat Christus vel Apostoli? Hæc omnia sunt postea inuenta.* 4. MELANCHTHON. *olim satisfactiones fuerunt excommunicatorum publicæ pœnæ, quales Phœnicis, Orestis, Pelei, &c. solum exempli causa.* 5. *Cogitentur, ait, alia maiores causa calamitatum, & iram Dei exauscamus, & rursum veram consolationem nobis proponamus.* 6. *Deliramenta monachorum obsecrant Legem, & Euangelium, & amplificat dignitatem Traditionem humanarum.* 7. CALVINVS *Instit. l. 3. c. 4. § 2.* *Talibus mendacis, Satisfactionum, oppono gratiam peccatorum remissionem; quā nihil in Scripturis clarus.* 8. *Qui dicunt post Baptismum resurgendum esse per Satisfactiones; ij Sanguinem Christi nihil prodesse, nisi quatenus per Clavis dispensatur, volunt. At ipse est propitiatio nostra.* &c. Plura talia apud Bell. c. 14. 15. 16. &c.

AUTOR. OPERA pœnalia verè sunt Satisfactoria Deo pro reatu pœnæ temporalis, ex Congruo; non ex Condigno. 1. Sic Scriptura in meo *Antichristo p. 3. q. 40.* 2. Sic Traditio & veteris Ecclesiæ, & S. Patres, apud Bell. l. 4. c. 9. prolixè recitados: cum obgannitiunculis Sectariorū.

DICO AD I. Non nocet, sed cōuerso; quoad mortem æternam; temporaliter tamē nocere potest; sicut iusto sua iustitia prodest ad tēporale præmiū. Quot enim, quantosq; post conuersionem hīc puniunt.

Yy AD

AD II. Nil hîc constat de condonata satisfactione: nisi exemptam à lapidatione fuisse. Dein, factû Autoritativæ potestatis non conferendum est facti potestatis ordinariæ.

AD III. Id ostendisse nil ad rem facit. Nam fatemur determinationē satisfactionum quoad tempus, modû &c. At tamen Davidi Deus 2. Reg. 24. remissio peccato distavit septennalem pœnam, aliam trimestrem, triduanam aliã. Item Nabuchi pœna septennis erat, Deut. 24. *Pro mensura delicti erat & plagarum modus.* Apoc. 18. *Quantum se glorificavit & in deliciis fuit: tantum date ei tormentum & luctû.* En differentes pœnas.

AD IV. Christiani de Satisfactione doctrinam habent ex S. Scriptura, non ab ethnicis: Ne causa exempli, sed mandati, ac promissi præstari docetur: idque sponte, sæpè occultè: vt Achab, 3. Reg. 21. Ioram, 4. Reg. 6.

AD V. Solum memorat immissas à Deo afflictiones necessariò ferendas: que etsi possint esse satisfactoriæ: has tamen eas propriè dicimus, que sponte assumuntur, aut à Iudice spiritali imponuntur.

AD VI. Satisfactiones obscurare legem, repugnat S. Scripturæ. Nam, Mat. 19. *Hæc omnia, mandata, servavi à iuventute,* dicenti, offert Dominus Consilium, *Vêde de qua habes. &c. & sequere me.* Ergo plus valet præstare Christianus quàm præceptum sit, cum Dei gratia. Alia duo, Obscurari Euangelium, Amplificari Traditiones: falsa sunt & conficta. Itaque opera satisfactoria dicuntur indebita, id est, que indebita essent, si in innocentia maneremus.

AD VII. At ea asserit S. Aug. hom.

50. c. 15. *Non sufficit mores in melius commutare. & à factis malis recedere: nisi etiam de iis, que facta sunt, satisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem. &c. cooperantibus elemosynis.*

AD VIII. Ita omnis S. Patrum docuit contentiens Antiquitas.

X. DE EXTREMA VNCTIONE, & ORDINE,

QVÆSTIO CIV.

Vnctio infirmorum an sit propriè dictum Sacramentum teste S. Scriptura?

LUTHERUS lib. Capt. Babyl. non reuicet Riturum; sed nega esse Sacramentum.

CALVINUS *Inst.* l. 4. c. 19 § 18. 9. &c. Kemnit. Melanch. Brentius, Magdeburgenses, & negant esse Sacramentum: & petulantè irident: cum præcis hæreticis. Vide *Genealog.* p. 3. q. 21

SVADENT futuratiunculis nostræ probationis. I. *Lutherus, Kemnit.* Epistola Jacobi non est canonica, teste Hieron. *lib. de Scrip. Eccl.* s. *Euseb.* l. 3. *hist.* c. 23.

II. *Lutherus* Si esset *Jacobi*, dicerem, non licere Apostolo sua autoritate Sacramentum instituerè.

III. *Lutherus, Wicleff, Melanchthon, Brentius, Calvinus &c.* Ea erat vnctio, quâ morbos miraculosè curabant: Wicleff. ait, naturaliter: Melanchthon, partim naturaliter, partim miraculosè. Ideo non magis fuit Sacramentum, quàm Probatica, lutum cum sputo, aqua Siloè. 1. Quia *Jacobus* loquitur ex *Marco* qui de vnctione curationis, non miraculo loquitur. 2. Quia *Jacobus* vitur vocibus corporalis sanationis *εὐχόμενος, ἰάμας.* 3. *Jacobus* loquitur solum ad homines suæ ætatis, nullo perpetuationis iudicio.

IV.

IV. Lutherus, calvinus. &c. Alius tunc fuit, alius nunc vngendi ritus est. 1. Tūc quicumq; iubentur inungi; nunc moribundi. 2. Seniores aduocabantur: nunc vnus Sacerdos. 3. Tunc olei simplicis vsus erat; nunc benedicti.

V. Iacobus eum effectum tribuit orationi, non Vnctioni: *Oratio fidei saluabit eum.*

VI. Caluinus. Sigebertus prodit hunc Riturum ab Innocentio I. institutum: Kemnitius à Felice IV. anno 528.

AUTOR. Extrema Vnctio est propriè dictū Sacram. à Christo Institutum: Promulgatū à S. Iac. c. 5. Traditū ab Ecclesia. *Conc. Trid. Sess. 7. c. 1. & Sess. 14. c. 1.* dicit id *Mar. 6.* esse Insignatū, id est, adumbratū.

I. Tametsi sentiāt quidam *Mar. 6.* esse Institutū. Quòd Christus omnia Sacram. ante passionem instituerit; idq; nusquā alibi prodatur: Et quòd ea Vnctio animas etiā sanarit. Sanior tamē, & potiorū, est sententia, istud negantū: sed solā Iacobi nitentiū promulgatione. 1. Quia Vnctio Marci dabatur promiscuè ægris, cæcis, surdis. 2. Ab nondū Sacerdotib⁹.

3. Referebatur ad solā corporū sanationem de alia nil extat. 4. Dabatur etiam non baptizatis, imò infidelibus. 5. Sanabat ex opere operātis solū. At Vnctio Iacobi dabatur solū ægris ad mortem: 2. Ab solis Sacerdotibus: 3. Ad animas à peccatis liberandas primariò: 4. Solis baptizatis: 5. Sanat ex opere operato animas. II. Iacobi c. 5. Omnia ad Sacramentū requisita sunt præstò. *Ritus; Olei vnctio; Promissū, alleuiatio, & remissio: Institutio* colligitur ex tam indubitata Apostoli promissione. &c. Vide *Antichristump. 3. q. 41.* III. Sic Traditio & Conciliorum & Patrum apud *Bell. c. 5.*

DICO AD I. Est Canonica, teste omni retrò Antiquitate. Clemens Can.

ult. Apost. Innocentius I. Gelasius: Cōcilia, S. Patres. S. Hier. ait, Quibusdam vitam esse nō canonicam: Sic & Eusebi⁹: qui addit: *Nos autem scimus esse in Ecclesiis publicè receptam.*

AD II. Non instituit S. Iacobus: Superbia verò Lutheri ingens sic audentis resistere Apostolo. Sique scriberet à se institutum; credendum esset factum ex speciali iussu Domini.

AD III. Non loquitur de Naturali curatione; Quia oleum non est medicinale ad quosuis morbos, vt *Marc. 6.* erat. Nec ad animarum morbos, vt *Iac. 5.* Item miraculosè curātes vtēbātur plerūq; noxiis. Vt Serpente æneo Moyses, Helisæus aquā Iordanis, Itaias malsā ex ficis: Dominus luto ad oculos. Petrus umbrā, Paulus sudariis. &c. Quò certior fides erat miraculo. Quare solū de Sacramēntali vnctione fit sermo. Vide in Antichristo. 2. S. Iacobi verba potissimū referuntur ad sanationem animæ; ad corporis, per accidens: Vnde, *si in peccatis fueris, remittentur ei.* 3. Necessè est Sacramēta perpetuare: at hoc ad singula verbis exprimi necesse non est, patet in Baptismi institutione.

AD IV. Vnctio fit, vt remedium supernaturale; cū spes vitæ desit, mediūq; naturale. Itaq; extremè laborantes iubet inūgi, *καρποντα*, id est, deficientē, qui exire nequeat, adiri debeat ab inductis Presbyt. Deniq; si iubeat Iacob⁹ omnes inūgi ægros; cur Sectarii nullū inungunt? 2 Dicit *Presbyteros inducat* sicut dicimus, peccator confiteatur Sacerdotib: Qualitas personarū, non numerus indicatur. 3. Iubet ægros quid agant; non Sacerdotes, quale adferant oleum; id quod eorū relinquit officio: Neq; negat oleum prius esse benedicendum. Yy 2

AD V. Oratio fidei dicitur hinc non fides Ministri; sed *Verbum Sacramentale*, quod S. Aug. vocat *Verbum fidei*: Et hoc includit materiam Vnctionis, non excludit, vt Sectarii volunt: itaque simul vtrumq; operatur. Et in aliis Sacramentis sæpè tribuitur effectus alteri partium; Vt Tit. 3. *Saluos nos fecit per lauacrum.*

AD VI. Innocentius I. præcessit Felicem plus centum annis: & hic nec gryde Extr. Vnctione: Ille ep. 1. c. 8. dicit esse Sacrament. teste S. Iacobo: non instituit.

Q V Æ S T I O C V.

An Sacramentum Vnctionis etiam aliunde doceatur?

LUTHERANI & CALVINIANI doceri alicunde vsquam posse negant.

SVADENT id istis. 1. Lutherus. *Vnctio non habet effectum infallibilem: quod paucissimi sanantur.* 2. Calvinus. *Si Sacramentum colligitur ex eo, quod inungebant oleo & sanabant: debet etiã colligi ex eo quod luto sputo, aqua Siloë sanavit Dominus.* 3. Kemn. *Vnctio ea originem ducit ab hereticis & ethnicis. Nam Valentiniiani, teste Ireneo l. 1. c. 18. ungebant per modum Sacramenti, sine dono curationis. Ethnici, teste Virgilio, corpusq; lauant frigentis, id est mortui, & unguunt. Vnde Apuleius l. 9. de asino aureo id vocat ultimum lauacrum. Similia Dionys. c. 7. de Eccl. hierach.* 4. Kemnit. *Primum Apos. i. sanabant oleo vulgari: dein alii benedicto, ut plures Sancti, Martinus, &c. Tandem cum cessassent miracula; ne otiosa maneret ceremonia, Felix IV. voluit ungi infirmos.*

RATIO. S. Vnctionem inde à Christo autote Sacramentum fuisse testatur Vfus tam certus, vt circa eum nulla questio facta legatur, nisi anno 402. Egubino Episcopo percunctante ex Innocentio I. an Episcopus dare Extremam Vnctionem possit; an solus Sacerdos? Et Mag-

deburg. ex hoc probant consuetudinem vngendi agros illo sæculo. In Conc. Niceno distinguitur oleum infirmorum ab oleo Chriſmatis, & Catechumenorum.

RATIO suadet esse Sacramentum, in Conc. Trid. Sess. 14. Dei prouidentia consuluit ingressui hominum in Ecclesiam; & progressui in ea; & defuisset egressui, in quo summa salutis vertitur.

DICO AD I. Concilia & Theologi consentiunt, sanitatem corporalem promitti conditionaliter. Si salutem animæ expedierit. AD II. De luto, sputo, &c. mediis aliis miraculosarum sanationum non extat præceptum, vt ea vsurpemus: nec promissio gratiæ; nec certus Minister designatus.

AD III. Hæretici ungebant mortuos, non morituros, *Epiph. her. 37.* Item aqua & oleo perfundebant eos loco baptismi. Item utebantur horribilibus verbis hebraicis. Ethnici verò mortuos & lauabant, & ungebant; vt perinde baptismus per id impugnari possit, ac extr. Vnctio. Nec vnctionem Christiani ab ethnicis, sed hinc eam ab Hebræis sumerunt. Hinc claudatur Magdalena, quod Matt. 26. *Ad sepeliendum me fecit*; Ioan. 19. *Sicut mos est Iudæis sepelire.*

AD IV. Dicit de vtu simplicis olei; non docet: idque contra Clement *Const. l. 8. c. 35.* Basilium, qui olei, benedictionem refert ad Traditionem Apostolicam. Itemque Beda in *Iac. 5.* Cætera similiter fingit Kemnitius.

Q V Æ S T I O C V I.

An Ordinatio sit vere & proprie Sacramentum?

LUTHERVS, lib. de Capt. Babil. Illyricus in Conf. Anstuerp. c. 11. Kemnit. p. 2. Exam. pag. 1162. Negant. Cal-

CALVINVS *Inst. l. 4. c. 14. §. 20. & c. 19. §. 31.* affirmat. & alibi se duo solum assignasse ait, vt quæ cunctis essent communia. MELANCHTHON *in Locis primò editis*, duo solum asseruit cum Caluino Sacramenta, Baptismum & Cœnam: At *in editis anoo 1536, 52 58. item in Apol. Conf. Aug. art. 13.* docet prolixè tertium Sacramentum esse Ordinationem. Sed quatenus accipitur pro Ordinatione Ministrorum; non autem pro Sacerdotio.

SVADENT istis ferè, Vt *Kennitius pag. 1167.* Quia 1. *Impositio manuum* erat symbolu Orationis pro aliquo facta; non Ordinationis: Ita Ministros destinatos comendabant Deo. 2. *Promissio gratiæ* legitur adiuncta chirotoniæ; sed non gratiæ iustificantis, quæ omni Sacramento necessaria est. 3. *Institutio seu Mandatum* constat quidem: sed absq; Ritu certo ac solenni ordinationis: solum *Hoc facite & Quorum remisistis. &c.*

AVTOR. Ordinatio, id est, Impositio manuum cum Oratione, vt forma, est proprie dictum Sacramentum. I. Sic docet S. Scriptura Ritu, Mandatū, Promissum; & horum solennem Vsum: in meo *Antichristo p. 3. q. 42.*

II. Sic habet Traditio perpes. S. Dionysius Areop. *libr. de Eccl. Hierarch. c. 5.* docet esse Sacramentum conferens gratiam: Idque fatetur Lutherus, cum mendaciis. *Hunc solum*, ait, *scio autorem haberi ex antiquis pro Septenario, Sacramentorum; licet Matrimonio omisso senarium tantū dederit. Nihil enim prorsus in reliquis S. Patribus de istis Sacramentis legimus: Nec Sacramenti nomine censuerunt, quoties de his rebus locuti sunt. Recens enim est inuentio Sacramentorum.* Mera hæc mendacia. Nam Papæ, Concilia, Patres Ordinem agnoscunt Sacramentum. S. Innocentius I. *epist. 18.* dicit Recipi hæreticos cum suo baptismo; at non cum suo Ordine: quod

solum baptismum validè dare permittatur. S. Leo I. *epist. 81.* ait Ordinem dari solum in vespera Sabbati, gratiamq; conferri. Patres. S. Athan. *epist. 2.* Greg. *in 4. Reg. 5.* Concilia, Chalced. c. 2. Bracarense, Flor. Trid. &c. *Bell. l. 1. c. 3 de Ord.*

III. RATIO fauet congruentiæ. I. Quia cum *Dei perfectæ sint opera*, Deut. 32: dans potestatem, addit & requisita ad rectum eius Vsum: Vt animalibus potentias armat organis: sic, cum in Ordine det Potestatem, dat simul gratiam exequendi munus Ordinis dati. 2. *Deinde:* Vt in Baptismo datur potestas sumendi Eucharistiæ: sic in Ordine datur ius perfungendi Ordine; quò speciali opus gratiæ gratum faciente. 3. *Demum,* Aduersarii non habent, quod obiciant, nisi argumentilla negatiua.

DICO AD I. At *Chirotonia* in Scripturis aliquando iuncta Orationi legitur; aliquando sola ponitur: vtrumque vt Ritus certus ac solennis, gratiam conferens, vt Sacramenti materia cum Forma precatória, & effectiua. Vide *Antichristum p. 3. q. 42.* AD II. Si id verum, iam nec Eucharistia foret Sacramentum; vt quæ non sit instituta per se ad gratiam iustificantem, seu remissionem peccatorum; sed ad gratum facientem.

AD III. Etsi non sit in Verbo Scripto Ordinis Institutio; est tamen eius Vsurpatio talis, quæ Institutionem necessario præsupponit. Dominus verò Ordinavit Apostolos verbo autoritatiuè, forsitan absque chirotonia: ceu eisdem sine Sacramento Confirmavit, Magdalenam absoluit. Neque tamen credere cogimur absque chirotonia Ordinatos, quia scriptum non est; multa enim dicta factaq; sunt, quæ scripta non sunt. Yy 3

QVÆSTIO CVII.

*Ordinationis equalis Materia, Forma,
Minister, Effectus, et Ceremonia?*

LVTHERO-CALVINIANI non agnoscunt Chirotoniam: non Verbum Sacramentale certum & efficax; non effectum Characterem, non Ceremoniam Vnctionis: vti conficta & superstitiosa. Volunt Ministerium Ecclesiasticum esse merū Officium functionis: hocque cessante cessare. Hinc illi, qui hodie Presbyter aut Diaconus est; cras, motus officio, est laicus.

SVADET contra Vnctionem & Rasuram *Kemnit pag. 1171.* ita. 1. Christus & Apostoli non sunt illis vsi. 2. In historia Ecclesiastica nullum extat exemplum. 3. S. Patres Vtriusque; nil meminerunt, præter supposititios libros Cypriani & Anacleti. 4. In Ecclesia Græca non fuit vsitata vsque ad annum 1200. 5. Ritus est Iudaicus, ait *Calvinus §. 30. 31.*

AVTOR. I. Materia Principalis Sacri Ordinis est Impositio manuum. 1. Liquet suprâ Scripturis. &c. Minus principalis tamē etiam essentialis, est porrectio calicis, & Euangelii. de quibus nil in Scriptura. Ac licet in Confirmatione fiat etiam Impositio manuum; accidētaria tamen est ibi; primariū verò Chisma. 2. Ita Traditio Pontificiū, Cōciliorū. Patrū, & pars Potior Theologorū. Itaque sacerdotes ordinantur, cum dicitur ad porrectionē; *Accipe potestatem Sacrificium offerendi;* & ad Chirotoniam, *Accipe Sp. Sanctum.* Et hæc est Forma, seu Verbum Sacramentale: Actio vtraque est vna Ordinatio.

II. Effectus est duplex. 1. Potestas spiritalis perpetua cum indelibili characterē: 2. Gratia gratū faciens, ad fungēdū munere. Cyp. serm. de ablut. pedū *Nemo S. Ordines iterū renouat.* Sic & Aug. &c. III. Minister solus est Episcopus ordina-

tus: Nec aliter factos agnoui vnquā Ecclesia. IV. Vnctio est ceremonia verè Sacramentalis; non autem Rasura.

DICO AD I. Kemnitius toties ex proposito mentitur. 1. Nam etsi de Christo & Apostolis nil scriptum; tamen S. Dionys. *l. hierarch. c. 4.* Pontificem vti sacro oleo in Consecratione, Traditū esse ab Apostolis. 2. Eusebius *l. 10. hist. Eccles. c. 4.* Metaphrastes *in vita S. Chrysostomi. &c.* Vnctionis meminerūt. 3. Patres Item, vt Pacianus *ep. 3.* Greg. *in 4. Reg. 5.* &c. 4. Contrarium docent Dionysius, Euseb. Metaphrastes. 5. Non est Iudaismus, vti reb⁹, quibus & Iudei sunt vsi: sed modus ac finis vtēdi illum constituunt.

XI. DE MATRIMONIO.

QVÆSTIO CVIII.

An Matrimonium sit verè Sacramentum teste S. Scriptura?

LVTHERVS *de Capt. Babyl.* negat: quod nec Signum habet: à Deo institutum: nec Grat & promissionem.

II. CALVINVS *Inst. l. 4. c. 19 §. 34* ait, Non magis rationem Sacramenti conuenire Matrimonio, quàm agriculturæ, aut rōnflinæ;

III MELANCH *HON in Locū, & Kemnit pag. 1214;* agnoscunt in Matrimonio Mandatum Dei, & Promissionem gratiæ; sed non iustificantis à peccato; ac proinde negant propriè dici Sacramentum, vt sunt Baptismus & Cœna: esse tamen aliquo modo.

SVADENT istis. Lutherus, Calvinus, Erasmus, BEZA, in Eph. 5. *Sacramentum hoc magnum est;* tria volunt. 1. Papistæ ex sola voce hæc definiunt Matrimonium esse Sacramentum; cum græcè sit *μυστήριον.* 2. Intelligitur ibi coniunctio Christi & Ecclesiæ; non viri & fœminæ: Hoc enim quotidianum est; non mysterium. Vnde ait; *Ego autem dico, in Christo & Ecclesiæ.* 3. Sic & Aug. tract. 9. in Ioan. *Evunt*

Erunt duo in carne una, hoc est Sacramentum magnum.

AUTOR. Matrimonium est à Deo Institutum bifariam. 1. Physicè ut duorum est coniunctio ad prolificandum. Sic à Deo esse, ac bonum. negabant hæretici veteres: Vide *Genal. p. 3. q. 23.* At bonæ sunt nuptiæ: teste S. Scriptura, *Genes. 2. Non est bonum hominem esse solum.* &c. Aug. l. 9. in *Gen. ad lit. c. 7.* Concilium Gangrense & Bracarense hæreses eas damnarunt.

2. Christianè: ut duorum cõiunctio est rei sacræ significatio, sanctificans eisdem. Sic Matrimonium esse Sacramentum negant Luthero-Caluinistæ. At contra Apostolum *Eph. 5.* Vbi tria: 1. Sacramentum propriè dictum: 2. Idque in coniunctione viri & foeminae; non Christi & Ecclesiæ: 3. Nec Adami ac Euxæ.

II. Matrimonium est SIGNUM REI SACRÆ. Quia habet annexam gratiæ promissionem, quæ cum solius esse Dei debeat ac possit; à Deo Institutione Matrimonii factam esse necesse est. 1. Illud dant vtrò Melanchthon in *Apolog. Conf. August. art. 13.* Calvinus *Inst. l. 4. c. 19 §. 2.* Kempitius *p. 2. Exam. pag. 13.* Quare Matrimonium est & contractus civilis, & Mysterium rei sacræ. 2. Ita S. Amb. in *Eph. 5. Mysterii Sacramentum grande in unitate viri ac foeminae esse significat.* Ita Hieron. Chrys. August.

Vnde Sectarii student errori dicentes; intelligi coniunctionem Christi & Ecclesiæ; non viri & foeminae. Quia, *Hoc demonstratiuum est rei præcedentis, scilicet, illius: Relinquet homo patrem, &c. & erunt duo in carne una.* Hoc magnum est.

Item, quia caput totum tractat de coniugio, ut re grandi; quæ terminetur in Christum & Ecclesiam. Vnde Aug. l. 1. de nupt. c. 21. *Quod in Christo & in Ecclesia est magnum Sacramentum, hoc est in singulis viris & vxoribus minimum; sed tamen coniunctionis inseparabile Sacramentum.* Itaque Matrimonium, quæ est *Vinculum insolubile*; magnum est Sacramentum in Christo & Ecclesia: quæ est *signum sacræ coniunctionis*; sic magnum est Sacramentum in Christo, at minimum in hominibus, qui Christo comparati, minimi sunt. Notanda distinctio.

Neq; hoc magnum Sacramentum referri potest ad Adam & Euam, ut vult S. Hier. licet significarunt Christum & Ecclesiam; Quia sermo est de futuro, *Relinquet*; Et Protoplastæ non habebant *patrem & matrem*: Nec dixit, *Ego relinquam*, de se; sed de posteris indefinitè, *Homo*. Sic & Dominus, *Matth. 19. Quod Deus coniunxit, indefinitè, homo non separet*; at protoplastæ iam erant morte separati: ergo de iis esse sermo nequibat. Non enim dicit; *Sacramentum hoc magnum Fuit*; sed *Est*.

III. GRATIÆ PROMISSIO est adiuncta Institutioni. Quia Matrimonium est signum tum Coniunctionis Christi & Ecclesiæ: Tum & Spiritalis Charitatis mutuae, in qua Christo adhæret Ecclesia per Fidem, & spem, subiecta ei per Obedientiam. Et hanc Spiritalem coniunctionem maximè vrget Paulus. Quia per hanc Christus est iunctus Ecclesiæ soli ut sponsus; per naturæ conformitatē verò iunctus est toti humano generi. Quia Viri & foeminae coniunctio illam spiritalem maximè significat; unde magnum est.

25. 1. 10.

Sacramentum. Quia sic, 1. Tim. 2. Saluabitur per filiorum generationem: si permanserit in fide, dil. & satisfactione cum sobrietate. Istud Domus Dei vocatur ibid. Vnusquisq; domum suam habet ex Deo, vnus quidem sic, alius autem sic. Itaque 1. Thef. 4. Scias vnusquisq; vas suum possidere in sanctificatione.

DICO AD I. Falsum est. Nam vox *Sacramentum* habetur *Tob. 12. Dan. 2. Col. 1. 1. Tim. 3. Apoc. 1. 17. Eph. 1. & 3.* Nec tamē ibi *Sacramentum* propriē dictum asserimus: vt hic *Eph. 5.* Proinde Sectarii exiisdem locis calumniosē multiplicant nobis *Sacramenta.*

AD II. In viri & foeminae, non in Christi & Ecclesiae coniunctione, est *Sacramentum*: idq; magnū respectu Christi & Ecclesiae, & pro magnitudine gratiae promissae in Christo et Ecclesia, id est, in charitate *Sacramentali.*

AD III. S. Augustinus loquitur de *Sacramento* nunc respectu *Vinculi* insolubilis: nunc vt de signo rei Sacrae: illud est in Christo & Ecclesia: hoc in viro & muliere *Sacramentum*, vt signum cū illius, tum gratiae conferendae.

Q V A E S T I O C I X.

Quibus porro probetur, & Oppugnetur Matrimonium esse Sacramentum?

LUTHERANI, vt Kemnitius p. 2. Exam pag. 1225. Ante Augustini tēpora nec generale nomen *Sacramenti* est tributum *Matrimonio.* CALVINVS *Infl. 4. c. 14. §. 14.* Ante S. Gregorium nemini visum dari *Matrimonium* pro *Sacramento* Bez. in *Eph. 5.* Nusquam in Augustino & Hieronymo appellari *Sacramentum Matrimonium.*

II. Lutherus Capt. *Babyl. Nusquam legitur aliquid gratiae dari uxorem ducenti. Quam nec signum est gratiae.*

III. Idem. *Matrimonium* fuit apud Infideles, non *Sacramentum*, nec *Sanctum*; & multi eorum sunt meliores fidelibus: ergo non est *Sacramentum* nouae legis.

IV. CALVINVS. §. 34. In *Matrimonio* non est ceremonia exterior posita à Deo ad confirmandam promissionem.

V. Calvinus, Kemnitius. Id appellant *Pontificii* pollutionem apud Magistram. & Syriciū Papam: At ea nequit esse *Sacramentum.*

VI. *Matrimonium* pugnat cum *Sacramento Ordinis*, quia negant ambo in vno posse consistere: at id absurdum.

VII. *Papistis* Coitus est pars *Sacramenti*; à quo arcent *Sacerdotes.* At id absurdum.

VIII. Kemnitius. Durādus apertē negat id esse *Sacramentum*, docetque multis.

AUTOR. Mentitur iniquitas sibi.

AD I. igitur S. Leo I. claruit anno 440 ante S. Gregoriū annis 150. S. Chrysostomus claruit aenae 370. ante S. Augustinum 30. S. Ambr. August. & Hieronymo antiquior: Syricius Papa equalis Ambrosio. &c. Et ii tamen *Matrimonium* appellant verum *Sacramentum*, & docent. S. Leo epist. 92. *Cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, vt prater sexuum coniunctionem haberet in se Christi & Ecclesiae Sacramentum; dubium non est, eam mulierem Non pertinere ad Matrimonium, in qua docetur non fuisse Nuptiale Mysterium, id est, Sacramentum.* S. Ambr. l. 1. de Abraham. c. 7. *Qui sic egerit, peccat in Deum, gratiam soluit, & Sacramenti caelestis amittit consortium.* Syricius epist. 1. c. 4. ait, *Sacrilegium committit, qui viuente transiit ad aliam: at peccatum contra ciuilem contractum non est sacrilegium.* S. Augustinus tribuit *Matrimonio* & nomen *Sacramenti*, & rationem, docens id non esse *Sacramentum*, nisi in Ecclesia; Ideoque esse *Intolubile.* Nomen tamen *Sacramenti* non

ti non vno semper modo accipit; vt sup. notauimus. RATIO quoque fauet docens esse Sacramentum propriè dictum. Vide *Genealog* p 3 q. 23.

DICO AD I. At Iuues Melancht. negat id illi, docens conferre gratiam: Kemnitius, docens esse signum.

AD III. Solum in noua lege Matrimonium est Sacramentum: Etsi quidam sentiant non bene, etiã in Veteri lege fuisse. Illud definiunt Conc. Florent. *Trid. Sess. 24. C. 2.* Et *D. Th. 4. d. 26. q. 2. a. 2.* & Theologi: Fuisse Institutum in officiũ naturæ in statu innocentiae; in lapsu, ad remedium: in reparato in Sacramentum. Nam in statu innocentiae non erat opus gratia Sacramentali; ligatã concupiscentiã. In Lege, *Leu. 18.* restrictio eius facta est ad certas personas; nõ Institutio; Et permissa erat polygamia & repudium; contraria Significationi Sacramentali. Et, argumenta partis contrariae refutata iacēt. Neq. Matrim. Sacramentum magis pollutur per malos Christianos, quã Baptismus perceptus aut Eucharistia &c.

AD IV. Sacramenta sunt instituta ad Significandã & Conferendã gratiam; non ad Confirmandã: patet *sup. q. 3.*

AD V. Calumnia mendax est in Ecclesiã, & Magistrum, qui id nusquã dicit. Syricius coniugũ adulteria, & Sacerdotum scortationes vocat Sacrilegia: & rectè: *Adhuc ipsi coniuges erubescunt suum actũ Quod coeuntes dicuntur, Apoc. 14. cum mulieribus coinquinati. 1 Reg. 2. Non mundi à mulieribus & in 1. Cor. 7. Qui in carne sunt, vt mulus & equus, Deo placere non possunt. At sancti cõiuges uxores habent tanquam non habentes. Et Virgo est sancta corpore & Spiritu. Et Sacerdotib⁹ dicitur Sancti estote.*

AD VI. Sacerdotes arcētur à Matrimonio ob impedimenta matrimonialia functionum Sacerdotalium; non ob Sacramentum ipsum Matrimonii.

AD VII De Copula Quidã sentiūt, eam esse actum & officiũ Matrimonii: Quidã, improbabilius; esse partē Sacramenti Integralē; sed non Essentialē. Vtrique, & omnes docēt, ideo Matrimonium esse totum ac plenum sine copula. *S. Amb. l. de inst. Virg. 1. 6. Non desloratio facit coniugũ; sed pactio coniugalis. Aug. l. 1. de nup. c. 11. inter Iosephum & B. V. verum ait intercessisse matrimonium.*

AD VIII. Durandus errauit; inque altera editione se explicat; esse verè Sacramentum; sed non vniuocè; quod logicum est, nõ Theologicum. At hic pretextus erat inanis: vt & eiuldem argutiones vanæ; vt sequitur.

QVÆSTIO CX.

An Matrimonium sit Vniuocè Sacramentum?

L V THERANVS Kemnitius obiicit Durandum, hoc negantem. Eiusq; vtitur argumentis istis. I. In Sacramentis aliis, quod exterius agitur, excedit rationem naturalem; nec potest reddi causa, nisi per lumen fidei. At quod in matrimonio exterius agitur naturalem causam habet; quam ethnicus, videns contractum, reddere posset; in aliis non posset. Ergo non est vniuocè Sacramentum. II. Sacramenta cætera consistunt in re sacra extrinsecus applicata; idq; præsentibus. At tale nihil, aut nõ eo modo, applicatur in Matrimonio. Ergo III. Cætera Sacramenta conferunt gratiam; hoc non; aiunt Canonistæ, & Magister 4. d. 2. Quia licitè fit matrimonium cum pacto pecuniæ; at hoc in Sacramentis illicitum & Simoniacum est. Deinde Matrimonium non confert primam gratiam, sc. remissionem peccatorum; nec secundam, sc. augmentum gratiæ. IV. In cæteris Sacramentis Ordinatio Ecclesiæ vim præcepti habet, sed non de necessitate est Sacramenti; at in hoc ordinatio Ecclesiæ est de necessitate Sacramenti; vt de gradibus consanguinitatis, de præsentia parochi, &c. V. Cæterorum Sacramentorum capax nemo est absq; præuio Baptismo; at etiam non baptizati sunt capaces Matrimonii: ergo non est propriè Sacramentum.

Zz Av.

AVTOR. Matrimonium est Vniuocè cum cæteris verè & propriè Sacramētū.

DICO AD I. Falsā minor. Nam nō quolibet Vnio viri & fœminæ, quæ videtur, exterius illud est; sed illa Insolubilis tum conuenientib⁹, tum Magistratui: illa ciuilibus intelligitur; hæc Sacramentalis solum fide capitur: quia ista est corporū; hæc animorum cum gratia data, & necessaria.

AD II. Deratione Sacramēti est vt aliquid sit Signum practicū gratiæ; non vt res aliqua foris applicetur: Et ita quodque Sacram. habet quid propriū sibi; non tamen idcirco non sunt Vniuocè Sacramēta. Sic placuit Institutori. Et quia Matrim. cōsistit in Cōfessu fœligārium; ideo ipsi sunt Ministri Sacramenti huius; nec egent alio absolutè.

AD III. Paucis Canonistis aduersatur Cōmunis omnium consensus: apud Nauar. in *Enchir.* c. 19. n. 22. Aduersantur & Theologi. Nam in genere gratiagram faciens habet etiā vim peccata delēdi, & ab omnibus cōfertur Sacramentis: at in specie ad Principalē finem instituta sunt alia; vt tribuant Remedium peccatorum, & gratiam adiutricem: vt Bapt. Quædā in remediū tantum, vt Matrimonium: Quædam in gratiam tantū augendā. Et sic Magistrū exponit D. Thom.

AD IV. Ecclesia nil potest ordinare quoad essentialia Matrimonii, vt Diuina: at potest quoad personas, quæ sunt prærequisitum fundamentum essentialium: vt quæ sint legitimæ personæ. &c. vt in Euch. qualis panis requiratur. &c.

AD V. Quidā putant coniuges conuerso post Bapt. debere renouare cōtractum: Alii eorum matrimoniū post Baptismum hoc ipso fieri Sacram.; nisi alter conuerti nolit: tunc est solubile.

Quæ sit Materia & Forma Matrimonii?

LUTHERANVS Kemnitijs negat, cum Melch. Cano, Matrimonium esse Sacramentum; quòd eius materia & forma nequeant demonstrari. Canus vult verba Consensus contrahentium efficere matrimonium: at Verba solennia Ecclesiastici constituere Sacramentum. Quidam sentiunt verba consensus contrahentium esse materiam & formam: Alii, Personas esse materiam; Verba, formam.

Kemnitijs ait Groppero formam esse illa Matth. 19. *Quod Deus coniunxit, homo non separet*; Ideo inter nos non constare de materia, forma, ministro.

AVTOR. I. Dum fit matrimoniū, eius essentia cōsistit in verbis mutui cōsensus, vt in forma: Personæ verò sunt materia circa quam. Ita *D. Th. 4. a. 26. q. 2. a. 1.* Dum factum est, iam ipsa permanēs coniugum societas est, signum externū: vt Euch. parmanens, &c.

Affingit autem id Kemn. Groppero, qui solū ex iis, *Matth. 19.* colligit formam; nō ipsa esse dicit formam. Constat igitur nobis certa & materia, & forma, & minister idem, qui materia; Sicut vèdens seipsū est minister venditionis, & res vèdita.

II. Canus autē errat. 1. Quia sic è S. Scriptura doceri non possēt forma & minister Sacramenti; sed solū matrimonii: nā de hoc solo habetur in ea: at illud absurdū est & absonū: ergo idē est vtriusque minister & forma. 2. Conc. Flor. & Trident. oportuisset discrimini isti assignasse ministrū &c. Sed ea nō agnoscunt discrimē inter matrim. & Sacramētū apud Christianos. 3. Cōmunis Theologorū id nesciuit vnquā; estq; Can^o omnino singularis nouitatis inuētor. Ac licit Theologi in diuersa discedāt quoad materiā; quoad formā tamen & ministrum consentiūt. 4. Matrimonia Christianorū si continent in se vinculū insolubile; ergo sunt Sacramētum: Si non id continent.

nent; ergo erunt solubilia; & non erunt Sacramentum: polygamia licebit: at hæc absurda: Ergo.

QVÆSTIO CXII.

An Polygamia sit licita Christianis?

LVTHERVVS Kemnitius par. 2. Exam. pag. 1226. ait nos cum Montanis prohibere polygamiam successivam, id est, successivè plurium: Quod secundas nuptias non benedicimus, ceu prostitutioni & fornicationi; Teste Decreto Gratiani. can. hæc rat. 31. q. 2.

II. LVTHERVVS de Bigamia propof. 63. Nota sunt iura Mosaicæ, quæ cogunt plurimum esse uxorum virum, quæ non sunt magis abrogata, quàm reliqua; sed libera, nec prohibita, nec præcepta. Exemplo Abraham, ait in Genesin.

ANABAPTISTÆ sequuntur Lutherum, teste Kemnit. pag. 1229. ubi rectè damnatos ait à Concil. Tridentino.

AVTOR. I. Polygamia successiva, licita & iusta est; cõtra Montanistas: teste S. Scriptura in meo *Antichristo* p. 3. q. 44. 2. Concil. Nicenũ can. 8 iussit Novarianos nõ recipi in Ecclesiã, nisi prius communicarint cũ secundò nuptis, aut sepi. Accedit S. Patrũ consensus. Secũdis tamen nuptiis nõ benedicimus; quod prior benedictio non expiret. Ita S. Patres. Canonũ verò Collector Gratianus vixit ante 1200. annos & apertè contrariũ dicit, quàm ei Kernn. affingit. *Bell. cap. 9.*

II. Polygamia cũ plurib. simul vnus est à Christo abrogata, ac vetita: patet in *Antichristo* ex S. Scriptura. 2. Deinde, Iure Euãgelico vir & fœmina pares sunt quoad fidẽ & debitum. 1. Cor. 7. *Vxori vir debitum reddat, et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter. è contrã.* Ita alter se tradere nequit alii sine iniuria comparis: Absurdus tamen est, mulierem plures habere viros.

3. Quia Polygamia pugnat iuri naturæ, & rationi Matrimonii. Huius n. fines sunt quatuor: 1. Proles susceptio & educatio: 2. Societas domestica: 3. Remedium concupiscentiæ: 4. Sacramentũ

Christi & Ecclesiæ: His inimica Polygamia est. 4. Deniq; nulla gens vnq̃ inter Christianos reliquit exemplũ polygamie: Quod si exẽplo Patriarcharum libera sit; cur exẽplo caruit & imitatione?

Volunt autẽ quidam, vnã Patriarchis vxorẽ fuisse, cæteras concubinas: Alii singulas veras vxores extitisse: quod probabilius est & communius.

QVÆSTIO CXIII.

An Matrimonium consummatum sit solubile quoad Thorum solũ permanente Vinculo?

LVTHERVVS l. *Capt. Babyl. de matrim.* Melancthon in *Loct. de Coniug.* Kemnitius p. 2. Exam. Gc. aiunt esse: sed simul quoad & Thorum & Vinculum; non autẽ quoad thorum solũ. Kemnit. etiam reprehendit Ecclesiã, quæ soluit manente vinculo.

SVADENTISTIS. I. CALVINVS, BEZA. &c. Kemnitius pag. 68. *Definitio III. Diuortii, quod sit separatio Matrimonii quoad thorum, manente vinculo, noua est ex Paulo male intellecto: Præcipio non ego &c. ubi loquitur de misso diuortio ex leuib. vixis: non de iusto, in causa fornicationis. 2. Idem. Christus, Mat. 5 & 10. dimissionem coniugis, nisi propter fornicationem, pronunciat esse illicitam; Contra Pontifici decernunt, præter fornicationem, multas alias causas, propter quas liceat. 3. Christus ideo prohibet dimissionem, extra fornicationis causam, quod sit periculum Vtisionis. ed de hoc ij non sunt solliciti. 4. Pontificia separatio Vinculum multis modis soluit. Nam quid sit Vinculum, scriptura docent. Adhæret bit vxori. Faciamus ei aut. Mulier non habet potest. Iterum conuenite, ne. &c. Sunt vna caro. &c. Hac omnia soluunt. Ergo separant, quod Deus coniunxit.*

AVTOR. I. Matrimonium Infidelium solubile est etiam quoad Vinculũ. 1. Cor. 7. *Si infidelis discedit, discedat.* Vide *Antichristum* p. 3. q. 45.

II. Matrimonium Consummatum Fidelium est solubile solũ quoad thorũ; non quoad vinculum. Idque duabus de causis: 1. Ex Consensu mutuo, ob statũ altiorem ad eundẽ, scil. religionis. 2. Si sine consensu, ob crimen Adulteriũ, Infidelitatis, & Peccati ineuitabilis. Patet in meo *Antichristo* Scripturis. Ita *Trident. Sess. 24. Can. 8.* 222 No-

NOTA. I. Viro & vxori par est libertas diuortium faciendi. 2. Et quoad thorum possunt autoritate suapte separari ob certum adulterium: quoad Cohabitationem verò opus est iudicio Ecclesiæ. 3. Separatio tamen ob adulterium sit illicita; 1. Si vxor sit vim passâ. 2. Si vterque coniux sit adulter: 3. Si post cognitum adulterium rem cum compare habuerit: 4. Si autor coniugi fuerit ad adulterium.

DICO AD I. *Aug. l. 1. de adult. cõiug. c. 1. 2. 3. 4.* distinguit verba Pauli; quòd loquatur de separatione iniusta ibi: *Præcipio vxorem à viro non discedere. De iusta ibi: Quod si is deceaserit, manere innuptam.* Errant igitur Luthero-calvinistæ locum totum de Iniusta exponentes sola.

AD II. Et verò sunt plures. Nam ibidem *Mat. 19.* posita causâ fornicationis; promittit centuplum dimittenti⁹ vxorem, & sequentibus Christum. Item, *1. Cor. 7.* ob infidelitatem fieri discessionem posse permittitur. Itaque sententia Christi sic intelligenda est, vt non pugnet cū Christo, & Paulo. Ratio: quia dimissio potest solum fieri ob crimina in damnum comparis vergentia: aut ob maius bonum. Fornicatio enim opponitur directè fidei matrimoniali: cætera crimina solum per accidens. Deinde liberat comparem ad omnem vitam à debito reddendo: alia crimina non liberant.

AD III. Quia iusta est dimissio ob fornicationem; ideo periculum dimissioni non imputatur dimittenti iustè. Ex duobus enim periculis minus eligendum est: at alienum nocentis censetur minus proprio innocentis.

AD IV. Ista, de quibus Scripturæ,

non Vinculum ipsum efficiunt; sed ad illud consequuntur: alioquin longior peregrinatio esset prohibita. Vinculum autem est obligatio, quâ alter fit alterius proprius in omnem vitam.

QVÆSTIO CXIV.

An Fidelium Matrimonium Consummatum sit solubile quoad Vinculum?

LUTHERVS *l. Capt. Bab.* statuere nil audeat; optat tamen definiiri, Non ab Episcopis, sed duobus doctis & bonis. Licetè solui etiam Vinculum ob vel Fornicationem, vel de eadem absentiam alterius: Sic anno 1520. At anno 1523. *comment. in 1. Cor. 7.* Licetè solui ait, si alter sit ethnicus, aut falsus Christianus, aut rixosus, aut ad quodcunq; peccatum indurat, aut pauper sit, aut amici conunctos noluit BRENTIVS *in Mat. 19.* Quoties alteri non est commodus; aut quacunque de causa sibi displiceant.

MELANCHTHON *in Locis*, Licitum vult ob fornicationem, aut si alter iniuste discedat ab altero. CALVINVS *Inst. l. 4. c. 19. §. vlt.* ait tyrannicam legem esse, quæ non permittit solutionem Vinculi ob adulterium aut Infidelitatem, Kemnitius sequitur Calvinum. ERASMVS anno 1515, docuit licere ob fornicationem etiam vinculum solui: Sic & Caietanus, & Catherinus: Qui duo tamen se submiserunt Ecclesiæ. Licere tamè maxime volunt in fonti.

SVADENT istis, quæ ex omnibus collegit Kemnit. 1. Lex innocentem nubere alteri vetans priuat iure suo citra culpam. 2. Diuortium, à Christo concessum ob fornicationem, si tæ laqueus in fonti, qui vritur. 3. *Mat. 19.* quæritur de dimissione quoad Vinculum, non quoad thorum: nam solam illam norant, qua ducere aliam licebat. *Deu. 24. l. eu. 11. l. 1. 3. Ezech 44.* Ergo, qui dimisit ob fornicationem, & aliam ducit, non machatur. 4. *Præcipio non discedere:* subaudi, nisi ob fornicat. Si discesserit, iniuste & non ob fornicat. tunc Manere innuptam: ergo si iuste ob fornicationem discesserit, nub. re potest. & c. *Bellarmin. c. 17. §. Mat. 5.* Generalis sententia est: *Qui dimiserit vxorem*

rem.

rem, sc. iniuste, excepta fornicationis causa que iusta est; facit eam infontem mœchari. & qui dimissam fontem seu infontem duxerit, adulterat: Ideo trāsire ad altera vota licet infonti: non licet fonti, in pœnam. Et loca *Mar. 10. Luc. 16.* quæ silent de fornicationis causa, debent exponi per Matthæum 19, quod liceat ob fornicationem & dimittere, & ducere aliam. 6. Verba, *Rom. 7. & 1. Cor. 7. Viuente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro.* Quia ligata est: hæc generaliter capienda sunt; non in casu fornicationis, ait Caietanus, Calvinus, Erasmus, Bucerus, Kemnitius. &c. q. d. Generaliter mors est expectanda in diremptione Vinculi, non autem in Dimissione.

AUTOR. Theologis *Diuortium* est separatio matrimonii consummati quoad thorum aut Cohabitationem, manente Vinculo: *Repudium*, soluto vinculo. Iuristis *Repudium* est seu sponsæ seu vxoris: *Diuortium* solius vxoris. Theologis factum ob fornicationem diuortio, nubere neutri licet, ob permanens Vinculum. 1. Ita S. Scriptura in meo *Antichristo p. 3. q. 45.* 2. Ita Traditio singula per sæcula S. Patrum. Clemens in Can. Apost. can. 48. Vide *Bell. c. 16.* 3. RATIO. Quia Matrimonium est signum coniunctionis Christi cum Ecclesia in vinculo insolubili: ergo & ipsum est tale: Sic *Aug. l. de bono coniug. c. 7. 15. 18. 24.* 2. Si liceret, liberis pater fieret vitricus, viuâ matre, ait *S. Ambr. in Luc. 16.* 3. Repudiis innumeris fiet et porta ait *S. Hier. in Matt. 19.* 4. Vbi lex prohibēs fontem dimissum nubere? Soluto vinculo quid cum prohibet magis, quàm infontem? Nec ethnici, vbi discipula vige bat, repudium permittebant, teste *Tertull. in Apolog. c. 6.*

DICO AD I. Lex ea est Christi, non Papæ: & priuat infontem sine culpa quidem; sed non sine causa.

AD II. Infontem, si cōtinere nequeat, lapsę ignoscat, & retineat eā in remediū: nā dimittere non tenetur. Non autem videri durum debere, culpis ignoscere cōparis, docet *S. Aug. vbi supr.* Sin' eam retinere non licet; ecce remedium, *Matt. 2. Petite, & accipietis donum continentię.* Quid si vxor in morbum incideret perpetuum? aut ab hoste abriperetur? &c. ita Augustinus.

AD III. Istud: *Nisi ob fornicat.* Si Exceptiuè sumatur, tunc sermo est de dimissione ob fornicationē, persistente vinculo: licet Pharisei interrogarint de dimissione quoad thorum et vinculum. Nam in Vinculo sunt duo: Dimissio, & Potestas ducendi aliam: illam Dominus concessit ob fornicationem: at hanc omninò sustulit, Si verò Negatiuè accipiat, cum *Aug.* tunc damus loqui Dominum de dimissione quoad vinculum; sed negamus eam in causa fornicationis.

AD IV. Loquitur de discessione solum ob iustam causam; alioquin si daret optionem, pugnaret secum ipso, & cum Euangelio.

AD V. Si prohiberetur nubere in pœnam; & tamen soluta esset à vinculo; nubēs non mœcharetur, etsi matrimonium fieret irritum: quod absurdū. Neque per Matthæum exponuntur sequentes Euangelistæ: iste enim ante hos scripsit & Marcus Romanis, quæ eis Petrus; Lucas Gentibus, quæ Paulus eis prædicarat: non vt supplerent in eo; sed vt pseudomatthæum redarguerent.

AD VI. At plana esse verba dicit *S. Aug.* Nec Apostolus vnquam addidit exceptionem. Ei contentiunt *S. Patres,* & ratio. Quia docere intendit legem

obligatio ad legem, donec vel Lex abrogetur, vel coniux moriatur: ita morte Christi factum, & Lex mortua est, & homines in alium translati sunt statum, ceu mortui legi veteri.

QVÆSTIO CXV.

An, & Quæ sint Impedimenta Matrimonii?

LVTHERO-CALVINIANI promiscuè, Lex parte Consensus impedimenta matrimonium contractum Dirimentia admittunt tria, Errorem, Conditionem, Coactionem: Addunt Defectum consensus paterni. Ex parte Personæ, duo simpliciter: Impotentiam reddendi debiti, & Ligamen: Duo non simpliciter admittunt, Cōsanguinitatem, & Affinitatem; sc. quoad Gradus in Leuitico designatos: cætera reiciunt, ac damnant. *Melanche. in Locis tit. de Cōiugio. Lutherus serm. de Matrim. Duodeniginti causas in suo Iure effinxit Papa, quibus omnibus matrimonium vel dissipet, vel impediatur: Quas tamen ferè omnes & reicio, & condemno.*

AVTOR. Impedimenta sunt duplicia: 1. Impedientia; sed non Dirimentia; quæ aduersantur Matrimonii, non Essentiæ, sed Solemnitati, vel accidenti. Quæ sunt duo:

Ecclesie Vetitum; nec non Tempus Fariatū, Impediunt fieri, permittunt facta teneri

2. Impediētia & Dirimentia, quæ Essentiæ Matrimonii aduersantur sic, ut cū iis nunquam sit verum matrimonium. Hinc contractum de facto, non de iure irritum reddunt. Sunt ea XII.

Error, Conditio, Votū, Cognatio, Crimen, Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamē, Hone-
Sifis Affinis, Si fortè coire nequibus. [Itas,

Hæc socianda vetant connubia; facta re-
tractant.

Essentialia autem matrimonii sunt tria, 1. *Consensus*, ut causa Efficiens qui ponit Intentionem: 2. *Cum Signo expres-*

sus, ut Formā; quod tale est, qualis Consensus verus, aut falsus: 3. *Inter Legitimas Personas*; quæ sunt Materia. Ex parte Consensus est Ignorantia personæ, vel conditionis; & Coactio. Ex parte Personæ, cætera accidunt omnia.

Porro nos de iis solum, quæ controvertunt Aduersarii.

QVÆSTIO CXVI.

An Consensus parentum requiratur necessarium ad Matrimonium Ratum?

LVTHERVS Serm. de Matr. Si ex Matrimonio citra consensum parentum contracto, sit nata proles; firmum esto matrimonium. Si nendum sit nata in potestate parentum erit confirmare vel irritare. 2. **ERASMVS** in Dialogo de matr. *Inscis parentibus contractum, nec Natura sensus adprobat; nec Veterum leges: nec Moyses ipse; nec Euangelica, aut Apostolica doctrina,*

3. **BUCERUS** in Mat. 19. optat reuocari in vsum leg. s. ciuiles, quæ vetēt contractas absq; parentibus. 4. **BRENTIUS** in Catech. iubet in eo stare iudicio magistratus: quidd sint casus, in quibus consensu parentum nil opus. Sic & **KEMNITIUS**. **CALVINVS**. &c

SVADENT istis, quæ collegit **Kemnitius** p. 2. *Exam. pag. 1273. ex prædictis.* 1. *Quia Pontificii quidam, ut Gropperus in Inst. Colon. affirmant requiri consensum.* 2. *Talis esse debet coniunctio, ut eius autor esse Deus possit. Nam, Mat. 19. Quod Deus coniunxit. &c. At Deus non est autor illius, quod contra eius præceptum contrahitur. Nam in quarto Decalogi iubentur liberi obedire parentibus: Idq; exponitur Col. 3. Filii obedite parentibus PER OMNIA. Proinde Istud Relinquet homo patrem, &c. Et adharebit uxori, intelligi debet de matrimonio consummato. Sic lex Dei Exo. 22. Deut. 22. Item, Num 30. Si puella quid vouit in scio patre, hic irritare potest: ergo & sponsonem matrimonii Deniq; Deus mediante præcepto iungit duos, sine quo Medio nulla est coniunctio.* 3. *Iura Ciuilia irritant sic cōtracta: quæ aiunt; Ciuilis & naturalis ratio suadet hoc fieri: in tantum, ut iussus parentum præcedere debeat.* 4. *Ius Canonicum sæpè iubet idem.*

AV-

AUTOR. I. Solo parentum consensu, inuitis liberis, fieri matrimonium nequit. Ideo Gen. 23. *Vocemus puellam, & inquiramus eius voluntatem.* Sic & Ius Canonicum. Sic **RATIO:** Quia eorum consensus requiritur, qui formam matrimonii pronunciant: *Ego te accipio in meam, meum.* Hæc enim falsa forèt absque consensu contrahentium.

II. Solo prolium consensu, in sciiis aut inuitis parentibus fieri matrimonium ratum valet; nec parentes seu Magistrat⁹ id irritare valet. **1.** Sic Esau, Gen. 26. duxit duas, & Gen. 28. duxit & tertiam: & tamen eas Scriptura vocat *Vxores*, nec inuiti parentes irritarunt. Iacob, Gen. 29 30. in sciiis parentibus legitime superinduxit tres alias, Tobias, cap. 7. in sciiis parentibus duxit Saram; nec Angelus eum monuit paterni consensus. **2.** Sic Ius Canonicum. **3.** Sic **RATIO:** Quia nihil Essentialium deest, non Ministri interio, non Materia, non Forma. Consensus autem plenus est, cui est arbitrii Libertas, & Maturitas consilii non necessaria: subiectio sub parentibus nil obstat, nec adimit libertatem arbitrii. **4.** Coniugium seruorum, inuitis Dominis, est firmum: ergo magis liberorum: ac tamen si Ius gentium induxerit seruitutem, impotens tamen fuit ad ius illud seruis adimendum. **5.** Lutherani volunt Consummatum valere, ut *Luth. Melanch.* at copula nec addit prudentiam, nec eximit à patria potestate: ergo solum arbitrium eorum sufficit. Deinde; si iure fuit consummatum; ergo & iure contractum fuit: Si non iure consummatum fuit; ergo nec iure potest irritari. Nec stuprum Virgini factum, efficit matrimonium: *Exod. 22.*

II. Proles in sciiis vel inuitis parentibus, sine iusta & rationabili causa contrahentes, peccant, ut inobedientes, nisi parentes iniuste resistent. Quia horum est liberis prospicere; ut, Gen. 24. Abraham Isaac. Exo. 34. Patentibus præcipitur: *Filiam tuam non dabis filio eius Cananæ.*

Dico Ad I. Gropperus loquitur de clandestino matrim. facto in sciiis parentibus, & Ecclesia; idque malè negat esse Sacramentum; non negat tamen esse matrimonium. Et Groppero vni omnes opponimus Theologos præcos & novos.

Ad II. Ista probant, liberos sic contrahendo peccare; non autem non fieri matrimonium verum. Deus verò est autor matrimonii, cuius adest materia, forma, & minister, cum intentione prolis gignendæ. &c. Ac licet non adsit autor Deus ex parte contrahentium cum peccato, adest tamen iusto contractui & Sacramento. Quartum verò præceptum est ad mores formandos, non ad Sacramenta ministranda. In *Deut.* & *Exod.* agitur de futuro matrimonio, non de contracto. *Numer. 30.* agitur de impuberibus, quæ non plenum est iudicium. Media Matrimonii valent eò, ut sit gratum Deo; non ut sit ratum ac verum in se.

Ad III. Ius naturæ docet, plures debere subiici parentibus; non tamen ideo docet inualidum reddi matrimonium.

Ad IV. Iura Canonica militant contra Luthero-caluinianos. Vide *Bell. c. 20.*

QVÆSTIO CXVII.

An Votum, & Ligamen inhabilitans ad contrahendum?

L VTHÉRVVS, l. cap. Bab. c. de matr. Ligamen Sponsaliorum dirimit sequens cum alio matrimonio, iure diuino.

SVA-

SVADET istis. 1. Qui Sponsalia contraxit, iam non est sui iurū; Ergo non potest se alteri dare. 2. Deum Prohibet, ne quis in negotio fratrem circumueniat; quod seruandum est supra omnes humanas traditiones. 3. Si Votum Religionis facit alienum; cur non etiam fides data & accepta? Cum hac sit præcepti, & fructus Sp. sancti, Gal. 3. Illud autem arbitrii humani. 4. Licet uxori virum suum repetere, voto religionis nil obstante facto. Ergo & sponsa suum sponsum repetere licet, etiam copulā secutā cum alio.

AUTOR. Simpliciter inhabilitant ad matrimonium quatuor: *Votū solenne*, *Ordo sacer*, *Ligamen cum vxore ducta*; & *Impotentia coeundi*. At *Votū simplex Continentiæ* impedit contrahendum; Quia est licitum, *Ecl. 5 Deut. 23*, *Si quid vouisti Deo, ne moreris reddere*. at reddi nequit in matrimonio: Ergo factum licitè, seruandū est debitè; impeditq; cōtrahendum. 2. Quia *Votum simplex* nō facit statum certū, nec mutat: vnde nec ad id seruandū cogi potest per viā iudicii, sed per modū correctionis. Vide *supr. p. 2. q. 60. 61. & c.* Et in *Antichristop. 2. q. 27. & p. 3. q. 46.* II. *Votum simplex* non dirimit Matrimonium post id contractū: id quod nobis assentiuntur aduersarii. Quia non transfert dominium sui in alium; vnde se alteri donans, ratè donat, Quò magis post sponsalia cōtrahi cum altero potest; licet peccetur. III. *Volū Solenne* Dirimit Matrimonium post votu cōtractum. Quia sic antiqua *Concil. Toletanum I. Can. 16. an. 400. celebratū. Chalcedonense Generale*, & plura deinceps vsq; ad *Tridentinum*. 2. Sic & *Decreta Pontificum*; vt an. 385, *Siricius epist. 1. c. 6. an. 402. Innocentius l. ep. 2. c. 12. Gelasius. & c.* 3. Sic *Patres. S. Cyp. l. 1. epist. 11. & c.* IV. *Matrimonium* dirimitur à *voto solenni præcedente*; idque iure diuino, naturali, & Ecclesiastico. Quia *Votū solenne* est sui traditio de præsentī in perpetuum obsequium Christi; differtq; à simplice

voto, vt matrimonium à sponsalibus: At iure diuino & naturali dare nemo potest alteri, quod suum non est. Negant tamē *Canonistæ & Scotus* sic differre vota illa; quòd S. Scripturis nequeat conuinci.

V. *Ecclesia* potuit iure positiuo statuere hoc impedimentum *Dirimens*: Quia iam olim id ita statuit in *Conciliis, Decretis, & Consensu S. Patrum*. 2. *Inhabilitare personas ad matrimonium*, non est mutare *Sacramenti essentiā*; *Declarare autem contractus legitimos aut illegitimos*, personas habiles vel inhabiles, proprium est *Ecclesiæ*: Nam *Luc. 10. Qui vos audit, me audit. Matt. 16. Tibi dabo Claves. & c. Ioan. vlt. Pasce oues meas*. 3. In *Veteri Testamento* præter ius diuinū & naturale erant leges iudiciales & ceremoniales; quas antiquauit *Christus*: itaq; & in *Ecclesia* præter ius diuinū & naturale oportuit esse leges *Ecclesiasticas*, Non minus quàm *Politiciæ* sunt de actib⁹ humanis: *Matrimonium* verò est cōtractus ciuilis in *Sacramentalis*: vnde disponere de eo potius est *Ecclesiæ*, quàm *Politiciæ*. 4. Quia *vouentes solenniter statum adeūt altiorē*; à quo ad inferiorem reuerti absurdum est; quin & scandalosum *professionem publicā publicè infringere*: Quare subiectos *Ecclesiæ* hæc cogere ad votum reddēdu potest; arcereq; à cōtrario.

DICO AD I. *Desponsatio* non est donatio vlli facta; itaq; relinquit hominē sui iuris. II. *Peccat post sponsalia contrahens cum alio*; contractum tamē non dirimit. AD III. *Vouere, & Desponsare* est cuiq; liberum: at *Votum seruatu est necessarium*, ob statum: *Desponsatio autem nō seruata inducit peccatum*; non tamen ideo dirimit contractum insolubilem. AD

AD IV. Vxor repetit, quod habet proprium: sponsa verò nondum possedit.

QVÆSTIO CXVIII.

Impediantur, an Dirimantur Matrimonia per Crimen, & Disparitatem cultus?

LUTHERVS in *Capt. Babyl. Melanch. in Locis. &c.* carpunt Ecclesiam, quod adulterium cum homicidio ponant esse impedimentum dirimens matrimonium subsecutum. Quia Dauid, 2. Reg. 11. duxit Bersabæam post adulterium & homicidium.

AVTOR. Qui aliam adulterat, postea cum ea contrahens, habet impedimentum, dirimens contractum matrim. Item, qui viuo compare sibi spōdet matrimonium. Item qui coniugem alterius occidit, vt alteri nubat. Quia sic sanxerunt Concilia, & Papæ.

DICO AD Dauid: Quia hoc impedimentum est de solo iure Ecclesiastico, non diuino: ideo non impediēbat contrahendum, nec dirimebat contractum. Neque forsam iam nunc dirimeret; quia Bersabæa vt cōsensit in adulteriū, non tamen in homicidiū. vt de quo nesciuit.

II. LUTHERVS *ibid.* Cultus disparitatem negat dirimere aut impedire matrimonium fidelis cum infideli seu non baptizato, seu baptizato. Quia Deus id non prohibuisse legitur: nisi Monica nuplit infidei. Melancthon in *Locis* ait, bono id animo ab Ecclesia prohibetur; sed velle minus rigidè obseruari.

AVTOR. I. Fideli cum infideli aut heretico cōtrahere nō licet. 1. Sic Scriptura in *Antichristo* p. 3. q. 46. 2. Sic Concil. Chalcedonense, an. 541. Agathense anno 506. &c. 3. Sic Patres, Tertull. Amb. August. 4. *Ratio.* Quia id multa affert incommoda, vt periculū apostatadi: at Eccl. 3. *Qui amat periculū, peribit in illo:* discordia, scandalum, prolis educio mala. &c.

II. Cōtractum tamen tale nō est irritum iure vllō Dei, naturæ, aut Ecclesiæ. Nam, etsi 1. *Cor.* 7. permittatur discessio fideli, ab infideli nolēte conuerti; tamen cōtrahere nō prohibetur cum tali in spe

conuersionis. 1. Quia id nō tollit omnino fidē matrimonij, etsi quodam modo impediāt. 2. Sic Iacob duxit idololatras, Ioseph Ægyptiā, Moyse Æthiopiā, Esther Assuerum, Salomon alienigenas, Dauid filiam regis Gessur. 2. *Reg.* 3. Monica infidelem. &c.

III. Idem tale Matrimon. non est etiam impedimentum Dirimens vllō iure Diuino positiuo. Nā illa: *Tantum in Domino;* Et, *Nolite iugū ducere cum infidelibus;* probant solum Matrimon. non esse contrahendum. nō autem, quod sit irritum. Irritatio proinde, 1. *Esdra* 9. 10. facta fuit iudicialis, nō naturalis; ideo lex vetus talia matrimonia cum infidelibus vetabat, facta, nō irritabat. Idē de Cult^o disparitate est iudiciū; factū tenet; etsi fieri vetetur.

IV. Matrimonium fidelis cum nō baptizato infideli est irritum, ex more Christiano, vim legis obrinēte. Sic n. iam ab 400. annis habitum est in Ecclesia 4. d. 9. Gratian^o 28. q. 1. Theologi & Canonistæ. *Dispensare* tamē Papa potest, cum non sit præceptum vel diuinum, vel naturale.

DICO AD Lutherum & Melancthonem, &c. Exēpla legis naturæ, aut Mosæicæ nil præscribunt hac in re Christianis: quia *Vel* nō faciebant in legē naturæ; *Vel* conuertebantur infideles; *Vel* apertè redarguuntur, vt Salomon; *Vel* ignorantia, & consuetudine praua excusantur.

QVÆSTIO CXIX.

Quota Cognatio Impediat, Dirimatue Matrimonium; & quo Iure.

I. WICLEVS 4. *Trialogi.* c. 20. Cognatio in primo gradu recto solum, non in transuerso prohibet vt fratres & sorores inire matrimonia possint licita; teste Th. Wald. tom. 2. de *Sacram.* c. 134.

II. LUTHERVS in *Capt. Babyl. &c.* Bucerus in *Mat.* 19. Solos cognationis gradus, *Leuitici* cap. 18. expressos, prohiberi, primum & secundum; ceteros, vt confictos, reiciendos.

III. MELANCHTHON. in *Locis tit. de Coniugio*. Kemnitius *par 2. Exam pag. 1230*. Et illos in Leuitico, & alios in Ecclesia antiqua rectè prohiberi: quòd naturalem iustitiæ normam contineant: Modò non obligent ad peccatum, sed libertatem conscientie relinquant.

I. V. BRENTIUS in *Conf. Wirsemb. & in Apolo eiusdem*, vult in his seruari solum legem Ciuilem Imperatorum. Idem in *Comment. in Leu. 18.* afferit, 1. Legem diuinam Leuitici nil ad christianos pertinere, 2. Solum Legislatoris esse, constituere gradus, 3. Moysen, Papam, Cæsarem de iis statuisse; ac nihil simpliciter admitti posse. 4. In quibus gradibus tres ij consentiunt; eos censeri esse legis naturæ, 5. Seruandam p̄ cetera esse Consuetudinem cuiusq; loci, ad arbitrium prudentium.

V. CALVINUS in *Inst. l. 4. c. 19. §. ult.* reprehendit Ecclesiam, quòd gradus prohibuerit præter morem Gentium, & Moysi politiam: & excogitarit cognationem spiritalem. BEZA *lib. de repudiis* distinctius: 1. Gradus supputandi modum Canonistarum absurdum esse. 2. Gradus Leuitici seruandos iure diuino. 3. Collectos, à simili item. 4. Itemque Leges ciuiles.

AUTOR. I. Cognationis gradus bene supputat ius Ciuile, vt sint tot gradus, quot personæ à stipite, in ordine recto: in quo nō differt à iure Canon. At in Trāuerso numerat à secundo, qui est fratrum plurium; nam vnus dicitur filius, nō frater. &c. 2. Ius Canonic, melius supputat ab stipite: Quia *Cognatio est vinculū ab vno*: ideo gradus optimè sumitur ab illo vno: Hinc quot personæ numerantur à stipite exclusiue, tot & gradus sunt. Iura Graduum sunt ista:

§ *Recta est Transuersa in gradu 1. Irritat iure naturali.*
2. *Corrā.*
§ *Recta solius in gradu 2. minimum vetat iure naturali.*
§ *Veriusq; in gradu 1. 2. 3. irritat iure Ecclesiastico.*

2. *Affinitas* lineæ Rectæ in gradu 1. minimum vetat iure naturali:

At certè vetat in primo transuersæ iure eodem. In Vtriusque gradu 1. 2. 3. 4. irritat iure Ecclesiastico.

3. *Paternitas & Compaternitas* irritant iure nouo Trident. olim etiam Fraternalitates irritabat.

QVÆSTIO CXX.

An omnia præcepta Leuitici de gradibus Cognationis sint de iure nature?

LUTHERVS, BUCERUS, MELANCHTHON, KEMNIT. CALVINVS, BEZA. &c. affirmant omnia esse Naturalia; ac proinde indispensabilia.

SVADENT istis. 1. Melanch. Brent. &c. Deus, *Leuit. 18. & 20.* ait, se puniturū Palæstinos ob incæsta connubia, quæ ibidem prohibet vt abominationes: Ergo sunt legis nature, non Iudicialia; vt quæ gentes obligabant. 2. Paulus incestuosum Corinthiū puniuit: ergo tenebatur lege naturali & Christiana; non Iudiciali. 3. Baptista confirmauit legem Leuitici *Mat. 14. Mar. 6. Non licet tibi, Herodi ethnico, habere uxorem fratris tui.* 4. Pœnæ Leuitici grauissimæ indicant legem esse naturalem, vt necari, filii orbi, excludi aditu templi. 5. *Brentius.* Moyses & Cæsar conueniunt in prohibendis gradibus multis: itaq; lex prohibens est Naturalis, non Iudicialis. 6. S. Augustinus videtur gradus Leuitici omnes reducere ad Decalogum. Ergo.

AUTOR. I. Non obligant iure Diuino Christianos præcepta omnia graduū in Leuitico; quia non sunt naturalia omnia: sed quædam Iudicialia.

Naturale autem præceptum prohibitorium trifatiā capitur. 1. De re intrinsecè mala, vt mētiri, moechari. &c. De re mala semper, nisi in extrema necessitate: vt tollere alienū inuito Domino. 3. De re mala absolutè sumta, quæ tamē mutatis circumstantiis fieri bona possit: vt occidere hominē. Hoc tertio modo præcepta naturalia habēt vim legis, si agatur de re nudè sumtā; sec⁹ desumta cū circumstantiis, sic enim res eę mutabiles sunt, & non apud omnes eadem. Gradus Leuitici sūt iuris naturalis 1. & 2. modo: iuxta Theologos potiores: ideoque dispensabiles, sumti cum circumstantiis, non nudè solū. Et hoc modo sunt naturales; non isto.

Ita.

Itaq; in Leuitico grad⁹ quidā sunt legis naturalis; quidā Iudicialis. 1. Quia patet ex poenis *Leu. 20.* vbi matrimonia Cōsanguinitatis in 1. gradu lineæ rectæ & trāuersæ; Et Affinitatis 1. gradu lineæ rectæ, puniūtur morte: cetera in gradu 2. & 3. lenius. Ita n. iunguntur ibi Sodomæ, quæ est contra legē naturæ. 2. Quia Lex naturę semper obligat omnes; at S. Patriarchæ cōnubia adierunt in 2. & 3. gradu Leuitici: vt Iacob habuit duas sorores, *Gen. 29.* Iudas, *Gen. 38.* primogeniti vxorē dedit secundogenito; & promisit tertio genito. Moyses, *Exod. 6.* natus est cōiugio nepotis & amitæ. Neq; hæc facta sunt dispēsante Deo propter mysterium; sed ex Cōsuetudine, quā licuit duas sorores vni viro nubere: nec S. Patres vnquā ibi mysteriū agnouerunt. Neq; peccarūt vt volunt Calu. Beza, Melancht. quia mansissent in peccato illo. 3. Quia ibi prohibita alibi fiunt licita in cod. gradu 2. vel 3. vt auunculi cū nepte ex sorore. Vide *Bell. 2. 27.* 4. *Deut. 25* præcipitur, vt frater vxorem ducat fratris illiberis mortui: quod cōtrarius naturæ non est; & tamē *Leu. 18.* prohibetur: ergo non omnia ibi prohibita sunt iuris naturę. Item, *Gen. 1.* Abrahā & Nachor fratres duxere duas filias sui fratris Arā in 2. gradu; nec cōtra 1° naturę.

DICO AD I. Puniebantur ob cōnubia vndē cōtraria naturæ, ob adulteria, & Sodomias, & idololatriā Nam istud *Leu. 18.* *Ad proximā sanguinis sui nemo accedat,* vndē, sine circumstātiis est legis naturæ: cum circumstātiis non est legis naturæ in 2. & 3. gradu.

AD II. Probabile est S. Ambr. & S. Thomæ Corinth. ū viuo patre incestasse noueram; nam 1. *Cor. 7.* *Scripti propter eum qui passus est iniuriā.* AD III. Christus non Baptista, finit legē; & hanc pro-

fitēs Herodes eā tenebatur, teste S. Hier.

AD IV. Liqueat suprà. AD V. Falsum assumtū: quia Cæsar vetat connubiū cum sorore vxoris mortuæ; Moyses permittit, teste Brentio. AD VI. Augustinus distinguit, vxorē ducere patris, fratris, patris Viuētis, adulterari est contra Decalogum & Leuiticū: at Mortui, non.

QVÆSTIO CXXI.

An rectē prohibeantur Coniugia olim ad septimū; nunc ad vsq; gradum quartum?

LVTHERANI & CALVINIANI iuxta negāt rectē prohiberi ab Ecclesia Patet s. pr. q. 119. SVADENT istis. 1. Brentius in *Leuit. 18.* *Christus non venit leges politicas condere: sed predicare Euangelium. Ergo nec Pontifex debet leges ferre politicas.* 2. Luther, in *Capt. Babil.* & Bucerus in *Mat. 19.* *Deus non prohibuit coniugia, nisi vsq; ad secundum gradum in linea inæquali: ergo temerē audeat plures prohibere* Papa 3. Beza, Kemnitius; in Concilio Epaunensi can. 30. Tuionensi .i. *Can. 12.* solum prohibentur vsque ad 2. gradum; ergo antiquitati fuerunt incogniti gradus 3. 4. 5. 6. 7.

AUTOR. Ecclesia potest ferre leges; tulitq; iuste, de gradibus cognationis. 1. Quia ait S. Aug. l. 15. *Ciu. c. 16.* *Inest humana verecūdia quiddā naturale, vt, cui debet propinquitatis verecūdiā, ab eo contineat libidinē.* 2. Quia cognati vsq; ad 4. gradū plerūq; in eadē domo degunt: quo magis viuāt innoxii, quasi necessaria accidit hæc prohibitio. Sic S. Amb. ep. 66. 3. Vt charitatis studiū latius inter extraneos propagetur: Sic S. Amb. ep. 66. 4. Cōsanguinei se naturaliter diligunt, si amor cōiugalis accederet, foret immoderatus. Sic *Aristoteles l. 2. Politicorum.*

DICO AD I. Christus etsi non tulit, ferre tamē potuit: ergo potest & Vicari⁹ Christi. Deinde cum matrim. sit sacramentū, leges de eo non sunt merè politi-

cæ, sed & Ecclesiasticæ: Vnde & Christus iustulit polygamiã, & repudium, lege latã matrimoniali. AD II. Aliud cõuenit vni Iudææ; aliud toti Ecclesiæ omnium nationum. Cùm autẽ Iudæi essent proni ad repudia, ideo in eadẽ tribui, & cognatione nubere sunt iussi, vt rariora essent cõnubia: quæ ratio non valet inter Christianos, ait *S. August. l. 15. Ciuit. c. 16.*

AD III. Falsum est antiquitati ignoto gradus plures secundo vel tertio fuisse. Nã Alexãder II. in Conc. Lateran. anno 1060. prodit olim vsq; ad 7. gradum prohibita cõnubia. *S. Greg. l. 12. ep. 37.* sub annum 600. dispensauit cum Anglis conuersis in 3. & 4. gradu, &c.

Q V Æ S T I O CXXII.

Num qua alia sint impedimenta?

LUTHERVS in *Capt. Babyl. & Beza lib. de repud.* Omnes Christiani sunt spirituales fratres; ergo aut cognatio spiritualis non est impedimentum connubiale; aut cum solis ethnicis erat contrahendum.

AVTOR. Verè impedimẽta sunt. I. *Cognatio spiritualis & legalis*: ob causas quatuor prædictas, Et ea non quælibet, sed nominata per Ecclesiã, sc. quæ ex Baptismo & Cõfirmatiõe oritur: in quib. vnus ab alio recipit esse spirituale, vt ei idcirco reuerentiã debeat. 2. *Publica honestas* est inchoata quædã affinitas; ideo vt perfecta affinitas dirimit in omnib. gradibus; sic in aliquo inchoata. 3. *Affinitas ex fornicatione* est vera affinitas. nã *1. Cor. 6. Qui adhæret meretrici, vnũ corpus efficitur*: sicut per affinitatẽ ex matrimonio perfectã erunt duo in carne vna. Ideo Dauid, *2. Reg. 20.* cõnubinas suas, ab Absolone cognatas, a sese separauit, seu factas sibi nurus in filii cõnubio.

II. **LUTHERANI & Calviniani** nunc probant, quod clandestina reprobemus: at improbant, quod ante Concilium Tridentinum habita sint rata.

AVTOR. Impedimentũ nõ dirimens est Interdictũ Ecclesiæ illud de Clandestinis matrimon. Olim in Concil. Later. prohibita sunt; nõc in Trid. etiã irritata sunt; vt, tametsi, sc̃talia matrim. adsint omnia, nõ tamẽ modus

honestus; ideo censentur detestanda: Sicut, qui in peccato mortali sciens baptizatur, verè baptizatur, sed modo detestabili.

III. **KEMNITIVS** *par. 2. Exam. pag. 1271.* CALVINVS *Instit. l. 4. c. 19. §. ult.* laudant legem de temporibus innuptialibus: arguunt tamen, 1. Quod causa olim instituti illius cessarit; sc. quod Christiani ter in anno communicarent; nunc semel tantum. 2. Quod nunc affingatur tempori sanctitas, impatiens copulæ coniugalis.

AVTOR. Tempora innuba rectè sunt constituta, vt sanctiora ob mysteriũ factius recolendũ triplex, Natale, Paschale, & Pẽtecostale, quib. in Conc. Agathensi cõmunicare singuli iubebantur. Concil. Trid. solum Aduentum, & Quadragesimam constituit.

DICO AD I. Non sola Synaxis, sed etiam festorum celebritas est causa prohibitionis innube. AD II. Calumnia est mēdax non solũ nuptiarũ celebratio prohibetur; nõ copulæ cõiugalis, non sponsalia. Abstineret tamen à copulæ coniugali decet, ob orationẽ: Vt, *Exo. 19.* Hebræi ad legẽ accipiendã: *1. Cor. 12.* Solum mundis ab vxoribus vesci licebat panibus propositionis.

IV. **MELANCHTHON** in *Locis, Brentius* in *Confes. Wirtemb.* Causas matrimonii soli tribuit: sæculari Magistratui. **KEMNITIVS** distinguit Respondere ad casus conscientie ex Verbo Dei, est Ministrorum: Sancire autem legem de matrimonio est politici magistratus: Sic Theodosius tulit leges matrimoniales.

AVTOR. Causæ coniugales merè *Politice*, de dote, hæreditate, &c. ad sæcularem Magistratũ pertinent: *Spirituales* merè, vt de partibus Sacramenti, de benedictione, ad Ecclesiasticũ. *Mixta*, vt de gradibus, diuortis, impedimentis, ad sæcularẽ, sed subordinatè sub Ecclesia. Quia matrimonium & Sacramentũ sunt inseparabiliter coniuncta: Et eorum leges pendunt ex Verbo Dei: Et Christus ipse respondit de diuortio & repudio, *Mat. 5. & 19.* Et Apost. *1. Cor. 7.* Sic & Concilia, Papæ, Episcopi: ergo. Demum in Vet. Testa. in rebus doctis adiri iudebatur Sacerdos vt Iudex, non vt Consiliarius: adeo vt inobediens, *Deut. 17.* mandaretur occidi. Hinc liquet responsio Nouatores. **FINIS.**